

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

EVLATLIK İLİŞKİSİNİN SONA ERMESİ VE HUKUKİ
SONUÇLARI
Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Rukiye AKPUNAR

Danışman
Prof.Dr. Cem BAYGIN

Haziran 2026, ERZİNCAN

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

EVLATLIK İLİŞKİSİNİN SONA ERMESİ VE HUKUKİ
SONUÇLARI

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Rukiye AKPUNAR

Danışman
Prof.Dr. Cem BAYGIN

Haziran 2026, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Rukiye AKPUNAR

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ana Bilim Dalı : Özel Hukuk Ana Bilim Dalı
Program Adı : Özel Hukuk
Tez Başlığı : Evlatlık İlişkisinin Sona Ermesi ve Hukuki Sonuçları

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 215 sayfalık kısmına ilişkin 04/06/2026 tarihinde **Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı: % 23'tür.

Filtrelemeye **alıntılar dâhil** edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimedenden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Danışman: Prof.Dr. Cem BAYGIN

Öğrenci: Rukiye AKPUNAR

KILAVUZA UYGUNLUK

“Evlatlık İlişkisinin Sona Ermesi ve Hukuki Sonuçları” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Rukiye AKPUNAR

Danışman

Prof. Dr. Cem BAYGIN

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Prof. Dr. Cem BAYGIN danışmanlığında **Rukiye AKPUNAR** tarafından hazırlanan “**Evlatlık İlişkisinin Sona Ermesi ve Hukuki Sonuçları**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Özel Hukuk** Ana Bilim Dalı’nda **Yüksek Lisans tezi** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

30/06/2026

JÜRİ:

Danışman : **Prof. Dr. Cem BAYGIN** (İmza)
Üye : **Doç. Dr. Ahmet NAR** (İmza)
Üye : **Dr. Öğr. Üyesi Damla Özden ÇELT** (İmza)

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun /.... /..... tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

...../...../.....
Doç. Dr. Müge MANGA
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

“Evlatlık İlişkisinin Sona Ermesi ve Hukuki Sonuçları” isimli bu çalışma 30 Haziran 2026 tarihinde Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde yüksek lisans tezi olarak sunulmuş ve Prof. Dr. Cem BAYGIN, Doç. Dr. Ahmet NAR, Dr. Öğr. Üyesi Damla Özden ÇELT’ten oluşan jüri tarafından başarılı bulunarak oybirliği ile kabul edilmiştir. Yüksek lisans tez yazımı süresince bilgi ve tecrübesinden istifade ettiğim, desteklerini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Cem BAYGIN’a, tezimde jüri olarak yer almayı kabul eden ve tezime katkıda bulunan Doç. Dr. Ahmet NAR ve Dr. Öğr. Üyesi Damla Özden ÇELT’e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca beni her daim destekleyen ve yanımda olan anneme, babama, ablama, kardeşlerime ve arkadaşlarıma, dualarını esirgemeyen kıymetli anneanneme çok teşekkür ederim.

Rukiye AKPUNAR, Erzincan, 2026

EVLATLIK İLİŞKİSİNİN SONA ERMESİ VE HUKUKİ SONUÇLARI

Rukiye AKPUNAR

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Haziran

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cem BAYGIN

ÖZET

Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlatlık ve evlat edinen arasında sürekli bir ilişkinin tesis edilmesi amaçlanmaktadır. Geçerli bir şekilde kurulan evlatlık ilişkisi, “*evlatlık bağının çözülmeliği*” ilkesi gereğince sona erdirilememektedir. Bu kapsamda evlatlık ilişkisi ancak geçersiz ise ortadan kaldırılması söz konusu olmaktadır. Evlat edinmenin rıza koşulunda, esasa ilişkin koşullarında ya da usule ilişkin koşullarında bir eksiklik olması halinde, kaldırılma sebebinin öğrenilmesinden başlanılarak bir yıl içinde evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasının açılması gerekmektedir. Kanunda, evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebepleri sınırlı sayıda düzenlendiği için bu sebepler dışındaki bir sebep ileri sürülerek evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu değildir. Evlatlık ilişkisinin geçerli bir şekilde kurulmasından sonraki süreçte ise gerek evlat edinen gerek evlatlıktan kaynaklanan nedenlerle, evlatlık ilişkisinin çekilmez hale gelmesi mümkündür. Mevcut yasal düzenlemede bu konuda açık bir hüküm olmadığı ve yargı uygulamasında da evlatlık ilişkisinin sona erdirilmemesi yönünde bir yaklaşım benimsendiği için çeşitli hukuk sistemlerinde bu hususta nasıl bir düzenlemenin olduğu ve bu düzenlemelerin hukukumuzda uygulanabilirliği tartışma konusu haline gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Evlatlık Bağının Çözülmeliği, Esasa İlişkin Eksiklikler, Usule İlişkin Eksiklikler, Evlatlık İlişkisinin Çekilmez Hale Gelmesi, Evlatlık İlişkisinin Sona Ermesi.

TERMINATION OF THE ADOPTION RELATIONSHIP AND ITS LEGAL CONSEQUENCES

Rukiye AKPUNAR

Erzincan Binali Yıldırım University,

Social Sciences Institute

Master Thesis, June

Supervisor: Prof. Dr. Cem BAYGIN

ABSTRACT

The establishment of an adoption relationship aims to create a permanent bond between the adoptee and the adopter. An adoption relationship validly established cannot be terminated due to the principle of the "indissolubility of the adoptive bond." In this context, the dissolution of an adoption relationship is only possible if it is legally invalid. In the event of a deficiency in the consent, substantive, or procedural requirements of adoption, a lawsuit for the revocation of the adoption relationship must be filed within one year from the date the ground for revocation is discovered. Since the grounds for the revocation of an adoption relationship are exhaustively enumerated in the law, it is not possible to revoke the relationship by asserting a ground other than those specified. In the period following the valid establishment of the adoption relationship, it is possible for the relationship to become unbearable due to reasons arising from either the adopter or the adoptee. Given the absence of an explicit provision on this matter in the current legislation and the adoption of an approach in judicial practice that precludes the termination of the adoption relationship, how this issue is regulated in various legal systems and the applicability of these regulations to our law have become a subject of debate.

Keywords: Indissolubility of the Adoptive Bond, Substantive Deficiencies, Procedural Deficiencies, Adoption Relationship Becoming Unbearable, Termination of the Adoption Relationship.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI	iv
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR.....	xviii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK EVLAT EDİNME VE EVLATLIK İLİŞKİSİ

I. Evlat Edinmenin Tanımı, Hukuki Niteliği, Amacı, Fayda ve Sakıncaları	4
A. Tanımı.....	4
B. Hukuki Niteliği	5
1. Önceki Medeni Kanun Döneminde Evlat Edinmenin Hukuki Niteliği	5
2. Türk Medeni Kanunu Döneminde Evlat Edinmenin Hukuki Niteliği..	6
C. Amacı.....	9
D. Fayda ve Sakıncaları	12
II. Çeşitli Hukuk Sistemlerinde Evlatlık İlişkisi	14
A. Roma Hukukunda	14
B. Alman Hukukunda	18
C. Avusturya Hukukunda	25
D. İsviçre Hukukunda	32

E. Türk Hukukunda	39
1. Önceki Medeni Kanun Döneminde	39
2. Türk Medeni Kanunu Döneminde	42
III. Evlatlık İlişkisi ile İlgili Düzenlemeler	43
A. Uluslararası Hukuktaki Düzenlemeler	43
B. İç Hukuktaki Düzenlemeler	46
IV. Evlatlık İlişkisinin Kurulması Bakımından Sistemler	49
A. Sözleşme Sistemi	49
B. Karar Sistemi	49
C. Karma Sistem	50
D. Türk Hukukunda Benimsenen Sistem	50
1. Önceki Medeni Kanun Döneminde Benimsenen Sistem	50
a) Önceki Medeni Kanun Döneminde Evlatlık İlişkisinin Kurulması Usulü	51
(1) Hâkimin İzni	51
(2) Resmi Senet	52
b) Evlat Edinme İşleminin Nüfus Siciline Tescili	53
c) Evlat Edinmeye İlişkin Kayıtların Gizliliği	53
2. Türk Medeni Kanunu Döneminde Benimsenen Sistem	53
a) Türk Medeni Kanunu Döneminde Evlatlık İlişkisinin Kurulması Usulü	54
(1) Aracı Kuruma Başvuru Yoluyla Evlat Edinme	54
(2) Evlat Edinme Kararını Verecek Olan Yetkili ve Görevli Mahkemeye Başvuru	57
b) Başvurunun İncelenmesi ve Karar Verilmesi	59
c) Evlat Edinme Kararının Nüfus Siciline Tescili	61

d) Evlat Edinmeye İlişkin Kayıt, Belge ve Bilgilerin Gizliliği.....	62
V. Evlat Edinmenin Sonuçları Bakımından Sistemler	63
A. Tam Evlat Edinme Sistemi	63
B. Sınırlı Evlat Edinme Sistemi.....	64
C. Karma Evlat Edinme Sistemi.....	65
D. Türk Hukukunda Benimsenen Sistem	66

İKİNCİ BÖLÜM

EVLATLIK İLİŞKİSİNİN SONA ERMESİNE YOL AÇAN SEBEPLER

I. Genel Olarak.....	69
II. Terim Sorunu	70
III. Önceki Medeni Kanun Döneminde Evlatlık İlişkisinin Sona Ermesi	72
A. Evlatlık İlişkisinin Geçersizliği	72
1. Genel Olarak.....	72
2. Evlatlık İlişkisinin Yokluğu.....	72
3. Evlatlık İlişkisinin Butlanı	73
4. Evlatlık İlişkisinin İptal Edilebilirliği	74
B. Evlatlık İlişkisinin Kendiliğinden Sona Ermesi.....	75
1. Genel Olarak	75
2. Evlat Edinen ile Evlatlığın Evlenmesi	75
3. Evlatlığın Soybağının Düzeltilmesi	76
4. Ölümün Evlatlık İlişkisine Etkisi.....	76
C. Evlatlık İlişkisinin Tarafların Anlaşmasıyla veya Haklı Sebeplere İstinaden Hâkim Kararıyla Sona Ermesi	77
1. Genel Olarak.....	77
2. Evlatlık İlişkisinin Tarafların Anlaşmasıyla Sona Ermesi.....	77

3. Evlatlık İlişkisinin Haklı Sebeplere İstinaden Hâkim Kararıyla Sona Ermesi	78
a) Sona Erme Sebepleri	78
(1) Evlat Edinen Bakımından Haklı Sebepler.....	78
(2) Evlatlık Bakımından Haklı Sebepler.....	79
b) Evlatlık İlişkisinin Haklı Sebeplerle Sona Erdirilmesinin Dava Edilmesi	80
(1) Davanın Hukuki Niteliği.....	80
(2) Davanın Tarafları	80
(3) Davanın Açılabilceği Süre	81
(4) Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	82
IV. Türk Medeni Kanunu Döneminde Evlatlık İlişkisinin Sona Ermesi	82
A. Evlatlık İlişkisinin Yokluğu	82
1. Genel Olarak.....	82
2. Evlatlık İlişkisinin Yokluğuna Yol Açan Sebepler	83
a) Evlatlık İlişkisinin Taraflarının Başvuru Beyanlarının Olmaması ..	83
b) Evlat Edinmeye İlişkin Mahkeme Kararının Bulunmaması.....	84
3. Evlatlık İlişkisinin Yokluğunun Talep Edilmesi	86
a) Yokluğun Tespiti Davası	86
(1) Davanın Tarafları	86
(2) Davanın Açılabilceği Süre	86
(3) Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	87
b) Nüfus Siciline Tescil Yapılması Durumunda Açılabilcek Dava ..	87
(1) Davanın Tarafları	89
(2) Davanın Açılabilceği Süre	89

(3) Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	90
B. Evlat Edinmenin Koşullarındaki Eksiklikler Sebebiyle Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması	90
1. Genel Olarak.....	90
2. Rıza Eksikliği Sebebiyle Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması	91
a) Evlatlık Bakımından Rıza Koşulunun Sağlanmaması.....	91
(1) Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Rıza Koşulunun Sağlanmaması	91
(a) Küçüğün Rızasının Alınmaması.....	91
(b) Küçüğün Ana Babasının Rızasının Alınmaması.....	95
(c) Küçüğün Vesayet Altında Olması Halinde Vesayet Dairelerinin İzninin Alınmaması	101
(2) Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesinde Rıza Koşulunun Sağlanmaması	102
(a) Ergin veya Kısıtlı Evlatlığın Rızasının Alınmaması	103
(b) Kısıtlı Evlatlığın Velayet Altında Olması Halinde Ana Babasının Rızasının Alınmaması.....	104
(c) Kısıtlı Evlatlığın Vesayet Altında Olması Halinde Vesayet Dairelerinin İzninin Alınmaması	104
(d) Ergin veya Kısıtlı Evlatlığın Evli Olması Halinde Eşinin Rızasının Alınmaması	104
b) Evlat Edinen Bakımından Rıza Koşulunun Sağlanmaması.....	107
(1) Evlat Edinenin Velayet Altında Olması Halinde Velinin Rızasının Alınmaması.....	107
(2) Evlat Edinenin Vesayet Altında Olması Halinde Vesayet Dairelerinin İzninin Alınmaması	107

(3) Evlat Edinenin Altsoyunun Evlat Edinmeye Açık Rızasının Bulunmaması	108
c) Rıza Beyanında İrade Sakatlığı Olmasının Evlatlık İlişkisine Etkisi	113
3. Esasa İlişkin Eksikler Sebebiyle Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması	114
a) Evlatlık Bakımından Esasa İlişkin Eksikliklerin Bulunması.....	114
(1) Evlat Edinmenin Evlatlığın Yararına Olmaması	114
(2) Evlatlığın Önceden Başkası Tarafından Evlat Edinilmesi	115
b) Evlat Edinen Bakımından Esasa İlişkin Eksikliklerin Bulunması ..	116
(1) Evlat Edinmede Asgari Yaş Koşulunun Sağlanmaması	116
(2) Evlilik Süresi Koşulunun Sağlanmaması	118
(3) Evlat Edinenin Diğer Çocuklarının Yararlarının Zedelenmesi	119
c) Evlat Edinen ve Evlatlık Bakımından Ortak Olan Esasa İlişkin Eksikliklerin Bulunması	121
(1) Bakım, Eğitim ve Birlikte Yaşama Koşulunun Gerçekleşmemesi	121
(2) Evlat Edinen ve Evlatlık Arasında Asgari Yaş Farkının Bulunmaması	123
4. Usule İlişkin Eksiklikler Sebebiyle Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması.	125
a) Evlatlık İlişkisinin Kurulması Kararının Görevli veya Yetkili Mahkeme Tarafından Verilmemesi	126
b) Evlat Edinmeye İlişkin Rızanın Görevli veya Yetkili Mahkemeye Açıklanmaması	127
c) Türk Medeni Kanunu m.316 Kapsamında Hâkimin Gerekli Araştırmayı Yapmaması	127

5. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılmasının Talep Edilmesi	128
a) Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması Davası	128
(1) Davanın Hukuki Niteliği	129
(2) Davanın Tarafları	129
(3) Davanın Açılabilceği Süre	131
(4) Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	133
b) Evlatlık İlişkisinin Kaldırılmasının İleri Sürülemeyeceği Haller.	133
(1) Eksikliklerin Sonradan Ortadan Kalkması.....	133
(2) Evlatlığın Menfaatinin Ağır Biçimde Zedelenmesi	134
(3) Hak Düşürücü Sürenin Geçmesi	135

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EVLAT EDİNME DEN SONRA GERÇEKLEŞEN BAZI OLGULARIN VE HAKLI SEBEPLERİN EVLATLIK İLİŞKİSİNE ETKİSİ

I. Genel Olarak.....	137
II. Ölümün Evlatlık İlişkisine Etkisi	138
III. Evlat Edinen ile Evlatlığın Evlenmesinin Evlatlık İlişkisine Etkisi.	140
IV. Evlatlık İlişkisi Kurulduktan Sonra Ortaya Çıkan Haklı Sebeplerin Evlatlık İlişkisine Etkisi	142
A. Evlatlık İlişkisinin Sonradan Ortaya Çıkan Haklı Sebeplerle Sona Ermesi Gerektiğine Dair Görüşler	144
B. Evlatlık İlişkisinin Sonradan Ortaya Çıkan Haklı Sebeplerle Sona Ermeyeceğine Dair Görüşler	147
V. Karşılaştırmalı Hukukta Evlatlık İlişkisinin Sonradan Ortaya Çıkan Sebeplerle Sona Ermesi.....	151
A. Alman Hukukunda Evlatlık İlişkisinin Sonradan Ortaya Çıkan Sebeplerle Sona Ermesi	151

B. Avusturya Hukukunda Evlatlık İlişkisinin Sonradan Ortaya Çıkan Sebeplerle Sona Ermesi	156
VI. Evlatlık İlişkisinin Çekilmez Hale Gelmesi Durumunda Başvurulabilecek Hukuki İmkanlar	160
A. Genel Olarak	160
B. Tarafların Şahısvarlığının Korunması İçin Hukuki İmkanlar	161
1. Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Tarafların Şahısvarlığının Korunması.....	163
a) Genel Koruma Önlemleri	163
b) Özel Koruma Önlemleri	165
(1) Çocuğun Yerleştirilmesi	165
(2) Velayetin Kaldırılması	166
2. Özel Kanun Hükümlerine Göre Tarafların Şahısvarlığının Korunması .	169
a) 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Hükümlerine Göre Koruma	169
b) 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu Hükümlerine Göre Koruma	172
C. Tarafların Malvarlığının Korunması İçin Hukuki İmkanlar	174
1. Çocuk Malları Hükümlerine Göre Korunması	174
2. Miras Hukuku Hükümlerine Göre Korunması	177
a) Mirastan Yoksunluk	179
b) Mirasçılıktan Çıkarma	181

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM¹⁸³

EVLATLIK İLİŞKİSİNİN SONA ERMESİNİN HUKUKİ SONUÇLARI

I. Evlatlık İlişkisinin Yokluğunun Hukuki Sonuçları	183
II. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılmasının Hukuki Sonuçları	184

A. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması Kararının Etkisi	184
1. Önceki Medeni Kanun Döneminde Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması Kararının Etkisi.....	184
2. Türk Medeni Kanunu Döneminde Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması Kararının Etkisi.....	185
B. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılmasının Şahısvarlığına İlişkin Sonuçları ..	187
1. Velayete İlişkin Sonuçları.....	187
a) Önceki Medeni Kanun Döneminde Velayete İlişkin Sonuçları ...	187
b) Türk Medeni Kanunu Döneminde Velayete İlişkin Sonuçları	188
2. Evlatlığın Ad ve Soyadına İlişkin Sonuçları	189
a) Önceki Medeni Kanun Döneminde Evlatlığın Ad ve Soyadına İlişkin Sonuçları	189
b) Türk Medeni Kanunu Döneminde Evlatlığın Ad ve Soyadına İlişkin Sonuçları	190
3. Vatandaşlığa İlişkin Sonuçları	191
4. Evlenme Yasağına İlişkin Sonuçları.....	193
a) Önceki Medeni Kanun Döneminde Evlenme Yasağına İlişkin Sonuçları	193
b) Türk Medeni Kanunu Döneminde Evlatlık İlişkisinin Kaldırılmasının Evlenme Yasağına İlişkin Sonuçları.....	194
5. Yeniden Evlat Edinilmeye İlişkin Sonuçları	195
a) Önceki Medeni Kanun Döneminde Yeniden Evlat Edinilmeye İlişkin Sonuçları	195
b) Türk Medeni Kanunu Döneminde Yeniden Evlat Edinilmeye İlişkin Sonuçları	196
c) Evlat Edinenin Ölümünün Yeniden Evlat Edinilmeye İlişkin Sonuçları	197

6. Nüfus Sicilindeki Kayıtların Düzeltilmesi.....	198
C. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılmasının Malvarlığına İlişkin Sonuçları.....	199
1. Mirasçılığa İlişkin Sonuçları.....	199
a) Önceki Medeni Kanun Döneminde Mirasçılığa İlişkin Sonuçları	199
b) Türk Medeni Kanunu Döneminde Mirasçılığa İlişkin Sonuçları .	200
2. Nafaka Yükümlülüğüne İlişkin Sonuçları	202
a) Önceki Medeni Kanun Döneminde Nafaka Yükümlülüğüne İlişkin Sonuçları	202
b) Türk Medeni Kanunu Döneminde Nafaka Yükümlülüğüne İlişkin Sonuçları	203
3. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması Nedeniyle Tazminat İstemi	205
SONUÇ	207
KAYNAKÇA.....	216
ÖZGEÇMİŞ	230

KISALTMALAR

ABGB	: Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (Avusturya Medeni Kanunu)
Abs.	: Absatz (Fıkra)
AHBVÜHFD	: Ankara Hacı Bayramı Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AileMK.	: Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun
Akt.	: Aktaran
Art.	: Artikel (Madde)
Aşa.	: Aşağı
AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY	: Anayasa
AYM	: Anayasa Mahkemesi
b.	: bent
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medeni Kanunu)
BGBI	: Bundesgesetzblatt (Alman Resmî Gazete)
BGE	: Bundesgerichtsentscheid (İsviçre Federal Mahkeme)
bkz.	: bakınız
BMÇHS	: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi
c.	: cümle
C.	: Cilt
CC	: Code Civil (Fransız Medeni Kanunu)

çev.	: çeviren
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	: dipnot
E.	: Esas
eBK.	: 818 Sayılı Borçlar Kanunu
EBYÜHFD	: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
eMK.	: 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi
f.	: fıkra
GSÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	: Hukuk Dairesi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İÜHFD	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
K.	: Karar
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
MÜHF-HAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
NHK	: Nüfus Hizmetleri Kanunu
NHKUY	: Nüfus Hizmetleri Kanunu Uygulama Yönetmeliği
OLG	: Oberlandesgericht (Eyalet Yüksek Mahkemesi)
RG	: Resmî Gazete
s.	: sayfa
Sa.	: Sayı
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	: Tarih

TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TVK	: Türk Vatandaşlığı Kanunu
TVKUY	: Türk Vatandaşlığı Kanunu Uygulama Yönetmeliği
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
VfGH	: Verfassungsgesichtshof (Alman Anayasa Mahkemesi)
Y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YİBHKGK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurul Kararı
Yuk.	: Yukarı
YÜHFD	: Yeditepe Üniversitesi Hukuk Devleti Dergisi
ZGB	: Zivilgesetzbuch (İsviçre Medeni Kanunu)
Ziff.	: Ziffer (Bent)

GİRİŞ

Hukukumuzda soybağı, kan bağına dayanan soybağı ve evlat edinmeye dayanan soybağı olmak üzere ikiye ayrılır¹. Kan bağına dayanan soybağı, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) m.282’de belirtildiği üzere, ana yönünden doğum yoluyla baba yönünden ana ile evlilik, tanıma veya babalık hükmü ile kurulmaktadır. Evlat edinmeye dayanan soybağı ise Kanunda aranan koşulların sağlanması halinde, mahkemenin vermiş olduğu inşai karar ile kurulur.

Tarihsel süreçte Roma hukukundan modern hukuk sistemlerine kadar uzanan bir gelişim çizgisine sahip olan evlat edinme, temelde çocuksuz ailelerin çocuk özlemini giderme amacı taşıırken, modern hukukun gelişimiyle birlikte yön değiştirerek “çocuğun yüksek yararının korunması” esasına dayalı bir müessese haline gelmiştir². Hukukumuzda ilk kez, 1926 yılında yürürlüğe giren 743 sayılı mülga Türk Kanunu Medenîsi döneminde kabul edilen evlat edinme, ağırlıklı olarak evlat edinenin neslini sürdürme, mirasçı bırakma ve aile adını yaşatma gibi “evlat edinenin menfaatlerini” ön planda tutan bir yapıya sahipti. Mülga Kanun döneminde evlatlık ilişkisinin kurulması, taraflar arasında akdedilen bir resmi sözleşmeye ve hâkimin bu sözleşmeye izin vermesi usulüne dayanmaktaydı (eMK m.256/f.1). Sona erme bakımından da mülga Kanun, tarafların karşılıklı anlaşmasıyla veya sonradan ortaya çıkan birtakım “haklı sebeplere” dayanarak bu bağı mahkeme kararıyla ortadan kaldırılmasına imkân tanımaktaydı.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ise evlat edinmede uluslararası sözleşmelerin özellikle Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme³ ile Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda Sözleşme⁴ hükümlerinin etkisiyle “çocuğun menfaatini” esas almıştır⁵. Bu doğrultuda, mülga Kanunda yer alan “sözleşme sistemi”

¹ Mustafa Dural, Tufan Ögüz, Mustafa Alper Gümüş, *Aile Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020), 267; Cem Baygın, *Soybağı Hukuku* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2010), 4.

² Selma Çetiner, “Karşılaştırmalı Hukukta Evlat Edinme”, *İstanbul Gedik Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1/2 (2020): 278.

³ RG., T. 27.01.1995, S. 22184.

⁴ RG., T. 19.04.2004, S. 25438.

⁵ Emine Akyüz, “Evlat Edinmeye İlişkin Uluslararası Sözleşmeler, Çağdaş Hukuk Sistemleri ve Türk Medeni Kanunu” içinde *Prof. Dr. Hamide Topçuoğlu’na Armağan*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1995), 154.

terk edilerek “karar sistemi” benimsenmiştir. Evlatlık ilişkisinin kurulması, sıkı usul ve esas koşullarına, aracı kurumun incelemesine ve bir yıllık bakım-eğitim ilişkisinin varlığına tâbi kılınarak, evlatlık bağının kan bağına dayanan soybağına olabildiğince yaklaştırılması ve aradaki farkın en aza indirgenmesi amaçlanmıştır.

Evlatlık ilişkisinin kurulmasındaki değişiklik, doğal olarak bu ilişkinin sona ermesi usulüne de etki etmiştir. Türk Medeni Kanunu, mülga Kanunun aksine, tarafların anlaşmasıyla veya sonradan ortaya çıkan haklı sebeplerle, evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesi imkânını tamamen ortadan kaldırmıştır. Böylece, kurulan aile bağının sürekliliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Ne var ki, evlatlık ilişkisi kurulurken kurucu unsurlarda veya kanunun aradığı rıza koşulu (TMK m.317), esasa ilişkin koşullar (TMK m.318/f.1) ve usule ilişkin koşullardaki eksiklikler (TMK m.318/f.2), bu ilişkinin ortadan kaldırılmasına sebebiyet verebilmektedir. Evlat edinmenin rıza koşulunda ya da usule ilişkin koşullarında bir eksiklik olması halinde, bu eksikliğin ileri sürülmesi evlatlığın menfaatinin zedelenmemesi koşuluna bağlanmışken; esasa ilişkin eksikliklerde bu koşulun aranmaması ve evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına karar verilmesi, evlatlığın menfaati ve mehz İsviçre Medeni Kanunu’nda (ZGB) 01.01.2018 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikler ekseninde, olması gereken hukuk açısından çalışmamızda değerlendirilmiştir.

Evlatlık ilişkisi geçerli bir şekilde kurulduktan sonra taraflar arasında anlaşmazlık, beklenen faydayı görememe gibi nedenlerle evlatlık ilişkisinin sürdürülmesinde artık tarafların bir menfaati kalmamış olabilir. Evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebeplerinin TMK m. 317 ve devamında sınırlı tutulması, taraflar arasında manevi bağ kopsa dahi bu ilişkinin sonlandırılabilmesi gibi ciddi bir hukuki çıkmaz yaratmaktadır. Bu durum, geçerli olarak kurulmuş bir evlatlık ilişkisinin gelecekteki akıbetinin sorgulanması açısından incelenmeye değerdir. Alman ve Avusturya hukukunda hâkime evlatlık ilişkisini re’sen kaldırma yetkisinin verilmesi, bu konunun Türk hukukunda uygulanabilirliği açısından ele alınmasına zemin hazırlamıştır.

“Evlatlık İlişkisinin Sona Ermesi ve Hukuki Sonuçları” isimli çalışmamız, dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde genel olarak evlat edinme ve evlatlık ilişkisi ele alınarak, önceki Medeni Kanundan günümüze evlat edinmenin koşulları ve kurulmasında

nasıl bir değişimin olduğu, karşılaştırmalı hukuk sistemlerine de yer verilerek ana hatları ile açıklanacaktır.

İkinci bölümde, evlatlık ilişkisinin sona ermesine yol açan sebeplerden bahsedilerek, mülga Kanun dönemi ile karşılaştırmalı olarak evlatlık ilişkisinin yokluğu, evlat edinmenin koşullarındaki eksiklikler nedeniyle kaldırılması, Alman ve Avusturya hukuk sistemlerindeki düzenlemelere de yer verilerek, ele alınacaktır.

Üçüncü bölümde, ölüm veya evlenme gibi olguların evlatlık ilişkisine etkisi ile doktrinde önemli ölçüde görüş ayrılıklarına yol açan, sonradan ortaya çıkan haklı sebeplerin evlatlık ilişkisine etkisi, karşılaştırmalı hukuktaki uygulama ile konuya ilişkin çözüm önerileri sunulacaktır. Bu bölümde geçerli olarak kurulan evlatlık ilişkisinin, her iki taraf için de çekilmez hale gelmesi durumunda başvurulabilecek olan, TMK’da yer alan velayete ilişkin hükümlerle miras hukuku hükümlerine göre nasıl bir koruma sağlanacağı da irdelenecektir. Türk Medeni Kanunu dışındaki özel kanun hükümlerinin tarafların korunmasına yönelik sunduğu imkânlar da ele alınarak bölüm tamamlanacaktır.

Tezin son bölümü olan evlatlık ilişkisinin sona ermesinin hukuki sonuçları başlığı altında ise şahısvarlığına ilişkin sonuçlar ve malvarlığına ilişkin sonuçlar önceki Medeni Kanun, TMK ve bazı kısımlarda, karşılaştırmalı hukuktaki düzenlemeler de ele alınarak, çalışmamız noktalanacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK EVLAT EDİNME VE EVLATLIK İLİŞKİSİ

I. Evlat Edinmenin Tanımı, Hukuki Niteliği, Amacı, Fayda ve Sakıncaları

A. Tanımı

Evlat edinme, hukukumuzda ilk olarak 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi (eMK) ile düzenleme altına alınmıştır. Bu Kanunda, evlat edinme oldukça dar bir kapsamda düzenlenmiş ve evlat edinmeye ilişkin herhangi bir tanım getirilmemişti. Doktrine göre ise evlat edinme, evlat edinen ve evlatlık arasında hukuki olarak geçerli bir hısımlık ilişkisi tesis eden ve hâkimin izniyle gerçekleştirilen bir aile hukuku sözleşmesi olup taraflar arasında farazi nitelikte bağ oluşturan hukuki işlem olarak tanımlanmaktaydı⁶. Daha sonraki dönemlerde köklü değişiklikler yapılarak, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda (TMK) da evlat edinme düzenleme altına alınmıştır. Bu Kanunda da evlat edinmeye ilişkin bir tanıma yer verilmemiştir. Doktrinde ise evlat edinme genel olarak, evlat edinen ve evlatlık arasında, mahkeme kararı ile yapay bir soybağının kurulmasını sağlayan, aile hukukuna özgü bir kurum olarak tanımlanmaktadır⁷.

⁶ Murat Aydoğdu, *Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme* (İzmir: Günaydın Hukuk Yayınları, 2006), 4; Aydın Zevkliler, Beşir Acabey ve Emre Gökyayla, *Medeni Hukuk* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2000), 972; Aytekin Ataay, “Medeni Hukukta Evlat Edinme”, *İÜHFD*, 21/1-4 (1957), 266; Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, *Aile Hukuku* (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1979), 525.

⁷ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 4-5; Benzer yöndeki tanımlar için bkz. Dursun Ali Demirboğa, “Soybağının Kurulması ve Evlat Edinme”, içinde *Medeni Hukuk- II Aile Hukuku*, editör. Metin İkizler, Özlem Tüzüner, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2024), 364; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2015), 560; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 137; Turgut Akıntürk, Derya Ateş, *Aile Hukuku* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2020), 369-370; Ali Er, “4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Küçüklerin Evlat Edinilmesi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 3; Hande Deniz, “Küçüklerin Evlat Edinilmesinin Şartları”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), 2; Cem Baygın, “Evlat Edinmenin Koşulları”, *AÜEHFD*, 7/3-4 (2003): 591.

Evlat edinme ile kurulan hısımlık ilişkisi, kan bağına dayanan soybağında olduğu gibi doğal yoldan tesis edilmemektedir. Bu nedenle evlat edinme ile kurulan soybağı doktrinde, “yapay soybağı”, “mahkeme kararı ile kurulan soybağı” gibi kavramlarla da ifade edilmektedir⁸. Evlat edinme yoluyla soybağının yapay bir şekilde kurulmuş olması halinde evlatlık, evlat edinenin diğer çocuklarından farklı bir hukuki statüde olmayacaktır. Evlat edinen ve evlatlık arasında, evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla oluşan soybağı, kan bağına dayanan soybağından bazı noktalarda farklılıklar gösterse de⁹ evlat edinme ile de gerçek soybağı gibi hukuki sonuçlar doğmaktadır. TMK m. 282/f.3’te “soybağı ayrıca evlat edinme yoluyla da kurulur” düzenlemesi de bu görüşü desteklemektedir¹⁰. Ancak kanun koyucu, evlatlık ilişkisini düzenlerken mehz İsviçre Medeni Kanunu (ZGB) Art.267’de yer alan “evlatlık, evlat edinen ana babanın çocuğunun hukuki durumundadır” düzenlemesine yer vermemiştir. Bu düzenlemenin getirilmemesinin nedeni de hukukumuzda evlatlığın öz ana babası ile hukuki ilişkisinin sona erdirilmemiş olması ve evlat edinen aile ile tam bir hısımlık ilişkisinin kurulmamasıdır¹¹.

B. Hukuki Niteliği

1. Önceki Medeni Kanun Döneminde Evlat Edinmenin Hukuki Niteliği

Evlatlık ilişkisine uygulanacak kuralların belirlenebilmesi açısından, evlat edinmenin hukuki niteliğinin tespiti önem arz etmektedir. Önceki Medeni Kanun döneminde, evlat edinmenin hukuki niteliği, kanundaki düzenlemelerden yola çıkılarak tespit edilebilmektedir. Zira eMK m.257’de evlat edinmenin hüküm ve sonuçları, “akdin hükmü” kenar başlığı altında düzenleme altına alınmıştır. Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını düzenleyen eMK m.258/f.1’de de “evlatlık mukavelesi” ifadesi kullanılmıştır. Bu düzenlemelerden hareketle, evlatlık ilişkisi kanun koyucu tarafından sözleşme temelli bir ilişkiye dayandırılmıştır. Doktrindeki çoğunluk görüş de evlatlık

⁸ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 137; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 268.

⁹ Bu farklılıklar esas itibarıyla evlat edinmenin hüküm ve sonuçları açısından karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda, sadece evlatlık ve altsoyunun evlat edinene mirasçı olabilmesi ancak evlat edinenin evlatlığa mirasçı olamaması, hısımlık ilişkisinin sadece evlat edinen ve evlatlık arasında kurulması ancak evlat edinen ve evlatlığın hısımlarının birbirleri ile hısımlık olamaması bu farklılıklara örnek verilebilir.

¹⁰ Süheyla Balkar, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, *GSÜHFD*, 1/2 (2002): 237.

¹¹ Türker Yalçınduran, “Evlatlık İlişkisinde Evlenme Yasağı”, içinde *Prof. Dr. Özer Seliçi’ ye Armağan* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006), 639.

ilişkisini, hâkimin izni üzerine, evlatlık ve evlat edinen arasında noterde yapılacak bir sözleşme ile kurulmasından hareketle kendine özgü aile hukuku sözleşmesi olarak nitelendirmektedir¹². Bu görüş önceki Medeni Kanun döneminde çeşitli Yargıtay kararlarında da desteklenmiştir¹³. Bu Kanun döneminde evlatlık ilişkisinin hukuki niteliği hakkında, diğer görüş sahipleri ise evlatlık ilişkisini, şart tasarruf, tek taraflı hukuki işlem olarak nitelendirmiştir¹⁴. Ancak evlatlık ilişkisinin bu dönemde sadece aile hukuku sözleşmesi olarak nitelendirilmesi eksik bir nitelendirmedir¹⁵. Zira evlatlık ilişkisi sadece sözleşmenin yapılması ile kurulmamakta, kamu otoritesinin müdahalesini yani hâkimin iznini de gerektirmektedir.

Evlatlık ilişkisinin aile hukukuna özgü sözleşme olarak tanımlanmasının bazı hukuki sonuçları da ortaya çıkmaktaydı. Bu kapsamda 818 sayılı önceki Borçlar Kanununun (eBK) genel hükümlerinin, evlat edinmeye de uygulanabileceği kabul ediliyordu¹⁶. Ayrıca evlatlık ilişkisi, evlat edinen ve evlatlığın anlaşmaları üzerine her zaman ortadan kaldırılabilirdi.

2. Türk Medeni Kanunu Döneminde Evlat Edinmenin Hukuki Niteliği

TMK'da evlat edinme, İsviçre hukukundaki düzenleme ile de paralel olarak¹⁷, sözleşme temelli bir ilişki olmaktan çıkarılmış ve kanunda düzenlenen koşulların yerine getirilmesi koşuluyla mahkeme kararı ile kurulabilen ve evlat edinme için gerekli koşullar sağlanmadığı takdirde, mahkeme kararı ile kaldırılabilen bir hısımlık ilişkisi haline

¹² Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 5; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 561; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 972; Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 525; Kemal Oğuzman, Mustafa Dural, *Aile Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994), 245; Fikret Arık, "Türk Hukukunda Evlat Edinme", *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 4 (1949): 200; Oğuz Sadık Aydos, "Yeni Medeni Kanuna Göre Evlat Edinme", *AHBVÜHFD*, 4/2 (2000): 118; Süleyman Yalman, "Evlat Edinme ve Evlatlığın Miras Hakkı", *SÜHFD*, 5/1-2 (1996): 213-214.

¹³ "Evlat edinme hukuku aileye müteallik hususi bir mukavele ile evlat edinen ile evlatlık arasında, ebeveyn ve evlat rabıta ve münasebetinin tesisinden ibaret bir müessesesi hukukiyledir". YHGK, 10.11.1954, E. 1954/17, K. 1954/24 (www.lexpera.com.tr). Benzer yönde bkz. *Evlat edinme ilişkisi evlatlıkla evlat edinen arasında düzgün soybağını yapay olarak düzenleyen bir aile hukuku sözleşmesidir.* YHGK, 09.03.1994, E. 1993/2-893, K. 1994/124, (www.lexpera.com.tr).

¹⁴ Tuğrul Arat, "Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmelere Toplumsal – İşlevsel Açıdan Bakış", içinde *Prof. Dr. Osman F. Berki'ye Armağan*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977), 106, dn. 3.

¹⁵ Ataay, "Evlat Edinme", 269; Arat, *Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmeler*, 106.

¹⁶ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 6.

¹⁷ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 9.

gelmiştir¹⁸. Ancak mehz İsviçre Medeni Kanunu Art.268'e göre, evlat edinmenin yerleşim yerindeki yetkili kanton yönetimi evlat edinmeye karar verdiği için İsviçre de evlatlık ilişkisi kamusal bir işlem olarak nitelendirilmektedir¹⁹.

Doktrinde, evlat edinmenin hukuki niteliği konusunda görüş birliği sağlanamamıştır. Bu kapsamda evlat edinme, “medeni hukuk işlemi”²⁰, “mahkeme kararına dayanarak kurulan hâkimiyet tasarrufu”²¹, “mahkeme kararına dayanarak kurulan hısımlık ilişkisi”²² ve “yargısal yönü ağır basan kendine özgü aile hukuku kurumu” şeklinde nitelendirilmiştir²³.

Evlat edinmenin mahkeme kararı ile kurulabilmesinin önemli sonuçları bulunmaktadır²⁴. Mahkeme kararı olmaksızın herhangi bir idari makamın kararı ile gerçekleştirilen evlat edinme yok hükmündedir²⁵. Doktrindeki aksi yöndeki azınlık görüşe göre ise noterde evlat edinme sözleşmesi yapma olanağının kaldırılmış olması, evlat edinmenin sözleşme niteliğini ortadan kaldırmaz²⁶. Bizim de katıldığımız

¹⁸ Balkar, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, 238; Gamze Turan Başara, “Türk Medeni Kanununun Evlat Edinmeye İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi” içinde *Türk Medeni Hukuku Çerçevesinde Aile Hukukunda Güncel Meseleler Sempozyumu*, editör Yasemin Güllüoğlu Altun (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 68.

¹⁹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 9; Harun Demirbaş, Davut Armağan, “İsviçre Medeni Kanunu’nda Evlat Edinmeye İlişkin Hükümlerde Yapılan Değişiklikler”, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6/2 (2019): 69.

²⁰ Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 370; benzer yönde bkz. Herdem Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri Uyarınca Evlat Edinme (Türk- İsviçre- Alman Karşılaştırmalı Hukuk Değerlendirmesiyle)* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2005), 6; Cengiz Kaya, “Türk Hukukunda Evlat Edinme” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008), 6; Gökhan Karaca, “Türk Hukukunda Küçüklerin Evlat Edinilmesi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 22; Mahmut Kizir, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, *SÜHFD*, 17/1 (2009): 155.

²¹ Süleyman Yılmaz, *Aile Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2023), 486; Bilge Öztan, *Aile Hukuku* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2015), 952; Onur Şahin, Küçüklerin Evlat Edinilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013), 5.

²² Dural, Öğüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 317; benzer yönde bkz. Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 8; Rona Serozan, *Çocuk Hukuku* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2005), 223-224; Ahmet Kılıçoğlu, *Medeni Kanunumuzun Aile- Miras ve Eşya Hukukunda Getirdiği Yenilikler* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2003), 109; Seher Bagaç İçen, “Yargıtay Kararları Işığında Çocuğun Evlat Edinilmesinde Üstün Yazar” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020), 66-67; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 4.

²³ Mehmet Demir, “Bazı Ülke Yasaları ile Karşılaştırmalı Olarak Evlat Edinmenin Yasal Koşulları”, *AÜHFD*, 52/3 (2003): 254.

²⁴ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 560.

²⁵ Ahmet Cemal Ruhi, *Türk Hukukunda Evlat Edinme ve Evlat Edinme ile İlgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Türkiye’de Tanınması* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2002), 19.

²⁶ Hüseyin Hatemi, *Aile Hukuku*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2023), 178.

doktrindeki çoğunluk görüş ve Yargıtay kararları ise evlat edinmenin artık sözleşmesel bir ilişki niteliğinde olmadığı yönündedir²⁷.

Bu noktada eMK döneminde kurulan evlatlık ilişkisinin geçerliliğinin ne olacağı sorusu akla gelebilir. 4722 sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanunun 14. maddesinde, eMK döneminde kurulan evlat edinme sözleşmelerinin, bütün hükümleriyle birlikte geçerliliğini koruyacağına dair bir düzenleme getirilmiştir²⁸. Aynı Kanunun 1.maddesine göre ise, “*Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önceki olayların hukukî sonuçlarına, bu olaylar hangi kanun yürürlükte iken gerçekleşmişse kural olarak o kanun hükümleri uygulanır. Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılmış olan işlemlerin hukuken bağlayıcı olup olmadıkları ve sonuçları, bu tarihten sonra dahi, yapıldıkları sırada yürürlükte bulunan kanunlara göre belirlenir. Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten sonra gerçekleşen olaylara, Kanunda öngörülmüş ayrık durumlar saklı kalmak kaydıyla, Türk Medenî Kanunu hükümleri uygulanır*” Bu kapsamda eMK döneminde kurulmuş olan evlatlık ilişkisinin geçerli bir şekilde kurulup kurulmadığı Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 1 ve 14. maddeleri gereğince eMK düzenlemeleri gözetilerek değerlendirilmesi gerekmektedir²⁹.

Önceki Medeni Kanun döneminde kurulan evlatlık ilişkisinin sona ermesi hususunda hangi kanun hükümlerinin tatbik edileceği meselesi de önem arz etmektedir. Önceki Medeni Kanun’da evlatlık ilişkisi tarafların anlaşması yoluyla ya da mirasçılıktan çıkarma sebeplerinin varlığı halinde evlat edinmenin, haklı sebeplerin varlığı halinde ise evlatlığın talebi ile evlatlık ilişkisi sona erebilmekteydi (eMK m.258/f.1). Mevcut Kanun bakımından ise bu sebeplere dayalı olarak evlatlık ilişkisi sona ermemektedir. Bu kapsamda eMK döneminde geçerli bir şekilde kurulmuş olan evlatlık ilişkisinin tarafları, mevcut Kanun döneminde evlatlık ilişkisini sona erdirmek istediklerinde evlat edinmenin unsurlarında bir eksiklik yoksa anlaşarak, haklı sebeplerin ya da mirasçılıktan çıkarma

²⁷ Yarg. 2. HD., 29.03.2005, E. 2005/2051, K. 2005/4999 (www.lexpera.com.tr) ; YHGK., 23.12.2020, E. 2017/1926, K. 2020/1057 (www.lexpera.com.tr).

²⁸ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 52; Evren Koç, “HMK ve TMK Çerçevesinde Evlat Edinme ve Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması Davasına İlişkin Bazı Tespitler”, *İÜHFM*, 73/1 (2015): 366; Ahmet Cemal Ruhi, “743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi ile 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu’nda Yer Alan Evlat Edinmenin Şekli Şartlarının Mukayeseli Olarak İncelenmesi”, *EBYÜHFD*, 5/1-4 (2001): 456.

²⁹ Süleyman Yalman, “Evlatlık Kararının Kaldırılması (Yargıtay 2.Hukuk Dairesinin Bir Kararı Üzerine Değerlendirme)”, *SÜHFD*, 12/3-4 (2004): 189- 190; bu yöndeki Yargıtay kararı için bkz. Yarg. 8. HD., 21.5.2019, E. 2017/13036 K. 2019/5329 (www.lexpera.com.tr).

sebeplerinin varlığına dayanarak bu ilişkiyi sona erdiremeyeceklerdir³⁰. Bu husus Yargıtay’ın vermiş olduğu bir kararda da şu şekilde ifade edilmiştir; “*Temyizen incelenen karar, tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dayandıkları belgelere, uyuşmazlığa uygulanması gereken hukuk kuralları ile hukuki ilişkinin nitelendirilmesine, dava şartlarına, yargılama ve ispat kuralları ile kararda belirtilen gerekçelere, delillerin takdirinde hata görülmemesine ve özellikle 743 sayılı Kanun’un yürürlükte olduğu zaman geçerli olarak kurulmuş evlat edinme ilişkisinin kaldırılması talebinin 4722 sayılı Kanun gereğince 4721 sayılı Kanun hükümlerine tabi olduğu ve 4721 sayılı Kanun’un 317 ve 318 inci maddelerinde belirlenen yasal koşulların somut olayda gerçekleşmediğinin anlaşılmasına göre usul ve kanuna uygun olup davacı vekili tarafından temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir*³¹. ”

Evlat edinmenin hukuki niteliğinin ortaya konulması, evlatlık ilişkisinin sona ermesi bakımından da önem arz etmektedir. Zira evlatlık ilişkisinin sözleşmesel ilişki olarak değerlendirilmesi durumunda, sözleşmenin butlanı, iptali ya da tarafların anlaşması yolu ile sona ermeden bahsetmek mümkün hale gelecektir. Ancak mevcut hukuk sistemimizde evlatlık ilişkisi, mahkeme kararı ile kurulan bir ilişki olarak kabul edildiği için evlatlık ilişkisinin butlanı, iptali³² ya da tarafların anlaşması yoluyla sona ermesinden bahsedilememektedir³³.

C. Amacı

Evlat edinmenin amacı, bu hukuki ilişkinin değerlendirilmesi açısından öneme sahiptir. Zira evlat edinme, bazı durumlarda kötü niyetli amaçlarla yapılmak istenebilir.

³⁰ Bu hususta doktrinde verilen bir örneğin buraya kıyasen uygulanabileceğini düşünüyoruz. Verilen örnekte önceki Medeni Kanun döneminde gerçekleştirilen bir evliliğin “*hüküm ve sonuçları, bu birlik içinde eşlerin durumu, hak ve yükümlülükleri, evlilik birliğinin ortadan kalkış biçimi yeni Türk Medeni Kanunu hükümlerine tabi*” olacağı ifade edilmiştir. Bu kapsamda önceki Medeni Kanun döneminde kurulan evlatlık ilişkisinin sona ermesine de TMK hükümleri uygulama alanı bulmalıdır. Bkz. Hüseyin Altaş, *Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2014), 194. Benzer yönde bkz. O. Gökhan Antalya, *Medeni Hukuk (Giriş, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümleri)* (İstanbul: Legal Yayıncılık, 2017), 44; M.Kemal Oğuzman, Nami Barlas, *Medeni Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar)* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 77-78.

³¹ Yarg. 2. HD., 28.5.2024, E. 2024/3499 K. 2024/3934 (www.lexpera.com.tr); benzer yöndeki diğer kararlar için bkz. Yarg. 18. HD., 30.05.2013, E. 2013/7850 K. 2013/9411 (www.lexpera.com.tr); Yarg. 2. HD., 29.11.2022, E. 2022/4368 K. 2022/9681 (www.lexpera.com.tr).

³² Evlatlık ilişkisinin kaldırılması, iptal ve butlan hallerini de kapsamaktadır. Bkz. Başak Görgeç, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, *EÜHFD*, 14/1-2, (2010): 355, dn.11.

³³ Aydos, “Yeni Medeni Kanun”, 119.

Bu anlamda evlat edinme, asli amacının dışına çıkarılarak; evlatlığın iş gücünden haksız yararlanma, mirasçıları yasal haklarından mahrum bırakma veya cinsel yönelimi gizleme gibi amaçlarla suistimal edilebilmektedir. Benzer şekilde, evlatlığın yalnızca vatandaşlık hakkı almak istemesi gibi ikincil hedeflere ulaşmak gayesiyle de muvazaalı bir araç olarak kullanılabilmektedir³⁴. Bu nedenle hâkimin, evlatlık ilişkisinin kurulmasına karar verirken oldukça titiz davranması ve çocuğun yararının sağlanıp sağlanmadığını araştırması gerekir³⁵.

Evlat edinme tarihsel süreçte dini, sosyal, iktisadi, siyasi, ahlaki amaçlar ile gerçekleştirilmiştir³⁶. Önceki zamanlarda, çocuk sahibi olmak isteyenlerin bu isteklerini yerine getirme ve soylarının devam etmesi amacına hizmet eden evlat edinme³⁷, daha çok evlat edinenin menfaatini ön planda tutmakta, evlatlığın menfaatini ise geri plana atmaktaydı. Önceki Medeni Kanun döneminde de evlat edinme için evlat edinenin hukuken geçerli soybağına sahip altsoyunun bulunmaması koşulunun aranması, evlat edinmenin temel amacının evlatlığın korunması değil, çocuk sahibi olamayan kişilere bu imkânın sağlanması amacını ortaya koymaktaydı³⁸. İlerleyen zamanlarda, toplumdaki sosyal değişim ve gelişmelere paralel olarak, evlat edinmeye olan bakış açısının değişmesi ile evlat edinmenin amacında da değişiklik olmuştur³⁹. Bu anlamda özellikle de İkinci Dünya savaşı sonrası süreçte⁴⁰ evlat edinme, kimsesiz çocukların huzurlu bir aile ortamına kavuşması ve elverişli koşullarda gelişmeleri gibi amaçlara hizmet etmiştir⁴¹. Günümüzde ise birçok ülke mevzuatında ve uluslararası sözleşmelerde, diğer amaçlardan önce gelen evlat edinmenin olmazsa olmaz amacı⁴², çocuğun üstün yararının

³⁴ Şule Akgül, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi ve Koruyucu Aile Kavramı” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 17; Demir, “Evlat Edinmenin Yasal Koşulları”, 255-256.

³⁵ Öztan, *Aile Hukuku*, 952.

³⁶ Ataay, “Evlat Edinme”, 285- 290, Akyüz, “Uluslararası Sözleşmeler”, 153-154.

³⁷ Doktrinde bu amaç, “*evlat edinenin yararı prensibi*” olarak ifade edilmektedir. Bkz. Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 62; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 137; Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 526; Balkar, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, 238.

³⁸ Çetiner, “Evlat Edinme”, 278.

³⁹ Çetiner, “Evlat Edinme”, 278.

⁴⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 64; August Egger, *İsviçre Medeni Kanunu Şerhi*, çev. Tahir Çağa, (Ankara: Yeni Cezaevi Basımevi, 1949), 42; Baygın, “Koşullar”, 591.

⁴¹ Cem Baygın, Ahmet Nar, *Medeni Hukuk Dersleri – II (Aile Hukuku)* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2025), 446; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 3; doktrinde bu amaç “*koruma prensibi*” olarak da ifade edilmektedir. Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 62; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 223; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 244.

⁴² Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 371; doktrinde bu amaç, “*ihdimam, geliştirme ve bakım prensibi*” olarak da ifade edilmektedir. Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 316; Öztan, *Aile Hukuku*, 951.

sağlanmasıdır⁴³. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) bir kararında da evlat edinmenin temel amacının, “*bir aileye çocuk kazandırmak değil, bir çocuğa aile sağlamak*” olduğu vurgulanmıştır⁴⁴. Çocuğun üstün yararının sağlanması amacı, TMK’da evlat edinmeye ilişkin çeşitli düzenlemelerde de karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda küçüklerin evlat edinilmesinin sıkı şekil koşullarına tâbi tutulması, TMK m.308/f.2’de düzenlendiği üzere evlatlık küçüğün ayırt etme gücünü haiz olması durumunda rızasının alınması, TMK m.316 kapsamında küçüğün menfaati dâhilinde hâkime araştırma yapma ödevinin yüklenmesi, TMK m.317’de evlatlık ilişkisinin kurulmasında rızası alınması gereken kişilerin rızalarının alınmaması ya da TMK m.318/f.2’de usule ilişkin eksiklik nedeniyle evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının küçüğün menfaatinin zedelenmemesi koşuluna bağlı olması, bu düzenlemelere örnek gösterilebilir⁴⁵.

Evlat edinmede temel amaç, çocuğun üstün yararının sağlanması olsa da evlat edinmek isteyenlerin çocuk sahibi olmaları amacı da evlat edinmenin toplumsal yönü göz önünde bulundurulduğunda, ikincil nitelikte bir amaç olarak karşımıza çıkmaktadır⁴⁶.

Evlat edinmenin amacının ne olduğunun belirlenmesinde küçükler ve erginler bakımından bir ayırım yapmak mümkündür. Küçüklerin evlat edinilmesi bakımından asıl amaç, küçüğün korunması, ihtiyaçlarının karşılanması ve üstün yararının sağlanmasıyken; istisnai nitelikte olan⁴⁷ erginlerin evlat edinilmesindeki amaç ise

⁴³ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 62; Yılmaz, *Aile Hukuku*, 485; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 138; Ataay, “Evlat Edinme”, 287; Hüseyin Altaş, “Evlatlık Sözleşmesinde Amaç”, *Türk Hukuk Dünyası Dergisi*, 1 (2000): 105-106; Şükran Şıpka, “4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu’nun Evlat Edinmeye İlişkin Hükümlerinin İncelenmesi”, *İÜHFİM*, 57/1-2 (1999), 302; Dilara Zorlutuna, “İsviçre Medeni Kanunu İle Karşılaştırmalı Olarak Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2024), 46; Baygın, “Koşullar”, 592; Akyüz, “Uluslararası Sözleşmeler”, 153; Ayşe Çilenti Konuralp, “Evlat Edinmeye İlişkin Düzenlemelerin Küçüğün Menfaatine Etkisi Üzerine İsviçre Hukuku ile Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, *İÜHFİM*, 80/1 (2020): 46-47; Faruk Kerem Giray, “Uluslararası Sözleşmelerde Evlat Edinme”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 19/1-2 (1999): 333; Mehlika Aytaç, “Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi Hakkında İnceleme”, *Adalet Dergisi*, 94/14 (2003): 30; Rona Serozan, “Yeni Medeni Kanun’un Çocuklara (Soybağı Hukukuna ve Çocuk Haklarına) İlişkin Düzenlemesi, içinde *Ünal Tekinalp’e Armağan*, C.2, (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2003), 505; Arat, “Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmeler”, 123; günümüzde evlat edinmede toplumsal amacın baskın olduğuna dair bkz. Nedim Turhan, “Evlat Edinme”, *Yargıtay Dergisi*, 26/100 (2000): 49; Balkar, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, 238.

⁴⁴ Martina Rennhofer, “Adoptionen durch Alleinwerberinnen in Österreich Chancen und Herausforderungen aus sozial und rechtsethischer Perspektive”, (Master of Arts, Karl Franzens Universität Graz, 2021), 25.

⁴⁵ Serozan, “Yeni Medeni Kanun”, 505; Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 76.

⁴⁶ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 316; Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 447; Altaş, “Evlatlık Sözleşmesinde Amaç”, 106.

⁴⁷ Öztan, *Aile Hukuku*, 977-978; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 329; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 185; Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 47.

küçüklerin evlat edinilmesinden farklı olarak, daha çok evlat edinmenin kanuna karşı hile aracı olarak kullanılmasının önüne geçmektir⁴⁸. Bu anlamda Alman hukukunda olduğu gibi bazı ülke kanunlarında da erginlerin evlat edinilmesinin ahlaka uygun olması koşulu aranmaktadır (BGB § 1767/Abs.1)⁴⁹. Küçüklerin evlat edinilmesinde olduğu gibi erginlerin evlat edinilmesinde de evlatlığın menfaatinin sağlanması gerekmektedir. Ancak buradaki menfaat ilişkisi küçüklerin evlat edinilmesindeki menfaat ilişkisinden daha farklı değerlendirilmektedir⁵⁰. Erginlerin evlat edinilmesi, TMK'nın 313. maddesinin birinci fıkrasındaki düzenleme ile sınırlı olmak üzere, özellikle yardıma muhtaç veya kısıtlı olmaları durumunda, onların kalıcı bir aile desteğine erişiminin sağlanması amacıyla gerçekleştirilmektedir⁵¹.

D. Fayda ve Sakıncaları

Evlatlık ilişkisinin kurulmasına karar verilmesinin, evlat edinen ve evlatlık açısından faydaları olduğu gibi bazı sakıncaları da bulunmaktadır. Öncelikle faydalarına değinmek gerekirse, evlat edinmenin gerek evlatlık gerekse de evlat edinen bakımından sosyolojik ve psikolojik anlamda faydaları bulunmaktadır⁵². Evlatlık açısından, evlat edinmenin faydaları şu şekilde izah edilebilir⁵³: Hukukumuzda evlat edinmedeki temel amaç, çocuğun üstün yararı düşüncesi olduğu için evlat edinme sayesinde, korunmaya muhtaç bir çocuğun bakımı, desteklenmesi ve korunması sağlanmış olur. Evlat edinme

⁴⁸ Arat, "Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmeler", 140; benzer yönde bkz. Nurten İnce Akman, "Alman ve Türk Hukukunda Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi", (Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan), *DEÜHFD*, 21 (2019): 2383; erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesi, bazı gayriahlaki amaçların gizlenmesi, mirasçılardan miras paylarının azaltılması ya da evlat edinenin yaşlı bir kimse olması halinde kendisinin bakımı için istenebilmektedir. Bu nedenleri göz önünde bulunduran kanun koyucu da ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesinin koşullarını ağırlaştırmıştır. Bkz. Selin Sert Sütçü, "Erginlerin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesinde Evlat Edinenin Altsoyunun Açık Muvafakatının Bulunması Koşulunun Cenin Bakımından Değerlendirilmesi", *Terazi Hukuk Dergisi*, 14/157 (2019): 1767.

⁴⁹ İnce Akman, "Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi", 2361; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 57.

⁵⁰ Nazlı Hilal Çelik, "Erginlerin Evlat Edinilmesi ve Koşulların Değerlendirilmesi" *Legal Hukuk Dergisi*, 19/ 221 (2021): 2058.

⁵¹ Seldağ Güneş Peschke, "Erginlerin ve Kısıtlıların Evlat Edinilmesinde Mahkeme Tarafından Gerekli Araştırmanın Yapılması ve Hakkaniyet İlkesinin Gözetilmesi" (Prof. Dr. Turgut Önen'e Armağan), *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1/2 (2016): 155.

⁵² Zeynep Tezel, Barış Demirel ve Zuhâl Şahin Kaya, "Ailelerin Koruyucu Aile Olmaya Karar Vermelerinde Etkili Olan Etmenler ile Koruyucu Aile Olmanın Anlam ve Önemi", *Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 19/43 (2018): 30-31.

⁵³ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 67; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 369; Dural, Öğüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 316; Selahattin Sulhi Tekinay, *Türk Aile Hukuku*, (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1971), 358; Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 527; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 221; Ataay, "Evlat Edinme", 271; Balkar, "Türk Hukukunda Evlat Edinme", 238; Şıpka, "Hükümlerin İncelenmesi", 304; Aydos, "Yeni Medeni Kanun", 118.

sayesinde aynı zamanda, evlatlığın topluma faydalı bir birey olarak yetişmesine katkıda bulunularak, toplumsal düzeyde de olumlu etkiler ortaya çıkmaktadır.

Evlat edinmenin, evlat edinenler açısından faydası ise çocuğu olmayan eşlerin bu istek ve özlemlerinin giderilmesini sağlamaktır. Bu anlamda evlat edinme sayesinde, çocuksuzluk nedeniyle sarsılan evlilik birliğinin de dağılması önlenabilir. Bununla birlikte, eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesi de mümkün olduğundan, eşler arasındaki aile içi ilişkilerin güçlenmesine de katkı sağlanabilmektedir.

Evlat edinmenin faydalarının yanı sıra sakıncaları da bulunmaktadır. Bu sakıncalara⁵⁴, evlatlığın evlat edinene karşı bazı olumsuz davranışları, evlatlığın evlat edineni bir gün terk edebilme ihtimali, evlat edinenin evlatlığı gayri ahlaki amaçları için kullanması, evlat edinenin evlatlığa besleme ya da hizmetçi gibi davranarak hor görmesi, evlat edinenin mirasçılarından mal kaçırabilmek için evlat edinmek istemesi, üvey çocuğun evlat edinilmesinde evlilik birliğinin sarsılması durumunda, evlat edinenin artık üvey çocuğu istememesi, evlat edinenin malvarlığının evlatlığın ailesine geçmesi endişesi taşıması⁵⁵ gibi durumlar örnek verilebilir. Evlat edinmenin bu gibi sakıncalarının bulunması, hukuk düzeninin evlat edinmeyi yasaklaması anlamına gelmemelidir. Zira kanun koyucu bu gibi sakıncaların önüne geçebilmek için bazı yasal düzenlemeler yapmıştır. Bu kapsamda, evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için küçüklerde en az bir yıl, ergin veya kısıtlılarda ise en az beş yıl bakım süresinin öngörülmesi, ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde evlat edinenin altsoyunun açık rızasının alınması, TMK m.316 kapsamında, hâkime kapsamlı bir araştırma yükümlülüğünün getirilmesi ve evlat edinmenin sıkı şekil koşullarına tâbi tutulması bu yasal düzenlemelere örnek verilebilir⁵⁶.

Evlatlık ilişkisinin sonradan ortaya çıkan sebeplerle kaldırılmaması da evlat edinmenin sakıncalarından biri olarak değerlendirilebilir. Bilindiği üzere hukukumuzda,

⁵⁴ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 69; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 369; Tekinay, *Aile Hukuku*, 358; Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 526; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 222; Mehmet Işık, “4721 Sayılı Kanun Hükümlerine Göre Evlat Edinme” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004), 36; Ataay, “Evlat Edinme”, 272; Şıpka, “Hükümlerin İncelenmesi”, 305; Aydos, “Yeni Medeni Kanun”, 118.

⁵⁵ Serozan, “Yeni Medeni Kanun”, 509; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 69; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 6; Ece Baş Süzel, “Biyolojik Ailenin Evlat Edinilene Mirasçı Olması Sorunu”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14/179-180 (2019): 1469 vd; Şükran Şıpka, Ece Ergün, “Türk ve İsviçre Hukukunda Evlat Edinme Kurumunun Miras Hukuku ile İlişkisi”, *Aurum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5/1 (2020): 37-38.

⁵⁶ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 222; Akgül, “Koruyucu Aile Kavramı”, 17; Ataay, “Evlat Edinme”, 272; Demir, “Evlat Edinmenin Yasal Koşulları”, 255- 256; Balkar, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, 240; Şıpka, “Hükümlerin İncelenmesi”, 305.

evlat edinmenin sonradan ortaya çıkan sebeplerle kaldırılması, “evlatlık bağının çözülmeliği” ilkesi gereğince kabul edilmemektedir⁵⁷. Bu kapsamda evlatlığın evlat edinene ya da evlat edinenin evlatlığa yönelik kötü niyetli bir eyleminin söz konusu olması halinde, evlatlık ilişkisi sona erdirilemez. Evlat edinenin ya da evlatlığın bu yönde bir kaygısının olması da onların evlat edinmeye çekimser yaklaşımlarına sebebiyet verebilir.

II. Çeşitli Hukuk Sistemlerinde Evlatlık İlişkisi

A. Roma Hukukunda

Roma hukukunda evlatlık ilişkisine değinmeden önce genel olarak hısımlığın nasıl tesis edildiğinden bahsetmek gerekirse, *Ius civile*’ye göre, geçerli sayılan hısımlık türü, hâkimiyet esasına dayanan “*agnatio*” hısımlığıdır⁵⁸. Hâkimiyet esasına dayalı hısımlık⁵⁹, kanunla ya da hukuki işlemle kurulabilmekteydi⁶⁰. Bu hısımlık türlerinden olan kanundan doğan hısımlık, doğum yolu ile kurulabileceği gibi soybağının düzeltilmesi yoluyla da kuruluyordu.⁶¹ Hukuki işlemde doğan hısımlık ise evlat edinme ya da evli kadınlar üzerindeki egemenlik olarak ifade edilen “*manus*” yolu ile tesis ediliyordu⁶².

Roma hukukunda evlat edinme, daha çok dini amaçlarla ya da evlat edinen ailenin soyunun devam etmesini sağlama amacıyla söz konusu olmaktadır⁶³. Bu nedenle de sadece erkeklerin evlatlık olabilecekleri kabul ediliyordu⁶⁴. Roma hukukunda evlat edinme, evlatlığın hukuki durumuna göre iki şekilde gerçekleşebilmekteydi. Bunlardan

⁵⁷ Öztan, *Aile Hukuku*, 1004.

⁵⁸ Bülent Tahiroğlu, Belgin Erdoğan, *Roma Hukuku Dersleri* (İstanbul: Der Yayınları, 2012), 159; Özcan Karadeniz Çelebicin, *Roma Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2012), 154; Nurcan İpek, “Roma Hukukunda Hısımlık”, *MÜHF – HAD*, 21/1 (2015): 169.

⁵⁹ Baba ve çocuk arasında hâkimiyet esasına dayalı olan hısımlığın kurulabilmesi, ana ile evlilik ya da soybağının düzeltilmesi yoluyla kurulabilmektedir. Ana ile çocuk arasında hâkimiyet esasına dayalı hısımlığın kurulabilmesi için ise kocanın ya da kocanın tabi olduğu aile babasının hâkimiyeti altında olmak gerekmektedir. Bkz. İpek, “Roma Hukukunda Hısımlık”, 170-180.

⁶⁰ Bengi Sermet Sayın Korkmaz, “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri ve Usulleri”, *Ankara Barosu Dergisi*, 78/3 (2020): 52.

⁶¹ Tahiroğlu, Erdoğan, *Roma Hukuku Dersleri*, 159.

⁶² Sayın Korkmaz, “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri”, 68.

⁶³ Sayın Korkmaz, “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri”, 71; Kudret Güven, “Evlat Edinmeye İlişkin Türk Medeni Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *Yargıtay Dergisi*, 32/4 (2006): 531; Erkan Küçükgüngör, “The Essential Legal Effects of Adoption on the Relationship Between Parents and Children in Roman Law”, *Free Law Journal*, 2/4 (2006): 95.

⁶⁴ Tahiroğlu, Erdoğan, *Roma Hukuku Dersleri*, 60; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 17.

ilki “*adrogatio*” usulü ile evlat edinme (ya da *arrogatio*) diğeri ise “*adoptio*” usulü ile evlat edinmedir.

Bu iki evlat edinme usulünün yanında Roma hukukunda ayrıca, halk meclislerinde bir vasiyetname düzenlenerek, kişinin ölümünden sonra hüküm ve sonuçlarını doğurmak üzere, vasiyetname yolu ile evlat edinme de bulunmaktaydı⁶⁵. Ancak bu şekilde evlat edinmeye dair hukuki kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamakla birlikte, bu işlemin evlat edinme niteliğinde olmadığı ve mirasçı atama olarak değerlendirildiği ileri sürülmüştür⁶⁶.

Adrogatio usulüne göre evlat edinme, bir aile babasının başka bir aile babasını evlat edinmesidir⁶⁷. Evlat edinmenin etki ve sonuçları bakımından, daha kapsayıcı nitelikte olan *adrogatio* da sadece evlatlık olan aile babası değil, o aile babasının hâkimiyetinde bulunan kişiler, evlat edinen aile babasının hâkimiyeti altına girmektedir⁶⁸. *Adrogatio* usulüne göre evlat edinmenin esasa ilişkin koşulları; evlat edinen kimsenin, bir başkasının hâkimiyeti altında olmayan (*sui iuris*) erkek olması, evlat edinen aile babası ve evlat edinilecek olan aile babasının karşılıklı ve birbirine uygun rıza beyanları, evlat edinen aile babasının kural olarak altmış yaşından büyük olması⁶⁹ ve evlat edinen aile babasının evlat edineceği aile babasından en az on sekiz yaş büyük olması şeklindedir⁷⁰.

Adrogatio usulü ile evlat edinmede sadece esasa ilişkin koşulların sağlanması, evlatlık ilişkisinin kurulması için yeterli değildir. Aynı zamanda şekli koşulların da yerine getirilmesi gerekir. Bu anlamda evlat edinecek aile babasının ve evlat edinilecek olan aile babasının halk meclisi huzurunda, evlat edinmeye rızalarının olup olmadığının tespiti gerekir⁷¹. Her iki tarafın rıza beyanlarının alınması ve halkın da bu işleme rıza göstermesi ile evlatlık ilişkisi kurulmuş olur⁷². Bu evlat edinme türü, esasında bir yasama işlemi niteliğindedir. Öncelikle *Pontifex* adı verilen bir kurul tarafından değerlendirme süreci

⁶⁵ Güzide Burcu Günveren, “Roma Hukukunda Evlat Edinme” (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013), 29-30; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 23; Leo A. Huard, “The Law Of Adoption: Ancient and Modern”, *Vanderbilt Law Review*, 9/4 (1956): 745.

⁶⁶ Sayın Korkmaz, “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri”, 79.

⁶⁷ Tahiroğlu, Erdoğan, *Roma Hukuku Dersleri*, 160; Karadeniz Çelebican, *Roma Hukuku*, 158; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 21; İpek, “Roma Hukukunda Hısımlık”, 181, dn. 41, Sayın Korkmaz, “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri”, 81; Küçükgüngör, “Legal Effects of Adoption”, 96.

⁶⁸ İpek, “Roma Hukukunda Hısımlık”, 181, dn.41; Günveren, “Roma Hukukunda Evlat Edinme”, 18.

⁶⁹ Güven, “Hükümlerin Değerlendirmesi”, 534.

⁷⁰ Sayın Korkmaz, “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri”, 83; Günveren, “Roma Hukukunda Evlat Edinme”, 64.

⁷¹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 21; Ziya Umur, *Roma Hukuku* (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1992), 392; Sayın Korkmaz, “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri”, 86.

⁷² Sayın Korkmaz, “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri”, 86.

yürütülmekte, ardından kurulun olumlu görüş bildirmesi halinde, halk tarafından oluşturulan bir meclis toplanmaktadır⁷³. Evlat edinme kararı ise bu mecliste halkın oylarıyla alınmaktadır. Kurulun gerçekleştirdiği inceleme, temel olarak evlat edinme ehliyetine ilişkin koşulların sağlanıp sağlanmadığını belirlemeye yöneliktir⁷⁴. Bu evlatlık ilişkisinin kurulmasının neticesinde, “*sui iuris*” durumda olan evlatlık aile babası, evlat edinenin hâkimiyeti altına girerek, “*alieni iuris*” durumuna gelmekte⁷⁵, evlatlık olan aile babasının hâkimiyeti altında olanlar, evlat edinen aile babasının hâkimiyetine girmekte ve onun soy ismini taşımakta, evlatlık aile babasının malvarlığı da evlat edinen aile babasının malvarlığına geçmektedir.

Adrogatio usulü ile evlatlık ilişkisi kural olarak sona erdirilemez. Ancak haklı sebeplerin varlığı söz konusu ise evlat edinen aile babası, evlatlık aile babasını hâkimiyetinden çıkarabilir. Bu çıkarma sonucunda, evlat edinen aile babasının *adrogatio* yoluyla elde ettiği malvarlığını evlat edinen aile babasına vermesi gerekir⁷⁶. Roma imparatoru *Iustinianus* döneminden sonra, *adrogatio* sıkı şekil koşullarından dolayı, büyük ölçüde işlevini yitirmiş ve bir kimsenin *adrogatio* usulü ile malvarlığını ve hâkimiyetini bir başkasına devretmesi yoluyla evlat edinilmesine son verilmiştir⁷⁷.

Adoptio usulü ile evlat edinme ise geniş anlamda *adoptio* ve dar anlamda *adoptio* olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Geniş anlamda *adoptio*, *adrogatio*’yu da içine alacak şekilde kullanılmaktayken; dar anlamda *adoptio* ise aile babasının hâkimiyeti altında olan kimsenin başka bir aile babası tarafından evlat edinilmesini ifade etmektedir⁷⁸. Bu usule göre evlat edinmede, aile babası olma koşulu olduğu için kadınlar evlat edinmemekteydi⁷⁹. Ancak Klasik Sonrası Hukuk Dönemi ile birlikte bazı hallerde, kadınların da evlat edinebilmesine olanak sağlanmıştır⁸⁰. *Adoptio* usulüne göre evlat edinmede hem evlat edinen aile babasının hem evlatlık veren aile babasının rızalarının

⁷³ Küçükgüngör, “Legal Effects of Adoption”, 96; Gözde Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı Hukuk Bakımından Evlat Edinme ve Sonuçları” (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 13; Günveren, “Roma Hukukunda Evlat Edinme”, 19.

⁷⁴ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 13.

⁷⁵ Karadeniz Çelebican, *Roma Hukuku*, 158; Umur, *Roma Hukuku*, 392; Güven, “Hükümlerin Değerlendirmesi”, 534.

⁷⁶ Sayın Korkmaz, “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri”, 81.

⁷⁷ Sayın Korkmaz, “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri”, 87.

⁷⁸ Tahiroğlu, Erdoğan, *Roma Hukuku Dersleri*, 160; Karadeniz Çelebican, *Roma Hukuku*, 158; İpek, “Roma Hukukunda Hısımlık”, 181, dn.42; Günveren, “Roma Hukukunda Evlat Edinme”, 15.

⁷⁹ Sayın Korkmaz, “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri”, 73; Günveren, “Roma Hukukunda Evlat Edinme”, 39; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 12, dn.42.

⁸⁰ Sayın Korkmaz, “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri”, 73.

bulunması gerekmekte idi⁸¹. Daha sonraki dönemlerde ise evlatlık verilenin de rızasının alınması gerektiği kabul edilmiştir⁸². Bu usul ile evlat edinmenin bir diğer koşulu ise yaş koşuluna ilişkindir. Roma hukukunda, “evlat edinme doğayı taklit eder” (*adoptio imitatur natura*) ilkesi gereğince evlat edinenin evlatlıktan büyük olması gerektiği benimsenmiştir. Bu ilke aynı zamanda pek çok hukuk sisteminde de evlat edinmenin temeli olarak kabul edilmiştir⁸³. *Iustinianus* döneminde ise evlat edinen ile evlatlık arasında, en az on sekiz yaş farkı olması gerektiği kabul edilmiştir⁸⁴.

Adoptio usulüne göre evlat edinmenin şekli koşullarının da yerine getirilmesi gerekmektedir. Klasik Hukuk Döneminde, *preator* huzurunda gerçekleştirilen ve aile babasının erkek evlatlar için üç defa, kız evlatlar için bir defa *mancipatio* işlemi ile evladını satması sonucunda aile bağları kesiliyordu⁸⁵. *Iustinianus* döneminde ise bu gibi şekli koşulları aranmaksızın evlat edinme, evlat edinen, evlatlık ve evlatlık veren aile babasının, hâkimin huzurunda evlat edinmeye ilişkin beyanlarının açıklanması ile tamamlanıyordu⁸⁶.

Hem *adrogatio* hem de *adoptio* usulü ile evlat edinmede, evlatlığın hukuki statüsü, evlat edinenin diğer çocuklarından farklı bir statüde değildir⁸⁷. *Adoptio* usulü ile evlat edinmenin sonuçları, tam evlat edinme (*adoptio plena*) ve sınırlı evlat edinme (*adoptio minus plena*) şeklinde bir ayrıma tabi tutulmaktadır⁸⁸. Tam evlat edinmede, evlat edinen kendi soyundan olan bir kimseyi evlat edinmektedir. Bu evlat edinme usulünde, evlatlığın öz ailesi ile olan bağları ve bu ailesine karşı hak ve yükümlülükleri sona ermektedir⁸⁹.

⁸¹ Sayın Korkmaz, “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri”, 74; Günveren, “Roma Hukukunda Evlat Edinme”, 68.

⁸² Sayın Korkmaz, “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri”, 74; Günveren, “Roma Hukukunda Evlat Edinme”, 68.

⁸³ Anne Marie Grebler, “Adoption in European Countries”, *Child Welfare League of America*, 42/10 (1963): 495.

⁸⁴ Umur, *Roma Hukuku*, 393; Tahiroğlu, Erdoğan, *Roma Hukuku Dersleri*, 160- 161; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 23; Sayın Korkmaz, “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri”, 75; Günveren, “Roma Hukukunda Evlat Edinme”, 64-65; Güven, “Hükümlerin Değerlendirmesi”, 533.

⁸⁵ Umur, *Roma Hukuku*, 392; Günveren, “Roma Hukukunda Evlat Edinme”, 119; Güven, “Hükümlerin Değerlendirmesi”, 532; Kaya, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, 11-12; Küçükgüngör, “Legal Effects of Adoption”, 105.

⁸⁶ Tahiroğlu, Erdoğan, *Roma Hukuku Dersleri*, 160; Sayın Korkmaz, “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri”, 76-77; Günveren, “Roma Hukukunda Evlat Edinme”, 32.

⁸⁷ Umur, *Roma Hukuku*, 393; Günveren, “Roma Hukukunda Evlat Edinme”, 92; Güven, “Hükümlerin Değerlendirmesi”, 534; Küçükgüngör, “Legal Effects of Adoption”, 108.

⁸⁸ Arat, *Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmeler*, 109.

⁸⁹ Umur, *Roma Hukuku*, 394; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 22; Sayın Korkmaz, “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri”, 78; Günveren, “Roma Hukukunda Evlat Edinme”, 108; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 18.

Sınırlı evlat edinmede ise evlat edinen kendi soyundan olmayan bir kişiyi evlat edinmekte, evlatlık kendi ailesi ile olan bağlarını devam ettirmekte ve biyolojik aile babasının mirasçısı olmaya devam etmektedir⁹⁰. *Adoptio* usulü ile evlat edinmede, evlat edinenin evlatlığı “*mancipatio*” ile hâkimiyetinden çıkarması durumunda ya da evlatlığın bir başkasına evlatlık verilmesi durumunda, evlatlık ilişkisi sona ermektedir⁹¹. Evlatlık ilişkisinin bu nedenlerle sona ermesi durumunda, evlat edinenin aynı evlatlığı bir daha evlat edinmesine de izin verilmemiştir⁹².

Roma hukukunda şekillenen evlat edinme kurallarının modern Türk aile hukuku üzerindeki en belirgin yansıması, evlat edinen ve evlatlık arasında kanunen aranan asgari yaş farkı kriterinde kendisini göstermektedir. Ayrıca, evlat edinmenin sonuçlarında bu etkiyi görebilmek mümkündür. Bu bağlamda, evlatlık bağının taraflar arasında soybağına benzer bir hukuki hısımlık meydana getirmesi ve bu durumun mutlak bir evlenme engeli teşkil etmesi, evlatlığın soyadının değişmesi ve evlatlığa mirasçılık hakkının tanınması gibi temel düzenlemeler örnek verilebilir⁹³.

B. Alman Hukukunda

Almanya, Batı Avrupa’da evlat edinme kurumunu yasal olarak tanıyan ve düzenleyen ilk ülkedir⁹⁴. 1900 tarihli Alman Medeni Kanununun (BGB) yürürlüğe girmesinden önce, bazı Alman eyaletlerinde evlat edinmeye izin verilmekteydi⁹⁵. Ancak bu dönemde, evlat edinme daha çok evlat edinenin menfaatine hizmet etmiştir⁹⁶. Evlatlık ilişkisinin kurulması önceden, kişinin soyunun devam etmesinin sağlanması, çocuğu olmayanların çocuk sahibi olma arzusunun tatmin edilmesi gibi amaçlar ile yapılmaktaydı. İkinci Dünya Savaşından sonraki süreçte ise evlat edinmenin temel amacı kimsesiz çocukların korunmasını sağlamak olmuştur⁹⁷.

⁹⁰ Umur, *Roma Hukuku*, 394; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 22; Sayın Korkmaz, “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri”, 78; Günveren, “Roma Hukukunda Evlat Edinme”, 108; Güven, “Hükümlerin Değerlendirmesi”, 533; Işık, “4721 Sayılı Kanun”, 14; Küçükgüngör, “Legal Effects of Adoption”, 109.

⁹¹ Güven, “Hükümlerin Değerlendirmesi”, 536.

⁹² Günveren, “Hükümlerin Değerlendirmesi”, 119.

⁹³ Günveren, “Hükümlerin Değerlendirmesi”, 127-128.

⁹⁴ Jean François Mignot, “Child Adoption in Western Europe 1900-2015”, *Clometrics of the Family*, 2019, 5.

⁹⁵ Mignot, “Western Europe”, 5.

⁹⁶ Saskia Lettmaier, “Adoption and Assisted Reproduction in Germany: Legal Framework and Current Issues”, *Family Law in a Global Society*, 1/ (2016): 4.

⁹⁷ Nina Dethloff, *Familienrecht* (München: Verlag C.H. Beck oHG, 2009), 457; Lettmaier, “Legal Framework and Current Issues”, 5.

Alman hukukunda evlat edinmeye ilişkin düzenlemeler, BGB § 1741-1772 arasında düzenleme altına alınmıştır⁹⁸. Alman Medeni Kanunu'nda, küçüklerin evlat edinilmesi ve erginlerin evlat edinilmesi ayrı maddelerde düzenleme altına alınmış, erginlerin evlat edinilmesinde özel düzenleme bulunmayan hallerde, küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulama alanı bulacağı öngörülmüştür (BGB § 1767/Abs.2)⁹⁹.

Küçüklerin evlat edinilmesinin genel itibariyle koşulları, BGB § 1741-1751 arasında düzenlenmiştir. Bu kapsamda, küçüklerin evlat edinilmesinin ilk koşulu, pek çok modern hukuk sisteminde olduğu gibi evlat edinmenin öncelikle çocuğun yüksek yararına (*Kindeswohl*) olmasıdır¹⁰⁰. Geçerli bir evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için evlat edinmenin hem çocuğun yüksek yararına hizmet etmesi hem de evlat edinen ve evlatlık arasında ebeveyn çocuk ilişkisinin oluşması gerekmektedir (BGB § 1741/Abs.1)¹⁰¹.

Alman hukukunda da hem tek başına evlat edinme¹⁰² hem eşlerin birlikte evlat edinebilmesi mümkündür¹⁰³. Eşler, kural olarak birlikte evlat edinmek zorunda olsalar da kanun koyucu eşlerden birinin evlat edinebileceği bazı istisnai halleri de düzenlemiştir¹⁰⁴. Bu kapsamda, eşlerden birinin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olması veya yirmi bir yaşını doldurmamış olması halinde, eşlerden sadece birinin evlat edinebilmesi mümkündür¹⁰⁵ (BGB § 1741/Abs.2). Eşlerin birlikte evlat edinmek istemesi ya da bir eşin diğer eşin çocuğunu evlat edinmek istemesi halinde, kanun koyucu asgari evlilik süresinin ne kadar olması gerektiğini ise düzenlememiştir¹⁰⁶.

⁹⁸ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 33.

⁹⁹ Nazlı Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme” (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022), 174.

¹⁰⁰ Jörg Reinhardt, “Rechtliche Grundlagen des Adoptionswesens in Deutschland im internationalen Vergleich”, *Eine Expertise für das Expertise- und Forschungszentrum Adoption (EFZA)*, 2017, 7; Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 175.

¹⁰¹ Canan Yılmaz, “Evlat Edinme Hukukunda Güncel Gelişmeler”, içinde *Türk Medeni Kanunu Hükümlerinin Çocuk Hakları ile Uyumlaştırılması*, editör, Aslı Makaracı Başak, Seda Öktem Çevik, Gülen Sinem Tek, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 136-137.

¹⁰² Tek başına evlat edinme durumunda, çocuğun refahının sağlanıp sağlanmadığının daha dikkatli incelenmesi gerekir. Bkz. Dethloff, *Familienrecht*, 460; Reinhardt, “Adoptionswesens”, 29.

¹⁰³ Günther Beitzke, *Familienrecht* (München: Verlag C.H. Beck 1981), 266; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 21; Reinhardt, “Adoptionswesens”, 29.

¹⁰⁴ Dethloff, *Familienrecht*, 461; Beitzke, *Familienrecht*, 269; Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 176; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 31.

¹⁰⁵ Eda Şahin Şengül, “Alman Hukukunda Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Yeni Dönem”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, 1 (2020): 334.

¹⁰⁶ Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 24.

Alman hukukunda da kayıtlı yaşam ortaklığı şeklinde yaşayan çiftlerin evlat edinebilmeleri mümkündür. 2001 yılında Yaşam Ortaklığı Kanunu'nun (*Lebenspartnerschaftsgesetz*) (*LpartG*) kabul edilmesiyle eşcinsel birlikteliklerin tescil edilmesi mümkün hale gelmiş ve bu birlikteliklerin bazı hallerde evlilik gibi hüküm ve sonuç doğuracağı düzenlenmiştir. 2005 yılında *LpartG*'de yapılan değişiklikle tescil edilmiş olan ortaklıklarda, çiftlerden birinin öz çocuğunu diğerinin evlat edinebilmesine izin verilmiştir¹⁰⁷. Alman Anayasa Mahkemesi'nin 19.02.2013 tarihli kararından sonra 27.06.2014 tarihinde yürürlüğe giren Kanun uyarınca tescil edilmiş ortaklıklarda, yaşam ortaklarından birinin daha önceden evlat edinmiş olduğu çocuğu evlat edinebilmesine de olanak sağlanmıştır¹⁰⁸. Alman Medeni Kanunu'nda 2019 yılında yapılan bir değişiklikle de istikrarlı bir birliktelik sürdüren (Kanuna göre dört yıl) ve aynı konutu paylaşan çiftlere, evli eşlerin üvey çocuk edinmelerine ilişkin kurallar uygulanmaktadır (BGB § 1766a). Bu yasal düzenleme sayesinde, fiili birlikteliklerde de çiftlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesi halinde, çocuğun yasal ebeveyni ile olan mevcut hısımlık ilişkisi korunmaktadır.¹⁰⁹

Birlikte yaşayan çiftlerden birinin başkası ile evli olması halinde, istikrarlı bir ilişki olmadığı için evlat edinmenin koşulları sağlanmamış olacaktır (BGB § 1766a/Abs.2). Bu düzenlemeye de Abs.3'te bir istisna getirilmiş ve birlikte yaşayan çiftlerden birinin evli olması halinde, başkası ile evli olan bu kişinin birlikte yaşadığı kişinin çocuğunu eşinin rızasını alması koşuluyla evlat edinebileceği düzenlenmiştir¹¹⁰.

Küçüklerin evlat edinilebilmesinin bir diğer koşulu ise evlat edinenin asgari yaş koşulunu sağlamasıdır. Bu yaş koşulu, 1900'lü yılların başında evlat edinenin en az elli yaşın üstünde olması şeklindeydi¹¹¹, 1961 yılında yapılan değişiklikle bu yaş sınırı otuz beşe indirilmiş, 1973 yılında yapılan değişiklikle de yirmi beş yaşa indirilmiştir¹¹². Bu kapsamda, BGB § 1743'te düzenlendiği üzere, evlat edinen ebeveynin asgari yirmi beş

¹⁰⁷ Nina Dethloff, "Evlatlık ve Velayet Hakkı – Tescil Edilmiş (Kayıtlı) Hayat Ortaklıkları Alanındaki Problemler" çev. Burcu Kalkan Oğuztürk, *Küresel Bakış Dergisi*, 1/1 (2011): 13 vd; Dethloff, *Familienrecht*, 462; Yılmaz, "Güncel Gelişmeler", 133; Zorlutuna, "Küçüklerin Evlat Edinilmesi", 21.

¹⁰⁸ Zorlutuna, "Küçüklerin Evlat Edinilmesi", 21-22.

¹⁰⁹ Şahin Şengül, "Alman Hukukunda", 349; Albayrak Ceylan, "Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme", 177; Yılmaz, "Güncel Gelişmeler", 135, 145.

¹¹⁰ Şahin Şengül, "Alman Hukukunda", 358.

¹¹¹ Lettmaier, "Legal Framework and Current Issues", 5.

¹¹² Mignot, "Western Europe", 5; Lettmaier, "Legal Framework and Current Issues", 6.

yaşında olması gerekir¹¹³. Birlikte evlat edinme halinde ise eşlerden birinin yirmi beş diğerinin ise yirmi bir yaşında olması gerekir. Eşlerden biri diğerinin çocuğunu evlat edinmek isterse, yaş koşulu yine yirmi bir yaş olarak düzenlenmiştir¹¹⁴. Kanun koyucu, evlat edinenin en fazla kaç yaşında olacağına dair bir düzenleme getirmese de buradaki sınırı evlatlığın menfaati belirleyecektir¹¹⁵.

Kanunda yaş koşuluna ilişkin düzenlemeler yer alsa da evlat edinen ve evlatlık arasında asgari ya da azami olarak ne kadar yaş farkının olması gerektiğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır¹¹⁶. 1961 yılına kadar evlat edinen ve evlatlık arasında on sekiz yaş farkı aranırken daha sonra bu yaş farkına ilişkin düzenleme kaldırılmıştır¹¹⁷. Bu hususta BGB’de herhangi bir düzenleme bulunmasa da doktrinde ana baba ve çocuk ilişkisinin kurulabilmesi için belirli bir yaş farkının olması gerektiği ileri sürülmektedir¹¹⁸.

Evlat edinen ve evlatlık arasında uygun bir evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için kanun koyucu, bir diğer koşul olarak evlat edinen ve evlatlığın belirli bir süre birlikte yaşaması gerektiğini düzenlemiştir (BGB § 1744)¹¹⁹. Deneme süresi (*Probezeit*) olarak ifade edilebilecek olan birlikte yaşama süresinin, en az ne kadar olması gerektiği konusunda, kanun koyucu belirli bir süre sınırı getirmemiş, makul bir süre boyunca evlat edinen ve evlatlığın birlikte yaşaması gerektiğini düzenlemiştir¹²⁰. Alman Eyalet Gençlik Dairesine göre, bir yıllık bakım ve eğitim süresinin aranması gerekmektedir¹²¹.

¹¹³ Dethloff, *Familienrecht*, 463; Beitzke, *Familienrecht*, 267; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 21; Reinhardt, “Adoptionswesens”, 20; Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 150.

¹¹⁴ Dethloff, *Familienrecht*, 463; Beitzke, *Familienrecht*, 267; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 21; Şahin Şengül, “Alman Hukukunda”, 333; Demir, “Evlat Edinmenin Yasal Koşulları”, 265.

¹¹⁵ Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 150.

¹¹⁶ Hülya İmamoğlu, “Anayasa Mahkemesinin 25.07.2023 Tarihli Bireysel Başvuru Kararı Bağlamında Evlat Edinmede Evlat Edinen ve Evlat Edinilen Arasındaki Yaş Farkı Meselesi”, *AÜHFD*, 73/3 (2024): 1924; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 17; Dethloff, *Familienrecht*, 463; Reinhardt, “Adoptionswesens”, 20.

¹¹⁷ Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 17; Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 152.

¹¹⁸ Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 17; Reinhardt, “Adoptionswesens”, 20; Şahin Şengül, “Alman Hukukunda”, 333; bu husus Frankfurt Eyalet Yüksek Mahkemesinin bir kararında da evlat edinen ve evlatlık arasında ana baba ve çocuk ilişkisinin kurulabilmesi için bir yaş farkı olması gerektiği yönünden vurgulanmıştır. Bkz. OLG Frankfurt, 12.06.2003, 20 W 264/02, <https://www.rv.hessenrecht.hessen.de>.

¹¹⁹ Beitzke, *Familienrecht*, 271; Lettmaier, “Legal Framework and Current Issues”, 10.

¹²⁰ Dethloff, *Familienrecht*, 467; Beitzke, *Familienrecht*, 267; Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 178; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 51; Reinhardt, “Adoptionswesens”, 23; Şahin Şengül, “Alman Hukukunda”, 335-336; Demir, “Evlat Edinmenin Yasal Koşulları”, 257, dn. 12; Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 137.

¹²¹ Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 51; Reinhardt, “Adoptionswesens”, 23.

Geçerli bir evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için bir diğer koşul ise ilgililerin rızalarının alınmasıdır. Kanun koyucu bu kapsamda, öncelikle evlatlık çocuğun rızasının alınması gerektiğini düzenlemiştir¹²². BGB § 1746/Abs.1'e göre, ayırt etme gücü olmayan veya on dört yaşını doldurmamış çocuk için evlat edinmeye ilişkin rızanın açıklanması konusunda, yasal temsilcisi yetkilidir¹²³. On dört yaşını dolduran çocuğun her ne kadar kendi başına rıza gösterebilmesi mümkünse de kanun koyucu aynı zamanda yasal temsilcisinin de rızasının alınması gerektiğini düzenlemiştir¹²⁴. Diğer durumlarda ise çocuğun evlat edinmeye ilişkin kendi rızasını tek başına açıklayabilmesi mümkündür. Rıza beyanının geri alınması konusunda, yasal temsilcinin yetkisi bulunmamaktayken, on dört yaşını dolduran çocuğun rızasını geri alma hakkı bulunmaktadır (BGB § 1746/Abs.2)¹²⁵. Çocuğun herhangi bir sebeple rıza gösterememesi halinde, mahkeme çocuğun rızası yerine geçecek bir karar verememektedir¹²⁶.

Evlatlık ilişkisinin kurulması için gerekli olan bir diğer rıza beyanı, evlat edinmenin ebeveynlik hakkına önemli bir müdahale oluşturmasından ötürü, evlatlık çocuğun ana babasının rızasıdır¹²⁷. Bu rıza, evlatlık çocuk sekiz haftalık olana kadar verilememektedir (BGB § 1747/Abs.2)¹²⁸. Ana babanın, evlat edinenleri tanımadan da rıza verebilmeleri mümkündür (*Inkognitoadoptio*)¹²⁹. Kanunda ana babanın evlat edinmeye ilişkin olarak vereceği rızanın, koşula bağlanamayacağı ve belirli bir süre ile kısıtlanamayacağı da açıkça düzenleme altına alınmıştır¹³⁰. Rızanın verilmesi konusunda ana babanın birlikte rıza göstermeleri aransa da kanun koyucu rıza alınmasını gerektirmeyen halleri de düzenleme altına almıştır. Bu kapsamda, ana babadan birinin

¹²² Dethloff, *Familienrecht*, 463; Beitzke, *Familienrecht*, 267-268; Reinhardt, "Adoptionswesens", 8.

¹²³ Yılmaz, "Güncel Gelişmeler", 154; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 37; Dethloff, *Familienrecht*, 463; Reinhardt, "Adoptionswesens", 8.

¹²⁴ Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 37; Reinhardt, "Adoptionswesens", 8; Şahin Şengül, "Alman Hukukunda", 338; Demir, "Evlat Edinmenin Yasal Koşulları", 266; Lettmaier, "Legal Framework and Current Issues", 8; Yılmaz, "Güncel Gelişmeler", 154.

¹²⁵ Çağlayan Aygün, "Karşılaştırmalı", 203; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 37; Şahin Şengül, "Alman Hukukunda", 338.

¹²⁶ Çağlayan Aygün, "Karşılaştırmalı", 203, dn. 1121.

¹²⁷ BGB'de 1998 yılındaki reformdan önce, evlilik dışı doğan çocuğun evlat edinilebilmesi için sadece ananın rızası yeterliydi. Daha sonra bu düzenlemenin Alman Anayasasına aykırı olması nedeniyle değişikliğe gidilmiş ve babanın da rızası aranır hale gelmiştir. Bkz. Dethloff, *Familienrecht*, 463; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 36; Reinhardt, "Adoptionswesens", 10; Lettmaier, "Legal Framework and Current Issues", 8-9; Yılmaz, "Güncel Gelişmeler", 155.

¹²⁸ Reinhardt, "Adoptionswesens", 11; Yılmaz, "Güncel Gelişmeler", 155; evli olmayan biyolojik babanın Kanunda bazı sınırlı durumlarda sekiz haftadan önce rıza gösterebileceği haller için bkz. BGB § 1747/Abs.3.

¹²⁹ Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 45.

¹³⁰ Şahin Şengül, "Alman Hukukunda", 340; Çağlayan Aygün, "Karşılaştırmalı", 35.

özen yükümlülüğünü ihlal etmesi, çocuğa karşı ilgisiz olması, ciddi şekilde psikolojik veya zihinsel engel nedeniyle ana babanın çocuğa karşı bakım yükümlülüğünü yerine getirememesi gibi hallerde, mahkeme o ana veya babanın rızasının alınmamasına karar verebilecektir¹³¹ (BGB § 1748/Abs.3). Evlatlık çocuğun eşlerden biri tarafından evlat edinilmek istenilmesi halinde, diğer eşin rızası gerekir. Ancak diğer eşin, sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olması ya da nerede olduğunun bilinmemesi halinde, rızası alınmamaktadır (BGB § 1749/Abs.2)¹³².

Alman hukukunda evlat edinenin altsoyunun olması, evlat edinmeye engel teşkil etmemektedir. Bu husus, 1977 yılında Evlat Edinme Kanunu (*AdoptionG*) ile yapılan değişiklik¹³³ ile BGB’den kaldırılmıştır¹³⁴. Alman hukukunda, küçüklerin evlat edinilmesi konusunda, evlat edinenin çocuklarının rızası da aranmamaktadır. Ancak evlatlık ile evlat edinenin çocuklarının menfaati çatışırsa ve evlat edinenin çocuğunun menfaati ağır basarsa, bu durumda evlat edinme kararı verilmeyecektir¹³⁵. BGB § 1745’te bu menfaatlerin belirlenmesi konusunda, malvarlığına ilişkin menfaatlerin evlat edinme açısından belirleyici olmayacağı açıkça düzenleme altına alınmıştır¹³⁶.

Küçüklerin evlat edinilmesinde aranılan bir diğer koşul ise evlatlık küçüğün bir başkası tarafından evlat edinilmemiş olmasıdır. BGB § 1742’de düzenlenen bu husus doktrinde “zincirleme evlat edinme yasağı”, “çifte evlat edinme yasağı (*Verbot der Doppeldoption, Verbot der Kettenadoption*)” şeklinde ifade edilmektedir¹³⁷. Bu yasağın getirilmesinin amacı, evlatlık küçüğün birden fazla kimse tarafından evlat edinilmesinin engellenmesidir. Ancak çocuğun daha önce evlat edinen kişinin eşi ya da yaşam ortağı tarafından evlat edinilebilmesi mümkündür¹³⁸ (BGB § 1750). Bu durum zincirleme evlat edinme yasağının kapsamında değerlendirilmemektedir.

¹³¹ Dethloff, *Familienrecht*, 465; Beitzke, *Familienrecht*, 268; Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 178-179; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 42; Reinhardt, “Adoptionswesens”, 14; Demir, “Evlat Edinmenin Yasal Koşulları”, 269.

¹³² Dethloff, *Familienrecht*, 464-465; Reinhardt, “Adoptionswesens”, 14.

¹³³ BGB’de yapılan önemli değişikliklerden biri 02.07.1976 tarihinde Evlat Edinme Kanunu (*Adoptionsgesetz*) ile yapılan değişikliklerdir. Kısaca “*AdoptionG*” olarak ifade edilecektir. Bkz. http://www.bgb1.de/xaver/bgb1/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGB1&jumpTo=bgb1176s1749.pdf.

¹³⁴ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 205.

¹³⁵ Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 56.

¹³⁶ Şahin Şengül, “Alman Hukukunda”, 337; İnce Akman, “Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi”, 2374; Demir, “Evlat Edinmenin Yasal Koşulları”, 260; Lettmaier, “Legal Framework and Current Issues”, 11.

¹³⁷ Beitzke, *Familienrecht*, 266; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 204.

¹³⁸ Reinhardt, “Adoptionswesens”, 29; Şahin Şengül, “Alman Hukukunda”, 333.

Evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için evlat edinen kişi veya kişilerin aile mahkemesine noter onaylı bir başvuruda bulunmaları gerekmektedir. Başvuru herhangi bir koşula bağlanamayacağı gibi evlat edinen tarafından bizzat yapılmalıdır¹³⁹. 1977 tarihli *AdoptionG* ile sözleşme sisteminden karar sistemine geçildiği için mahkemenin vereceği olumlu yöndeki karar ile evlatlık ilişkisi kurulmuş olacaktır¹⁴⁰.

Alman hukukunda, küçüklerin evlat edinilmesi konusunda, tam evlat edinme sistemi benimsendiği için mahkemenin evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin olumlu yöndeki kararı ile evlatlık çocuk, evlat edinenin çocuğu konumuna gelmektedir (BGB § 1754). Bu husus BGB’de 1976 yılında yapılan değişiklikle getirilmiştir¹⁴¹. Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlat edinen ve evlatlık arasında tam bir hısımlık ilişkisi oluşmakta ve evlatlık çocuğun öz ailesi ile olan hısımlık ilişkisi de sona ermektedir¹⁴². Eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesi halinde ise evlatlık çocuğun sadece öz ana ya da babasından birisi ile olan hısımlık ilişkisi sona ermektedir (BGB § 1755/Abs.2)¹⁴³.

Alman hukukunda erginlerin de evlat edinilebilmesi mümkündür. Erginlerin evlat edinilmesi hususu, kanun koyucu tarafından küçüklerin evlat edinilmesine göre daha dar kapsamlı düzenlenmiştir. Erginlerin evlat edinilmesinde, özel bir düzenleme bulunmaması durumunda, küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin hükümler uygulama alanı bulacaktır¹⁴⁴. Ancak küçüklerin evlat edinilmesine özgü olan, BGB § 1742, 1744, 1745, 1746/Abs.1 ve 2, 1747’deki düzenlemeler erginlerin evlat edinilmesinde uygulama alanı bulmayacaktır. BGB § 1767/Abs.1 hükmü uyarınca, ergin bir kimsenin evlat edinilebilmesi için bu evlat edinmenin ahlaka uygun olması gerekmektedir¹⁴⁵. Erginlerin

¹³⁹ Dethloff, *Familienrecht*, 459; Reinhardt, “Adoptionswesens”, 25; Lettmaier, “Legal Framework and Current Issues”, 10.

¹⁴⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 34; Dethloff, *Familienrecht*, 457; Beitzke, *Familienrecht*, 265; Şahin Şengül, “Alman Hukukunda”, 330; Lettmaier, “Legal Framework and Current Issues”, 7.

¹⁴¹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 33-34; Dethloff, *Familienrecht*, 457; Mignot, “Western Europe”, 5; Lettmaier, “Legal Framework and Current Issues”, 6-7.

¹⁴² Alman hukukunda, akrabaların evlat edinmesi BGB § 1756/Abs.1’de düzenleme altına alınmıştır. Bu kapsamda, evlat edinenler evlatlık çocuk ile ikinci veya üçüncü dereceden kan veya kayın hısımları ise sadece çocuğun ve çocuğun ebeveynleri ile olan ilişkisi sona erer. Bkz. Dethloff, *Familienrecht*, 459; Hısımlık ilişkisinin sona ermediği istisnai durumlar için bkz. Beitzke, *Familienrecht*, 274; Reinhardt, “Adoptionswesens”, 27; Şahin Şengül, “Alman Hukukunda”, 341; Lettmaier, “Legal Framework and Current Issues”, 11.

¹⁴³ Reinhardt, “Adoptionswesens”, 27.

¹⁴⁴ Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 59; Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 185.

¹⁴⁵ Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 66-67; Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 186; İnce Akman, “Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi”, 2361.

evlat edinilmesi genellikle, ekonomik saiklerle ya da gayriahlaki birtakım amaçlarla yapıldığı için kanun koyucu bu evlatlık ilişkilerinin ahlaka uygun olması gerektiğini düzenlemiştir. Ahlaka uygunluk koşulunun tespiti güç olduğundan, her bir somut olayın özelliklerine bağlı olarak, farklı değerlendirmeler yapılacak olup bu koşulun değerlendirilmesinde, hâkimin takdir yetkisi bulunmaktadır. Doktrinde ahlaka uygunluğun tespit edilmesi hususunda, evlat edinen kişi veya kişiler ile ergin evlatlık arasında, ebeveyn çocuk ilişkisinin zorunlu ve tek bir koşul olarak aranmaması gerektiği, böyle bir durum söz konusu olsaydı, kanun koyucunun açıkça düzenleme yapabileceği ileri sürülmektedir¹⁴⁶.

Alman hukukunda, Türk hukukundan farklı olarak erginlerin evlat edinilmesi için beş yıllık bakım yükümlülüğü öngörülmemekte; hatta evlat edinen ile evlatlığın aynı aile ortamında yaşamaları da bir koşul olarak aranmamaktadır¹⁴⁷. Geçerli bir evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için gereken yaş, ehliyet, birlikte yaşama gibi koşullar hususunda, küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin yapılan açıklamalar burada da geçerlidir.

Alman hukukunda evlat edinen ve ergin evlatlık arasında, evlatlık ilişkisinin kurulması için aile mahkemesine başvurulması gerekir. Ancak burada küçüklerin evlat edinilmesinden farklı olarak ergin evlatlık da evlat edinenler ile başvuruda bulunur¹⁴⁸ (BGB § 1768).

Evlat edinmenin sonuçları, küçükler ve erginler bakımından farklılık göstermektedir; zira küçüklerin evlat edinilmesinde tam evlat edinme sistemi benimsenirken erginlerin evlat edinilmesinde basit yani sınırlı evlat edinme sistemi benimsenmektedir¹⁴⁹. Bu anlamda evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla sadece evlat edinen ve evlatlık arasında hısımlık kurulacaktır¹⁵⁰ (BGB § 1770/Abs.1).

C. Avusturya Hukukunda

Avusturya hukukunda, evlat edinme ile ilgili ilk düzenlemelere 1811 tarihli Avusturya Medeni Kanunu'nda (ABGB) yer verilmiştir. Bu Kanunun yürürlükte olduğu

¹⁴⁶ İnce Akman, “Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi”, 2366.

¹⁴⁷ İnce Akman, “Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi”, 2387.

¹⁴⁸ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 209.

¹⁴⁹ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 203.

¹⁵⁰ Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 187; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 429.

dönemde, evlat edinmek isteyenlerin çocuk sahibi olmaması gerektiği için¹⁵¹ evlat edinme de daha çok evlat edinenlerin menfaatine hizmet etmekteydi. ABGB'de 27.07.2001 tarihinde yeni düzenlemelerin yapılmasıyla evlat edinmenin koşullarında da değişikliğe gidilmiştir¹⁵². Bu kapsamda evlat edinme ile ilgili düzenlemelere, ABGB Art.191 ve Art.203 arasında yer verilmiştir¹⁵³.

Avusturya hukukunda hem küçüklerin hem de erginlerin evlat edinilebilmesi mümkündür. Küçüklerin evlat edinilmesinin temelinde, çocuklara sağlıklı bir aile ortamı sunabilmek ve onların iyi bir ortamda yetişmesi düşüncesi bulunmaktadır¹⁵⁴. Küçüklerin evlat edinilebilmesi için ilk koşul, evlat edinenin ayırt etme gücünün olmasıdır¹⁵⁵. Ayırt etme gücü olan evlat edinen bu hakkı bizzat kullanacaktır.

Avusturya hukukunda, kişilerin hem tek başına hem birlikte evlat edinebilmeleri mümkündür. Kural olarak eşlerin birlikte evlat edinmesi gerekse de¹⁵⁶ kanun koyucu bazı istisnai hallerde eşlerden sadece birinin evlat edinebileceğini düzenleme altına almıştır. Bu anlamda, evlat edinmek isteyen eşlerden birinin ayırt etme gücünün olmaması, evlat edinmeye ilişkin yaş koşulunun sağlanamaması, eşlerden birinin bir yıldan uzun süredir nerede olduğunun bilinmemesi, eşlerin en az üç yıldır ayrı yaşamaları gibi sebeplerden birinin ya da başka haklı sebeplerin bulunması halinde, eşlerden birinin tek başına evlat edinebilmesi mümkündür (ABGB Art.191/Abs.2)¹⁵⁷.

Avusturya hukukunda eşlerin birlikte evlat edinebilmesinin bir diğer istisnası ise eşlerden birinin, diğerinin biyolojik çocuğunu veya daha önceden evlat edindiği çocuğu evlat edinebilmesidir¹⁵⁸ (ABGB Art.191/Abs.2). Evlat edinmek isteyen evli çiftlerin birlikte evlat edinmek istemeleri halinde, ne kadar süre evli olmaları gerektiğine ilişkin Kanunda herhangi bir hüküm getirilmemiştir.

¹⁵¹ Luisa Victoria Fesel, "Schweizerisches und Österreichisches Adoptionsrecht im Vergleich: Besonderheiten, Unterschiede und Überschneidungen" (Fakultät der Paris-Lodron-Universität Salzburg, Diplomarbeit, 2020), 2.

¹⁵² Rennhofer, "Adoptionen", 24.

¹⁵³ Jenny Krutzinna, Katrin Križ, *Adoption from care in Austria*, (Adoption from Care International Perspectives on Children's Rights, Family Preservation and State Intervention) (Bristol: Bristol University Press 2021), 87-88.

¹⁵⁴ Fesel, "Schweizerisches und Österreichisches", 10.

¹⁵⁵ Johanna Fuchs, "Rechtsterminologie zum Thema Adoption: ein Vergleich zwischen Österreich und Tunesien" (Master Thesis, Universität Wien, 2023), 37.

¹⁵⁶ Antonia Kalcher, "Die rechtshistorische Entwicklung und aktuelle Rechtslage der Stiefkindadoption in Österreich" (Diplomarbeit, Karl-Franzens-Universität Graz, 2014), 9.

¹⁵⁷ Rennhofer, "Adoptionen", 24; Feyersinger, "Auslandsadoption", 7; Fuchs, "Österreich und Tunesien", 37.

¹⁵⁸ Rennhofer, "Adoptionen", 17; Kalcher, "Stiefkindadoption", 9, 24-25.

Avusturya hukukunda, kayıtlı yaşam ortaklığı şeklinde yaşayan çiftlerin de evlat edinebilmeleri mümkündür. 2010 yılında Kayıtlı Yaşam Ortaklığı Yasası'nın (*Eingetragene Partnerschaft Gesetz*)¹⁵⁹ yürürlüğe girmesiyle yasa koyucu kayıtlı yaşam ortakları için EPG' nin 8. maddesinin 4. fıkrasında, çiftlerin hem yabancı bir çocuğu birlikte evlat edinmelerine hem de yaşam ortaklarından birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesine engel olacak şekilde bir düzenleme getirmişti¹⁶⁰. 2013 yılında ise Evlat Edinme Hukuku Değişiklik Yasasının yürürlüğe girmesiyle¹⁶¹ kayıtlı yaşam ortaklarının da evlat edinebilmeleri mümkün kılınmıştır. Yasada sadece biyolojik çocukların evlat edinilebilmesi için değil, aynı zamanda yaşam ortaklarından birinin evlatlığının da diğer yaşam ortağı tarafından evlat edinilebilmesi mümkün hale gelmiştir¹⁶².

Kayıtlı yaşam ortakları için de ABGB Art.191 ve devamındaki itibaren evlat edinmeye ilişkin düzenlemeler uygulanır; söz konusu düzenlemelerde, evli çiftler için yapılan genel düzenlemelere atıfta bulunmaktadır. Kayıtlı yaşam ortakları, evlat edinme konusunda evlilerle eşit haklara sahip olmakla birlikte, bir istisna bulunmaktadır. Tek başına evlat edinme durumunda ABGB Art.191/Abs.2'deki eşlerden birinin tek başına evlat edinebileceği haller, yalnızca evliler için geçerli olup kayıtlı yaşam ortakları için böyle bir sınırlama söz konusu değildir¹⁶³. Bu kapsamda kayıtlı yaşam ortakları, Art.191/Abs.2'deki sınırlamaya tâbi olmaksızın evlat edinebilmektedir¹⁶⁴.

Avusturya hukukunda evlat edinmenin bir diğer koşulu, evlat edinmek isteyenlerin asgari yaş koşulunu sağlamalarıdır. Önceki düzenlemeye göre, evlat edinen erkeğin en az otuz, evlat edinen kadının ise en az yirmi sekiz yaşında olması aranmaktayken¹⁶⁵ daha sonra kanun koyucu evlat edinmek isteyen çiftlerin, en az yirmi beş yaşını doldurması gerektiğini düzenleme altına almış ve azami bir yaş sınırı düzenlememiştir¹⁶⁶ (ABGB Art.193/Abs.1).

¹⁵⁹ BGBl. I No. 135/2009 (www.lexisnexis.com.tr). Bu Kanun kısaca EPG olarak ifade edilecektir.

¹⁶⁰ Johanna Anderle, "Eingetragene Partnerschaft – die Annäherung an die Ehe durch Rechtsprechung des VfGH und EGMR" (Diplomarbeit, Johannes Kepler Universität Linz, 2019), 18.

¹⁶¹ BGBl. I 2013/179 (www.lexisnexis.com.tr).

¹⁶² Anderle, "VfGH und EGMR", 21.

¹⁶³ Anderle, "VfGH und EGMR", 23-24.

¹⁶⁴ Anderle, "VfGH und EGMR", 23.

¹⁶⁵ Fesel, "Schweizerisches und Österreichisches", 2; Demir, "Evlat Edinmenin Yasal Koşulları", 264.

¹⁶⁶ Rennhofer, "Adoptionen", 25; Linda Feyersinger, "Die Adoption Unter Besonderer Berücksichtigung Der Jüngerer Rechtsprechung Und Der Auslandsadoption", Leopold-Franzens-Universität Innsbruck, Diplomarbeit, 2023, 5; Kalcher, "Stiefkindadoption", 36; Fuchs, "Österreich und Tunesien", 37.

Evlat edinen ve evlatlık arasında yaş farkı konusunda ise 2016 yılına kadar en az on altı yaş farkı aranırken, 2014 yılında Avusturya Anayasa Mahkemesi¹⁶⁷ (*Verfassungsgerichtshof*) yaş farkıyla ilgili bu düzenlemeyi, çocuğun üstün yararının korunması amacına aykırı olduğu gerekçesiyle iptal etmiştir¹⁶⁸. Kanun koyucu Avusturya Anayasa Mahkemesinin bu iptal kararından sonra, belirli bir yaş farkı düzenlemeyerek evlat edinmek isteyenlerin evlatlıktan daha büyük olması şeklinde düzenleme getirmiştir (ABGB Art.193/Abs.2)¹⁶⁹. Doktrinde de her ne kadar yaş farkına ilişkin düzenleme iptal edilmiş olsa da evlat edinmenin, her durumda çocuğun yararına hizmet etmesi gerekliliği düşünüldüğünde, evlat edinen ve evlatlık arasında uygun bir yaş farkının olmaması durumunda, mahkemenin evlatlık ilişkisinin kurulmasına karar veremeyeceği ileri sürülmektedir¹⁷⁰.

Küçüklerin evlat edinilmesinin koşullarından olmazsa olmaz nitelikteki bir diğer koşul ise evlatlık ilişkisinin küçüğün menfaatine hizmet etmesidir. Kanun koyucu evlatlık ilişkisinin kurulması için sadece küçüğün menfaatinin tesis edilmesini aramamış, ayrıca evlat edinilecek küçük ile evlat edinenler arasında uygun bir ebeveyn çocuk ilişkisinin oluşmasını da aramıştır¹⁷¹ (ABGB Art.191/Abs.1).

Evlat edinenin başka bir çocuğunun bulunması, evlatlık ilişkisinin kurulmasına engel teşkil etmemektedir. Ancak evlat edinenin çocuğunun öncelikli menfaatinin bulunması, onun bakım ve eğitime zarar gelecek bir durumun söz konusu olması halinde, evlatlık ilişkisinin kurulmasına karar verilemeyecektir¹⁷². Evlat edinmenin, evlat edinenin çocuğunun menfaatine olup olmadığının tespit edilmesi konusunda, ekonomik menfaatlerin dikkate alınmayacağı da açıkça düzenleme altına alınmıştır (ABGB Art.194/Abs.2)¹⁷³.

Evlat edinilecek küçük ile evlat edinen arasında evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için bir diğer koşul ise rızası gereken kimselerin rızalarının alınmasıdır¹⁷⁴. Bu kapsamda ilk olarak evlat edinilecek küçüğün ebeveynlerinin rızasının alınması düzenlenmiştir.

¹⁶⁷ VfGH 11.12.2014, G 18/2014. <https://www.jusline.at/entscheidung/539475>.

¹⁶⁸ Rennhofer, "Adoptionen", 25; Feyersinger, "Auslandsadoption", 5.

¹⁶⁹ Feyersinger, "Auslandsadoption", 5-6.

¹⁷⁰ Rennhofer, "Adoptionen", 25.

¹⁷¹ Fuchs, "Österreich und Tunesien", 35.

¹⁷² Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 11-12.

¹⁷³ Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 12.

¹⁷⁴ Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 12.

Ebeveynlerden alınacak olan bu rıza, yazılı bir sözleşmeye dayanmaktadır¹⁷⁵. ABGB Art.195/Abs.1'e göre, rızası aranan bir diğer grup, evlat edinenin eşi veya kayıtlı yaşam ortağının rızası ve evlatlığın yasal temsilcisinin rızasıdır¹⁷⁶. Maddenin ikinci fıkrasında ise rızanın alınmayacağı haller düzenlenme altına alınmıştır. Bu kapsamda, evlatlık küçüğün ebeveynleri, evlat edinenin eşi veya kayıtlı yaşam ortağı, evlat edinmeye rıza gösteremeyecek durumda ise ya da bu kişilerden birinin yerleşim yeri en az altı aydır bilinmiyorsa rızaları alınmayacaktır¹⁷⁷.

Kanun koyucu rızanın alınması hususunu emredici bir şekilde düzenlememiştir. Evlatlık küçüğün ebeveynleri haklı bir neden olmaksızın evlatlık ilişkisine rıza vermezlerse, evlatlık ilişkisinin taraflarından birinin talebi üzerine, mahkemenin rızanın yerine geçen bir karar alması mümkündür (ABGB Art.195/Abs.3)¹⁷⁸.

Avusturya hukukunda erginlerin de evlat edinilmesi mümkündür. Ancak kanun koyucu kısıtlıların evlat edinilebilmesine ilişkin ayrıca bir düzenleme getirmemiştir. Erginlerin evlat edinilmesi konusunda, yine evlat edinen ve evlatlık arasında, ebeveyn çocuk ilişkisi gibi bir ilişki oluşmuş olmalıdır¹⁷⁹. Bu anlamda ergin evlatlık ile evlat edinenin, en az beş yıl boyunca birlikte yaşamaları gerekmektedir¹⁸⁰ (ABGB Art.194/Abs.1). Erginlerin evlat edinilmesinin bir diğer koşulu, ergin evlatlığın evlat edinmeye rıza göstermesidir. Evlatlığın eşi veya kayıtlı yaşam ortağının olması durumunda, onların da rızası alınacaktır¹⁸¹ (ABGB Art.195/Abs.1/Ziff.3). Evlatlığın eşi veya kayıtlı yaşam ortağı ya da ayırt etme gücünü haiz olmayan ergin evlatlık geçici olarak evlat edinmeye rıza gösteremeyecek durumda ise ya da bu kişilerden birinin yerleşim yeri en az altı aydır bilinmiyorsa rızaları alınmayacaktır (ABGB Art.195/ Abs.2). Ergin evlatlığın eşi veya kayıtlı yaşam ortağının rızası alınırken, bu kişiler haklı bir neden olmaksızın evlatlık ilişkisine rıza vermezlerse, evlatlık ilişkisinin taraflarından birinin talebi üzerine mahkemenin rızanın yerine geçen bir karar alması mümkündür.

¹⁷⁵ Krutzinna, Križ, *Adoption from care in Austria*, 93; Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 14.

¹⁷⁶ Pınar Dönmez, "Evlat Edinmede Rıza" (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2023), 207.

¹⁷⁷ Dönmez, "Evlat Edinmede Rıza", 207; Krutzinna, Križ, *Adoption from care in Austria*, 94.

¹⁷⁸ Dönmez, "Evlat Edinmede Rıza", 208; Krutzinna, Križ, *Adoption from care in Austria*, 94.

¹⁷⁹ Feyersinger, "Auslandsadoption", 22.

¹⁸⁰ Fuchs, "Österreich und Tunesien", 38; Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 5; Feyersinger, "Auslandsadoption", 22.

¹⁸¹ Fuchs, "Österreich und Tunesien", 38.

Avusturya hukukunda evlatlık ilişkisinin kurulması usulü konusunda, karma sistem benimsenmektedir¹⁸². Bu anlamda evlatlık ilişkisi hem yazılı geçerlilik koşuluna dayalı sözleşme hem de hâkimin onayına bağlı yargısal bir işlem olarak değerlendirilmektedir¹⁸³. Evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için öncelikle evlat edinen ve evlatlık arasında yazılı bir sözleşme imzalanır¹⁸⁴. Evlat edinmeye ilişkin bu sözleşme kurulurken, ayırt etme gücü olan evlatlık bu sözleşmeyi bizzat kendisi imzalar. Evlatlığın ayırt etme gücünün olmaması durumunda, evlatlık sözleşmesi yasal temsilci tarafından imzalanabilmektedir¹⁸⁵. Yasal temsilcinin haklı bir neden olmaksızın evlatlık sözleşmesini imzalamaması durumunda, evlatlık ya da evlat edinenin başvurusu üzerine mahkeme, yasal temsilcinin onayını almayabilir. Evlat edinen ve evlatlık arasında imzalanan bu sözleşme, herhangi bir süre ile sınırlı olarak yapılamayacağı gibi koşula bağlı olarak da yapılamamaktadır¹⁸⁶.

Evlat edinmeye ilişkin sözleşmenin taraflar arasında imzalanmasından sonra, sözleşme aile mahkemesinin onayına sunulur. Mahkeme sözleşmeyi ya tamamen onaylar ya da tamamen reddeder¹⁸⁷. Bu anlamda sözleşmenin bazı hükümlerinin onaylanması bazı hükümlerinin reddedilmesi gibi bir durum söz konusu olmamaktadır. Ayrıca mahkeme, evlat edinme sözleşmesini, evlat edinme başvurusunda bulunanlardan biri için onaylayıp diğeri için de reddedememektedir¹⁸⁸.

Evlatlık ilişkisinin kurulması, sözleşmenin yapıldığı andan itibaren geriye doğru etkili olmaktadır¹⁸⁹. Bu ilişkinin kurulmasıyla evlatlık küçük, doğum yoluyla kazanılan haklarla aynı haklara sahip olmaktadır¹⁹⁰.

¹⁸² Sözleşme sisteminin benimsendiği görüşü için bkz. Krutzinna, Križ, *Adoption from care in Austria*, 92.

¹⁸³ Demir, “Evlat Edinmenin Yasal Koşulları”, 256, dn.8.

¹⁸⁴ Feyersinger, “Auslandsadoption”, 10.

¹⁸⁵ Feyersinger, “Auslandsadoption”, 11; Kalcher, “Stiefkindadoption”, 47; Demir, “Evlat Edinmenin Yasal Koşulları”, 266.

¹⁸⁶ Fesl, “Schweizerisches und Österreichisches”, 9.

¹⁸⁷ Fesl, “Schweizerisches und Österreichisches”, 9; Feyersinger, “Auslandsadoption”, 16.

¹⁸⁸ Fesl, “Schweizerisches und Österreichisches”, 9; Feyersinger, “Auslandsadoption”, 16; Kalcher, “Stiefkindadoption”, 48.

¹⁸⁹ Kalcher, “Stiefkindadoption”, 23; Fuchs, “Österreich und Tunesien”, 39.

¹⁹⁰ Rennhofer, “Adoptionen”, 27; Fesl, “Schweizerisches und Österreichisches”, 16; Feyersinger, “Auslandsadoption”, 24.

Avusturya hukukunda evlat edinmenin sonuçları bakımından tam evlat edinme sistemi benimsendiği için evlatlık küçüğün öz ailesi ile olan hısımlık ilişkisi sona erer¹⁹¹. Bu durumun istisnasını eşlerden ya da kayıtlı yaşam ortaklıklarından birinin, diğerinin çocuğunu evlat edinmesi oluşturmaktadır. Burada hısımlık ilişkisi sadece diğer öz ana baba ve onun hısımlarına karşı sona ermektedir¹⁹².

Avusturya hukukunda evlat edinmenin sonuçları bakımından, her ne kadar tam evlat edinme sistemi benimsense de bazı durumlarda evlatlığın sınırlı da olsa öz ailesi ile olan hukuki bağları devam etmektedir¹⁹³. Evlatlık ilişkisi kurulduğunda ABGB Art.198 kapsamında evlatlığın ana babasının, evlatlık çocuğa ve evlatlığın varsa altsoyuna karşı yerine getirmeleri gereken nafaka yükümlülükleri devam etmektedir¹⁹⁴. Aynı şekilde evlatlık çocuğun, ana babasına karşı olan nafaka yükümlülüğü de devam eder. Ancak evlatlığın öz ana ve babasının, evlat edinmeden önce henüz on dört yaşını doldurmamış olan çocuğa karşı bakım yükümlülüğünü ağır bir şekilde ihmal etmemiş olmaları gerekir. (ABGB Art.198 /Abs.2).

Evlatlığın öz ailesi ile hukuki ilişkilerinin devam ettiği bir diğer durum ise evlatlığın öz ailesine mirasbırakan olmaya devam etmesidir¹⁹⁵. Ancak evlatlığın herhangi bir altsoy bırakmaksızın ölmüş olması halinde, birlikte evlat edinenlerin veya bunların altsoyunun sağ olması durumunda, evlatlığın öz ana ve babası ile onların altsoyuna karşı miras sıralamasında öncelik hakkı bulunmaktadır (ABGB Art.199/Abs.2)¹⁹⁶. Tek başına evlat edinme halinde ise mirasçılık açısından öncelik sonralık durumu uygulanmamakta evlat edinen ve evlatlığın öz anne babası arasında miras eşit paylaşılmaktadır (ABGB Art.199/Abs.3).

¹⁹¹ Rennhofer, “Adoptionen”, 28; Feyersinger, “Auslandsadoption”, 25; Kalcher, “Stiefkindadoption”, 23; Fuchs, “Österreich und Tunesien”, 39; bu konuda bizim de katıldığımız bir başka görüşe göre, Avusturya hukukunda her ne kadar tam evlat edinme sistemi benimsense de sınırlı evlat edinme de etkilerini sürdürmektedir. Bu nedenle Avusturya hukukunda karma evlat edinme sisteminin benimsendiği ileri sürülebilmektedir. Bkz. Ceren Mit, “Evlatlığın Yasal Mirasçılığı” (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2023), 13, dn.37’den naklen (Welser, Zöchling-Jud, Grundriss des bürgerlichen Rechts Band II: Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht, 534).

¹⁹² Fesl, “Schweizerisches und Österreichisches”, 16.

¹⁹³ Krutzinna, Križ, *Adoption from care in Austria*, 92; Rennhofer, “Adoptionen”, 28.

¹⁹⁴ Fesl, “Schweizerisches und Österreichisches”, 17; Feyersinger, “Auslandsadoption”, 25; Kalcher, “Stiefkindadoption”, 52.

¹⁹⁵ Rennhofer, “Adoptionen”, 28; Fesl, “Schweizerisches und Österreichisches”, 17-18; Feyersinger, “Auslandsadoption”, 27.

¹⁹⁶ Demirel Mit, “Yasal Mirasçılık”, 13, dn. 37’den naklen (Welser, Zöchling-Jud, Grundriss des bürgerlichen Rechts Band II: Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht, 534); Fuchs, “Österreich und Tunesien”, 41.

D. İsviçre Hukukunda

İsviçre hukukunda evlat edinme ile ilgili düzenlemelere ilk olarak 1912 yılında yürürlüğe giren ZGB’de yer verilmiştir¹⁹⁷. Bu Kanun döneminde evlat edinme, evlatlık ve evlat edinen arasında, diğer hukuk sistemlerinde olduğu gibi kişinin soyunun devam etmesini sağlamak, çocuğu olmayanların çocuk sahibi olma arzusunun tatmin edilmesi gibi amaçlarla yapılmaktaydı¹⁹⁸. Kanunda daha sonra evlat edinmeye ilişkin pek çok değişiklik yapılmıştır. Söz konusu değişikliklerden biri, 30.06.1972 tarihinde kabul edilen ve 01.04.1973 tarihinde yürürlüğe giren düzenlemedir. Bu düzenlemeyle evlatlık çocuğun öz ailesi ile olan hısımlık ilişkisi sona ererek evlat edinenle soybağının kurulması sağlanmış, böylece tam evlat edinme sistemi benimsenmiştir¹⁹⁹. Bu düzenlemeden önce, hısımlık ilişkisi evlat edinen ile evlatlık ve altsoyu arasında kurulurdu. Ayrıca evlatlık ve evlat edinenin hısımları arasında mirasçılık ilişkisi de kurulmamaktaydı²⁰⁰. İsviçre Medeni Kanunu’ndaki bir diğer önemli değişiklik ise 26.06.1998 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Bu değişiklikte de eşlerin birlikte evlat edinmesi için iki yıl olarak öngörülen evlilik süresi beş yıla çıkarılmıştır²⁰¹.

İsviçre’de son olarak gerçekleştirilen değişiklik, 17.06.2016 tarihinde kabul edilen ve 01.01.2018 tarihinde yürürlüğe giren düzenlemedir²⁰². Bu düzenleme kapsamında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin, evlat edinmeye ilişkin kararları da göz önünde bulundurularak, özellikle çocuğun yararı ekseninde pek çok değişiklik yapılmıştır²⁰³.

¹⁹⁷ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 38; Ingeborg Schwenzer, Tomie Keller, “Recent Developments In Swiss Family Law”, *Public and Private International Law Bulletin*, 35/1 (2015): 2; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 22.

¹⁹⁸ Kudret Güven, *İsviçre Medeni Kanunundaki Son Gelişmeler* (Ankara: Savaş Yayınevi, 2023), 334.

¹⁹⁹ Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 23; Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 64; Burcu Zengin Özküçükparlak, “Evlat Edinmenin Miras Hukuku Açısından Sonuçları Üzerine İsviçre Hukukuyla Karşılaştırmalı De Lege Feranda Değerlendirme” *MÜHF- HAD*, 29/1 (2023): 633; Şıpka, Ergün, “Miras Hukuku ile İlişkisi”, 633; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 19.

²⁰⁰ Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 146’dan naklen (Cyril Hegnauer, Zum Erbrecht des Adoptivkindes in der leiblichen Familie, *Zeitschrift für Zivilstandswesen*, 56 vd; Cottier, Geheimhaltungsinteressen, 153; Bischoff, 281).

²⁰¹ Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 23, 74.

²⁰² İlgili değişiklik için bkz. <https://www.fedlex.admin.ch/eli/oc/2017/425/de>.

²⁰³ Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 130-131; Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 46; Canan Yılmaz, Dilara Zorlutuna, “Güncel Gelişmeler Işığında İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Yaş Koşulu”, *MÜHF- HAD*, 30/1 (2024): 282.

İsviçre hukukunda evlat edinmeye ilişkin hükümler, ZGB Art.264 ile Art.269c arasında düzenlenmiştir. Küçüklerin evlat edinilmesi²⁰⁴ ve erginlerin evlat edinilmesi farklı şekilde düzenleme altına alınmıştır. 2018 yılında yürürlüğe giren Yetişkinleri Koruma Kanunu²⁰⁵ (ErwSchG) ile kısıtlıların evlat edinilmesi konusunda ise herhangi bir hüküm getirilmemiştir²⁰⁶. İsviçre hukukunda asıl olan küçüklerin evlat edinilmesi olduğu için erginlerin evlat edinilmesine ilişkin düzenleme bulunmayan hallerde, küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin hükümler uygulama alanı bulacaktır²⁰⁷.

Küçüklerin evlat edinilmesi, ZGB Art.264 ile Art.266 arasında düzenlenmiştir. Bu kapsamda en önemli koşul, ZGB Art.264'te de düzenlendiği üzere evlat edinmenin küçüğün yararına olmasıdır²⁰⁸. Somut olayın niteliğine göre küçüğün yararının sağlanıp sağlanmadığı farklılık gösterebilecektir. 2018 yılında yapılan değişiklikle evlat edinmenin koşullarının, küçüğün yararı doğrultusunda esnetilebileceği yani evlat edinmenin Kanunda öngörülen koşulları sağlanamasa da evlatlık ilişkisinin kurulmasına karar verilebileceği çeşitli maddelerde düzenleme altına alınmıştır²⁰⁹.

Evlat edinenin altsoyunun bulunması, evlat edinmeye engel teşkil etmez. Zira bu koşul, 1973 yılındaki değişiklikle kaldırılmıştır. Küçüklerin evlat edinilebilmesi için evlat edinenin, diğer çocuklarının yararının hakkaniyete aykırı olarak zedelenmemesi gerekir²¹⁰.

Küçüklerin evlat edinilmesi için bir diğer koşul, evlat edinmek isteyenlerin, evlat edinecekleri çocuğa en az bir yıl boyunca bakmış ve çocuğu eğitmiş olmalarıdır²¹¹. Ancak sadece bu bakım ve eğitim koşulunun yerine getirilmesi yeterli değildir. Kanun koyucu ayrıca evlat edinmek isteyenlerin yaş ve kişisel özellikleri açısından, evlatlık küçüğe ergin olana kadar bakabilecek durumda olmalarının mümkün olması halinde evlat

²⁰⁴ Kanun koyucu ZGB Art.264 hükmünde küçüklerin evlat edinilmesi ile ilgili düzenlemesinde, çocuk (*kind*) sözcüğünün yerine küçük (*minderjähriger*) sözcüğünü kullanmıştır. Bkz. Güven, *İsviçre Medeni Kanunu*, 333; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 222; Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 49.

²⁰⁵ BGBl I 2017/59.

²⁰⁶ Şıpka, Ergün, “Miras Hukuku ile İlişkisi”, 32; yetişkinlerin korunması hukukunda, kısıtlılık vesayet kurumu ile ortadan kaldırılmıştır. Detaylı bilgi için bkz. Cevdet Yavuz, Fulya Erlüle ve Murat Topuz, *Yeni Vesayet Hukukuna Doğru: Yetişkinlerin Korunması Hukuku* (Ankara: Beta Yayıncılık, 2017), 20-21 vd.

²⁰⁷ Şıpka, Ergün, “Miras Hukuku ile İlişkisi”, 32.

²⁰⁸ Schwenzer, Keller, “Recent Developments”, 18; Demir, “Evlat Edinmenin Yasal Koşulları”, 260.

²⁰⁹ Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 131, 136.

²¹⁰ Güven, *İsviçre Medeni Kanunu*, 337; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 223.

²¹¹ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 450; Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 50; Önceden iki yıl olarak düzenlenen bakım süresi 2003 yılında yapılan değişiklikle bir yıl olarak düzenlenmiştir. Bkz. Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 317, dn. 198.

edinebileceklerini düzenlemiştir²¹² (ZGB Art.264/Abs.2). Böylece evlat edinen ve evlatlık arasında sürekli bir ilişkinin tesis edilmesi amaçlanmıştır²¹³.

İsviçre hukukunda kural, eşlerin birlikte evlat edinmesidir. Eşler birlikte evlat edinebilecekleri gibi evli olmayan kişilerin tek başına evlat edinebilmesi de mümkündür. Eşlerin birlikte evlat edinebilmesi için her iki eşin de en az yirmi sekiz yaşında olması ve en az üç yıl ortak bir aile hayatı sürdürmeleri gerekir (ZGB Art.264a/Abs.1). 2018 yılındaki değişiklikten önce ise eşlerin otuz yaşını doldurmuş olmaları veya en az beş yıldır evli olmaları alternatif bir koşul olarak aranıyordu²¹⁴. Kanun koyucu sadece bu değişikliğin yapılması ile yetinmemiş, evlatlık çocuğun yararının korunması gerektiriyorsa, eşlerin bu durumu ispat etmeleri koşuluyla asgari yaş koşulundan vazgeçilebileceğini düzenlemiştir (ZGB Art.264a/Abs.2)²¹⁵. Bu durumda evlat edinmek isteyen eşlerin, kanundaki asgari yaş koşulunu sağlayamamalarına rağmen, evlat edinmenin çocuğun yararına olduğunu ispat etmeleri koşuluyla evlat edinebilmeleri mümkündür.

Eşlerin birlikte evlat edinmek istemesi halinde, kanun koyucunun aramış olduğu bir diğer koşulun, en az üç yıl birlikte aile hayatı yaşamak olduğunu ifade etmiştik. 2018 yılındaki değişiklikten önce bu düzenleme, eşlerin evli olması şeklindeydi. Bu koşulda yapılan değişiklikle eşlerin sadece evli olmaları yeterli değildir. Aynı zamanda, aile hayatı yaşıyor olmaları da gerekmektedir²¹⁶. Bu anlamda üç yıllık süre, eşlerin evlendiği tarihe göre değil, birlikte aile hayatı yaşama süresine göre hesaplanacaktır²¹⁷. Her ne kadar asgari yaş koşulu sağlanamasa ve çocuğun menfaatinin gerektirdiği durumlarda, bu koşuldan vazgeçilebilmesi mümkün olsa da en az üç yıl birlikte aile hayatı yaşama gerekliliğine ilişkin koşuldan ayrılmak mümkün değildir²¹⁸. Dolayısıyla Kanunda

²¹² Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 450; Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 49.

²¹³ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 223; Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 51.

²¹⁴ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 51; Güven, *İsviçre Medeni Kanunu*, 339, dn. 409.

²¹⁵ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 53; Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 55; Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 139.

²¹⁶ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 51; Schwenzer, Keller, “Recent Developments”, 19; Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 54; Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 139; Şıpka, Ergün, “Miras Hukuku ile İlişkisi”, 31; Fikriye Ceren Sadioğlu, “Türk ve İsviçre Medeni Kanunlarına Göre Eşlerin Birlikte Evlat Edinmesi Kuralı”, *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10/2 (2020): 748; bu konuda İsviçre Federal Mahkemesi’nin vermiş olduğu bir karara göre, çocuğun yararının gerektiği hallerde ayrı yaşayan eşlerin de birlikte evlat edinebilmelerinin mümkün olduğuna karar vermiştir. Bkz. BGE 126 III 412 (<https://www.servat.unibe.ch/dfr/bge/c3126412.html>).

²¹⁷ Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 54.

²¹⁸ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 54.

öngörülen süreden daha kısa bir süre aile hayatı sürdürülmüşse, çocuğun yüksek yararı bulunsa dahi evlatlık ilişkisi kurulamaz.

Birlikte evlat edinme, sadece evlilik birliğinin varlığı durumuna özgülenmemiştir. 2018 tarihli değişikliklerle tescil edilmiş yaşam ortaklıklarında da yaşam ortaklarının evlat edinebilmesi mümkün hale gelmiştir. Alman ve Avusturya hukukunda olduğu gibi İsviçre hukukunda da tescil edilmiş yaşam ortaklıklarının varlığı kabul edilmiştir. 18.06.2004 tarihinde kabul edilen ve 01.01.2007 tarihinde yürürlüğe giren “Aynı Cinsiyette Olan Çiftlerin Tescilli Ortaklığı Hakkında Federal Kanun” (*Partnerschaftsgesetz*) ile on sekiz yaşını dolduran ve ayırt etme gücüne sahip olan kişilerin yaşam ortaklığı kurabilmelerine ve bu ortaklığı tescil edebilmelerine izin verilmiştir²¹⁹.

Evli olmayan ya da tescil edilmiş yaşam ortaklığı şeklinde yaşamayan, yani tek başına evlat edinmek isteyenlerin de en az yirmi sekiz yaşında olması gerekir (ZGB Art.264b/Abs.1). Bu yaş koşulu da 2018 yılındaki değişiklikten önce otuz beş yaş şeklinde düzenlenmişti²²⁰. Kanun koyucu evli çiftlerin ya da tescil edilmiş yaşam ortaklığı şeklindeki yaşam ortaklarının bazı istisnai hallerde tek başına evlat edinebilmelerinin de mümkün olduğunu düzenlemiştir. Buna göre eşlerin tek başına evlat edinebilmeleri için eşlerden birinin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olması, iki yıldan fazla süredir kayıp olması ya da eşlerin iki yıldan fazla süredir ayrı yaşamaları durumunda²²¹, diğer eşin yirmi sekiz yaşında olması koşuluyla evlat edinebilmesi mümkündür²²². Tescil edilmiş yaşam ortaklığında ise yaşam ortaklarından birinin ayırt etme gücünden sürekli yoksun olması ya da iki yıldan beri kayıp olması durumunda, diğer yaşam ortağının yirmi sekiz yaşında olması koşuluyla tek başına evlat edinebilmektedir²²³ (ZGB Art.264b/Abs.3). Kanun koyucu burada da evlatlığın yararının korunması için asgari yaş koşulundan vazgeçilebileceğini düzenlemiştir. Evlat edinen, bu vazgeçme sebebini ispat etmek zorundadır²²⁴.

²¹⁹ Güven, *İsviçre Medeni Kanunu*, 346, dn. 432; Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 139-140; Sadioğlu, “Eşlerin Birlikte Evlat Edinmesi”, 749-750.

²²⁰ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 54; Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 150.

²²¹ Buradaki ayrı yaşama hali ile kastedilen, evlilik birliğinin korunması kapsamında, ortak yaşama ara verilmesi halidir (ZGB Art.171). Bkz. Güven, *İsviçre Medeni Kanunu*, 345; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 65.

²²² Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 65; Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 55; Sadioğlu, “Eşlerin Birlikte Evlat Edinmesi”, 752.

²²³ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 55.

²²⁴ Güven, *İsviçre Medeni Kanunu*, 345; Sadioğlu, “Eşlerin Birlikte Evlat Edinmesi”, 753-754.

İsviçre hukukunda, 2018 yılındaki değişikliklerle eşlerden, tescil edilmiş yaşam ortaklarından ya da fiili yaşam ortaklığı (*Konkubinat*)²²⁵ şeklinde yaşayan çiftlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesi de mümkündür (ZGB Art.264c/Abs.1)²²⁶. Kanun koyucu bu evlatlık ilişkisinin geçerli olabilmesi için çiftlerin en az üç yıl ortak bir aile hayatı sürdürmelerini aramaktadır²²⁷. 1998 yılındaki değişiklikten önce ZGB’de evlilik süresi iki yıl olarak düzenlenmişti. Bu süre daha sonra beş yıla çıkarılmış, 2018 yılındaki değişikliklerle de üç yıla indirilmiştir. Kanun koyucu böylece üvey evlat edinmelerin kolaylaştırılmasını amaçlamıştır²²⁸. ZGB Art.264c’de, eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesi halinde, evlat edinen ile evlatlık arasında azami ya da asgari yaş koşulu da düzenlenmemiştir²²⁹. Bu hususta düzenleme yapılmamasının gerekçesi olarak, üvey çocukların evlat edinilmesinin, birbirine yabancı kişiler arasında yeni bir hısımlık ilişkisi tesis edilmesinden ziyade, fiilen bir parçası oldukları aile yapısının hukuki güvence altına alınmasının amaçlandığı ifade edilmiştir. Ayrıca, çocuğun baştan itibaren üvey ana veya baba ile yaşıyor olması ve bu nedenle, ne birlikte evlat edinmede olduğu gibi yeni bir aile birliğinin kurulmasına, ne de tek başına evlat edinmede görülen biçimiyle çocuğun aileye dışarıdan dâhil olmasına benzer bir durumun söz konusu olmaması da gerekçe olarak gösterilmiştir²³⁰.

Küçüklerin evlat edinilmesinde bir diğer koşul ise evlat edinen ile evlatlık arasındaki yaş farkının sağlanmasıdır. 2018 yılındaki değişiklikten önce evlat edinen ve evlatlık arasında en az on altı yaş olması gerektiği düzenlenmişti²³¹. Değişiklikten sonra ise evlat edinen ve evlatlık arasında, doğal hısımlık ilişkisinin tesis edilebilmesi için asgari on altı azami kırk beş yaş farkı olması gerektiği düzenlenmiştir²³² (ZGB Art.264d).

²²⁵ Fiili yaşam ortaklığı, evli ya da tescil edilmiş yaşam ortaklığı içerisinde yaşayan ancak herhangi bir mahkeme kararına dayanmaksızın birbirinden ayrı yaşayan kişileri kapsamaktadır (ZGB Art.264c/Abs.3). Bkz. Sadioğlu, “Eşlerin Birlikte Evlat Edinmesi”, 750.

²²⁶ Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 140; Sadioğlu, “Eşlerin Birlikte Evlat Edinmesi”, 750.

²²⁷ Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 78; Güven, *İsviçre Medeni Kanunu*, 348; Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 57; Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 140; Şıpka, Ergün, “Miras Hukuku ile İlişkisi”, 32; Sadioğlu, “Eşlerin Birlikte Evlat Edinmesi”, 748, dn.80.

²²⁸ Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 74.

²²⁹ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 56; Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 63.

²³⁰ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 56.

²³¹ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 58.

²³² Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 458; Çağlayan Aygün “Karşılaştırmalı”, 228; Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 58; Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 56; Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 151.

Kanun koyucu burada da çocuğun yararının gerektirdiği durumlarda, yaş farkından vazgeçilebileceğini ancak evlat edinmek isteyenlerin, bu vazgeçme sebebinin ispatlamak zorunda olduklarını düzenlemiştir²³³ (ZGB Art.264/Abs.2). Bu kapsamda, eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesi halinde ya da iki kardeşin evlat edinilmesi halinde çocuğun yararı gerektiriyorsa yaş farkı koşulundan vazgeçebilmek mümkündür²³⁴.

Küçüklerin evlat edinilmesinin bir diğer koşulu ise ayırt etme gücüne sahip evlatlık küçüğün rızasının alınmasıdır²³⁵ (ZGB Art.265/Abs.1). Alman hukukundan farklı olarak, kanun koyucu burada evlatlık için herhangi bir yaş sınırı getirmemiştir. Doktrinde bu hususta, evlat edinme neticesinde, on iki yaşını dolduran bir çocuğun rıza göstermesi halinde, adının değiştirilebileceğini düzenleyen ZGB Art.270b'den yola çıkılarak, on iki yaşından büyük evlatlık çocuğun rızasının alınması gerektiği ileri sürülmektedir²³⁶. Çocuk ayırt etme gücüne sahip olup çocuğa vasi veya kayyım tayin edilmesi durumunda, evlatlık ilişkisinin tesis edilebilmesi için ayrıca Çocukları Koruma Kurumu'nun rızası aranmaktadır (ZGB Art.265/Abs.2). Çocuğun ayırt etme gücünün olmaması durumunda ise rızası alınmaksızın evlat edinilebilecektir²³⁷.

Çocuğun evlat edinilmesinde rızası alınacak diğer kişiler ise çocuğun ana ve babasıdır. Ana babanın evlat edinmeye ilişkin rıza vermesi, evlat edinecek kimselerin ismen belli olmaması halinde de geçerlidir (*Blanko adoption*)²³⁸ (ZGB Art.265a). Kanun koyucu ana babanın, küçük çocuğun evlat edinilmesine rıza göstermesi hususunda, belirli bir zaman sınırlaması getirmiştir. Bu anlamda çocuğun doğumundan altı hafta geçmeden ana baba rıza veremeyecektir²³⁹. Ana babanın, evlat edinmeye rıza vermesi durumunda, bu rıza beyanı altı hafta içinde geri alınabilmektedir. Ancak geri aldıktan sonra tekrar rıza verilmesi durumunda, bu rıza geri alınamamaktadır (ZGB Art.265b).

Ana babanın rızasının aranmayacağı haller de ZGB Art.265c'de düzenlenmiştir. Bu kapsamda ana babadan birinin kim olduğu bilinmiyorsa, uzun süreden beri nerede olduğu bilinmiyorsa ya da sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksunsa, onun rızası

²³³ Güven, *İsviçre Medeni Kanunu*, 350; Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 59; Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 57; Yılmaz, Zorlutuna, “Yaş Koşulu”, 290-291.

²³⁴ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 58-59; Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 151.

²³⁵ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 223-224; Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 154.

²³⁶ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 224.

²³⁷ Güven, *İsviçre Medeni Kanunu*, 352.

²³⁸ Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 45.

²³⁹ Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 45.

alınmayacaktır²⁴⁰. 2018 yılındaki değişiklik öncesinde, ana babanın çocuğa karşı bakım ve özen yükümlülüğünü ihmal etmesi de rızanın aranmayacağı hallerden biri olarak düzenlenmişti. Ancak Kanunda yapılan değişiklikte bu düzenleme yürürlükten kaldırılmıştır²⁴¹.

Erginlerin evlat edinilmesi ise ZGB Art.266'da düzenleme altına alınmıştır. 2018 tarihli değişiklikte erginlerin evlat edinilmesinin koşulları da esnetilmiştir²⁴². Kanun koyucu, erginlerin evlat edinilmesini belirli koşullara bağlamış olup bu durumu üç farklı ihtimal çerçevesinde mümkün kılmıştır. Bu kapsamda, ergin evlatlığın bedensel, zihinsel veya psikolojik nedenlerle sürekli olarak yardıma muhtaç durumda olup evlat edinen tarafından en az bir yıl süre ile bakılması, evlat edinmek isteyen tarafından evlatlığın küçüklüğünde en az bir yıl süre ile bakılması ve eğitilmesi, haklı sebeplerin söz konusu olması halinde, ergin evlatlığın en az bir yıl süre ile evlat edinmek isteyenler ile aynı evde yaşamış olması hallerinden biri varsa evlat edinilebilmesi mümkündür²⁴³. 2018 tarihli değişiklikte erginlerin evlat edinilmesindeki beş yıllık bakım ve eğitim süresinin, küçüklerin evlat edinilmesindeki bakım ve eğitim süresine göre beş kat daha fazla olmasının haklı bir gerekçesi olmaması nedeniyle bu süre bir yıla düşürülmüştür²⁴⁴.

İsviçre hukukunda da esas olan küçüklerin evlat edinilmesi olduğu için ana babanın rızasına ilişkin hükümlerin dışında, erginlerin evlat edinilmesinde de küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin hükümler kıyasen uygulama alanı bulacaktır²⁴⁵ (ZGB Art.266/Abs.2). Erginlerin evlat edinilmesinde önceden evlat edinenin altsoyunun bulunmaması koşulu da aranmaktaydı. Ancak 2018 yılında yapılan değişiklikte bu koşul kaldırılmıştır²⁴⁶. Hatta Türk hukukundan da farklı olarak, artık evlatlık ilişkisinin kurulmasında, evlat edinenin altsoyunun rızası da aranmamaktadır. Ancak altsoyun rızasının aranmaması, onların menfaatlerinin göz ardı edileceği anlamına gelmemektedir. ZGB Art.264/Abs.1'de belirtildiği üzere, evlat edinmenin evlat edinenin diğer çocuklarının yararını zedelememesi gerekir. Ayrıca evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin karar verilirken de altsoyun evlat edinmeye ilişkin görüşleri de değerlendirilecektir (ZGB

²⁴⁰ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 61.

²⁴¹ Güven, *İsviçre Medeni Kanunu*, 360; hükmün çıkarılma gerekçesi için bkz. Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 61.

²⁴² Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 132.

²⁴³ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 64; Şıpka, Ergün, “Miras Hukuku ile İlişkisi”, 33.

²⁴⁴ Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 132; Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 65.

²⁴⁵ Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 133; Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 65.

²⁴⁶ Güven, *İsviçre Medeni Kanunu*, 365, dn.457; Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 63.

Art.268a/Abs.1)²⁴⁷. 2018 yılındaki değişiklikle ergin evlatlığın evlat edinilmesinde, evlatlığın eşinin rızasının alınması koşulu da kaldırılmıştır. Ancak evlatlık ilişkisinin kurulmasında, ergin evlatlığın eşi veya tescil edilmiş yaşam ortağı varsa onun da görüşünün alınması gerektiği düzenlenmiştir (ZGB 268a/Abs.2)²⁴⁸.

Evlatlık ilişkisinin kurulmasında, İsviçre hukukunda da geçerli olan sistem karar sistemidir. Ancak burada evlatlık ilişkisinin kurulması hususundaki yetkili makam mahkeme değil, evlat edinenlerin yerleşim yerindeki yetkili kanton yönetimidir (ZGB Art.268/Abs.1)²⁴⁹. Bu anlamda evlat edinme, İsviçre hukukunda yargısal işlem değil, idari bir işlem niteliğindedir²⁵⁰. Yetkili kanton yönetimi evlatlık ilişkisinin kurulmasına dair kararını verirken, evlat edinmek isteyenlerin ve evlatlığın kişiliği, evlat edinen ve evlatlığın karşılıklı ilişkileri, evlat edinenin ekonomik durumu, aile ilişkileri gibi hususları araştırmak zorundadır²⁵¹.

İsviçre hukukunda, tam evlat edinme sisteminin benimsenmesinin sonucu olarak evlat edinen ve evlatlık arasında çözülemeyen bir hısımlık ilişkisi tesis edilir ve evlatlık, evlat edinenin çocuğu statüsünde olur²⁵². Böylece evlatlığın öz ana babası ile olan hısımlık ilişkisi sona erer. Bu durumun tek istisnası eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesidir (ZGB Art.267/Abs.3)²⁵³.

E. Türk Hukukunda

1. Önceki Medeni Kanun Döneminde

Türk hukukunda evlatlık ilişkisi, hukuki anlamda ilk defa 1926 tarihli 743 sayılı eMK ile düzenleme altına alınmıştır²⁵⁴. Bu anlamda eMK'dan önce, nüfus siciline herhangi bir kayıt ya da tescilin yapılması, o dönemde evlat edinme kurumunun olmaması

²⁴⁷ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 63.

²⁴⁸ Güven, *İsviçre Medeni Kanunu*, 392, dn. 497.

²⁴⁹ Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 228; Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 68-69, Koç, “HMK ve TMK”, 366.

²⁵⁰ Güven, *İsviçre Medeni Kanunu*, 382.

²⁵¹ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 230.

²⁵² Güven, *İsviçre Medeni Kanunu*, 369; Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 71.

²⁵³ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 66.

²⁵⁴ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 50; Demirboğa, “Soybağının Kurulması”, 365; Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 527; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 369; Tuğrul Ansay, “Türk Hukukunda Evlatlık İlişkisinin Kurulması ve Bunun Sınır Ötesine Yansımaları”, içinde Prof. Dr. Bilge Öztan’a Armağan, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2008), 87.

sebebiyle herhangi bir değer taşımamaktadır²⁵⁵. Önceki Medeni Kanun döneminde evlat edinme, hısımlık başlığının altında, m.253-258 arasında dar bir kapsamda düzenlenmişti. Bu Kanunun yürürlükte olduğu dönemde, evlat edinen ve evlatlık bakımından aranılan koşullarda, erginlerin veya küçüklerin evlat edinilmesi şeklinde bir ayrıma gidilmemişti²⁵⁶. Kanuna göre evlat edinmenin ilk koşulu, evlat edinenin sahih nesepli (evlilik içinde doğan) altsoyunun olmamasıydı. Bu düzenlemenin gerekçesi olarak, evlat edinmenin esas amacının çocuk sahibi olamayanların bu özlemini giderebilmek olduğu ve bu kapsamda da sahih nesepli altsoyu bulunan bir kimsenin evlat edinmesinde hukuki yarar olmadığı ileri sürülmekteydi²⁵⁷. Evlat edinmenin bir diğer koşulu, evlat edinenin belirli bir yaşı doldurmasıydı. 16.06.1983 tarih ve 2846 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmadan önce, evlat edinenin en az kırk yaşında olması aranmaktaydı. Yapılan değişiklikle evlat edinenin en az otuz beş yaşını doldurması gerektiği düzenleme altına alınmıştır²⁵⁸. Evlat edinmenin bir diğer koşulu olarak evlat edinenin evlatlıktan en az on sekiz yaş büyük olması aranıyordu. Kanunun 253. maddesinde düzenleme alanı bulan bu hüküm, emredici nitelikte olup herhangi bir istisna içermemekteydi²⁵⁹.

Evlat edinmenin bir diğer koşulu, eMK m. 254 uyarınca, evlatlığın ayırt etme gücüne sahip olması hâlinde rızasının alınmasıydı. Ancak evlatlığın ayırt etme gücüne sahip olmaması veya kısıtlı olması durumunda, ana ve babasının ya da hâkimin onayının alınması gerekmekteydi. 3678 sayılı Kanun ile bu düzenlemede değişiklik yapılarak, eMK m.254a'da evlatlığın ana babasının rızasının aranmayacağı haller²⁶⁰ hüküm altına

²⁵⁵ Ruhi, “Mukayeseli”, 463; Yargıtay’ın bu yönde vermiş olduğu bir karara göre, “*Medeni Kanunun yürürlüğünden önceki hukukumuzda evlat edinme (tebenni) müessesesi mevcut değildir. Bu bakımdan nüfus siciline her ne sebeple olursa olsun bu yolda geçen kayıt ve yapılan şerhler hukuki değer taşımaz.*” Bkz. Yarg. 2. HD., 08.11.1982, E. 1982/7912, K. 1982/8113 (www.lexpera.com.tr); “*Evlatlık ilişkisinin geçerliliği resmi senet yapılmasına bağlıdır. Böyle bir senet yokken nüfus memurunun şu ya da bu sebeple K2’in, K1’in evlatlığı olduğunu nüfusa tescil etmiş olması, gerçekte mevcut olmayan evlatlık ilişkisinin kurulmasına imkân vermez. Aradan uzun yılların geçmiş bulunması, hatta tarafların böyle bir ilişki varmışçasına davranmış olmaları da evlatlık bağının doğumuna yol açmaz. Öyle ise her şeyden önce sözleşmenin araştırılması, mevcut ise davanın ikinci bölümünü teşkil eden ref sebeplerinin araştırılması sonucu uyarınca karar verilmesi, aksi takdirde şimdiki gibi davanın reddedilmesi gerekir.*” Yarg. 2. HD., 24.04.1980, E. 1980/3326, K.1980/3520 (www.lexpera.com.tr).

²⁵⁶ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 562.

²⁵⁷ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 246.

²⁵⁸ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 245; Müge Vatansever Öztürk, “Türk Hukukunda Evlat Edinme Müessesesinin Tarihi Gelişimi”, *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8/2 (2023): 336.

²⁵⁹ Bu hususta yapılan eleştiriler için bkz. Yusuf Ziya Binatlı, “Evlat Edinmede Yaş Meselesi” *Adalet Dergisi*, 52/ 11-12 (1961): 1042; benzer yönde görüşler için bkz. Egger, *İsviçre Medeni Kanunu Şerhi*, 45; Aytekin Ataay, “Medeni Kanunu’nun Evlat Edinmeye Mütteallik Hükümlerinin Değiştirilmesi ve Tamamlanması”, 4.Rapor, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2/2 (1959), 78; Tekinay, *Aile Hukuku*, 470.

²⁶⁰ Zevkililer, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 976.

alınmıştı. Bu kapsamda, uzun süreden beri kim olduğu, nerede bulunduğu tespit edilemeyen ya da sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olan ana veya babanın rızası alınmamaktaydı. Aynı şekilde, velayetin kaldırılmasını gerektirecek derecede, çocuğuyla ilgilenmeyen ana veya babanın da evlatlık ilişkisinin kurulmasında, rızalarının alınmayacağı hüküm altına alınmıştı²⁶¹.

Kanun koyucu, TMK'dan farklı olarak eMK döneminde, eşlerden birinin diğer eşin rızasının alınması koşuluyla tek başına evlat edinebileceğini de düzenleme altına almıştı²⁶². Ayrıca eşlerden birinin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olması durumunda, hâkim ayırt etme gücü olmayan eşin yasal temsilcisini dinlemekte ve haklı sebepler varsa evlat edinmeye karar vermektedir²⁶³ (eMK m.255/f.1).

Evlat edinmenin şekli bakımından eMK döneminde, evlatlık ilişkisi, hâkimin izninden sonra noterde düzenleme şeklinde yapılacak bir sözleşme ile kurulmaktaydı²⁶⁴ (eMK m.256/f.1). Evlat edinmeye izin verilmeden önce, evlat edinme hakkında her türlü soruşturma hâkim tarafından kendiliğinden yapılmaktaydı.

Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlatlık, evlat edinenin soyadını taşımakta ve evlat edinenin mirasçısı olmaktaydı. Evlatlığın evlat edinenin mirasçısı olması, evlatlığın öz ailesindeki mirasçılık ilişkisini etkilemediği gibi evlatlığın evlat edinene karşı saklı paylı mirasçı olabilmesinin aksi yönünde resmi senet düzenlenmesi de mümkündü²⁶⁵ (eMK m.257/f.1).

Önceki Medeni Kanun döneminde evlatlık ilişkisi, hukuki niteliği gereği sözleşme olarak kabul edildiği için sonradan ortaya çıkan sebepler doğrultusunda sona erdirilebilmesi mümkündü²⁶⁶. Bu sona erme halleri kapsamında evlatlık ilişkisi, her iki tarafın rızası ile her zaman kaldırılabilmesi gibi haklı sebeplerin varlığı halinde, evlatlığın ve mirastan mahrumiyetini gerektirecek bir sebebin varlığı halinde, evlat edinenin talebi ile hâkimin vereceği karar üzerine ortadan kaldırılabilirdi²⁶⁷.

²⁶¹ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 251.

²⁶² Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 975; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 31.

²⁶³ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 252.

²⁶⁴ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 51; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 561; Esra Yakut, Gözde Çağlayan Aygün, “Osmanlı Hukukundan Günümüze Evlat Edinmenin Miras Hukukuna Dayalı Sonuçları”, *SÜHFD*, 26/1 (2018): 25; Vatansever Öztürk, “Tarihi Gelişimi”, 335.

²⁶⁵ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 573; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 982.

²⁶⁶ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 571; Vatansever Öztürk, “Tarihi Gelişimi”, 338.

²⁶⁷ Doktrinde, Kanun maddesindeki “mahrum bırakılacak sebep” ifadesinin çeviri hatası olduğu, burada kastedilenin “mirasçılıktan çıkarma” olarak anlaşılması gerektiği ileri sürülmektedir. Bkz. Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 265; Tekinay, *Aile Hukuku*, 378, dn. 64.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması, ileriye etkili olarak hüküm ve sonuçlarını doğurmaktaydı (eMK m.258/f.2).

2. Türk Medeni Kanunu Döneminde

Önceki Medeni Kanun döneminde, evlatlık ilişkisine dair çeşitli düzenlemelere yer verilse de bu hükümler, çağın gerektirdiği ihtiyaçlara cevap verebilecek düzeyde olmadığı için pek çok hükümde değişikliğe gidilmiş ve kapsam itibarıyla evlatlık ilişkisi, daha geniş bir şekilde düzenlenmiştir²⁶⁸. TMK’da evlat edinmeye ilişkin düzenlemeler, İsviçre hukukuyla uyumlu bir şekilde oluşturulmuş olup her iki hukuk sisteminde de benzer ilkeler benimsenmiştir. Ancak İsviçre hukukunda, 2018 yılında evlat edinme hükümlerinde önemli değişikliklerin yapılmış olmasıyla TMK ve ZGB’nin evlat edinmeye ilişkin düzenlemelerinde önemli farklılıklar meydana gelmiştir²⁶⁹.

Evlat edinme, TMK’da “hısımlık” başlığı altında m.305-320 arasında düzenleme altına alınmıştır. Kanun koyucu, eMK’den farklı olarak küçüklerin evlat edinilmesini ve ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesini farklı hükümlerde düzenlemiştir²⁷⁰.

Türk Medeni Kanunu, evlat edinmenin koşullarına ilişkin olarak eMK’den pek çok hususta ayrılmaktadır. Bu kapsamda, evlat edinenin evlat edinebilmek için en az otuz yaşını doldurması gerekliliği, evlat edinenin altsoyunun bulunmasının evlat edinmeye engel teşkil etmemesi²⁷¹, evlat edinen eşler bakımından en az beş yıl evli olma koşulu, eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesinde, en az iki yıl evli olma koşulu veya evlat edinmek isteyen eşin en az otuz yaşını doldurması, evlat edinmek isteyen eşlerin istisnai durumlar dışında birlikte evlat edinme zorunluluğunun bulunması, küçüklerin evlat edinilmesi bakımından ana babanın doğum üzerinden altı hafta geçmeden evlat edinmeye rıza verememeleri, erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesinin kanun

²⁶⁸ Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 370; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 223; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 32; İmge Hazal Yılmaz Tekin, “Türk Hukukunda Evlat Edinme Kurumunun Tarihi Gelişimi”, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21/3 (2023): 286.

²⁶⁹ Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 45.

²⁷⁰ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 563; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 223; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 4; Şıpka, “Hükümlerin İncelenmesi”, 306; Veysel Başpınar, “Türk Medeni Kanunu ile Aile Hukukunda Yapılan Değişiklikler ve Bu Konuda Önerilerimiz”, *AÜHFD*, 52/3 (2003): 97; Ansay, “Türk Hukukunda Evlatlık İlişkisinin Kurulması”, 88.

²⁷¹ 5399 sayılı ve 03.07.2005 tarihli Kanunun 1. maddesi ile değişikliğe gidilmiş ve “evlat edinenin altsoyunun bulunmaması koşuluyla” ibaresi “evlat edinenin altsoyunun açık muvafakatıyla” şeklinde değiştirilmiştir. Bkz. Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 56; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 33; Baygın, “Koşullar”, 600-601; Şıpka, “Hükümlerin İncelenmesi”, 306; Başpınar, “Değişiklikler”, 96; Ansay, “Türk Hukukunda Evlatlık İlişkisinin Kurulması”, 88.

koyucu tarafından bazı haller ile sınırlandırılması, evlat edinmenin esasa ilişkin koşullarının, eMK döneminden farklılık gösteren düzenlemeleridir.

TMK’da evlatlık ilişkisi, artık sözleşme ile kurulabilen bir ilişki niteliğinde olmadığı için²⁷², evlatlık ilişkisi sadece mahkeme kararı ile kurulabilmektedir²⁷³ (TMK m.315/f.1). Koşullarında eksiklik bulunan evlatlık ilişkisinin kaldırılması da bir yıllık hak düşürücü süreye bağlanmıştır²⁷⁴ (TMK m.319). Evlatlık ilişkisinin sona ermesi hususunda da kanun koyucu eMK’den farklı olarak, geçerli olarak kurulan bir evlatlık ilişkisinin sonradan ortaya çıkan sebeplerle sona ermesine olanak tanımamıştır²⁷⁵.

Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlatlık, evlat edinenin mirasçısı olmakta ancak evlat edinen evlatlığa mirasçı olamamaktadır (TMK m.314/f.2 ve TMK m.500/f.2). Ayrıca eMK’den farklı olarak evlat edinen, evlatlık ilişkisinin kurulmasından önce evlatlığın mirasçılığına ilişkin farklı bir anlaşma yapamamaktadır²⁷⁶

III. Evlatlık İlişkisi ile İlgili Düzenlemeler

A. Uluslararası Hukuktaki Düzenlemeler

İkinci Dünya Savaşından sonraki süreçte, yardıma ihtiyacı olan çocukların çoğalması, onların bir himaye altına girmesini gerektirmiştir. Bu anlamda gerek ulusal gerekse de uluslararası düzeyde, çocukların evlat edinilmesi konusunda düzenlemeler yapılmıştır²⁷⁷. Bu düzenlemeler, “1960 tarihli Milletlerarası Evlat Edinmenin Temel İlkeleri, 1965 tarihli Evlat Edinme İle İlgili Makamların Yetkisi, Uygulanacak Hukuk ve Kararların Tanınmasına Dair La Haye Sözleşmesi, 1967 tarihli Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi, 1984 tarihli Küçüklerin Evlat Edinilmesine İlişkin Uluslararası Amerikan Sözleşmesi, 1993 tarihli Milletlerarası Evlat Edinmede İşbirliği ve Çocukların Korunmasına Dair La Haye Sözleşmesi, 2008 tarihli Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi” şeklindedir²⁷⁸.

²⁷² Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 561; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 370; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 223; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 23; Vatansever Öztürk, Tarihi Gelişimi”, 345.

²⁷³ Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 4.

²⁷⁴ Bu düzenlemenin önceki halinde, “her halde evlat edinme işleminin üzerinden beş yıl” ibaresi de yer almakta idi. Bu hüküm AYM’nin 27.12.2012 tarihli E. 2012/35, K. 2012/203 sayılı kararı ile iptal edilmiştir (<https://www.anayasa.gov.tr/tr/kararlar-bilgi-bankasi/>).

²⁷⁵ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 571.

²⁷⁶ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 573.

²⁷⁷ Deniz, “Küçüklerin Evlat Edinilmesinin Şartları”, 6-7.

²⁷⁸ Dönmez, “Evlat Edinmede Rıza”, 40.

Uluslararası hukukta evlat edinmeye ilişkin olarak ele almak istediğimiz sözleşmelerden ilki, Avrupa Konseyi üyesi devletlerin, evlat edinmeye ilişkin temel esasları oluşturmak amacıyla imzaladıkları, 1967 tarihli *Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesidir*²⁷⁹. Türkiye bu Sözleşmeye taraf olmamakla birlikte, Sözleşme İsviçre’de yürürlüğe girmiş ve İsviçre Medeni Kanunu’nun evlat edinmeye ilişkin hükümleri, bu Sözleşme doğrultusunda uyumlu hale getirilmiştir. Türk Medeni Kanunu’nun İsviçre hukukundan iktibas edilmesi nedeniyle Sözleşme hükümleri dolaylı olarak Türk hukukunu da önemli ölçüde etkilemiştir.²⁸⁰

Sözleşmede çocuğun güvenliğinin sağlanması, çocuğa “*sürekli ve uyumlu bir yuva sağlama*” amacı²⁸¹ temel ilke olarak kabul edilmiştir²⁸². Bu anlamda, evlatlık ilişkisinin kurulmasında, hükümlerinde ve sona ermesinde de bu ilke gözetilecek şekilde düzenlemeler getirilmiştir²⁸³. Bu Sözleşmenin uygulama alanı, on sekiz yaşına gelmemiş, evlenmemiş ve yasal olarak ergin kılınmamış evlat edinilecek küçükler ile sınırlandırılmıştır (m.3). Sözleşmenin 6. maddesinde, yeniden evlat edinme yasağı düzenlenmiş olup bir çocuğun ancak evli çiftler tarafından (eşlerin eş zamanlı veya birbirini izleyen süreçte evlat edinmesi kaydıyla) evlat edinilebileceği düzenlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında ise eşin üvey çocuğu evlat edinmesi, evlat edinen ebeveynin ölümü, evlatlık ilişkisinin kaldırılması veya evlatlık ilişkisinin sona ermesi halleri bu yasağın istisnalarını oluşturacak şekilde düzenlenmiştir.

Sözleşmenin 7. maddesine göre, evlat edinen en az yirmi bir en fazla otuz beş yaşında olmalıdır. Ancak evlat edinenin, evlatlık çocuğun anası ya da babası olması durumunda ya da diğer istisnai durumların varlığı halinde, yirmi bir yaş koşulundan vazgeçilebilmektedir (m.7/2). Sözleşmeye göre, evlatlık ilişkisinin kurulmasında yetkili makam, evlat edinmenin çocuğun menfaatine olmayacağına kanaat getirirse evlat edinmeye izin vermeyecektir (m.8/1). Ayrıca evlat edinen ve evlatlık arasındaki yaş farkının da normal bir yaş farkından az olması durumunda, yetkili mercii evlat edinmeye karar vermemektedir (m.8/3). Yetkili makamın evlat edinmeye karar verirken yapacağı

²⁷⁹ Ansay, “Türk Hukukunda Evlatlık İlişkisinin Kurulması”, 87; Arat, “Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmeler”, 130.

²⁸⁰ Ansay, “Türk Hukukunda Evlatlık İlişkisinin Kurulması”, 87.

²⁸¹ Akyüz, “Uluslararası Sözleşmeler”, 154; Arat, “Evlat Edinme”, 131-132.

²⁸² Akyüz, “Uluslararası Sözleşmeler”, 154.

²⁸³ Akyüz, “Uluslararası Sözleşmeler”, 155.

soruşturmanın içeriği m.9'da ayrıntılı bir şekilde düzenleme altına alınmıştır²⁸⁴. Evlatlık ilişkisinin sona ermesi konusunda da Sözleşmede geçerli olarak kurulan evlatlık ilişkisinin sona ermemesi yönünde bir anlayış benimsense de²⁸⁵ Sözleşmenin 13. maddesinde evlat edinmenin iptali başlığı altında bir düzenleme getirilmiştir. Bu düzenlemeye göre evlat edinme, evlatlığın ergin olmasından önce, sadece haklı sebeplerin varlığı halinde, yasal veya idari makamın kararı ile iptal edilebilmektedir. Sözleşmede düzenlenen bu hususlar, pek çok modern hukuk sisteminde de evlat edinmeye ilişkin kuralların belirlenmesi konusunda, yol göstermiştir²⁸⁶. İlerleyen zamanlarda, Sözleşmenin bazı hükümleri çağa uyum sağlayamadığı ve açıklayıcı nitelikte olmadığı gerekçesiyle akit devletler tarafından eleştirilmiştir²⁸⁷.

1967 tarihli bu Sözleşmenin hukuki ve sosyal değişikliklere uygun olmaması nedeniyle değişiklik ihtiyacı doğmuş ve Avrupa Konseyi tarafından 2008 tarihli “Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Gözden Geçirilmiş Avrupa Konseyi Sözleşmesi” düzenlenmiştir²⁸⁸. Türkiye bu Sözleşmeye de taraf değildir. Sözleşmedeki temel amaç, çocuğun yararının sağlanmasıdır (m.4)²⁸⁹. 1967 tarihli Sözleşme gibi bu Sözleşme de ön başvurunun yapıldığı sırada on sekiz yaşını doldurmamış, evlenmemiş küçüklere uygulanacaktır. Ancak 2008 tarihli Sözleşme, 1967 tarihli Sözleşmeden farklı olarak küçüğün tescil edilmiş yaşam ortaklıkları içerisine girmemiş olmasını da aramaktadır (m.1)²⁹⁰. Sözleşmenin 9. maddesine göre, evlat edinenin en az on sekiz en fazla otuz yaşında olması gerekmektedir. İlgili maddede yaş farkına ilişkin olarak, evlat edinen ile evlatlık arasında tercihen on altı yaş olması gerekliliği vurgulansa da evlat edinenin, çocuğun ana ya da babasının eşi veya kayıtlı partneri olması halinde ya da istisnai koşulların varlığı halinde hem yaş sınırı hem yaş farkına ilişkin koşulların esnetilebileceği düzenleme altına alınmıştır. Çocuğun yararının sağlanmasına yönelik olarak gerekli

²⁸⁴ Akyüz, “Uluslararası Sözleşmeler”, 155; Arat, “Evlat Edinme”, 131.

²⁸⁵ Arat, “Evlat Edinme”, 132.

²⁸⁶ 1967 tarihli Sözleşme ile TMK'daki paralel hükümler için bkz. Giray, “Uluslararası Sözleşmelerde Evlat Edinme”, 337-338.

²⁸⁷ Elif Çörekçi, “Ülkelerarası Evlat Edinme” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009), 18.

²⁸⁸ 2008 tarihli Sözleşmenin 23/1.maddesinde de belirtildiği üzere, “*taraf devletler bakımından bu Sözleşme, 24 Nisan 1967 tarihinde imzaya açılan Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nin yerine geçer.*” Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 129; Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 399-400.

²⁸⁹ Alper Can Aykaç, “Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Gözden Geçirilmiş Avrupa Konseyi Sözleşmesine Dair”, *TBB Dergisi*, 80 (2009): 390.

²⁹⁰ Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 403.

soruşturmayı yetkili makam yapmakla yükümlüdür (m.10). Sözleşmenin 14. maddesinde ise evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin bir düzenleme getirilmiştir. Bu düzenlemeye göre, evlatlık ilişkisinin kaldırılması, yalnızca yetkili makamın kararıyla gerçekleştirilebilen hukuki işlem olup bu süreçte her koşulda çocuğun üstün yararı gözetilmelidir. Hukuki düzenlemeler çerçevesinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılması ancak çocuğun ergin olmasından önce ve ciddi sebeplerin varlığı halinde mümkün kılınmıştır²⁹¹. Ayrıca evlatlık ilişkisinin kaldırılması için yapılacak olan başvuruların, mevzuatta öngörülen süre sınırları içinde gerçekleştirilmesi gerektiği düzenleme altına alınmıştır.

B. İç Hukuktaki Düzenlemeler

Evlat edinme ile ilgili olarak iç hukukta da pek çok düzenleme bulunmaktadır. Bu düzenlemelere tarihsel sıralamayla değinmek gerekirse, evlat edinme alanındaki ilk düzenleme, Türk Kanunu Medenisi ile getirilmiştir. Daha sonra Türkiye'nin 14/09/1990 tarihinde Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni (BMÇHS) imzalaması ile bu Sözleşme AY. m. 90/f.5 gereğince iç hukukun parçası haline gelmiştir²⁹². Sözleşmenin 21. maddesinde evlat edinmeye ilişkin olarak, evlat edinme sistemini kabul eden ya da bu sisteme izin veren devletlerin, çocuğun üstün yararını temel düşünce olarak kabul edecekleri emredici bir şekilde düzenleme altına alınmıştır. Bu anlamda çocuğun üstün menfaatinin sağlanması, ekonomik, siyasal sebepler, devletin güvenliği, evlat edinenin güvenliği gibi hususların önünde tutulmuştur²⁹³. Sözleşmenin bu maddesine göre, evlat edinilmeye ancak yetkili makamlar; çocuğun, ana babanın, bazı durumlarda yakınların ve vasinin onayını alarak karar verebilirler (m.21/a). Sözleşmeye göre, çocuğun kendi ülkesinde elverişli bir şekilde evlat edinilmesi söz konusu değilse, bu durumda ülkelerarası evlat edinme söz konusu olabilmektedir (m.21/b). Bu durumda, başka ülkede evlat edinilecek olan çocuğun kendi ülkesindeki evlat edinme ile eşdeğer olan güvencelerden yararlanması sağlanır (m.21/c).

²⁹¹ Aslı Açıkgöz, "Türk Medeni Kanunundaki Evlatlık İlişkisini Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması", *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18/212 (2023): 40.

²⁹² Bilindiği üzere, usulüne göre yürürlüğe konulmuş olan uluslararası anlaşmalar kanun hükmündedir. Bu sözleşmeler TBMM'nin çıkardığı uygun bulma kanununa istinaden Cumhurbaşkanı tarafından onaylanarak yürürlüğe girmektedir. Bu şekilde onaylanan sözleşmeler, iç hukukun bir parçası haline geldiği için çalışmada uluslararası düzenlemeler kısmında değil, iç hukuktaki düzenlemeler kısmında verilmiştir.

²⁹³ Aytaç, "Ülkelerarası Evlat Edinme", 30.

Evlat edinme ile ilgili olarak iç hukukun parçası olan bir diğer düzenleme ise 1993 tarihli Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşmedir. Türkiye bu sözleşmeyi 05.12.2002 tarihinde imzalamış ve Sözleşme 2004 yılında yürürlüğe girmiştir. Adli yardım sözleşmesi niteliğinde olan bu Sözleşmenin amacı, 1. maddede de belirtildiği üzere, çocuğun yararının sağlanması amacıyla uluslararası hukukun çocuklara tanıdığı haklara uygun bir şekilde gerekli koruyucu tedbirleri almak, bu konudaki gerekli iş birliğini sağlamak, çocuk kaçırılmalarını engellemek ve bu Sözleşmeye uygun olarak kurulan evlatlık ilişkilerinin akit devletlerce de tanınmasını sağlamaktır²⁹⁴. Sözleşmede ayrıca evlatlık ilişkisinin sonradan ortaya çıkan nedenlerle kaldırılabilmesi de düzenleme altına alınmıştır. Bu kapsamda evlat edinmenin, evlatlık çocuğun menfaatine uygun olmaması durumunda, evlatlığın evlat edinen ailenin yanından geri alınması ve yeniden evlat edinilebilmesi için kuruma yerleştirilmesi ya da alternatif bakım imkânının getirilmesi devletin merkezi makamı tarafından sağlanacağı düzenleme altına alınmıştır²⁹⁵ (m.21). Bu maddede evlatlık ilişkisinin kaldırılması koruyucu tedbir hükmü olarak düzenlenmiştir. Bu hüküm uyarınca alınacak tedbirler kapsamında, çocuğun özellikle yaşı ve ayırt etme gücü dikkate alınarak istişarede bulunulması ve gerekli görüldüğü takdirde çocuğun rızasının alınacağı düzenleme altına alınmıştır.

Evlat edinme konusunda iç hukuktaki bir diğer düzenleme ise TMK'dadır. Önceki Medeni Kanunun ilga edilmesiyle yeni Kanunda evlat edinme, 305-320 maddeleri arasında düzenleme altına alınmıştır. Bir diğer düzenleme 2006 tarihli 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nda (NHK) yer almaktadır. Bu Kanun daha çok evlat edinme kararının verilmesinden sonraki usul işlemleri ile ilgilidir. Bu kapsamda Kanunun 29. maddesine göre, “*evlât edinme kararı mahkeme tarafından on gün içinde o yerin nüfus müdürlüğüne bildirilir. Evlât edinme olayı aile kütüklerine tescil edilir ve evlât edinilenin kaydı evlât edinenin aile kütüğüne taşınır.*” Ayrıca Kanunun geçici 10. maddesinde evlatlık çocuğun ana baba adı ve evlatlığın rızasına ilişkin hususlar düzenleme altına alınmıştır. İlgili madde hükmü uyarınca, “*bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce*

²⁹⁴ Günseli Öztekin Gelgel, “Devletler Özel Hukukunda Velayet, Çocuk Kaçırmaları, Evlat Edinmeye İlişkin Problemler”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4/8 (2005): 144-145; Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 428; Aytaç, “Ülkelerarası Evlat Edinme”, 32-33; Giray, “Uluslararası Sözleşmelerde Evlat Edinme”, 343; Ansay, “Türk Hukukunda Evlatlık İlişkisinin Kurulması”, 90.

²⁹⁵ Açıkgöz, “Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”, 40.

birlikte veya tek başına evlat edinilen çocuk veya erginlerin bu maddenin yürürlüğünü izleyen beş yıl içinde nüfus müdürlüklerine başvuruları hâlinde nüfus kaydında ana ve/veya baba adı ya da soyadı olarak evlat edinenlerin ad ve soyadları yazılır. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte ergin ve mümeyyiz olan evlat edinilenlerin de muvafakatleri aranır.”

Evlat edinme ile ilgili iç hukuktaki bir diğer düzenleme, yabancılık unsuru içeren evlat edinmelerde, hangi ülke hukukunun uygulanacağını düzenleme altına alan, 2007 tarihli 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun'dur (MÖHUK). Bu Kanunda, evlat edinmenin ehliyet ve koşullarının tarafların milli hukukuna bağlı olduğu, eşlerin rızasına ilişkin düzenlemenin ise her iki eşin milli hukukunun birlikte uygulanacağı; evlat edinmenin sonuçlarının ise evlat edinenin ya da eşlerin milli hukukuna göre belirleneceği hüküm altına alınmıştır (m.18). Bu Kanun kapsamında yurt dışında, yabancı yetkili makamlar önünde gerçekleştirilen evlat edinme işlemleri, Türk mevzuatına uygun olan temel koşullar gözetildiği ve MÖHUK m.50 vd. hükümlerine göre Türk mahkemesinden alınacak tanıma kararı sonucunda, Türkiye'de de geçerlilik taşıyacaktır²⁹⁶.

Evlat edinme ile ilgili bir diğer düzenleme ise 2009 tarihli 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'dur (TVK). Hukukumuzda Türk vatandaşlığının sonradan kazanılması, yetkili makamın kararı veya evlat edinme kararıyla gerçekleşmektedir (TVK m. 9). Evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılabilmesi için evlatlığın ergin olmaması, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek durumda bulunmaması aranmaktadır (m.17).

Evlat edinme konusunda değinmek istediğimiz bir başka düzenleme, 2009 tarihli Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük'tür. Bu Tüzük ilerleyen kısımda ele alınacak olsa da²⁹⁷ kısaca bahsetmek gerekirse, Tüzük'te küçüklerin hem kendi ülkesinde hem de ülkelerarası evlat edinme işlemlerinde aracılık faaliyetlerinin usul ve esaslarının düzenlenmesi amacıyla çıkarılmıştır. Bunun yanı sıra söz konusu Tüzüğün çıkarılmasıyla evlatlık küçüğün kaçırılması, satılması veya ticari amaçlarla istismar edilmesinin önlenmesi amaçlanmıştır²⁹⁸.

²⁹⁶ Ebru Şensöz Malkoç, *Aile Hukukuna İlişkin Yabancı Kararların Tanınması* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017), 450.

²⁹⁷ Bkz. Aşa. I. Bölüm, IV, 2.

²⁹⁸ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 230.

IV. Evlatlık İlişkisinin Kurulması Bakımından Sistemler

A. Sözleşme Sistemi

Evlatlık ilişkisinin kurulması bakımından benimsenen sistemleri, sözleşme sistemi, karar sistemi ve hem sözleşme hem karar sistemini içerisinde barındıran karma sistem şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Bu sistemlerden hangisinin benimsendiğinin ortaya konulması, evlatlık ilişkisinin kamu hukuku ya da özel hukuk karakterlerinden hangisinin ön plana çıktığını da göstermektedir²⁹⁹.

Sözleşme sistemi, evlatlık ilişkisinin, idari veya yargısal bir makamın kararına ihtiyaç duyulmaksızın, taraflar arasında yapılan bir sözleşme ile kurulmasını ifade etmektedir³⁰⁰. Günümüzde pek çok hukuk düzeninde, evlatlık ilişkisinin kurulması konusunda sözleşme sistemi terk edilmiştir.

Evlatlık ilişkisinin sadece taraflar arasında yapılacak bir sözleşme ile kurulması, evlatlık ilişkisinin sona ermesi bakımından da farklılık arz edecektir. Zira bu sistemin kabul edilmesi durumunda, eMK döneminde olduğu gibi evlat edinen ve evlatlığın anlaşması ile evlatlık ilişkisine son verilebilmektedir.

B. Karar Sistemi

Karar sisteminde, evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için herhangi bir sözleşmeye gerek yoktur. Bu anlamda, evlatlık ilişkisinin kurulması için ya idari makamın ya da mahkemenin izni veya onayı gerekmektedir³⁰¹. Evlatlık ilişkisinin kurulmasında, kamusal niteliğin ve çocuğun yararının ön plana çıkması, bu ilişkiyi sadece sözleşmesel ilişki olmaktan çıkarmış ve karar sistemine geçiş yapılmıştır³⁰². İsviçre hukukunda, hâlihazırda idari makamın kararı (kantonların düzenlemesine göre) ile evlatlık ilişkisi kurulmaktadır³⁰³. Alman hukukunda ise 1976 değişikliği sonrasında (*Evlat Edinme Yasası*), evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için mahkeme kararı zorunlu hale getirilmiştir³⁰⁴.

²⁹⁹ Arat, “Evlat Edinme”, 152.

³⁰⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 74; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 97-198; Ömer Uğur Gençcan, *Hısımlık Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2018), 620; Akyüz, “Uluslararası Sözleşmeler”, 161.

³⁰¹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 74; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 198; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 620; Arat, “Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmeler”, 152; Akyüz, “Uluslararası Sözleşmeler”, 161.

³⁰² Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 75.

³⁰³ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 75; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 621.

³⁰⁴ Şahin Şengül, “Alman Hukukunda”, 330; Lettmaier, “Legal Framework and Current Issues”, 7.

Karar sisteminin benimsenmiş olması durumunda, evlatlık ilişkisinin sona ermesi usulü de farklılaşacaktır. İdari makamın ya da mahkemenin kararı ile kurulan evlatlık ilişkisi, sadece idari makam ya da mahkemenin kararı ile sona erecektir.

C. Karma Sistem

Karma sistemde, evlatlık ilişkisinin kurulması için hem taraflar arasında akdedilen bir sözleşmenin olması hem de idari makamın ya da mahkemenin kararı gerekmektedir³⁰⁵. Karma evlat edinme sistemi iki farklı şekilde söz konusu olabilmektedir. Öncelikle mahkemenin ya da idari makamın izninin alınması, sonrasında da evlatlık sözleşmesinin yapılması durumu söz konusu ise bu sistem doktrinde, “*izin (müsaade) sistemi*” olarak ifade edilmektedir³⁰⁶. Önce evlatlık sözleşmesi yapıp sonra mahkemenin ya da idari makamın onayı alınıyorsa, bu sistemde doktrinde, “*onay (tasdik) sistemi*” olarak ifade edilmektedir³⁰⁷. İsviçre hukukunda 1973 yılı öncesinde izin sistemi, Alman hukukunda ise 1976 tarihli değişiklik öncesinde onay sistemi benimsenmekteydi³⁰⁸. Avusturya hukukunda, hâlihazırda benimsenen sistem karma sistemdir³⁰⁹.

D. Türk Hukukunda Benimsenen Sistem

1. Önceki Medeni Kanun Döneminde Benimsenen Sistem

Önceki Medeni Kanun döneminde, karma evlat edinme sistemi benimsenmekteydi. Evlat edinebilmek için öncelikle sulh hâkiminin izni alınır, daha sonra noterde yapılacak bir resmi senet ile evlatlık ilişkisi kurulur ve ilgili işlem doğum kütüğüne yazılırdı (eMK m. 256/f.1). Bu kapsamda eMK döneminde, karma sistemin alt türü olan “*izin sistemi*” benimsenmekteydi. Bu Kanun döneminde evlatlık ilişkisi sözleşme temelli bir ilişki olduğu için sözleşmeden beklenen amacın sağlanamaması halinde, evlatlık ilişkisi kaldırılabilmekteydi. Bu yönde Yargıtay da evlatlığın akıl hastası olduğunun sonradan anlaşılması üzerine evlat edinenin evlat edinmede temel hatasına düştüğü ve evlat edinmeden beklenen amaç gerçekleşmediği için evlat edinenin bakım

³⁰⁵ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 75; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 198.

³⁰⁶ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 75; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 621; Ataay, “Evlat Edinme”, 339, dn. 1; Arat, “Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmeler”, 152.

³⁰⁷ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 75; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 622; Ataay, “Evlat Edinme”, 339, dn. 1.

³⁰⁸ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 76.

³⁰⁹ Fesel, “Schweizerisches und Österreichisches”, 9.

yükümlülüğünü yerine getirmek zorunda olmadığı ve evlatlık ilişkisinin sona erebileceği yönünde karar vermiştir³¹⁰.

a) Önceki Medeni Kanun Döneminde Evlatlık İlişkisinin Kurulması Usulü

(1) Hâkimin İzni

Evlat edinmenin esasa ilişkin koşullarının tamamlanmasının ardından, geçerli bir evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için sulh hâkiminin izni gerekmektedir³¹¹. Hâkim evlat edinme işlemine izin vermeden önce gerekli olan her türlü soruşturmayı da kendiliğinden yapmakla yükümlüydü (eMK m. 256/f.2)³¹². Evlat edinme işlemine izin verecek olan sulh hâkimi, evlat edinenin oturduğu yer sulh hâkimi³¹³ olmakla birlikte, hâkimin evlat edinmeye izin vermiş olduğuna dair kararı idari işlem niteliğinde, ilam niteliği olmayan ve kesinleşmesi de gerekmeyen bir karar niteliğindeydi³¹⁴. Evlat edinmeye ilişkin koşulların sağlanmış olması, evlat edinmeye izin verilmesini zorunlu kılmamaktaydı. Hâkim, evlat edinmeye izin verilmesi konusunda takdir yetkisine sahip olmakla birlikte³¹⁵ bu takdir yetkisinin kullanılması konusunda, yine evlat edinme işleminin çocuğun yararına olup olmadığını gözetmesi gerekmektedir³¹⁶.

Evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için öncelikle hâkimin izninin alınması sonrasında da noterde resmi senetin yapılması gerekse de bu sıralamaya uyulmaması halinde de evlatlık ilişkisinin geçerli olacağı kabul ediliyordu³¹⁷. Aksi yöndeki görüşe göre, evlat edinmenin koşullarının oluşup oluşmadığını önceden hâkimin teyit etmesi

³¹⁰ Kararın ilgili kısmı şu şekildedir; “Sonradan ortaya çıkan akıl hastalığının evlenmede eşler için bir boşanma sebebi sayan bir hukuk sisteminin, güzel ve iyi duygularla yapılmış bir evlat edinme sözleşmesinde, evlatlığın sonradan akıl hastası olduğunun ortaya çıkması nedeniyle evlat edinme sözleşmesini iptal edilemeyeceğini kabul etmek açıklanması güç bir çelişki yaratır. Bu yolun kapatılması güzel ve iyi duygularla evlat edinmek isteyen kişileri bu düşüncelerinden caymaya iter. Bu durum ise evlat edinme sözleşmesini işlemez hale getirir.” Yarg. 2. HD., 25.06.1997, E. 1997/6350, K.1997/7830 (www.lexpera.com.tr).

³¹¹ Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 978; Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 548- 549; Ruhi, “Mukayeseli”, 457; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 252; eMK m.256/f.1’de geçen hâkimin izni ifadesi ile eMK’da geçen hâkimin muvafakati ifadeleri birbirinden farklıdır. Buradaki ifade ile vesayet dairesi olan hâkimin muvafakati kastedilmektedir. Bkz. Ömer Uğur Gençcan, “Evlat Edinmeye İzin Davaları”, *Adalet Dergisi*, 92/ 6 (2001): 47.

³¹² Kanun maddesine bu değişiklik, 3678 sayılı Kanun ile 14/11/1990 tarihli değişiklikle getirilmiştir.

³¹³ Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 978; Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 549; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 252; Gençcan, “İzin Davaları”, 48.

³¹⁴ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 434.

³¹⁵ Aksi yönde görüş için bkz. Ataay, “Evlat Edinme”, 345.

³¹⁶ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 253.

³¹⁷ Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 549.

gerektiği için öncelikle hâkimin izni alınmalı, sonrasında noterde resmi senet düzenlenmeliydi³¹⁸.

(2) Resmi Senet

Evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için evlat edinen ve evlatlık arasında evlatlık sözleşmesinin düzenlenmesi de gerekirdi. İlgili sözleşme, sulh hâkiminin izni üzerine, resmi senedin düzenlenmesi ile kurulmaktaydı (eMK m.256/f.1). Medeni Kanun'da, resmi senedin kim tarafından düzenleneceğine dair bir hüküm bulunmamakla birlikte bu konuda, Noterlik Kanunun 89. maddesinde bir hüküm bulunmaktaydı³¹⁹. İlgili hükme göre, evlatlık sözleşmesi noter tarafından düzenleme şeklinde oluşturulacak bir senet ile yapılmaktaydı³²⁰. Onaylama şeklindeki noter senetleri ile yapılan evlatlık sözleşmeleri ise yok hükmündeydi³²¹. Noter, sadece ilgili resmi senedi düzenlemekle görevli olup evlatlık ilişkisinin koşullarının oluşup oluşmadığını araştırma ve inceleme yetkisini haiz değildi³²².

Evlatlık sözleşmesinin geçerli olabilmesi için hem evlat edinenin hem de evlatlığın imzaya ehil olması ve sözleşmenin her ikisi tarafından imzalanması gerekmektedir³²³. Küçüğün ayırt etme gücü yoksa ya da küçük velayet veya vesayet altında ise yasal temsilcisi ile evlat edinen arasında evlatlık sözleşmesi imzalanmaktaydı³²⁴. Evlat edinenin, ayırt etme gücünün olmaması durumunda, evlat edinme sözleşmesi evlat edinenin yasal temsilcisi olsa dahi yapılamamaktaydı³²⁵.

Evlat edinme işleminin tarafları arasında, öncelikle evlat edinme sözleşmesinin yapılması, daha sonra hâkimin izninin alınması, doktrindeki çoğunluk görüşe göre

³¹⁸ Ahmet Cemal Ruhi, “743 Sayılı Türk Kanunu Medenîsi ile 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nda Yer Alan Evlat Edinmenin Şekli Şartlarının Mukayeseli Olarak İncelenmesi”, *AÜEHFD*, 5/1-4 (2001): 459.

³¹⁹ İlgili madde hükmü uyarınca, “Düzenleme şeklinde yapılması zorunlu işlemler: Madde 89 Niteliği bakımından tapuda işlem yapılmasını gerektiren sözleşme ve vekâletnamelerle, vasiyetname, mülkiyeti muhafaza kaydı ile satış, gayrimenkul satış va'di, vakıf senedi, evlenme mukavelesi, evlat edinme ve tanıma, mirasın taksimi sözleşmesi ve diğer kanunlarda öngörülen sair işlemler bu fasıl hükümlerine göre düzenlenir.”

³²⁰ Tekinay, *Aile Hukuku*, 369.

³²¹ Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 550; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 436.

³²² Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 978; Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 550; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 254; Ataay, “Evlat Edinme”, 348.

³²³ Ataay, “Evlat Edinme”, 350; Egger'e göre, evlat edinme işlemi sadece evlat edinene borç yüklediği için evlatlık sözleşmesini, evlat edinenin imzalaması yeterlidir. Bkz. Egger, *İsviçre Medeni Kanunu Şerhi*, 49-50.

³²⁴ Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 979; Tekinay, *Aile Hukuku*, 369.

³²⁵ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 254.

sözleşmenin geçerliliğine etki etmemektedir³²⁶. Bu sebebe dayalı olarak evlatlık ilişkisinin kaldırılması talebinde de bulunulamayacağı kabul ediliyordu³²⁷.

b) Evlat Edinme İşleminin Nüfus Siciline Tescili

Sulh hâkiminin izni üzerine noter tarafından resmi senetin düzenlenmesi ve senetin evlat edinen ile evlatlık arasında imzalanmasından sonra, evlat edinen ve evlatlığın kayıtlı olduğu doğum kütüğüne söz konusu evlatlık ilişkisi tescil edilmekteydi. Gerçekleştirilen tescil işlemi, kurucu nitelikte olmayıp bildirici bir nitelik taşımaktaydı. Bu nedenle de evlatlık işleminin nüfusa tescil edilip edilmemesi evlat edinme işleminin geçerliliğini etkilemediği gibi³²⁸, tescil işlemi belirli bir süre ile de sınırlandırılmamıştı³²⁹.

Önceki Medeni Kanun döneminde, sınırlı evlat edinme sistemi benimsenmiş olduğundan evlatlığın miras hakkı gibi haklarına zarar gelmemesi için evlatlığın aile kütüğü ile evlat edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulmakta ve her iki nüfus kütüğüne de evlat edinme işleminin tarihi ve sayısı kaydedilmekteydi (eMK m.257/f.3).

c) Evlat Edinmeye İlişkin Kayıtların Gizliliği

Önceki Medeni Kanun döneminde, evlat edinme işlemi ile ilgili olan kayıtlar kural olarak gizliydi. Ancak mahkeme kararının olması durumunda ya da evlatlığın talebi doğrultusunda, bu kayıtların açıklanabilmesi mümkündür (eMK m.257/f.5).

2. Türk Medeni Kanunu Döneminde Benimsenen Sistem

Evlatlık ilişkisinin sadece mahkeme kararı ile kurulması nedeniyle TMK’da benimsenen sistem, karar sistemidir³³⁰. Ülkemizin de taraf olduğu BMÇHS m.21/a hükmü uyarınca da bir çocuk ancak yetkili makam kararı ile evlat edinilebilir. Bu husus

³²⁶ Tekinay, *Aile Hukuku*, 368; Ruhi, “Mukayeseli”, 459; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 435; bu yönde verilen bir Yargıtay kararında tescilden sonra dahi resmi senedin düzenlenmesi durumunda evlat edinme işleminin yine geçerli olabileceği vurgulanmıştır. Bkz. Ataay, “4.Rapor”, 85, dn.5; Gençcan’a göre, önce sulh hâkiminin izninin alınması gerekir, daha sonra resmi senedin düzenlenmesi gerekir. Bkz. Gençcan, “İzin Davaları”, 51.

³²⁷ Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 550.

³²⁸ Bu yönde verilen bir Yargıtay Kararına göre, “evlatlık ilişkisi resmi senet düzenlenmesi ile gerçekleşir. Bunun nüfus kütüğüne tescil edilmemiş olması sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. Öyle ise isteğe uygun karar verilmesi gerekirken nüfus kaydında evlatlıkla ilgili bir işaretin bulunmaması sebebi ile davanın reddedilmesi usul ve kanuna aykırıdır.” Yarg. 2. HD., 26.01.1981, E. 1981/179, K. 1981/340 (www.lexpera.com.tr).

³²⁹ Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 979; Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 552; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 254; Tekinay, *Aile Hukuku*, 367; Ataay, “Evlat Edinme”, 341.

³³⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 75; Balkar, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, 251.

ayrıca 24 Nisan 1967 tarihli Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nin 4. maddesinde ve 2008 tarihli Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesinde yer almakta olup evlat edinme sürecinin geçerli sayılabilmesi için hâkimin veya idari bir merciin kararının alınmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir. TMK m.315/f.1 uyarınca da evlatlık ilişkisinin mahkeme kararı ile kurulacağı düzenleme altına alınmıştır³³¹. Bu anlamda eMK dönemindeki usule göre yani, noterde evlatlık sözleşmesinin yapılmasının artık evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi bakımından geçerliliği bulunmamaktadır³³². Ancak eMK döneminde sözleşme ile kurulan evlatlık ilişkisi, TMK döneminde de geçerliliğini sürdürmektedir. Evlatlık ilişkisinin kurulması hukukumuzda sadece mahkeme kararı ile mümkün olduğu için bir kimsenin başka bir kimseyi kendi öz çocuğu gibi nüfusa kaydettirmesi halinde, bu kayıt evlat edinme olarak nitelendirilmemektedir³³³.

Hukukumuzda karar sistemi benimsendiği için artık tarafların anlaşması yoluyla da evlatlık ilişkisi sona ermemektedir. Evlat edinme bakımından TMK'da çocuğun menfaati üzerine düzenleme getirildiğinden, bu durum evlatlık çocuğun yararına da uygun düşmektedir.

a) Türk Medeni Kanunu Döneminde Evlatlık İlişkisinin Kurulması Usulü

(1) Aracı Kuruma Başvuru Yoluyla Evlat Edinme

Evlat edinmenin kuruluş usulü konusunda, çeşitli sınıflandırmalar yapılmaktadır. Bu kapsamda doktrinde yapılan sınıflandırmalardan biri, “*tarafların anlaşması yoluyla evlat edinme*” ve “*aracı kuruma başvuru yoluyla evlat edinme*” şeklindedir³³⁴.

Çocukların evlat edinilmesinin ticari bir iş haline getirilmesi gibi kötüniyetli amaçların bertaraf edilebilmesi için TMK m.320'de evlatlık işlemlerinde aracılık

³³¹ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 198.

³³² Yargıtay'ın vermiş olduğu bir kararda da “*bilindiği üzere, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 315. maddesi gereğince evlatlık ilişkisi mahkeme kararı ile kurulacağından, mahkemece M.K.'ın davacılar tarafından evlat edinilmesine şeklinde karar verilmesi gerekirken, evlat edinilmesine izin verilmesine şeklinde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*” Yarg. 2. HD., 23.01.2011, E. 2010/15103, K. 2011/1235 (www.lexpera.com.tr); Ömer Uğur Gençcan, *Aile Mahkemesi Davaları* (Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2020), 989; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 146.

³³³ Doktrinde bu durum “*kanun dışı evlat edinme, fiili evlat edinme*” gibi kavramlar ile ifade edilmektedir. Bkz. Arık, “Evlat Edinme”, 96; nüfus siciline bu yönde kayıtların yapılması aynı zamanda, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) m.231 kapsamında da çocuğun soybağını değiştirme suçuna da sebebiyet verebilmektedir. Bkz. Ayşe Nur Kılınç, “Türk Hukukunda Çocukların Kurum Aracılığı Dışında Evlat Edinilmesi”, *Adalet Dergisi*, 71 (2023): 883, dn.10.

³³⁴ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 65-79.

düzenleme altına alınmıştır³³⁵. Aracı kurum yoluyla evlat edinme, sadece küçüklerin evlat edinilmesi halinde mümkündür. İlgili madde hükmü uyarınca küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin aracılık faaliyetleri, sadece Cumhurbaşkanı tarafından yetkilendirilen kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilir. Ayrıca aracılık faaliyetlerinin yürütülmesi de Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak bir yönetmelik ile düzenlenecektir (TMK m.320/f.2). Bu konuda ülkemizde henüz çıkarılan bir yönetmelik olmasa da 2009 yılında Bakanlar Kurulu Tarafından çıkarılan “*Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük*”³³⁶ ile aracılık faaliyetlerinin usul ve esasları düzenleme altına alınmıştır. Bu Tüzüğe göre, küçüklerin evlat edinilmesine aracılık edecek olan kurum, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumudur³³⁷. Ancak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın Kurulmasıyla bu kurumun yetkileri bakanlığa devredilmiştir. Bakanlığın kurulmasından sonra evlat edinmeye aracılık faaliyeti de bakanlık teşkilatında yer alan Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünce yerine getirilmektedir³³⁸.

Tüzüğe göre, yerleşim yeri Türkiye’de olan evlat edinmek isteyen Türk vatandaşları, yerleşim yerindeki il müdürlüklerine, yerleşim yeri yurt dışında olan yabancı ülke vatandaşları ise kabul eden devletin merkezi makamına yazılı başvuruda bulunur. Evlat edinmek üzere başvuruda bulunanlara, evlat edinmenin hukuki ve sosyal sonuçları hakkında gerekli bilgilendirmeler yapılır. Bu bilgilendirmelerin yapılmasının ardından evlat edinenler, evlat edinmeye ilişkin tüm yükümlülükleri kabul ve taahhüt ederler (m.5).

Evlat edinme, önemli hukuki ve sosyal sonuçları bulunan bir süreç olduğu için evlatlık küçüğün menfaatinin zedelenmemesi amacıyla detaylı bir araştırma yapılmaktadır. Bu nedenle başvuru aşamasında da evlat edinme başvurusunda bulunanlardan pek çok belge istenmektedir. Bunlar, Tüzüğün 6. maddesinde düzenlendiği üzere; nüfus müdürlüğünün düzenlediği nüfus kayıt örneği, başvuranın ve birlikte yaşadığı ailesinin sabıka kayıt örneği, malvarlığını ve sosyal güvenlik durumunu gösteren

³³⁵ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 230.

³³⁶ RG., T. 15.03.2009, S. 27170.

³³⁷ “*Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu dışında yaşayan küçüklerin evlat edinilmesinde aracı kuruma başvurma gereği bulunmamaktadır.*” Yarg. 2. HD., 07.03.2011, E. 2010/2906, K. 2011/3915, Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 980.

³³⁸ Kılınç, “Kurum Aracılığı Dışında”, 890- 891.

belgeler, yerleşim yeri belgesi, öğrenim belgesi, fiziksel, ruhsal ya da zihinsel anlamda herhangi bir sağlık sorunu bulunmadığını veya bulaşıcı hastalığı ya da uyuşturucu madde bağımlılığı olmadığını belirten sağlık kurulu raporu ile Türkiye’de yaşayan yabancı ülke vatandaşları ya da yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarından oturum izni belgesi ve evlatlık küçüğün kabul eden ülkeye girebilmesi ve orada sürekli ikamet etmesine izin verildiğine veya izin verileceğine dair belgelerdir. Evlat edinme başvurusunda bulunanların, bu belgeleri en geç iki ay içerisinde tamamlayıp sunmasından sonra, en geç altı ay içerisinde yerleşim yerlerinde sosyal hizmet uzmanı tarafından evlat edinen ve evlatlığın sosyal anlamda uyumlu olup olmadıklarının kontrol edilebilmesi amacıyla haklarında sosyal inceleme başlatılır. Bu sosyal inceleme kapsamında, başvuruda bulunan evlat edinenlerin ve birlikte yaşadıkları kişilerin kişilik özellikleri, eğitimleri, kültür durumları, ekonomik durumları, sağlık durumları, aile içi iletişimleri ve varsa altsoylarının düşünceleri incelenir ve uzman tarafından sosyal inceleme raporu hazırlanır (m.7). Hazırlanan bu rapor neticesinde başvuru sahipleri bir sıraya konulur. Bu sıralamada küçüğün yaşı, cinsiyeti, sağlık durumu, küçüğün kardeşi varsa, birlikte evlat edinilmesi isteği gibi hususlar göz önünde bulundurulur (m.10). Sırası gelen başvuru sahipleri, evlat edinilecek küçük ile görüştürülür. Görüşmenin her iki taraf içinde olumlu olması durumunda, başvuru sahipleri ile il müdürlüğü arasında aile hukukuna özgü olan “geçici bakım sözleşmesi” imzalanır³³⁹ ve evlat edinilecek küçük, en az bir yıl süre evlat edinme başvurusunda bulunanların yanına yerleştirilir (m.11). Evlat edinenlerin geçici bakım sürecinde de sosyal hizmet uzmanlarının denetimleri devam etmektedir.

Geçici bakım sürecinin de sona ermesinin ardından sosyal inceleme raporlarını da içeren dosya bir ay içerisinde hazırlanır (m.12). Bu dosya neticesinde, evlat edinme başvurusunda bulunanların talepleri uygun görülürse, evlat edinme kararının verilebilmesi için başvuru sahiplerine, mahkemeye başvurmaları gerektiği il müdürlüğü tarafından yazılı olarak bildirilir. Yazılı bildirimden itibaren iki ay içerisinde, evlat edinmek isteyenlerin mahkemeye başvurmamaları halinde, yine il müdürlüğünün kararı doğrultusunda, evlat edinilecek küçük evlat edinenlerin yanından geri alınır (m.13).

Evlat edinmek bir yükümlülük olmadığı için geçici bakım süresinin sonucunda, başvuru sahipleri evlat edinmekten vazgeçebilirler. Doktrindeki bazı görüş sahiplerince

³³⁹ Kılınç, “Kurum Aracılığı Dışında”, 893.

haklı nedenlerin olmaması koşuluyla bu durumda evlatlık küçüğün, evlat edinme başvurusunda bulunanlara manevi tazminat talebinde bulunabileceği ileri sürülmektedir³⁴⁰.

(2) Evlat Edinme Kararını Verecek Olan Yetkili ve Görevli Mahkemeye Başvuru

Evlatlık ilişkisinin geçerli bir şekilde hüküm ve sonuçlarını doğurabilmesi için yetkili ve görevli mahkeme tarafından evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin kararın verilmesi gerekmektedir. Evlatlık ilişkisinin kurulmasında usuli bir koşul olan yetkili mahkeme, evlat edinenin oturma yeri mahkemesidir. Birlikte evlat edinmede ise yetkili mahkeme, eşlerden birinin oturma yeri mahkemesidir (TMK m.315/f.1)³⁴¹. Eşlerin oturma yerlerinin farklı olması durumunda, hangi eşin oturduğu yer mahkemesinin yetkili olduğu hususunda Kanunda bir açıklık olmasa da çocuğun fiilen oturduğu yer mahkemesinin yetkili olduğu ileri sürülmektedir³⁴². Eşlerin farklı yerlerde oturmaları durumunda, her iki eş de oturdukları yer mahkemesine başvuramazlar. Zira Kanunda da belirtildiği üzere, eşlerden birinin oturdukları yer mahkemesi yetkilidir³⁴³. Buradaki yetkili mahkemenin yetkisi bizim de katıldığımız Gençcan’a göre, birden fazla mahkeme olduğu için kesin yetki değildir³⁴⁴. Aksi yöndeki görüşe göre, buradaki yetki kesin yetki olup HMK m.114 hükümleri göz önünde bulundurulmalıdır³⁴⁵.

Evlat edinmeye karar verecek olan görevli mahkemenin, hangi mahkeme olduğu Kanunda açıkça belirtilmese de 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun (AileMK) m.4/f.1 birinci bent gereğince “*Türk Medenî Kanununun Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabı ile 3.12.2001 tarihli ve 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile*

³⁴⁰ Kılınç, “Kurum Aracılığı Dışında”, 894.

³⁴¹ Kanun koyucu, evlat edinenlere kolaylık olması amacıyla ikametgâh yeri değil, evlat edinenlerin oturma yeri mahkemesinin yetkili olduğunu düzenleme altına almıştır. Bkz. Ruhi, *Evlat Edinme*, 43; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 461; İsmail Özmen, *Evlat Edinme Davaları* (Ankara: Kartal Yayınevi, 2004), 42-43.

³⁴² Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 461.

³⁴³ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 463; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 589; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 383; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 199; “Evlat edinme kararı; evlat edinenin oturma yeri, birlikte evlat edinmede ise eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir (TMK. m.315/1). Davalının yetki itirazının, davanın bu hukuki niteliğine göre değerlendirilip sonuca bağlanması gerekirken, bu husus gözetilmeden, davanın hatalı olarak “velayetin kaldırılması” şeklinde nitelendirilip davalının yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olduğundan bahisle, yetkisizlik kararı verilmesi doğru bulunmamıştır.” Yarg. 2. HD., 15.04.2013, E. 2012/ 13407, K.2013/10514 (www.lexpera.com.tr).

³⁴⁴ Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 629.

³⁴⁵ Koç, “HMK ve TMK”, 367.

hukukundan doğan dava ve işler” aile mahkemesinin görev alanına girmektedir³⁴⁶. Aile mahkemesinin bulunmadığı yerlerde ise asliye hukuk mahkemeleri, aile mahkemesi sıfatıyla evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin davayı görmeye devam edecektir. Bu konuda doktrinde ileri sürülen azınlık görüşe göre ise sadece birlikte evlat edinme halinde aile mahkemeleri görevli olmalı, tek başına evlat edinmede ise asliye hukuk mahkemesi görevli sayılmalıdır³⁴⁷.

Evlat edinme başvurusunun gerçekleştirilmesinde, kural olarak doğrudan doğruya evlat edinenin ya da evlat edinenlerin başvuru yapması gerekmektedir. Başvuru yapma hakkı şahsa sıkı sıkıya bağlı hak niteliğinde olduğu için evlat edinenin kural olarak bizzat başvurması gerekse de³⁴⁸ evlat edinme başvurusunu vekil yapacaksa bu hususta özel temsil yetkisi verilerek başvuruda bulunulabileceği kabul edilmektedir³⁴⁹. Eşlerin birlikte evlat edilmeleri halinde, her iki eşin de başvuruda bulunması gerekirken³⁵⁰, eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmek istemesi halinde ise sadece bir eşin başvuruda bulunması yeterlidir. Başvurunun geçerli olabilmesi için başvuruda bulunan evlat edinenin ayırt etme gücüne sahip olması gerekir. Ayırt etme gücü olmayan kişi, tam ehliyetsiz olduğu için tek başına evlat edinemeyeceği gibi yasal temsilcisinin aracılığıyla da evlat edinmemektedir³⁵¹. Ayırt etme gücü bulunan kısıtlı, yasal temsilcisinin ve

³⁴⁶ “4787 sayılı *Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4’üncü maddesinin birinci bendinde, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabı ile 03.12.2001 tarihli ve Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dava ve işlerde aile mahkemelerinin görevli olduğuna ilişkin hüküm getirilmiş bulunduğundan, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girdiği 1 Ocak 2002 tarihinden itibaren evlat edinme davalarında görevli olan asliye hukuk mahkemesinin görevi, aile mahkemelerinin kuruluşuyla sona erdiğinden mahkemece davaya aile mahkemesi sıfatıyla bakılması gerekirken bu hususa dikkat edilmemiş olması da usul ve yasaya aykırıdır.” Yarg. 2. HD., 23.01.2012, E. 2010/15103, K. 2012/939 (www.lexpera.com.tr).*

³⁴⁷ Koç, “HMK ve TMK”, 369.

³⁴⁸ Öztan, *Aile Hukuku*, 983; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 473; Demirboğa, “Soybağının Kurulması”, 371; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 199; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 625.

³⁴⁹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 476; Baygın, “Koşullar”, 604; Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 473.

³⁵⁰ Eşler birlikte evlat edinmek istemelerine rağmen, sadece bir eşin evlat edinme başvurusunda bulunması durumunda, evli eşin tek başına yaptığı başvuru reddedilmemelidir. Uygun bir sürede diğer eşinde başvuru yapması sağlanabilecek durumda ise beklenmesi gerekir. Ancak bu süre zarfında da başvuru gerçekleşmezse, başvurunun reddi gerekir. Bkz. Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 479; Koç, “HMK ve TMK”, 372.

³⁵¹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 475.

vesayet dairelerinin izninin alınmasından sonra evlat edinebilmektedir³⁵² (TMK m.463/b.1).

Evlat edinme başvurusunda bulunulduktan sonra, evlat edinenin ölmesi veya ayırt etme gücünü kaybetmesi halinde diğer koşulların bundan etkilenmemesi kaydıyla ve evlatlığın da menfaati gerektiriyorsa, evlat edinmeye karar verilebilmektedir³⁵³ (TMK m.315/f.2). Evlatlığın ölmesi halinde ise talep konusuz kalacaktır³⁵⁴.

Evlat edinme başvurusu, esasında husumet yokluğundan ötürü çekişmesiz yargı işi niteliğinde olmasına rağmen³⁵⁵ uygulamada çekişmeli yargı işi şeklinde yapılmaktadır³⁵⁶. Başvuru dilekçesinde evlat edinen veya yasal temsilcisi davacı tarafta³⁵⁷, evlat edinilecek küçük, ergin veya kısıtlı ise davalı tarafta yer almaktadır. Evlatlık küçüğün, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde yer alan Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünde kalması halinde, Müdürlük davalı tarafta yer almaktadır³⁵⁸.

b) Başvurunun İncelenmesi ve Karar Verilmesi

Evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin başvuruların mahkemeye iletilmesinin ardından, hâkim TMK m.316/f.1 kapsamında her türlü araştırmayı yaptıktan sonra evlat edinmeye karar vermektedir. 2008 tarihli Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi m.10'da da evlatlık çocuk ve evlat edinmek isteyen aile hakkında gerekli araştırma yapılmaksızın, yetkili makamın evlat edinmeye karar veremeyeceği düzenlenmiştir³⁵⁹. Hâkimin her türlü araştırmayı yaparak karar vermesi, TMK m.

³⁵² Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 475; bu konuda verilen bir Yargıtay kararına göre, “*Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kısıtlı kişilerin evlat edinmesi mümkün olduğuna ve somut olayda kısıtlı ... davalı ...'i yasanın aradığı prosedüre uygun olarak evlat edindiğine göre; evlat edinenin kısıtlılık halinin TMK'nın 318. maddesi kapsamında esasa ilişkin noksanlık kabul edilerek İlk Derece Mahkemesince davanın kabulü ile evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına karar verilmesi doğru görülmemiş, Bölge Adliye Mahkemesi'nin istinaf isteminin esastan reddi kararı kaldırılarak, İlk Derece Mahkemesi hükmünün bozulması gerekmiştir.*” Yarg. 8. HD., 17.2.2020, E. 2019/2577, K. 2020/1396 (www.lexpera.com.tr).

³⁵³ Öztan, *Aile Hukuku*, 984.

³⁵⁴ Öztan, *Aile Hukuku*, 984.

³⁵⁵ Baki Kuru, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), 653; Koç, “HMK ve TMK”, 375; Şıpka, “Hükümlerin İncelenmesi”, 316; Cenk Akil, “Vesayete İlişkin Olanlar Dışında Türk Medeni Kanunu'nda Yer Alan Çekişmesiz Yargı İşleri”, *AÜHFD*, 63/4 (2013): 929.

³⁵⁶ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 200; Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 473.

³⁵⁷ Evlatlık ilişkisinin kurulması, hasımsız (çekişmesiz) dava olarak nitelendirildiği için davacı ifadesi yerine talepte bulunana ifadesi daha doğru bir kullanım olacaktır. Bkz. Aydos, “Yeni Medeni Kanun”, 127.

³⁵⁸ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 200; Ruhi, *Evlat Edinme*, 44-45.

³⁵⁹ Aslı Makaracı Başak, Mehmet Erdem, *Aile Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024), 382.

316/f.1'de açıkça düzenlenmemiş olsaydı dahi, evlat edinme çekişmesiz yargı işi niteliğinde olduğu için hâkimin kendiliğinden gerekli araştırmaları yapma yükümlülüğüne sahip olduğu sonucuna varmak mümkündür³⁶⁰. Re'sen araştırma ilkesinin uygulanması, hâkimin herhangi bir başvuru olmaksızın evlatlık ilişkisinin kurulmasına karar verebileceği anlamına gelmemekle birlikte, evlat edinme başvurusunda bulunanlar, karar verilene kadar başvurularını geri alabilmektedirler³⁶¹. Hâkim, evlatlık ilişkisinin kurulup kurulmayacağına ilişkin karar vermeden önce, öncelikle evlatlık ilişkisine karar verilmesinin evlatlığın yararına olup olmadığını araştırır. Evlat edinmede aranılan bakım ve eğitim koşulunun sağlanıp sağlanmadığı, evlat edinenin asgari yaş koşulu, evlatlık ve evlat edinen arasında aranılan asgari yaş farkı koşulu, birlikte evlat edinme halinde eşlerin yaş veya evlilik süresi koşulunu sağlayıp sağlamadıkları, evlat edinmede rızası aranan kişilerin rızalarının alınıp alınmadığı araştırılması gereken diğer hususlardır.

Evlat edinmenin koşullarının sağlanıp sağlanmadığı konusundaki araştırmada dikkate alınacak olan zaman karar anıdır³⁶². Araştırmanın hangi yönden yapılacağı ise TMK m.316/f.2'de düzenleme altına alınmıştır³⁶³. Hâkimin yapacağı araştırmada, evlat edinen ile evlatlık arasındaki ilişkinin tüm yönleriyle değerlendirilmesi esastır. Bu kapsamda, evlat edinenin evlat edinmedeki amacı³⁶⁴, tarafların kişilik özellikleri ve sağlık durumları, karşılıklı uyumları, ekonomik yeterlilikleri, evlat edinme talebinin altında yatan nedenler ve aile içi dinamikler ayrıntılı bir şekilde incelenmelidir³⁶⁵. Ayrıca, bakım ilişkilerinin gelişimi ve taraflar arasındaki bağın niteliği de hukuki sürecin sağlıklı bir

³⁶⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 491; Demirboğa, “Soybağının Kurulması”, 370; Yılmaz, *Aile Hukuku*, 503; Koç, “HMK ve TMK”, 375; Şıpka, “Hükümlerin İncelenmesi”, 316.

³⁶¹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 491-492.

³⁶² Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 335; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 383.

³⁶³ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 201-202; Özmen, *Evlat Edinme Davaları*, 45-46; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 335.

³⁶⁴ Yargıtay'ın vermiş olduğu bir karara göre, evlat edinenin evlat edinme isteği, evlatlığı kendi sosyal güvencelerinden yararlandırmak amacı ise bu durumda evlat edinme isteminin reddine karar verilmelidir. Yarg. 2. HD., 01.12.2010, E. 16598/K. 20011, Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 633.

³⁶⁵ Öztan, *Aile Hukuku*, 985; “Mahkemece, davalının, küçük K1'nin davacılar evlatlık olarak verilmesi karşılığında davacıların evini alt katının davalıya verileceğine yönelik aralarında anlaşma yapmış olduklarına ilişkin beyanı dikkate alındığında, evlat edinme işleminin maddi beklenti karşılığında yapıp yapılmadığı hususu da gözetilerek uzmanlardan oluşan bir heyet oluşturulmak suretiyle yasa hükmüne uygun, çok yönlü bir inceleme ve araştırma yaptırılıp evlat edinmenin çocuğun yararına olup olmadığı tespit edilmeden davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.” Yarg. 2. HD., 12.05.2015, E. 2014/19728, K. 2015/8086 (www.lexpera.com.tr).

şekilde yürütülmesi açısından açıklığa kavuşturulmalıdır³⁶⁶. Evlatlığın menfaatini zedeleyen bir durumun tespit edilmesi ya da evlatlık ilişkisinin kurulması için gereken koşullarının sağlanmaması halinde, hâkim evlatlık ilişkisinin kurulmasına karar vermeyecektir.

Evlat edinme davasının usulüne uygun yürütülmemesi halinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasının açılabilmesi için öncelikle karara karşı kanun yollarının tüketilmesi gerekir³⁶⁷. İleri sürülen bir diğer görüşe göre hem kanun yoluna hem evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası yoluna gidilmesi mümkündür³⁶⁸.

Hâkimin vereceği karar, evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin olumlu bir karar olabileceği gibi evlatlık ilişkisinin kurulmamasına ilişkin olumsuz bir karar da olabilmektedir³⁶⁹. Ancak evlatlık ve evlat edinen arasında, soybağının tesis edilmesine yönelik olarak verilecek olan karar, hâkimin vereceği evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin olumlu nitelikteki karardır³⁷⁰. Evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin olarak verilen bu karar, kurucu yenilik doğuran bir karar niteliğindedir³⁷¹.

c) Evlat Edinme Kararının Nüfus Siciline Tescili

Evlatlık ilişkisinin kurulmasına dair hâkimin olumlu kararı evlat edinen, evlatlık, evlatlığın ana babası ve varsa yasal temsilcisine bildirilir³⁷². Bu kişilere yapılacak olan bildirimin yanı sıra hem evlatlığın hem de evlat edinenin kayıtlı oldukları nüfus müdürlüklerine, kesinleşmiş olan evlat edinme kararına ilişkin bilgiler hâkim tarafından re'sen gönderilir³⁷³ (TMK m.314/f.5). İlgili kararın nüfus müdürlüğüne bildirilme süresi NHK m.29'da düzenlendiği üzere on gündür. Nüfus kütüğüne yapılan bu tescil işlemi

³⁶⁶ Ruhi, "Mukayeseli", 459-460; "Mahkemece evlat edinen ile edinilenin kişilikleri, sağlıkları, ilişkileri, evlat edineni bu işlemi yapmaya yöneltten sebepler kapsamlı bir şekilde araştırılıp gerektiğinde bir uzmandan rapor alınıp sonucu uyarınca karar verilmemesi de isabetsizdir." Yarg. 2. HD., 15.05.2007, E. 2006/15296, K.2007/8056 (www.lexpera.com.tr).

³⁶⁷ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 762; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 247.

³⁶⁸ Koç, "HMK ve TMK", 375.

³⁶⁹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 507.

³⁷⁰ Kılıçoğlu'na göre, burada mahkeme kararı ile kastedilen kesinleşmiş mahkeme kararıdır. Bu anlamda hâkimin verdiği karara karşı kanun yolları tüketilmedikçe evlatlık ilişkisi de kurulmuş olmayacaktır. Bkz. Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 589.

³⁷¹ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 334; Yılmaz, *Aile Hukuku*, 503; Makaracı Başak, Mehmet Erdem, *Aile Hukuku*, 393; evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin verilen karar çekişmesiz yargı işi mahiyetinde olsa da HMK'daki dava türlerinden inşai dava özelliğindedir. Bkz. Koç, "HMK ve TMK", 380.

³⁷² Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 334.

³⁷³ Yılmaz, *Aile Hukuku*, 508; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 528; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 208.

kurucu değil, bildirici niteliktedir³⁷⁴. Bu kapsamda tescilin yapılıp yapılmaması, evlatlık ilişkisinin geçerliliğini etkilememekte olup evlatlık ilişkisinin kurulduğuna dair ispat araçlarından biridir³⁷⁵.

Evlatlık ilişkisinin kurulduğuna ilişkin kesinleşmiş olan mahkeme kararının, nüfus kütüğüne işlenmesiyle evlatlığın miras vb. haklarının zedelenmesinin önüne geçildiği gibi evlatlığın aile bağlarının devamı için hem evlatlığın öz ailesinin hem de evlat edinenin nüfus kütüğünün arasında her türlü bağlantı kurulur³⁷⁶.

d) Evlat Edinmeye İlişkin Kayıt, Belge ve Bilgilerin Gizliliği

Önceki Medeni Kanundan farklı olarak, TMK’da sadece evlat edinmeye ilişkin kayıtların değil, aynı zamanda belge ve bilgilerin gizliliği şeklinde daha geniş kapsamlı bir gizlilik benimsenmiştir. Mahkeme kararı olmadıkça veya evlatlık istemedikçe bu kayıt, belge ve bilgilerin açıklanması da mümkün değildir³⁷⁷ (TMK m.314/f.6). Böylece evlatlığın evlat edinen aileye hem uyum sağlaması hem de çocuğun evlatlık olduğunun bilinir olması önlenmiş olmaktadır³⁷⁸. Bu gizlilik, evlatlığın öz ailesine veya üçüncü kişilere karşı söz konusu olabilir³⁷⁹. Ancak evlatlığın öz ailesi ile kişisel ilişki kurabilmesi düşünüldüğünde, bu gizliliğin nasıl sağlanacağı konusunda tereddüt oluşabilir. Bu durumda doktrinde ileri sürülen görüşlere göre, kişisel ilişki kurmak isteyen ana ya da babaya karşı evlat edinmeye ilişkin kayıt, belge ve bilgilerin gizliliği söz konusu

³⁷⁴ Öztan, *Aile Hukuku*, 986; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 208.

³⁷⁵ Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 636; “Evlatlık ilişkisinin nüfus kaydına işlenmemiş olması, evlat edinme ilişkisinin bulunmadığı anlamına gelmez ve sonuca etkili değildir. Evlat edinme ile ana ve babaya ait olan haklar ve yükümlülükler evlat edinene geçer. (TMK.md.314/1) Bu yön gözetilmeden küçük A’nın velayeti evlat edinenlerde olduğu halde velayete ilişkin yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiştir.” Yarg. 2. HD., 15.10.2008, E. 2008/14414, K. 2008/13456 (www.lexpera.com.tr).

³⁷⁶ Öztan, *Aile Hukuku*, 987; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 588; TMK m.314/f.5’te bağlantı kurulmasından anlaşılmaması gereken, evlatlığın öz ailesi ile olan nüfus kaydının silinmesi değil, evlat edinenin nüfus kütüğüne evlatlığın hangi aileden geldiğine ilişkin bir kaydın yer almasıdır. Bkz. Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 529.

³⁷⁷ Demirboğa, “Soybağının Kurulması”, 373; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 543; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 573; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 684; Aynı zamanda bkz. NHKUY. m.105/f.3.

³⁷⁸ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 476.

³⁷⁹ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 208; bu hususta İçişleri Bakanlığı’nın 2009/2 sayılı genelgesinde evlat edinme ile ilgili kayıtların, belge ve bilgilerin gizliliği şu şekilde düzenlenmiştir;

“a) Yetkili olanlar tarafından açıkça ve gerekçeli olarak istenmediği takdirde, nüfus kayıt örneklerinde kimlik bilgileri dışında kişisel bilgilere yer verilmeyecektir.

b) Mahkeme kararı olmadıkça veya evlat edinilen kişi (evlatlık) yazılı olarak talep etmedikçe nüfus kayıt örneklerine asıl ana-babanın adları yazılmayacak ve evlat edinme işlemine dair herhangi bir açıklamada bulunulmayacaktır.

c) Evlat edinme ile ilgili kayıtlar hakkında hiçbir şahsa, resmi ya da sözlü olarak bilgi verilmeyecektir.

ç) Evlat edinme ile ilgili bilgiler uluslararası aile cüzdanlarına işlenmeyecektir.”

olmayacaktır³⁸⁰. Evlatlık küçüğün ana babasını bilme, genetik kökenini öğrenme hakkı bulunduğu için kayıt, belge ve bilgilerin çocuğa karşı gizliliği gibi bir durum söz konusu değildir³⁸¹ (BMÇHS m.7).

V. Evlat Edinmenin Sonuçları Bakımından Sistemler³⁸²

A. Tam Evlat Edinme Sistemi

Evlat edinmenin hukuki sonuçları bakımından doktrinde tam evlat edinme, sınırlı evlat edinme ve karma evlat edinme sistemi şeklinde bir ayrıma gidilmektedir. Tam evlat edinme sisteminde (*Volladoption, adoptio plena*) evlat edinen ve evlatlık arasında, evlatlığın evlat edinen aileyi benimsemesi amaçlandığı için tam bir hısımlık ilişkisi kurulmakta olup evlatlığın öz ailesi ile olan hısımlık ilişkisi, evlenme yasağı gibi istisnai durumlar dışında sona ermektedir³⁸³. Tam evlat edinme sisteminde evlat edinme ile oluşan hısımlık ilişkisi, kan bağına dayanan hısımlık ilişkisi ile özdeşleştirilmekte, evlatlığın yeni ailesinin tam üyesi olması amaçlanmaktadır³⁸⁴. Bu sistem doktrinde “*kuvvetli evlat edinme*” olarak da ifade edilmektedir³⁸⁵. Tam evlat edinme sisteminde evlat edinen, evlatlık ve bunların hısımları arasında da hısımlık ilişkisi kurulmaktadır³⁸⁶. Evlatlığın, evlat edinenin öz çocuğu gibi hukuki statüsü bulunmaktadır³⁸⁷. Günümüzdeki bazı hukuk sistemlerinde tam evlat edinme sisteminin, çocuğun yararı ilkesine daha uygun olduğu ve evlatlığın iki aile arasında kalmaması gerekçesiyle³⁸⁸ benimsendiği görülmektedir³⁸⁹. Tam evlat edinmenin, üvey çocuklar bakımından istisnası

³⁸⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 545; benzer yönde bkz. Serozan, *Çocuk Hukuku*, 233.

³⁸¹ Öztan, *Aile Hukuku*, 987; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 234; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 211.

³⁸² Evlat edinme hakkındaki bu ayrım bazı kaynaklarda evlat edinmenin etkileri başlığı altında ele alınmıştır. Bkz. Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 76; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 55; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 10; Deniz, “Küçüklerin Evlat Edinilmesinin Şartları”, 32.

³⁸³ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 76; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 211; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 256, dn.256; Ruhi, *Evlat Edinme*, 21; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 7; Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 51; Akyüz, “Uluslararası Sözleşmeler”, 166; Cem Baygın, “Evlat Edinmenin Sonuçları”, *EBYÜHFD*, 7/3-4 (2003): 627.

³⁸⁴ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 477.

³⁸⁵ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 76.

³⁸⁶ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 338, dn. 273.

³⁸⁷ Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 82; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 10; Musa Aygül, “Evlat Edinilme Yolu ile Vatandaşlığın Kaybedilmesi ve Kazanılması”, *TBB Dergisi*, 99 (2012): 46; Emine Akyüz, *Çocuk Hukuku: Çocukların Hakları ve Korunması* (Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2020), 164.

³⁸⁸ Ceren Demirel Mit, “Tam Evlat Edinme Sisteminde Evlatlığın Yasal Mirasçılığı”, *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9/1 (2023): 36.

³⁸⁹ Bagaç İçen, “Yargıtay Kararları Işığında”, 112; Akyüz, “Uluslararası Sözleşmeler”, 166; Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 164; aksi yönde görüş için bkz. Çetiner, “Evlat Edinme”, 287’den naklen; Baş Süzel, “Mirasçı Olması Sorunu”, 1468.

bulunmaktadır. Bu anlamda, evlilik birliğinde üvey çocuğun evlat edinilmesi halinde, çocuğun öz ana veya babasının evlat edinilen üvey çocukla hısımlık ilişkisi devam etmektedir³⁹⁰.

Tam evlat edinme sisteminin benimsenmiş olmasıyla evlatlığın öz ailesine karşı hak ve yükümlülükleri de sona ermektedir. Ayrıca bu sistemin miras hukuku açısından da önemli sonuçları bulunmaktadır. Bu kapsamda, evlatlığın öz ailesi ile mirasçılık ilişkisi sona ermekte, evlatlık ve altsoyu sadece evlat edinene mirasçısı olmaktadır³⁹¹.

Tam evlat edinme sisteminin benimsenmiş olması, evlatlık ilişkisinin kaldırılması bakımından da önem arz etmektedir. Zira evlat edinen ile evlatlık arasında tam hısımlık ilişkisi kurulduğu için evlatlık ilişkisi kural olarak sona erdirilemeyecektir³⁹². Bu evlat edinme sistemi, Avusturya, İsviçre, Rusya, ABD'nin bazı eyaletleri, Hindistan, Güney Kore gibi ülkeler tarafından benimsenmektedir³⁹³.

B. Sınırlı Evlat Edinme Sistemi

Sınırlı evlat edinme sistemine göre (*Teiladoption, adoptio minus plena*), evlat edinen ile evlatlık arasında tam bir hısımlık ilişkisi doğmamakta, evlatlığın öz ailesi ile olan hısımlık ilişkisi de sınırlı da olsa devam etmektedir³⁹⁴. Küçüklerin evlat edinilmesi bakımından bu sistem, evlatlık küçüğün hem öz ailesi hem evlat edinen ailesi arasında ikilemde kalabileceği ve çocuğun üstün yararını tam olarak sağlayamayacağı gerekçesi ile eleştirilmektedir³⁹⁵.

Hısımlık ilişkisi yönünden, sınırlı evlat edinme sisteminde evlatlık ile evlat edinenin diğer hısımları arasında hısımlık ilişkisi kurulmamaktadır³⁹⁶. Sınırlı evlat edinme sisteminin benimsenmesinin bir sonucu olarak, evlatlığın öz ailesi ile olan mirasçılık ilişkisi devam etmektedir. Bu sistemde, evlat edinen evlatlığa mirasçı

³⁹⁰ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 212; Baygın, “Sonuçlar”, 628.

³⁹¹ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 10; Akyüz, “Uluslararası Sözleşme”, 166; Aygül, “Vatandaşlığın Kaybedilmesi ve Kazanılması”, 46.

³⁹² Baygın, *Soybağı Hukuku*, 212; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 56; Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 51; Bagaç İçen, “Yargıtay Kararları Işığında”, 112; Baygın, “Sonuçlar”, 628.

³⁹³ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 76; Akyüz, “Uluslararası Sözleşmeler”, 155; Baygın, “Sonuçlar”, 628.

³⁹⁴ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 77; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 213; Ruhi, *Evlat Edinme*, 21; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 57; Çetiner, “Evlat Edinme”, 289; Aygül, “Vatandaşlığın Kaybedilmesi ve Kazanılması”, 47; Baygın, “Sonuçlar”, 628.

³⁹⁵ Bagaç İçen, “Yargıtay Kararları Işığında”, 114.

³⁹⁶ Kaya, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, 24.

olamaz³⁹⁷. Sınırlı evlat edinme sisteminde, evlatlığın öz ailesi, evlatlık ile kişisel ilişki kurma talebinde bulunabilirler³⁹⁸.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması yönünden, sınırlı evlat edinme sisteminin benimsenmiş olmasının önemli sonuçları vardır. Bu anlamda, evlatlık ve evlat edinenin anlaşması ya da haklı sebeplerin varlığı halinde, evlatlık ilişkisinin ileriye etkili olarak sona ermesi mümkündür³⁹⁹. Günümüzde bu evlat edinme sistemini, Meksika, Filipinler, Peru ve Samoa gibi ülkeler benimsemektedir⁴⁰⁰. Ayrıca Alman ve İsviçre hukukunda da önceden sınırlı evlat edinme sistemi benimsenmekteydi⁴⁰¹.

C. Karma Evlat Edinme Sistemi

Karma evlat edinme sisteminde ise doktrinde, küçükler ve erginler bakımından bir ayırım yapılmaktadır⁴⁰². Bu ayırma göre, küçüklerin evlat edinilmesi bakımından tam evlat edinme sistemi kabul edilirken; erginlerin evlat edinilmesinde ise sınırlı evlat edinme sistemi kabul edilmektedir⁴⁰³. Bu anlamda, küçüklerin evlat edinilmesinde evlatlık küçüğün öz ailesi ile olan hısımlık ilişkisi sona ermekteyken; erginlerin evlat edinilmesi halinde evlatlığın öz ailesi ile olan hısımlık ilişkisi devam etmektedir⁴⁰⁴.

³⁹⁷ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 11.

³⁹⁸ Bu yönde verilen bir YHGK kararına göre de “evlat edinme; evlatlıkla evlat edinenler arasında soybağı ilişkisi kurar (TMK. m.282/3) ise de evlatlığın kendi ailesiyle arasındaki soybağı ilişkisi evlat edinme ile ortadan kalkmaz (TMK. m.314/5). Ana ve babasından veya bunlardan birinden ayrılmasına karar verilmiş olan çocuğun, kendi yüksek yararına aykırı olmadıkça ana-babanın ikisiyle de düzenli bir biçimde kişisel ilişki kurma ve bunu sürdürmesi, çocuk için bir hak (Çocuk Hakları Sözleşmesi m.9/3) olduğu kadar, çocuklarıyla düzenli şekilde kişisel ilişki elde etmek ve bu ilişkiyi sürdürmek ana ve baba için de bir haktır. Bu tür kişisel ilişki, çocuğun sadece yüksek yararı gerektirdiği takdirde kısıtlanabilir veya engellenebilir. (Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi m.4/1-2) Küçüğün bir başka aile tarafından evlat edinilmiş olması, gerçek ana ve babanın çocuklarıyla kişisel ilişkisini keser ise de gerçek ailesi ile aralarındaki soybağının bir gereği olarak bu hakkı ilanihaye ortadan kaldırmaz. Koşullarının varlığı halinde ve küçüğün menfaatine uygun düştüğü ölçüde hâkim kararıyla bu ilişki yeniden tesis edilebilir. Türk Medeni Kanununun 325. maddesinde yer alan düzenleme buna imkân vermektedir. Bu hüküm, olağanüstü hallerin varlığı halinde çocuğun menfaatine uygun düştüğü ölçüde kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkının diğer kişilere; özellikle çocuğun hısımlarına da tanınabileceğini öngörmektedir.” YHGK. 16.3.2016, E. 2014/533, K. 2016/331 (www.lexpera.com.tr).

³⁹⁹ Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 53; Aygül, “Vatandaşlığın Kaybedilmesi ve Kazanılması”, 47; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 213; Akyüz, “Uluslararası Sözleşmeler”, 155-156; Baygın, “Sonuçlar”, 628.

⁴⁰⁰ Çetiner, “Evlat Edinme”, 289.

⁴⁰¹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 77; Baygın, “Sonuçlar”, 628-629.

⁴⁰² Çetiner, “Evlat Edinme”, 289.

⁴⁰³ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 77; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 9; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 11; Şahin, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 7; Çetiner, “Evlat Edinme”, 289.

⁴⁰⁴ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 11.

Roma- Germen hukuk sistemindeki ülkeler, genellikle hem tam evlat edinme sistemini hem de sınırlı evlat edinme sistemini benimsemektedir⁴⁰⁵. Bu anlamda karma evlat edinme sisteminin önemli örneklerinden biri Fransız hukukudur. Fransız Medeni Kanunu'nda (*Code Civil*), hem tam evlat edinme sistemi (*l'adoption pleniere*) (CC Art 343 vd.) hem sınırlı evlat edinme sistemi (*l'adoption simple*) (CC Art.360 vd.) düzenleme altına alınmış hüküm ve sonuçları itibariyle farklı sonuçlara tabi tutulmuştur⁴⁰⁶. Alman hukukunda ise sadece küçüklerin evlat edinilmesinde tam evlat edinme sistemi kabul edilirken, erginlerin evlat edinilmesinde ise sınırlı evlat edinme sistemi kabul edilmektedir⁴⁰⁷. Karma evlat edinme sistemini benimseyen diğer ülkeler İtalya, Arjantin, İspanya ve Belçika'dır⁴⁰⁸.

D. Türk Hukukunda Benimsenen Sistem

Evlat edinmenin hukuki sonuçları bakımından hangi sistemin benimsenmiş olduğu, evlatlığın soybağı, mirasçılık durumu, öz ailesi ile olan ilişkisi, evlatlık ilişkisinin sona ermesi yönünden önem arz etmektedir⁴⁰⁹. Türk hukukunda da evlat edinmenin sonuçları bakımından benimsenen sistem hususunda doktrinde görüş birliği sağlanabilmiş değildir. Önceki Medeni Kanunun yürürlükte olduğu dönemde, evlatlık ilişkisinin tarafların anlaşması ile sona ermesi mümkün olduğu için sınırlı evlat edinme sistemi benimsenmekteydi⁴¹⁰. İsviçre hukukunda, 1973 yılında yapılan revizyon ile tam evlat edinme sistemine geçilmesine rağmen Türk hukukunda tam evlat edinme sistemine doğrudan bir geçiş olmamıştır⁴¹¹. Hukukumuzda evlatlık ilişkisinin sonuçları bakımından benimsenen sistem konusunda, ileri sürülen bir görüşe göre, evlat edinen ve evlatlık arasında, hısımlık ilişkisi kurulduğu için ve sonradan ortaya çıkan nedenlerle evlatlık ilişkisi kaldırılamadığı için tam evlat edinme, bir diğer yandan evlatlık ile öz ailesi arasındaki hısımlık ilişkisi tam olarak kopmadığı için ve evlatlık çifte mirasçılık hakkı

⁴⁰⁵ Fábio Macedo, Jean-François Mignot, Isabelle Robin, “Histoire de l'adoption (XVIe-XXIe siècles) Droits, pratiques et acteurs”, *Annales de démographie historique*, 141/1 (2021): 3.

⁴⁰⁶ <http://www.adoptionpolicy.org/pdf/eu-france.pdf>; Demirel Mit, “Yasal Mirasçılık”, 39.

⁴⁰⁷ Demirel Mit, “Yasal Mirasçılık”, 37-38.

⁴⁰⁸ Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 9.

⁴⁰⁹ Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 63.

⁴¹⁰ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 54; Ruhi, *Evlat Edinme*, 21-22; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 78; Şahin, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 8; Akyüz, “Uluslararası Sözleşmeler”, 166.

⁴¹¹ Demirel Mit, “Yasal Mirasçılık”, 34-35; Şıpka, Ergün, “Miras Hukuku ile İlişkisi”, 38.

elde ettiği için sınırlı evlat edinme sisteminin benimsendiği ileri sürölmektedir⁴¹². Bu nedenle Türk hukukunda karma sistem benimsenmiştir⁴¹³. Ancak doktrinde ileri sürölen bir diğer göröşe göre, TMK’da tam ve sınırlı evlat edinmenin etkilerinin görölməsi, karma evlat edinme sisteminin benimsendiği anlamına gelmemektedir⁴¹⁴. Hukukumuzda, küçüklerin ve erginlerin evlat edinilmesi bakımından farklı sistemler benimsenmediği için⁴¹⁵ evlat edinmenin sonuçları bakımından kendine özgü bir sistem olduğu ileri sürölmektedir⁴¹⁶.

TMK’da hem tam evlat edinme hem sınırlı evlat edinme sisteminin etkilerinin görölməsi doktrinde eleştirilmektedir⁴¹⁷. Doktrinde, Serozan haklı olarak bu düzenlemeyi “iki değişik sistemden bir karma oluşturulmaya çalışılırsa, ortaya özgün bir sentez çıkmaz, derme çatma arabesk bir mozaik çıkar” göröşüyle eleştirmektedir⁴¹⁸. Bu anlamda, özellikle de mirasçılık ilişkisi bakımından, evlatlığın hem kendi ailesi ile olan mirasçılık ilişkisinin devam etmesi hem kendi ailesinin evlatlığa mirasçı olması, bir diğer taraftan da evlat edinenlerin, mirasının evlatlığın ailesine geçme kaygısı taşımaları, bu sistemin benimsenmesinin olumsuz yönlerindendir.

Türkiye’nin de akit devletler arasında yer aldığı, Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair La Haye Sözleşmesi’nde hem tam evlat edinme hem de sınırlı evlat edinme sistemine yer verilmiştir⁴¹⁹. Ayrıca Sözleşmenin 27. maddesinde, ülkelerarası evlat edinmede, ülkelerin farklı evlat edinme sistemini

⁴¹² Şıpka, Ergün, “Miras Hukuku ile İlişkisi”, 33; Zengin Özküçükparlak, “De Lege Feranda Değerlendirme”, 636; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 8; Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 164; Demirel Mit, “Yasal Mirasçılık”, 35; Baş Süzel, “Mirasçı Olması Sorunu”, 1468; Türk hukukunda sınırlı evlat edinme sistemi benimsenmiş olsa da tam evlat edinmenin de sonuçları TMK’da düzenlenmiştir. Bkz. Aygöl, “Vatandaşlığın Kaybedilmesi ve Kazanılması”, 48.

⁴¹³ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 78; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 215; Baygın, “Sonuçlar”, 629; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 59; Deniz, “Küçüklerin Evlat Edinilmesinin Şartları”, 35; Şahin, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 8-9; Şıpka, Ergün, “Miras Hukuku ile İlişkisi”, 39, 42.

⁴¹⁴ Baş Süzel, “Mirasçı Olması Sorunu”, 1467.

⁴¹⁵ Baş Süzel, “Mirasçı Olması Sorunu”, 1467.

⁴¹⁶ Çetiner, “Evlat Edinme”, 291.

⁴¹⁷ Serozan, “Yeni Medeni Kanun”, 509-510.

⁴¹⁸ Serozan, “Yeni Medeni Kanun”, 510.

⁴¹⁹ Aygöl, “Vatandaşlığın Kaybedilmesi ve Kazanılması”, 49.

benimsemeleri durumunda, olası karışıklıkların bertaraf edilebilmesi amacıyla sınırlı evlat edinmenin tam evlat edinmeye dönüşebilmesi de düzenlenmiştir⁴²⁰.

Kanaatimizce, Türk hukukunda ne sınırlı evlat edinme sistemi ne de tam evlat edinme sistemi tamamen benimsenmiş olup yürürlükteki düzenlemeler her iki sisteme de belirli ölçüde yaklaşan ancak kendine özgü nitelikler taşıyan bir sistem ortaya koymaktadır. TMK m.314/f.5'te, evlatlığın öz ana babası ile hukuki ilişkisinin devam etmesi, TMK m.129/b.3'te evlenme engelinin sadece evlat edinen ve evlatlığın ya da bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında düzenlenmesi, TMK m.500/f.1 gereğince evlatlık ve altsoyunun evlat edinene kan hısımları gibi mirasçı olması ancak evlat edinenin evlatlığa mirasçı olamaması gibi düzenlemelerden yola çıkılarak, Türk hukukunda sınırlı evlat edinme sisteminin benimsendiği sonucuna varmak mümkündür. Ancak evlatlık ve evlat edinenin evlenmesinin TMK m.129/b.3 ve TMK m.145/b.4 gereğince mutlak butlan sebebi olarak düzenlenmesi, evlatlık ilişkisinin sonradan ortaya çıkan nedenlerle sona ermemesi, esasında hukukumuzda tam evlat edinmeye uygun düzenlemelerdir. Bu nedenle Türk hukukunda kendine özgü evlat edinme sisteminin benimsendiği söylenebilir.

⁴²⁰ İlgili madde metni şu şekildedir; “(1) Menşe Devlette gerçekleşen bir evlât edinme, daha önceki mevcut yasal ana, baba-çocuk ilişkisinin sona ermesi sonucunu doğurmuyorsa, Sözleşmeye uygun olarak evlât edinmeyi tanıyan, kabul eden devlette de, aşağıdaki şartlardan birinin varlığı halinde bu sonucu doğuran bir evlât edinmeye dönüştürülebilir: a) Eğer kabul eden Devletin kanunları buna cevaz vermekte ise b) Eğer 4. maddenin (c) ve (b) bentlerinde öngörülen muvafakatlar böyle bir evlât edinme amacıyla verilmiş veya verilmekte ise. (2) 23. madde, evlât edinmeye dönüştürme kararlarına uygulanır.” Bkz. Şıpka, Ergün, “Miras Hukuku ile İlişkisi”, 41; Aygöl, “Vatandaşlığın Kaybedilmesi ve Kazanılması”, 49.

İKİNCİ BÖLÜM

EVLATLIK İLİŞKİSİNİN SONA ERMESİNE YOL AÇAN SEBEPLER

I. Genel Olarak

Soybağı bilindiği üzere ana ile çocuk arasında doğum yoluyla kurulurken; baba ile çocuk arasında ise ana ile evlilik, tanıma ya da hâkim hükmüyle kurulmaktadır (TMK m.282). Ana ile çocuk arasında doğum yoluyla kurulan soybağı, “çocuğu doğuran kadın anadır” kesin karinesi nedeniyle ortadan kaldırılamazken, baba ile çocuk arasındaki soybağı, Kanundaki koşulların sağlanmasıyla soybağının reddi davası, tanımanın iptali davası ya da ana ile babanın sonradan evlenmesi yoluyla kurulan soybağına itiraz edilmesi ile ortadan kaldırılabilir.

Hukukumuzda evlat edinme ile kurulan soybağının, “evlatlık bağının çözülmezliği” ilkesi gereğince gerçek hısımlık ilişkisinde olduğu gibi devamlı olması yani sona ermemesi yönünde bir yaklaşım benimsenmektedir⁴²¹. Bu sona ermeme halinden anlaşılması gereken geçerli olarak kurulmuş olan bir evlatlık ilişkisinin sonlandırılmamasıdır. Ancak evlatlık ilişkisinin kuruluş aşamasındaki eksikler nedeniyle yokluğu, rıza eksikliği, esasa ya da usule ilişkin bir eksiklik olması halinde ise kaldırılması gibi haller söz konusu olabilmektedir.

Kanunda sınırlı sayıda sayılan bazı istisnai hallerde, evlatlık ilişkisinin kaldırılabilmesi mümkündür. Bu kapsamda, evlatlık ilişkisinin kurulması esnasında, rızası alınması gereken kişilerin rızalarının alınmaması, esasa ilişkin ya da usule ilişkin eksikliklerin olması halinde, mahkemenin vereceği kararla evlatlık ilişkisi

⁴²¹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 713-714; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 242; Serozan, “Yeni Medeni Kanun”, 509; İsviçre hukukunda bu ilke “*Unaufhebbarkeit*” ya da “*Unauflösbarkeit*” olarak ifade edilmektedir. Bkz. Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 167, dn.935.

kaldırılabilir⁴²². Kanun koyucu evlatlık ilişkisinin kaldırılması hallerini sadece evlatlık ilişkisinin kuruluş aşamasındaki eksiklikler ile sınırlandırmış olmakla birlikte, önceki Medeni Kanundan farklı olarak, sonradan ortaya çıkan sebeplerle ya da tarafların anlaşması yoluyla evlatlık ilişkisinin sonlandırılmasına yer vermemiştir⁴²³. Bu kapsamda doktrinde, evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi açısından gerekli olan bakım, gözetim ve eğitim ilişkisinin taraflara yeterli ölçüde düşünme imkânı sağladığı da göz önüne alınırsa, geçerli olarak kurulan evlatlık ilişkisinin sona ermesine gerek olmadığı ileri sürülmektedir⁴²⁴.

Hukukumuzda evlatlık ilişkisinin kaldırılması, sınırlı sayıdaki sebeplerden birinin gerçekleşmiş olması haliyle sınırlandırıldığı gibi evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilecek kişi veya kişiler ve bu davanın açılabilmesi süre bakımından da bir sınırlama getirilmiştir⁴²⁵. Böylece kanun koyucu, evlat edinme ile kurulan hısımlık ilişkisinin gerçek ana baba ve çocuk ilişkisine yaklaşmasını amaçlamıştır⁴²⁶. Bu anlamda günlük hayatta kullanılan, evlatlıktan ret şeklinde bir düzenleme de söz konusu değildir⁴²⁷.

II. Terim Sorunu

Evlatlık ilişkisinin sona ermesi ve evlatlık ilişkisinin kaldırılması birbirinden farklı kavramlardır. TMK kapsamında geçerli bir şekilde kurulmuş evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesine imkân tanınmamış, Kanunda sayılan hallerde evlatlık ilişkisinin sona ermesi değil, geçerliliği ile ilgili sorunlar sebebiyle kaldırılması düzenleme altına alınmıştır⁴²⁸.

⁴²² Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 714; Öztan, *Aile Hukuku*, 1004; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 242.

⁴²³ Ruhi, *Evlat Edinme*, 68; Şıpka, “Hükümlerin İncelenmesi”, 317; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 234; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 97; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 241; Yalçınduran, “Evlenme Yasağı”, 644; evlatlık ilişkisinin bu şekilde sona ermemesinin nedeni, esasında çocuk hukukunun temel ilkelerinden biri olan düzenleme serbestisinin olmaması nedenine dayanmaktadır. Bkz. Yıldız Abik, “Türk Medeni Kanunundaki Hükümler ve Çocuk Hukukundaki Temel İlkeler Çerçevesinde Velayette Çocuğun Yararı”, içinde *Prof. Dr. Şener Akyol’a Armağan*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2011), 6.

⁴²⁴ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 342, dn. 287.

⁴²⁵ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 715.

⁴²⁶ Işık, “4721 Sayılı Kanun”, 164.

⁴²⁷ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 234.

⁴²⁸ Dilşad Keskin, Evlatlığın Yeniden Evlat Edinilmesi, *AHBVÜHFD*, 29/3 (2025): 895; bu husus bir Yargıtay kararında da belirtildiği üzere, “4721 sayılı TMK’da evlatlık ilişkisinin tarafların iradesi ile sona erdirilmesi imkânsız hale gelmiş olup Kanunda belirtilen haller dışında evlatlık ilişkisinin sona ermesi de mümkün olmayacak şekilde düzenlenmiştir. Kanuna göre, evlatlık ilişkisinin evlat edinme için gerekli koşulların yerine getirilmemesi halinde mahkeme tarafından kaldırılması söz konusu olacaktır.” Yarg. 2. HD., 23.12.2021, E.2021/5769, K. 2021/10016 (www.lexpera.com.tr).

Sona erme nedenleri kapsamında sadece geçerli olarak kurulmuş bir evlatlık ilişkisinin sonlanması anlaşılmamalıdır. Zira sona erme nedenleri kanaatimizce üst bir kavramdır. Doktrinde bazı hallerde hatalı olarak, evlatlık ilişkisinin yokluğu, evlatlık ilişkisinin kendiliğinden sona ermesi, evlatlık ilişkisinin kaldırılması birbirinin yerine geçen ifadelerle kullanılmaktadır. Ancak bu hallerde evlatlık ilişkisinin sonlanması farklı hukuki sebeplere dayalı olarak ortaya çıkmakta ve farklı usul ile yürütülmektedir.

Önceki Medeni Kanun döneminde, evlatlık ilişkisi sözleşmesel bir ilişki olarak kabul edildiği için evlatlık sözleşmesi hakkındaki kurallara uyulması koşuluyla evlatlık ilişkisinin hem evlat edinen hem evlatlığın rızasıyla her zaman sona erebileceği “ref’i” madde başlığı altında düzenlenmişti (eMK m.258/f.1)⁴²⁹. Evlatlık ilişkisinin taraflarının anlaşması yoluyla sona ermesinin yanı sıra haklı sebeplerin olması halinde evlatlığın ve mirastan mahrum bırakılacak bir halin olması halinde evlat edinenin talebi üzerine, hâkim tarafından da evlatlık ilişkisine son verilebileceği düzenleme altına alınmıştı. Bu Kanun döneminde, yokluk halinde evlatlık ilişkisinin sona ermesi kabul edildiği gibi butlan ve iptal nedeniyle de evlatlık ilişkisinin geçersizliği kabul edilmekteydi⁴³⁰. Evlatlık ilişkisinin sözleşmesel bir ilişki olarak görülmesi nedeniyle bu kullanımlar yerindedir. Ancak TMK’da evlatlık ilişkisinin hukuki niteliği göz önünde bulundurulduğunda, evlatlık ilişkisinin iptali, butlanı gibi terimlerin kullanılması kanaatimizce yerinde değildir⁴³¹. Kanun koyucu da bu anlamda TMK m.317’de evlatlık ilişkisinin kaldırılması ifadesini kullanmıştır. Bu kullanımın nedeni, evlatlık ilişkisinin artık sözleşmesel bir ilişki niteliğinde olmamasından hareketle sadece mahkeme kararıyla kurulabilmesi ve sadece mahkeme kararıyla kaldırılabilmesini vurgulamaktır⁴³².

Doktrinde bazı görüş sahipleri, evlatlık ilişkisinin sözleşmesel ilişki niteliğinde olmaması nedeniyle yokluk ya da geçersizlik gibi hukuki yaptırımların pratik bir değerinin olmadığını ileri sürmektedir⁴³³. Bizim de katıldığımız Aydoğdu’nun görüşüne

⁴²⁹ Koç, “HMK ve TMK”, 382; Şıpka, “Hükümlerin İncelenmesi”, 317.

⁴³⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 723.

⁴³¹ Ömer Uğur Gençcan, “Öğreti ve Uygulamada Geçersizlik Nedeniyle Evlatlık Bağının Sona Ermesi: Yokluk, Butlan ve İptal Davaları”, *Adalet Dergisi* (7/2001): 31; Gözde Çağlayan Aygün, “Türk Medeni Kanununa Göre Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5/2 (2019): 408, dn.2; Işık, “4721 Sayılı Kanun”, 164; Görgeç, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 355, dn.11.

⁴³² Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 300; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 145; Açıkgöz, “Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”, 27.

⁴³³ Aydos, “Yeni Medeni Kanun”, 119.

göre, evlatlık ilişkisinin geçersizliği yaptırımının ileri sürülmesinin bir anlamı olmasa da evlatlık ilişkisinin yokluğunu ileri sürmek söz konusu olabilmektedir⁴³⁴.

III. Önceki Medeni Kanun Döneminde Evlatlık İlişkisinin Sona Ermesi

A. Evlatlık İlişkisinin Geçersizliği

1. Genel Olarak

Önceki Medeni Kanunda evlatlık ilişkisinin geçerli bir şekilde hukuki sonuçlarını doğurabilmesi için öncelikle Kanundaki maddi ve şekli koşulların yerine getirilmesi gerekirdi. Bu koşulların yerine getirilmemesi halinde, evlatlık ilişkisinin yokluğu, butlanı, iptal edilebilirliği gibi geçersizlik halleri karşımıza çıkmaktaydı⁴³⁵. Önceki Medeni Kanun döneminde, geçerli olarak kurulan evlatlık ilişkisinin sona ermesi düzenleme altına alınmış olsa da evlatlık ilişkisinin geçersizliğine ilişkin doğrudan bir düzenleme bulunmamaktaydı⁴³⁶. Bu dönemde doktrinde evlatlık ilişkisinin geçersizliğine ilişkin olarak 818 sayılı önceki Borçlar Kanunu (eBK) hükümlerinin uygulanabileceği, ileri sürülen görüşler arasında yer alsa da baskın görüşe göre, aile hukuku ilişkilerine ait olan evlenmenin hükümsüzlüğü ya da soybağının düzeltilmesi gibi hükümlerden yararlanarak bu boşluğun doldurulabileceği kabul ediliyordu⁴³⁷.

Evlatlık ilişkisinin kurucu unsurlarında bir eksiklik olması halinde yokluk, kamu düzenini de ilgilendiren geçerlilik unsurlarında önemli bir eksiklik olması halinde butlan, diğer sakatlık hallerinde ise evlatlık ilişkisinin iptali söz konusu olmaktadır⁴³⁸.

2. Evlatlık İlişkisinin Yokluğu

Önceki Medeni Kanun'da açıkça düzenlenmemiş olsa da evlatlık ilişkisinin kurucu unsurlarında bir eksikliğin olması halinde, evlatlık ilişkisinin yokluğu söz konusu olmaktadır⁴³⁹. Evlatlık ilişkisinin kurucu unsurlarındaki eksiklikler; evlatlık ilişkisinin kurulmasını sağlayan resmi senedin düzenlenmemiş olması, hâkimin izninin

⁴³⁴ Görgeç, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 356; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 711.

⁴³⁵ Nurşen Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü ve Sona Ermesi”, *SÜHFD*, (Prof. Dr. Halil Cin’e Selçuk Üniversitesinde 10. Hizmet Yılı Armağanı), (1995), 618; Ruhi, *Evlat Edinme*, 63.

⁴³⁶ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 261; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 97.

⁴³⁷ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 261-262; Gençcan, “Yokluk, Butlan ve İptal Davaları”, 31.

⁴³⁸ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 262.

⁴³⁹ Ruhi, *Evlat Edinme*, 63; Ataay, “Evlat Edinme”, 352.

olmaması⁴⁴⁰, evlat edinenin ayırt etme gücünün olmaması ya da ayırt etme gücüne sahip olmayan evlat edinenin yasal temsilcisinin evlat edinen adına irade açıklamasında bulunmasıydı. Kurucu unsurlardan birinin eksikliği halinde, nüfus siciline tescil yapılırsa bile evlatlık ilişkisi yok hükmündeydi⁴⁴¹.

Hâkimin izni konusunda Feyzioğlu'na göre, evlatlık ilişkisinin kurulmasına yönelik resmi senetteki şekil eksikliklerinin geçersizlik sebebi olmamasından ötürü ikinci derecede bir işlem olan hâkimin iznindeki eksiklik evlatlık ilişkisinin geçersizliğine yol açmayacaktır⁴⁴². Kanaatimizce burada hâkimin iznindeki eksiklikten kastedilen, izinde bulunması gereken hususlara ilişkin olup hâkimin izninin hiç olmaması, yine evlatlık ilişkisinin yokluğuna sebebiyet vermektedir.

Evlatlık ilişkisinin kurucu unsurlarının eksik olmasına rağmen nüfus siciline tescil yapılması halinde, nüfus kaydının silinmesi veya nüfus kaydının düzeltilmesi davasının açılabilmesi kabul edilmekteydi⁴⁴³. Bu davanın açılabilmesi için herhangi bir süre sınırı olmadığı gibi evlatlık ilişkisinin kurulmasının üzerinden ne kadar zaman geçerse geçsin evlatlık ilişkisi hiçbir şekilde geçerlilik kazanamamaktaydı⁴⁴⁴.

3. Evlatlık İlişkisinin Butlanı

Evlatlık ilişkisinin kurucu unsurlarında herhangi bir eksiklik olmayıp evlat edinmenin maddi ya da şekli koşullarında bir eksikliğin olması halinde, evlatlık ilişkisinin butlanı yani kesin hükümsüzlüğü söz konusu olmaktadır⁴⁴⁵. Evlatlık ilişkisinin butlanına yol açan haller, evlat edinenin asgari yaş koşulunu sağlamaması, evlat edinen ve evlatlık arasında asgari yaş farkı koşulunun sağlanamaması, evlat edinenin sahipsiz nesepli altsoyunun olması, evlatlığın önceden başkası tarafından evlat edinilmiş olması, resmi senetteki imza ya da noter mührünün bulunmaması gibi gerekli koşullara uyulmaması

⁴⁴⁰ Gençcan, “Yokluk, Butlan ve İptal Davaları”, 32; Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 618; Tekinay, *Aile Hukuku*, 374.

⁴⁴¹ Ruhi, *Evlat Edinme*, 63; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 262; Yargıtay eMK döneminde vermiş olduğu bir kararda, evlat edinenin kanundaki yaş koşulunu sağlamaması halinde evlatlık ilişkisinin yokluğunun söz konusu olduğuna hükmetmiştir. Bu karar doktrinde de eleştirilmiş olup yaş koşulunun sağlanmaması konusunda Yargıtay’ın evlatlık ilişkisinin butlanına yönündeki yerleşik kararlarına da aykırıydı. İlgili karar için bkz. Yarg. 2. HD., 07.02.1980, E. 1980/654 , K. 1980/971 (www.lexpera.com.tr).

⁴⁴² Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 550.

⁴⁴³ Ruhi, *Evlat Edinme*, 63; Gençcan, “Yokluk, Butlan ve İptal Davaları”, 33; Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 618-619.

⁴⁴⁴ Gençcan, “Yokluk, Butlan ve İptal Davaları”, 33-34.

⁴⁴⁵ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 262; Tekinay, *Aile Hukuku*, 374.

şeklindeydi⁴⁴⁶. Evlatlık ilişkisinin bu nedenlerden biriyle geçersiz olması halinde evlatlık ilişkisinin butlanı davasının açılabilmesi kabul edilmekteydi⁴⁴⁷. Doktrinde bu davanın açılabilmesi için herhangi bir süre sınırı olmadığı ve eksik olan koşulların sonradan tamamlanması halinde butlan davasının açılmayacağı kabul edilmekteydi⁴⁴⁸.

Evlatlık ilişkisinin butlanı dava yoluyla her zaman ileri sürülebileceği gibi menfaati olan herkes ve savcı da bu davayı açabilmekteydi⁴⁴⁹. Ancak evlatlık ilişkisinin şekli koşullarına riayet edilmemesine rağmen evlatlık ilişkisinden doğan yükümlülüklerin uzun bir süre boyunca yerine getirilmesi halinde, Yargıtay evlatlık ilişkisinin butlanının ileri sürülmesini dürüstlük kuralına aykırı bulmaktaydı⁴⁵⁰.

Evlatlık ilişkisinin butlanına karar verilmesi ile verilen kararın evlatlığın menfaatinin zarar görmemesi için geriye etkili olmadığı kabul edilmekteydi. Ancak butlan kararının miras hukuku yönünden geriye etkili olması gerektiği ileri sürülmekteydi⁴⁵¹.

4. Evlatlık İlişkisinin İptal Edilebilirliği

Evlatlık ilişkisinin kuruluşu sırasında taraflardan birinin iradesinde bir sakatlık olması halinde ya da evlatlık ilişkisinin kurulmasına rıza göstermesi gereken üçüncü kişilerin rızalarının olmaması halinde, evlatlık ilişkisi iptal edilebilmekteydi⁴⁵². Evlatlık ilişkisinin iptalinin ileri sürülmesi, butlanının ileri sürülmesinden farklı olarak belirli bir süre ile sınırlı olması gerektiği kabul edilmekteydi. Ancak Kanunda bu yönde bir düzenleme olmaması nedeniyle evlenmenin nisbi butlanı davasındaki sürenin kıyasen

⁴⁴⁶ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 262; Gençcan, “Yokluk, Butlan ve İptal Davaları”, 34; Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 619; Ataay, “Evlat Edinme”, 353.

⁴⁴⁷ Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 620.

⁴⁴⁸ Gençcan, “Yokluk, Butlan ve İptal Davaları”, 35-36; Tekinay, *Aile Hukuku*, 374; Ataay, “Evlat Edinme”, 354.

⁴⁴⁹ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 263; Gençcan, “Yokluk, Butlan ve İptal Davaları”, 36.

⁴⁵⁰ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 263; Gençcan, “Yokluk, Butlan ve İptal Davaları”, 36; “Evlat edinme sözleşmesi yapıldıktan ve sağlığında evlat edinen bu işlemi ve ilişkiyi benimsedikten sonra ölümü halinde, mirasçılarının şekil eksikliğinden söz ederek sözleşmenin geçersizliğini ileri sürmeleri, dürüstlük kuralına ters düşer. Uygulama bu yoldadır. Resmi senetteki şekil eksiklikleri bile fesih sebebi kabul edilmemekte iken ikinci derecedeki bir işlem olan izinindeki eksikliğin iptal sebebi sayılması mümkün değildir. Onun için hâkimin izin beyanını evde, ya da dairede açıklaması hiçbir şeyi değiştirmez. Yani sözleşmeyi geçersiz kılmaz.” Yarg. 2. HD., 24.11.1975, E. 1975/7209, K. 1975/8971 (www.lexpera.com.tr).

⁴⁵¹ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 263; Gençcan, “Yokluk, Butlan ve İptal Davaları”, 35.

⁴⁵² Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 263; Gençcan, “Yokluk, Butlan ve İptal Davaları”, 36-37; Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 621; Tekinay, *Aile Hukuku*, 374.

uygulanabileceği ileri sürülmekteydi⁴⁵³. Bir diğer görüşe göre ise eBK m.31 gereğince hata, hile, tehdit gibi irade sakatlıklarının varlığında bu hallerin ortadan kalkmasından itibaren bir yıl içinde, üçüncü kişilerin rızalarının olmaması halinde ise her zaman evlatlık ilişkisinin iptali davasının açılabilmesi kabul edilmekteydi⁴⁵⁴.

B. Evlatlık İlişkisinin Kendiliğinden Sona Ermesi

1. Genel Olarak

Önceki Medeni Kanun döneminde evlatlık ilişkisinin kendiliğinden sona ermesi, Kanunda açıkça düzenlenmiş değildi. Doktrinde bu konuda genel olarak evlat edinen ile evlatlığın evlenmesi, evlatlığın soybağının düzeltilmesi ve taraflardan birinin ölümünün evlatlık ilişkisini kendiliğinden sona erdireceği yönünde görüşler ileri sürülmekteydi⁴⁵⁵.

2. Evlat Edinen ile Evlatlığın Evlenmesi

Önceki Medeni Kanun'da evlat edinen ile evlatlığın veya bunlardan biri ile diğerinin eşinin evlenmesi m.92/b.3'te kesin olmayan evlenme engeli olarak düzenlenmişti⁴⁵⁶. Bu kapsamda böyle bir evliliğin gerçekleşmesi halinde, evliliğin geçerli olacağı ancak evlatlık ilişkisinin sona ereceği düzenleme altına alınmıştı⁴⁵⁷ (eMK m.121). Doktrinde bu durumda evlatlık ilişkisinin zımnen ortadan kalkacağı görüşü de ileri sürülmekteydi⁴⁵⁸. Evlenme ile evlatlık ilişkisinin sona ermesinin kabul edilebilmesi için doktrinde ayrıca geçerli bir evliliğin yapılmış olması aranmaktaydı⁴⁵⁹. Bu kapsamda yok hükmünde olan bir evliliğin evlatlık ilişkisini sona erdirmeyeceği kabul edilirken, butlan sebeplerinden biri ile batıl olan evlenmenin ise hâkimin kararına kadar geçerli bir evlenme gibi sonuç doğuracağı, taraflar arasındaki evlatlık ilişkisinin ise kendiliğinden sona ereceği kabul edilmekteydi⁴⁶⁰.

⁴⁵³ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku* 264.

⁴⁵⁴ Gençcan, "Yokluk, Butlan ve İptal Davaları", 36-37; Ayan, "Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü", 622; Tekinay, *Aile Hukuku*, 376-377.

⁴⁵⁵ Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 563; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 264; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 985.

⁴⁵⁶ Ayan, "Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü", 633.

⁴⁵⁷ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 264.

⁴⁵⁸ Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 563.

⁴⁵⁹ Ayan, "Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü", 634.

⁴⁶⁰ Ayan, "Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü", 634.

3. Evlatlığın Soybağının Düzeltilmesi

Evlilik dışı doğan çocuğun, biyolojik ana babası tarafından evlat edinilmiş olması halinde, evlatlığın daha sonra soybağının düzeltilmesi yollarından biri ile ana babası arasında geçerli bir hısımlık ilişkisinin tesis edilmesi halinde de evlatlık ilişkisinin kendiliğinden sona ereceği ileri sürülmektedir⁴⁶¹. Evlatlığın ana baba tarafından değil de üçüncü bir kişi tarafından evlat edinilmiş olup ana babanın sonradan çocuk ile soybağının kurulması halinde, evlatlık ilişkisinin kendiliğinden sona ermeyeceği ancak bu durumun evlatlık ilişkisine son verilmesi için haklı sebep oluşturabileceği ileri sürülmektedir⁴⁶².

4. Ölümün Evlatlık İlişkisine Etkisi

Ölümün evlatlık ilişkisine etkisi konusunda eMK’da herhangi bir düzenleme getirilmediği gibi bu konuda doktrinde bir görüş birliği de sağlanamamıştı⁴⁶³. Doktrinde ileri sürülen görüşlerden birine göre evlat edinen ya da evlatlığın ölümü, evlatlık ilişkisini sona erdirmemekte sadece velayet gibi bazı hükümlerin uygulanmasına son vermektedir⁴⁶⁴. Bu konuda evlatlık ilişkisi ile gerek evlat edinen gerekse de evlatlık açısından soybağının devamının sağlanması amaçlandığı için ölümün evlatlık ilişkisini sona erdirmemesi gerektiği de ileri sürülmektedir⁴⁶⁵. Birlikte evlat edinmede evlatlık ilişkisi kurulduktan sonra, eşlerden birinin ölmesi halinde de sağ kalan diğer eş ile evlatlığın evlatlık ilişkisinin devam ettiği kabul edilmektedir⁴⁶⁶.

İleri sürülen bir başka görüşe göre ise evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla hısımlık, miras, velayet gibi sonuçlar sadece evlat edinen ve evlatlık arasında hüküm ve sonuç doğurduğu için evlat edinen ya da evlatlıktan birinin ölmesi halinde evlatlık ilişkisinin ölümle sona ermesi gerektiği ileri sürülmektedir⁴⁶⁷. Ayrıca evlat edinenin ölmesi halinde evlatlık bir başkası tarafından da evlat edinilebildiği için ölümün evlatlık ilişkisini sona erdireceği kabul edilmektedir⁴⁶⁸.

⁴⁶¹ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 264.

⁴⁶² Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku* 264, dn. 299’den naklen (Hegnauer, § 269, 200).

⁴⁶³ Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 634.

⁴⁶⁴ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 264.

⁴⁶⁵ Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 635.

⁴⁶⁶ Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 635.

⁴⁶⁷ Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 985; benzer yönde bkz. Tekinay, *Aile Hukuku*, 379.

⁴⁶⁸ Tekinay, *Aile Hukuku*, 379; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 985.

C. Evlatlık İlişkisinin Tarafların Anlaşmasıyla veya Haklı Sebeplere İstinaden Hâkim Kararıyla Sona Ermesi

1. Genel Olarak

Önceki Medeni Kanun döneminde tarafların arasındaki sözleşme ve hâkimin iznine dayalı olarak kurulan evlatlık ilişkisi, kesin ve nihai bir nitelik taşıyan gerçek soybağının aksine, sona erdirilmesi mümkün bir hukuki bağ olarak kabul edildiği için taraflar arasında evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla ortaya çıkan hukuki ilişki, evlat edinen ve evlatlığın anlaşması yoluyla ya da haklı sebeplerin varlığı halinde, mahkeme kararı ile sona ermekteydi.

2. Evlatlık İlişkisinin Tarafların Anlaşmasıyla Sona Ermesi

Evlatlık ilişkisinin hukuki niteliği, eMK döneminde sözleşmesel bir ilişki olarak kabul edildiği için tarafların anlaşması ile her zaman evlatlık ilişkisinin sona ermesi de mümkündür⁴⁶⁹. Tarafların evlatlık ilişkisinin kurulmasında olduğu gibi hâkimin iznini alarak ve noterde resmi senet düzenleyerek, ikale niteliğindeki anlaşmayla⁴⁷⁰ evlatlık ilişkisini sona erdirmeleri gerekmektedir⁴⁷¹ (eMK m.258). Evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesinde varsa eşin rızası, yasal temsilcinin izni ve vesayet organlarının da onayının alınması gerekmektedir⁴⁷². Evlatlığın küçük olması halinde de ancak ciddi ve haklı sebepler varsa hâkim, evlatlık ilişkisinin sona ermesine izin vermektedir⁴⁷³.

Önceki Medeni Kanun döneminde eşlerden birinin tek başına evlat edinebilmesi mümkün olduğu gibi eşlerden birinin evlatlık ilişkisini sona erdirebilmesi de mümkündür. Eşlerden biri için sona eren evlatlık ilişkisi, diğer eş ile evlatlık arasındaki evlatlık

⁴⁶⁹ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 570; Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 622; Açıkgöz, “Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”, 25.

⁴⁷⁰ Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 562; evlatlık ilişkisinin tarafların anlaşması yoluyla sona ermesi, doktrinde “rıza ref” olarak da ifade edilmiştir. Bkz. Egger, *İsviçre Medeni Kanunu Şerhi*, 58; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 726.

⁴⁷¹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 726; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 264; Kılıçoğlu, *Değişiklikler*, 119; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 571; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 983; Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 622; Şakir Berki, “Türk Hukukunda Evlat Edinme ve Evlatlığın Mirası”, *AÜHF*, 9/3 (1952): 16; “evlatlık mukavelesi hakkındaki kaidelere riayet şartıyla evlatlık rabıtası iki taraf rızasıyla her zaman kaldırılabilir denilmesine nazaran, evlatlık ilişkisinin bu şekilde kaldırılabilmesi için tarafların bu sözleşmenin yapılışında tabi olduğu şekillerin aynına uyması gerekmektedir.” Bkz. Yarg. 2. HD., 13.1.1997, E. 1996/13422, K. 1997/322; YHGK., 27.1.1999, E. 1999/2-36, K. 1999/18 (www.kazancı.com.tr).

⁴⁷² Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 264; Egger, *İsviçre Medeni Kanunu Şerhi*, 58; Tekinay, *Aile Hukuku*, 377.

⁴⁷³ Egger, *İsviçre Medeni Kanunu Şerhi*, 58.

ilişkisini etkilememekteydi⁴⁷⁴. Ancak eşler birlikte evlat edinmişlerse, evlatlık ilişkisinin sona ermesi için her iki eşin de rızası gerekmektedir⁴⁷⁵.

3. Evlatlık İlişkisinin Haklı Sebeplere İstinaden Hâkim Kararıyla Sona Ermesi

a) Sona Erme Sebepleri

Önceki Kanunun yürürlükte olduğu dönemde, sonradan ortaya çıkan haklı sebeplerin varlığı halinde evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesi mümkündü. Kanun'un 258. maddesi uyarınca; haklı sebeplerin varlığı hâlinde evlatlığın, mirasçılıktan çıkarmayı gerektirecek davranışlarda bulunulması halinde ise evlat edinenin talebiyle hâkim tarafından evlatlık ilişkisi sona erdirilebilmektedir.

(1) Evlat Edinen Bakımından Haklı Sebepler

Kanunda, evlat edinenin evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesini isteyebilmesi, evlatlığın mirastan mahrum bırakılabileceği haller ile sınırlandırılmıştı. Doktrinde, mirastan mahrum bırakma ifadesinin çeviri hatası olduğu ve bu mahrumiyetten anlaşılması gerekenin, mirasçılıktan çıkarma yani ıskat sebepleri olduğu ileri sürülmekteydi⁴⁷⁶. Mirastan mahrumiyet, yani yoksunluk halleri ise esasında daha ağır haller olup bu hallerin varlığı halinde de evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesi evleviyetle talep edilebilmektedir⁴⁷⁷.

Mirasçılıktan çıkarma sebebinin varlığı halinde, evlatlık ilişkisinin sona ermesinden anlaşılması gereken koruyucu çıkarma değil, cezai çıkarma sebebiydi⁴⁷⁸. Önceki Medeni Kanun döneminde, mirasçılıktan çıkarma sebepleri, mirasçının mirasbırakana ya da yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlemesi ve mirasçının mirasbırakana ya da ailesine karşı aile hukukundan doğan görevlerini ağır bir şekilde ihlal etmesi şeklinde düzenleme altına alınmıştı (eMK m.457). Evlatlığın ağır bir suç işlemesi

⁴⁷⁴ Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 563; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 265.

⁴⁷⁵ Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 623.

⁴⁷⁶ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 265; Egger, *İsviçre Medeni Kanunu Şerhi*, 59; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 984; Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 565; Tekinay, *Aile Hukuku*, 378, dn. 64; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 727; Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 626.

⁴⁷⁷ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 727, dn. 185.

⁴⁷⁸ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 727, dn. 185.

halinde, suçun ağırlığı ceza hukuku hükümlerine göre değil, suçun aile ilişkilerindeki olumsuz etkilerine göre tespit edilmektedir⁴⁷⁹.

Evlatlığın aile hukukundan doğan yükümlülüklerini ihlal etmesi kapsamında ise yardım nafakası yükümlülüğünün ihlal edilmesi ya da aile içi yardım ve dayanışma yükümlülüğünün ihlal edilmesi örnek verilebilir⁴⁸⁰.

Bu sebeplerden herhangi birinin varlığı halinde evlat edinen, mahkemeden evlatlık ilişkisine son verilmesini talep edebilmekteydi. Bu Kanun döneminde verilen bir Yargıtay kararında da evlatlığın zina yapması veya hırsızlıktan hüküm giymesi hallerinde de evlatlık ilişkisinin sona erebileceği kabul ediliyordu⁴⁸¹. Yargıtay akıl hastası olan evlatlığın, evlat edinen için hayatı çekilmez hale getirmesi halinde, evlatlık ilişkisinin ne evlatlığa ne de evlat edinene fayda sağlamaması nedeniyle sona erdirilmesi yönünde karar vermiş⁴⁸² ve evlatlık ilişkisinin sona ermesini, eBK m.117 hükmündeki imkânsızlık sebebiyle borcun sona ermesi hükümlerine dayandırmıştı⁴⁸³.

(2) Evlatlık Bakımından Haklı Sebepler

Evlatlık da haklı sebeplerin varlığı halinde mahkemeden evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesini isteyebilmekteydi. Haklı sebebin evlatlık ilişkisini sona erdirmeyeceği konusunda takdir yetkisi hâkime aitti⁴⁸⁴. Bu kapsamda, evlat edinenin evlatlığa karşı ağır bir suç işlemesi, evlatlığa hakaret etmesi, velayetten doğan görevlerini

⁴⁷⁹ Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 627.

⁴⁸⁰ “Toplanan delillere göre evlatlık, evlat edinenin, ihtiyaç sebebiyle taşınmazını satmasına engel olmuş, böylece sağlığında ekonomik bağımsızlığına tecavüz etmiş, hatta bu yüzden kavga çıkarmış, davacının hastalığı sebebiyle doktora gitmesine de karşı çıkmış “...niçin doktora götürüyorsunuz, para veriyorsunuz...” diye kızmış ve tanıgın müşahedesine göre kendisinden kurtulmak için bu şekilde davranmıştır. Ayrıca görüp gözetme görevini de ihmal etmiştir. İşte davalının bu davranışı MK. nun 457. maddesinde yer alan mirastan ıskat sebebinin oluşturduğu için aynı Kanunun 258. maddesi gereğince mahkemece evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına (refine) karar verilmesi isabetlidir. Bu bakımdan hükmün onanması gerektiği halde temyiz incelemesi sırasında bu yön gözden kaçmış, karar bozulmuş olmakla işbu bozma kararının kaldırılması ve hükmün onanması uygun düşmüştür.” Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 629.

⁴⁸¹ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 266; Yarg. 2. HD., 11.02.1974, E. 1974/777, K.1974/832 (www.lexpera.com.tr).

⁴⁸² Yarg. 2. HD., 25.06.1997, E. 1997/6350, K. 1997/7830 (www.lexpera.com.tr).

⁴⁸³ Kararın eleştirisi için bkz. Altaş, “Evlatlık Sözleşmesinde Amaç”, 106 vd.

⁴⁸⁴ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 730; Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 630; Çağlayan Aygün, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 410.

ihmal etmesi⁴⁸⁵ ya da ahlaka aykırı bir eylemde bulunması evlatlık ilişkisinin sona ermesi bakımından haklı sebep olarak değerlendirilmekteydi⁴⁸⁶. Ayrıca evlat edinenin evlatlığı diğer çocuklarından ayırarak ona besleme ya da hizmetçi gibi muamele yapması da evlatlık ilişkisinin sona ermesi sebebiydi⁴⁸⁷.

b) Evlatlık İlişkisinin Haklı Sebeplerle Sona Erdirilmesinin Dava Edilmesi

Evlatlık ilişkisinin haklı sebeplerle sona erebilmesi için evlatlık ya da evlat edinenin bu taleplerini dava yoluyla ileri sürmesi gerekmektedir. Bu kapsamda haklı sebeplerin varlığı halinde, evlatlık ilişkisi kendiliğinden değil, hâkim kararıyla sona ermekteydi.

(1) Davanın Hukuki Niteliği

Evlatlık ilişkisinin sona ermesi ile evlat edinenin, evlatlık üzerindeki velayet hakkı son bulduğu için bu dava niteliği itibarıyla bozucu yenilik doğuran dava niteliğinde olup⁴⁸⁸ davanın sonuçları kararın kesinleştiği tarih itibarıyla doğmaktaydı.

Kanunda evlatlık ilişkisinin sona ermesi, “*refedilir*” şeklinde emredici olarak düzenlendiği için hâkim, evlatlık ilişkisinin sona ermesini gerektirecek sebebin varlığı halinde sona erme yönünde karar vermek zorundaydı. Bu anlamda hâkim, mirasçılıktan çıkarma sebebi ya da haklı sebebin varlığı konusunda takdir yetkisine sahipti. Ancak bu sebeplerin varlığı halinde evlatlık ilişkisinin sona erip ermemesi konusunda takdir yetkisine sahip değildi⁴⁸⁹.

(2) Davanın Tarafları

Evlatlık ilişkisinin sona ermesi davasında davacı sıfatı, evlatlık ilişkisinin hangi sebeple sona erdiğine göre farklılık göstermekteydi. Bu kapsamda haklı sebeplerin varlığı halinde evlatlık davacı olurken, mirasçılıktan çıkarma sebeplerinin varlığı halinde ise

⁴⁸⁵ Yargıtay bu yönde vermiş olduğu bir kararında, evlat edinenin evlatlık ilişkisinin devamını isteyip sadece velayet hakkının kaldırılmasının istenilmesini hakkın kötüye kullanımı olarak değerlendirmiştir. Yarg. 2. HD., 24.06.1974, E. 1974/4308, K. 1974/4119 (Yargıtay Kararları Dergisi, 1975/11, 26). Doktrinde ise bu durumda evlat edinenin aciz olması nedeniyle sadece velayet hakkının kaldırılmasını isteyip evlatlık ilişkisini devam ettirebileceği ileri sürülmektedir. Bkz. Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 633.

⁴⁸⁶ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 265; Egger, *İsviçre Medeni Kanunu Şerhi*, 58; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 984; Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 564; Tekinay, *Aile Hukuku*, 378; Berki, “Evlatlığın Mirası”, 18.

⁴⁸⁷ Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 631; Berki, “Evlatlığın Mirası”, 19.

⁴⁸⁸ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 266.

⁴⁸⁹ Berki, “Evlatlığın Mirası”, 17.

evlat edinen davacı sıfatını haiz olmaktaydı. Evlatlık ilişkisinin sona ermesi davasında dava açma hakkı kural olarak şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak niteliğinde olup⁴⁹⁰ evlatlığın küçük olması halinde, davacı sıfatıyla temsil edilebilmesi için kayyım atanması gerekmektedir⁴⁹¹. Eşlerin birlikte evlat edinmiş olması halinde, eşlerden sadece birinin evlatlık ilişkisinin sona ermesi davası açması yeterli olup aralarında mecburi dava arkadaşlığı söz konusu değildir⁴⁹². Davanın devamı sırasında, davacı taraflardan birinin ölmesi halinde, mirasçılarının kanuni ve hukuki halef sıfatıyla davaya devam edebileceği ileri sürülüyordu⁴⁹³. Dava açılmadan davacıların ölmesi halinde ise geride kalan mirasçılarının evlatlık ilişkisinin sona ermesini dava etmeleri söz konusu değildir⁴⁹⁴. Doktrinde, evlat edinenin evlatlık bağının sona ermesi konusunda açık ve yazılı bir şekilde iradesini ortaya koymuş, fakat dava açmadan önce mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birinin gerçekleşmesinden sonra ölmesi halinde, mirasçılarının evlatlık ilişkisinin sona ermesine ilişkin dava açabilecekleri ileri sürülmekteydi⁴⁹⁵.

Evlatlık ilişkisinin sona ermesi için evlatlığın açmış olduğu davada davalı sıfatı evlat edinene, evlat edinenin açmış olduğu davada ise davalı sıfatı evlatlığa ait olup evlat edinenin açmış olduğu evlatlık ilişkisinin sona ermesi davasında, evlatlığın öz ana babasına husumet yöneltilmesi de gerekli değildir⁴⁹⁶.

(3) Davanın Açılabileceği Süre

Tarafların anlaşması ile evlatlık ilişkisinin sona ermesinde, Kanunda her zaman şeklinde bir ifade kullanılmışken, evlatlık ilişkisinin haklı sebeplerle sona erdirilmesi

⁴⁹⁰ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 266.

⁴⁹¹ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 266; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 730; “Evlat edinme sözleşmesi gerçekleşince velayet evlat edinene geçer. Bunun tabii sonucu olarak asıl ana babanın velayet hakkı sona erer. Onun için çocuk hakkında açılacak davada ana ve baba onu temsil edemez. Bir konuda çocuk ile veli arasında yarar çatışması meydana gelirse küçüğe özel kayyım tayin edilir (eMK. 376/2). Öyle ise; K3’ye kayyım tayin ettirilmesi, ona dava dilekçesinin tebliğ olunması ve sonucu uyarınca işlem ve yargılama yapılması gerekirken, gerçek temsilci olmayan kişilerin duruşmaya kabul edilmesi suretiyle yargılamaya devam edilmesi usul ve kanuna aykırıdır.” Yarg. 2. HD., 03.05.1976, E. 1976/3621, K. 1976/3760 (www.lexpera.com.tr).

⁴⁹² “Her ne kadar karı koca çocuğu birlikte evlat edinmiş iseler de bu kanuni bir zorunluk olmayıp bir rastlantıdan ibarettir. Onun için feshin her halde ikisi tarafından istenmesi zorunluğu yoktur. Yani, aralarında mecburi dava arkadaşlığı söz konusu değildir. Bu bakımdan, birisinin fesih isteği diğerini etkilemez. O halde N. ile ilgili olmak üzere iptal kararı verilmemiş olmasında kabul şekli bakımından bir isabetsizlik bulunmamıştır.” Yarg. 2. HD., 26.11.1974, E. 1974/7547, K. 1974/ 7351 (Lexpera).

⁴⁹³ Egger, *İsviçre Medeni Kanunu Şerhi*, 59; Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 566; Tekinay, *Aile Hukuku*, 379; Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 625.

⁴⁹⁴ Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 624.

⁴⁹⁵ Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 626.

⁴⁹⁶ Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 630.

konusunda herhangi bir süre getirilmemişti. Buna karşılık, somut olayda bir mirasçılıktan çıkarma sebebinin bulunması halinde, taraflar arasındaki aile bağları yeniden kurulmuşsa evlatlık ilişkisinin haklı sebeple sona erdirilmesi davası açılmayacaktır.

(4) Görevli ve Yetkili Mahkeme

Evlatlık ilişkisinin sona ermesinde kanun koyucu hangi mahkemenin görevli ve yetkili olduğu konusunda özel bir düzenleme yapmadığı için davanın açıldığı tarihte davalının yerleşim yerindeki asliye hukuk mahkemesinde açılması gerektiği kabul ediliyordu⁴⁹⁷.

IV. Türk Medeni Kanunu Döneminde Evlatlık İlişkisinin Sona Ermesi

A. Evlatlık İlişkisinin Yokluğu

1. Genel Olarak

Bir hukuki işlemin geçerli bir şekilde hüküm ve sonuçlarını doğurabilmesi için öncelikle o işlemin kurucu unsurlarının eksiksiz bir şekilde yerine getirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde yapılan işlem yokluk yaptırımına tâbi olacaktır. Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını gerektiren haller, TMK’da açıkça düzenleme altına alınsa da evlatlık ilişkisinin yokluğuna sebebiyet veren haller düzenlenmemiştir. Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, evlatlık ilişkisi artık sözleşmesel bir ilişki niteliğinde olmadığı için yokluk ya da hükümsüzlük gibi yaptırımların da bir değeri kalmamıştır⁴⁹⁸. Bu görüş evlatlık ilişkisinin hükümsüzlüğü açısından doğru olsa da evlatlık ilişkisinin yokluğu açısından kabul edilmemelidir. “Aile hukukuna özgü niteliği bulunan hukuki işlem” olarak nitelendirilen evlat edinmenin, kurucu unsurlarında bir eksiklik olması evlatlık ilişkisinin yokluğuna yol açabilmektedir.

Evlatlık ilişkisinin yokluğu halinde evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası değil, yokluğun tespiti davası açılabilmektedir. Hukuken yok hükmündeki bu ilişkinin nüfus siciline işlenmiş olması durumunda ise maddi gerçekliğin sağlanması adına nüfus kaydının düzeltilmesi davasına başvurulabilmektedir.

⁴⁹⁷ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 266; Egger, *İsviçre Medeni Kanunu Şerhi*, 59; Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 563; Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 624.

⁴⁹⁸ Aydos, “Yeni Medeni Kanun”, 120.

Evlatlık edinmenin kurucu unsurları, tarafların evlat edinmeye yönelik başvuru beyanlarının olması ve evlat edinmeye mahkeme tarafından karar verilmesi şeklindedir. Kurucu unsurların gerçekleşmemesine karşın bir şekilde evlat edinme kararının ihdas edildiği haller, doktrinde “görünüşte evlat edinme” kavramıyla nitelendirilmektedir⁴⁹⁹. Evlatlık ilişkisinin taraflarının evlat edinmeye yönelik irade beyanlarının hiç olmaması ya da evlatlık ilişkisinin kurulmasına mahkeme tarafından karar verilmemesi halinde evlatlık ilişkisi yok hükmünde olduğu için herhangi bir hüküm ve sonuç doğmamaktadır⁵⁰⁰.

2. Evlatlık İlişkisinin Yokluğuna Yol Açan Sebepler

a) Evlatlık İlişkisinin Taraflarının Başvuru Beyanlarının Olmaması

Evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için evlat edinme başvurusunda bulunanların, bu konuda iradelerinin olması gerekmektedir. Evlatlık ilişkisinin kurulmasına yönelik bu yönde başvuru beyanı, evlatlık ilişkisinin kurucu unsuru olduğu için bu unsurdaki eksiklik evlatlık ilişkisinin yokluğuna sebebiyet vermektedir⁵⁰¹.

Doktrinde, evlatlığın başvuru beyanı ile rıza kavramları birbirinin yerine geçerek kullanılmaktadır. Kanaatimizce Kanunda bu konuda özel bir düzenleme yapılmasına rağmen rızanın evlatlık ilişkisinin kurucu unsuru olarak ele alınması isabetli değildir. Zira rıza ile başvuru beyanı evlatlık ilişkisinin kurulması bakımından farklı kavramlar olup başvuru beyanının varlığı rızanın varlığını kesin olarak göstermemektedir. Rıza, daha geniş bir kavram olup sadece evlatlık ve evlat edinen değil evlatlığın ana babası, evlat edinenin altsoyunun rızası gibi hususları da barındırmaktadır.

Doktrinde tam ehliyetsizin evlat edinmesi ya da bu kişilerin yasal temsilciler aracılığıyla evlat edinmesi halinde, evlatlık ilişkisinin yokluğunun söz konusu olacağı ileri sürülse de⁵⁰² bizim de katıldığımız aksi yöndeki görüşe göre, evlat edinenin ehliyet durumu evlat edinmenin esasa ilişkin koşulu olduğu için evlatlık ilişkisinin yokluğu değil evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olmalıdır⁵⁰³. Zira tam ehliyetsiz bir kimsenin

⁴⁹⁹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 705; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 243.

⁵⁰⁰ Yılmaz, *Aile Hukuku*, 512; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 235.

⁵⁰¹ Öztan, *Aile Hukuku*, 1003; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 342; Didem Özcan, “Evlat Edinmede Rıza”, *İÜHFİM*, 75/2 (2017): 719; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 166; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 104.

⁵⁰² Ruhi, *Evlat Edinme*, 63; Kizir, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, 176.

⁵⁰³ Işık, “4721 Sayılı Kanun”, 165; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 295.

evlat edinmek istemesi halinde, ortada maddi bir beyan olgusu mevcuttur. Eksik olan şey bu beyanın arkasındaki iradedir. İrade de ehliyeteye ilişkin bir eksiklik olduğu için evlatlık ilişkisinin yokluğu değil, kaldırılması söz konusu olmalıdır.

Vesayet altındaki kişinin vesayet dairelerinin iznini almaksızın⁵⁰⁴ evlat edinmesi ya da özel vekâletname verilmeksizin⁵⁰⁵ evlat edinmenin gerçekleşmesi halinde de kanaatimizce evlatlık ilişkisinin yokluğu değil, ehliyeteye ilişkin bir eksiklik olduğu için evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olacaktır.

Evlat edinmeye ilişkin evlat edinen tarafların başvuru beyanlarının bulunmaması halinde, Alman hukukundaki düzenlemeye de değinmenin gerekli olduğu kanaatindeyiz. BGB § 1760/Abs.1'deki düzenlemeye göre, irade açıklaması eksikliği nedeniyle evlatlık ilişkisinin sonlandırılması düzenleme altına alınmıştır⁵⁰⁶. Evlat edinenin talebi olmaksızın evlatlık ilişkisinin kurulması halinde, evlat edinene aile mahkemesine başvuru yaparak evlatlık ilişkisini kaldırma hakkı verilmiştir⁵⁰⁷. Bu kapsamda, Alman hukukunda evlat edinenin başvuru beyanının olmaması evlatlık ilişkisinin yokluğuna değil, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına yol açmaktadır.

b) Evlat Edinmeye İlişkin Mahkeme Kararının Bulunmaması

Hukukumuzda evlatlık ilişkisinin kurulması konusunda sözleşme sisteminden karar sistemine geçiş yapıldığı için evlatlık ilişkisi sadece görevli ve yetkili olan mahkemenin kararı ile kurulacaktır. TMK m.315/f.1'deki “*mahkeme kararıyla birlikte evlatlık ilişkisi kurulmuş olur*” düzenlemesinden de mahkemenin vermiş olduğu kararın

⁵⁰⁴ Aksi yöndeki görüş için bkz. Kaya, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, 102; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 105.

⁵⁰⁵ Evlatlık ilişkisinin vekâletname aracılığı ile gerçekleştirilmesi için bu hususta vekâletnamede özel yetkinin olması gerekmektedir. Bkz. Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 472.

⁵⁰⁶ Sarp Gümüş, “Evlat Edinmenin Hukuki Sonuçları ve Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8/1 (2022): 54.

⁵⁰⁷ Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 54.

evlatlık ilişkisinin kurucu unsuru olduğu anlamı çıkmaktadır⁵⁰⁸. Bu anlamda evlatlık ilişkisinin tarafları arasında bir sözleşme yapılması, resmi senet düzenlenmesi, noter aracılığıyla evlat edinmenin kurulmaya çalışılması, herhangi bir ölüme bağlı tasarruf yoluyla evlat edinme iradesinin ortaya konulması gibi hallerde, evlatlık ilişkisi kurulmamıştır. Bu anlamda konu bakımından görevli olmayan kuruluşlar, evlatlık ilişkisinin kurulmasında yetki sahibi olmadıkları için Kanunun öngördüğü şekilde kurulmayan evlatlık ilişkileri yok hükmündedir⁵⁰⁹. Konu bakımından görevli olmayan kuruluşlara noter, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ya da Nüfus Müdürlüğü örnek verilebilir. Yetkili ve görevli bir mahkeme olmaksızın bu gibi kurumların evlatlık ilişkisinin kurulması yönünde karar vermeleri halinde, evlatlık ilişkisi yok hükmündedir⁵¹⁰.

Evlatlık ilişkisinin yokluğu, bir başkasının çocuğunu yasa dışı yollarla kendi nüfusuna evlatlık olarak kaydettirme şeklinde de karşımıza çıkabilir. İsviçre hukukunda bu gibi hallerde “*kısa yoldan evlat edinme*⁵¹¹” ifadesi kullanılmakta ve bu evlatlık ilişkilerinin yokluk yaptırımına tâbi olduğu ileri sürülmektedir.

Evlatlık ilişkisinin bir mahkeme kararı ile kurulmaması evlatlık ilişkisinin yokluğuna sebebiyet verirken, görevli ya da yetkili olmayan mahkeme tarafından evlat edinmeye karar verilmesi halinde evlatlık ilişkisinin yokluğu söz konusu

⁵⁰⁸ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 334; Öztan, *Aile Hukuku*, 1003; “*şu hâlde, 01.01.2002 tarihinden sonra evlat edinmeye mahkemece karar verilmesi, ilişkinin kurulabilmesi için sıhhat şartıdır. Mahkeme kararı yoksa, evlat edinme ilişkisi de yoktur. Hukuki sonuç doğurmayan sulh hâkiminin "evlat edinmeye izin" kararının, nüfusa tescil edilmiş olması ve tarafların ilişkiyi benimsemiş olmaları, kurulmamış olan bir ilişkiye hukuki varlık kazandırmaz. Nüfus kayıtları kişisel durumlara geçerlilik veren işlemler değil, aleniyeti sağlayan ve kişisel durumlardaki değişikliklere ilişkin işlemlere işlerlik kazandıran sicillerdir (TMK.md.7,36/1). Bu bakımdan, ortada davacılar ile davalı arasında mahkeme kararıyla kurulmuş bir evlatlık ilişkisi yoktur. Olmayan bir evlatlık ilişkisinin kaldırılması da istenemez. Dava konusuzdur. Konusu bulunmayan dava hakkında "karar verilmesine yer olmadığına" şeklinde karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisini doğru bulmuyorum. Açıklanan sebeple değerli çoğunluk görüşüne katılmıyorum.*” Yarg. 2. HD., 04.11.2010, E. 2010/14148, K. 2010/18392 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

⁵⁰⁹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 706; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 704.

⁵¹⁰ Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 142; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 295; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 706; “*olayda, mahkemece verilmiş bir evlat edinme kararı bulunmamaktadır. Kastamonu 1. Noterliğince 13.3.2002 tarihinde düzenlenen evlat edinme sözleşmesi, sözleşmenin yapıldığı tarihte yürürlükte olan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun evlat edinmeye ilişkin hükümleri, özellikle evlat edinmenin mahkemece verilecek bir kararla gerçekleşeceğine dair 315. maddesinde yer alan hüküm karşısında hukuki sonuç doğurmaz. Noter sözleşmesi yok hükmündedir.*” Yarg. 2. HD., 29.03.2005, E. 2005/2051, K. 2005/4999 (www.lexpera.com.tr).

⁵¹¹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 706; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 234; doktrinde “*kanun dışı evlat edinme, fiili evlat edinme*” gibi kavramlar da kullanılmaktadır. Bkz. Arık, “Evlat Edinme”, 96.

olmamaktadır⁵¹². Bu halde evlatlık ilişkisinin usule ilişkin eksiklikler sebebiyle kaldırılması gündeme gelecektir ki bu konu aşağıda ayrıca ele alınacaktır⁵¹³.

3. Evlatlık İlişkisinin Yokluğunun Talep Edilmesi

a) Yokluğun Tespiti Davası

Evlatlık ilişkisinin kurulmasında, evlat edinmeye yönelik başvuru beyanlarının olmaması ya da evlatlık ilişkisinin kurulmasına mahkemenin karar vermemesi durumlarında, evlatlık ilişkisinin yokluğunun söz konusu olacağından bahsetmiştik. Bilindiği üzere bir hukuki işlemin yokluk yaptırımına tabi olması halinde, o hukuki işlem hiçbir hüküm ve sonuç doğurmamaktadır. Yokluk hâkim tarafından re'sen gözetilmektedir. Yok hükmünde olan bir evlatlık ilişkisi hiçbir hukuki sonuç doğurmamakla birlikte, bu konuda bir çekişme varsa yokluğun tespiti davası açılabilmektedir⁵¹⁴. Bu anlamda evlatlık ilişkisinin yokluğu halinde dava açılması zorunlu değildir.

(1) Davanın Tarafları

Evlatlık ilişkisinin yokluğu menfaati olan herkes tarafından ileri sürülebilmektedir⁵¹⁵. Bu doğrultuda dava, evlat edinen tarafından açıldığında evlatlığa, evlatlık tarafından açıldığında ise evlat edinene karşı yöneltilmelidir. Evlatlığın veya evlat edinenin küçük ya da kısıtlı olması halinde, yasal temsilcilerinin aracılığıyla evlatlık ilişkisinin yokluğunun tespiti davası açılabilir. Evlatlığın yasal temsilcisi, evlat edinen olduğu için tarafların aralarında menfaat çatışması olması nedeniyle evlatlık ilişkisinin yokluğunun tespiti davasında, TMK m.426/b.2 gereğince evlatlığa kayyım atanmalıdır.

(2) Davanın Açılabileceği Süre

Evlatlık ilişkisinin yokluğu herhangi bir süre sınırı olmaksızın ileri sürülebilmektedir. Bu anlamda yokluğun ileri sürülmesi hakkın kötüye kullanımına da

⁵¹² Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 711, 713; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 142.

⁵¹³ Bkz. Aşa. III. Bölüm, IV, B, 4.

⁵¹⁴ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 712; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 705; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 107; *Ortada, hukuken geçerli biçimde oluşmuş bir evlat edinme ilişkisi bulunmamaktadır. Davalının bu sebeple kabulü ile evlatlık ilişkisinin yokluğunun tespitine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiştir.* Yarg. 2. HD., 29.03.2005, E. 2005/2051, K. 2005/4999 (www.lexpera.com.tr).

⁵¹⁵ Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 705.

yol açmayacaktır⁵¹⁶. Evlatlık ilişkisi ne kadar uzun süre devam etmiş olursa olsun evlatlık ilişkisinin yokluğu sonucu değişmeyecek ve sonradan geçerli hale de gelemeyecektir⁵¹⁷. Başvuru beyanlarının Kanunun aradığı şekilde açıklanması ve mahkeme kararı ile evlatlık ilişkisinin kurulması sağlanırsa, evlatlık ilişkisi kurulabilecektir.

(3) Görevli ve Yetkili Mahkeme

Evlatlık ilişkisinin yokluğunun tespitinde görevli mahkeme, aile mahkemeleridir. Yetkili mahkeme ise HMK m.6 gereğince davalının yerleşim yeri mahkemesidir.

b) Nüfus Siciline Tescil Yapılması Durumunda Açılabilir Dava

Mahkeme kararı ile evlatlık ilişkisinin kurulmasının ardından hem evlat edinenin hem evlatlığın kayıtlı oldukları nüfus müdürlüklerine, kesinleşmiş olan evlat edinme kararına ilişkin bilgiler, hâkim tarafından re'sen gönderilmektedir⁵¹⁸ (TMK m.314/f.5). Mahkeme kararının nüfus müdürlüğüne bildirilme süresi, NHK m.29'da düzenlendiği üzere on gündür.

Nüfus sicilinde yer alan kişisel bilgilere ilişkin kayıtlar, çeşitli nedenlerle hatalı şekilde düzenlenmiş olabilir. Doğum, evlenme, boşanma, tanıma, evlat edinme, soybağının düzeltilmesi, gaiplik ve ölüm gibi kişilerin medeni durumlarına ilişkin kayıtların gerçeğe aykırı olması halinde, bu kayıtların düzeltilmesi gerekmektedir. Bu tür düzeltmelerin yapılabilmesi, TMK 39. madde uyarınca, mahkeme kararıyla mümkündür. Bu maddeye dayanarak açılan davaya “*nüfus kayıtlarının düzeltilmesi davası*” adı verilmektedir⁵¹⁹. Evlat edinme başvurusunda bulunanların bu yönde iradelerinin bulunmaması ya da mahkemenin evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin kararı olmaması halinde, bir şekilde evlatlık ilişkisi nüfus siciline tescil edilmişse bu evlatlık ilişkisi hiçbir hüküm ve sonuç doğurmayacağı için nüfus sicilinin düzeltilmesi davasının açılabilirliği

⁵¹⁶ Ruhi, *Evlat Edinme*, 63; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 296.

⁵¹⁷ Ruhi, *Evlat Edinme* 63; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 144; Kaya, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, 103; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 297.

⁵¹⁸ Yılmaz, *Aile Hukuku*, 508; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 528; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 208.

⁵¹⁹ Seda Öktem Çevik, “Çocuğun Anne ve/veya Babası Haricindeki Kişilerin Nüfus Siciline Kaydedilmesinden Doğan Sorunların Değerlendirilmesi”, *MÜHFD*, 22/3 (2016): 2109.

kabul edilmektedir⁵²⁰. Ayrıca evlatlık ilişkisinin yokluğunun tespiti davasının açılması da nüfus kaydının iptali veya düzeltilmesi için açılacak davalara karine teşkil etmektedir (NHK m.36/f.1.c).

Nüfus sicilinin düzeltilmesi davası çeşitli gerekçelerle açılabilir. Bu kapsamda, doğum sonrasında çocuğun hastanede yanlışlıkla ya da kasten başka bir çocukla değiştirilmesi, kaçırılan bir çocuğun başka bir kadından doğmuş gibi gösterilerek nüfusa kaydedilmesi, evli bir erkeğin evlilik dışı ilişkisinden doğan çocuğu eşinin nüfusuna kaydettirmesi veya evli bireylerin, çoğu zaman evlat edinme süreci ile uğraşmamak amacıyla başkasının çocuğunu kendi çocuklarıymış gibi nüfusa kaydettirmeleri gibi hallerde nüfus sicilinin düzeltilmesi davası açılabilir⁵²¹. Bu gibi hallerde, çocuğun öz ana babası ile nüfus kayıtlarında yer alan ana baba arasında soybağı açısından bir uyumsuzluk söz konusudur. Nüfus sicilinde ana ve baba olarak kayıtlı

⁵²⁰ Öztan, *Aile Hukuku*, 1004; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 71; Ruhi, *Evlat Edinme*, 63; NHK m.35 ve 36. Maddelerde bu husus şu şekilde düzenleme altına alınmıştır;

“Kayıt düzeltilmesi

MADDE 35-(1) Kesinleşmiş mahkeme hükmü olmadıkça nüfus kütüklerinin hiçbir kaydı düzeltilemez ve kayıtların anlamını ve taşıdığı bilgileri değiştirecek şerhler konulamaz. Ancak olayların aile kütüklerine tescili esnasında yapılan maddî hatalar nüfus müdürlüğüne dayanak belgesine uygun olarak düzeltilir. (2) Aile kütüklerindeki din bilgisine ilişkin talepler, kişinin yazılı beyanına uygun olarak tescil edilir, değiştirilir, boş bırakılır veya silinir.

Nüfus davaları

MADDE 36-(1) Mahkeme kararı ile yapılan kayıt düzeltmelerinde aşağıdaki usullere uyulur:

a) Nüfus kayıtlarına ilişkin düzeltme davaları, düzeltmeyi isteyen şahıslar ile ilgili resmî dairenin göstereceği lüzum üzerine Cumhuriyet savcıları tarafından yerleşim yeri adresinin bulunduğu yerdeki görevli asliye hukuk mahkemesinde açılır. Kayıt düzeltme davaları (...) nüfus müdürü veya görevlendireceği nüfus memuru huzuru ile görülür ve karara bağlanır.

b) (Değişik: 19/10/2017-7039/9 md.) Haklı sebeplerin bulunması hâlinde aynı konuya ilişkin düzeltme yapılması hâkimden istenebilir. Ad değişikliği hâlinde, nüfus müdürlüğü bu kişinin çocuklarının baba veya ana adına ilişkin kaydı, soyadı değişikliğinde ise eşin ve ergin olmayan çocukların soyadını da düzeltir.

c) Tespit davaları, kaydın iptali veya düzeltilmesi için açılacak davalara karine teşkil eder.

(2) Kişilerin başkasına ait kaydı kullandıklarına ilişkin başvurular Bakanlıkça incelenip sonuçlandırılır.”

⁵²¹ Öktem Çevik, “Sorunların Değerlendirilmesi”, 2106; “dava, her ne kadar ... ile ...'ın aynı kişiler olduğu iddiasına dayanarak mükerrer kaydın iptali istemine ilişkin ise de ... ve ...'dan olma ... T.C nolu ...'ın usulüne uygun bir evlat edinme işlemi olmaksızın yolsuz olarak nüfusa tescil edildiği anlaşılmakla iş bu kaydının iptal edilerek bu kayıttaki bilgi ve nüfus olaylarının ... T.C. kimlik nolu, ... ve ...'den olma, ...'ın kaydına taşınmasına karar verilmesi gerekirken gerçek kaydın iptaline karar verilmesi doğru değil ise de; bu husus yeniden yargılama yapmayı gerektirmediğinden bozma nedeni yapılmamış, hükmün birinci fıkrasının ikinci paragrafının değiştirilerek HUMK'un 438/7. maddesi uyarınca düzeltilerek onanmasına karar vermek gerekmiştir.” Yarg. 8. HD., 12.02.2019, E. 2017/8313, K. 2019/1349 (www.lexpera.com.tr).

kişilerin soybağına tâbi olarak kabul edilen çocuğun, soybağındaki bu uyumsuzluk nüfus sicilinin düzeltilmesi davası ile giderilebilmektedir⁵²².

(1) Davanın Tarafları

Nüfus sicilinin düzeltilmesi davası evlat edinen, evlatlık, evlat edinen ve evlatlığın mirasçıları ve resmî dairenin göstereceği lüzum üzerine, Cumhuriyet savcıları tarafından açılabilir⁵²³ (NHK. m.36). Kayıt düzeltme davaları, nüfus müdürü veya görevlendireceği nüfus memurunun katılımı ile görülmekte ve karara bağlanmaktadır.

Nüfus kaydının düzeltilmesi davasında, söz konusu kayıtların iptali sonucunda hukuki menfaatleri etkilenecek kişilerin davaya katılımlarının sağlanması gereklidir. Her ne kadar davada yasal hasım olarak nüfus müdürlüğü yer alsada miras hakkı gibi kişisel veya malvarlığına ilişkin hakları zarar görebilecek olan ilgililerin de sürece dâhil edilmesi önem arz etmektedir⁵²⁴.

(2) Davanın Açılabileceği Süre

Evlatlık ilişkisinin yok hükmünde olmasına rağmen nüfusa tescil edilmesi halinde açılacak olan, nüfus sicilinin düzeltilmesi davası herhangi bir hak düşürücü süre ya da zamanaşımı süresine tâbi değildir⁵²⁵. Tescil işleminin yapılmasının ardından evlat edinen ve evlatlık uzun süre geçerli bir evlatlık ilişkisi varmış gibi hareket ederek, açılan nüfus sicilinin düzeltilmesi davasına karşı hakkın kötüye kullanılması savunmasında bulunamazlar⁵²⁶.

⁵²² Öktem Çevik, “Sorunların Değerlendirilmesi”, 2106.

⁵²³ Ruhi, *Evlat Edinme*, 64; Gençcan, “Yokluk, Butlan ve İptal Davaları”, 33.

⁵²⁴ Canan Ruhi, Ahmet Cemal Ruhi, *Nüfus Davaları (Nüfus Kayıtlarına İlişkin Düzeltme Davaları)* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), 1062.

⁵²⁵ Öztan, *Aile Hukuku*, 1004; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 342; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 707; Işık, “4721 Sayılı Kanun”, 166; Öktem Çevik, “Sorunların Değerlendirilmesi”, 2110; “Nüfus kaydında, dayanaksız olarak küçüğün ... tarafından da evlat edinildiğinin yazılı bulunması sonuç doğurmaz. Dayanak belge olduğuna göre kaydın dayanak belgeye uygun olarak idarece düzeltilmesi her zaman mümkündür. O halde davanın ... açısından hak düşürücü süre gerekçe gösterilerek reddi doğru değil ise de verilen ret kararı yukarıda yapılan açıklamaya göre sonucu itibarıyla doğru bulunmuş ve onanması gerekmiştir.” Yarg. 2. HD., 04.11.2013, E. 2013/21724, K. 2013/ 24997 (www.lexpera.com.tr).

⁵²⁶ Gençcan, “Yokluk, Butlan ve İptal Davaları”, 34; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 144.

(3) Görevli ve Yetkili Mahkeme

Nüfus sicilinin düzeltilmesi davasında görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesi olup yetkili mahkeme, davacının yerleşim yeri adresinin bulunduğu yerdeki mahkemedir⁵²⁷.

B. Evlat Edinmenin Koşullarındaki Eksiklikler Sebebiyle Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması

1. Genel Olarak

Evlat edinmenin hukuken geçerliliği, rıza koşulu, esasa ilişkin koşullar ve usule ilişkin koşulların yerine getirilmesine bağlıdır. Bu koşullarda bir eksiklik bulunması halinde, kural olarak evlatlık ilişkisinin mahkeme kararıyla kaldırılması söz konusu olabilecektir. TMK uyarınca, evlat edinenin veya evlatlığın rızasının bulunmadığı ya da bu rızanın Kanuna uygun şekilde açıklanmadığı hallerde, taraflar hak düşürücü süre içerisinde evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını talep edebilirler (TMK m.317).

Bunun yanı sıra, evlatlık ilişkisinin kurulması için aranan esasa ilişkin eksiklikler (örneğin on sekiz yaş farkı koşuluna uyulmaması, ayırt etme gücünün bulunmaması veya küçüğün menfaatinin gözetilmemesi gibi) ile usule ilişkin eksiklikler (mahkeme kararındaki eksiklikler veya araştırma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi) evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına yol açabilmektedir. Ancak kanun koyucu, burada çocuğun üstün yararını korumak amacıyla eksikliğin giderilmesi mümkünse veya sadece usule ilişkin olup evlatlık ilişkisinin kaldırılması, küçüğün menfaatini ağır biçimde zedeleyecekse evlatlık ilişkisinin kaldırılamayacağını düzenlemiştir (TMK m.318/f.2). Kanunda öngörülen bu sebepler sınırlı sayıda olduğu için bunların dışında başka bir sebebe dayalı olarak evlatlık ilişkisinin kaldırılması talep edilememektedir. Bu nedenle tarafların anlaşması yoluyla ya da mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birinin varlığı halinde, evlat edinenin talebi üzerine evlatlık ilişkisi sona erdirilememektedir.

Türk ve İsviçre hukuk düzenleri, evlatlık ilişkisinin istikrarının korunması amacıyla dava hakkını hak düşürücü süreye bağlamıştır. TMK m. 319 (ve paralelindeki ZGB Art.269a) uyarınca dava, kaldırma sebebinin öğrenilmesinden başlayarak bir yıl içinde açılmalıdır. Alman hukukunda ise Türk ve İsviçre hukukundan farklı olarak,

⁵²⁷ Işık, “4721 Sayılı Kanun”, 166.

evlatlık ilişkisinin kaldırılmasında kamu makamlarına ve mahkemeye daha geniş yetkiler tanınarak sadece tarafların talebiyle değil, çocuğun menfaatinin tehlikeye girdiği durumlarda, aile mahkemesi tarafından re'sen kaldırma kararı verilebileceği düzenlenmiştir (BGB § 1763).

2. Rıza Eksikliği Sebebiyle Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması

a) Evlatlık Bakımından Rıza Koşulunun Sağlanmaması

(1) Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Rıza Koşulunun Sağlanmaması

Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlatlığın aile yaşantısı önemli ölçüde değişmektedir. Evlatlığın öz ana babası ile ilişkileri önemli ölçüde sınırlandırıldığı için kanun koyucu, evlatlığın da menfaatinin sağlanması düşüncesiyle farklı kişilerin rızalarının alınması gerektiğini düzenlemiştir⁵²⁸. Evlatlık ilişkisinin kurulmasında rızası alınacak olanlar, evlatlık ilişkisinin kurulması sırasında rızası aranan kişilerdir⁵²⁹.

Bu kapsamda rızası alınması gereken ilk kişi, evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla aile hayatı önemli ölçüde değişecek olan evlat edinilecek küçüktür⁵³⁰. Evlatlığın rızasının yanı sıra evlatlığın ana babasının da rızası gerekmekte birlikte, evlatlık vesayet altındaysa da vesayet dairelerinin izninin alınması gerekmektedir. Aksi takdirde evlatlık ilişkisinin rıza eksikliği sebebiyle kaldırılması söz konusu olacaktır.

(a) Küçüğün Rızasının Alınmaması

TMK m.308/f.2’de ayırt etme gücünü haiz olan küçüğün rızası olmadıkça, evlat edinilemeyeceği düzenleme altına alınmıştır. Evlatlık ilişkisinin kurulması, evlatlığın kişiliği ile doğrudan ilişkili olduğu için evlatlığın ayırt etme gücüne sahip olması aranmakla birlikte⁵³¹, evlatlığın ayırt etme gücüne sahip olmaksızın da evlat edinilebilmesi mümkündür⁵³². Ayırt etme gücüne sahip olan küçük, sınırlı ehliyetsiz kategorisine girdiği için ve sınırlı ehliyetsizlerin şahsa sıkı sıkıya bağlı olan haklarını bizzat kullanmaları nedeniyle evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin rızasını bizzat

⁵²⁸ Bagaç İçen, “Yargıtay Kararları Işığında”, 161- 162.

⁵²⁹ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 244.

⁵³⁰ Dönmez, “Evlat Edinmede Rıza”, 167.

⁵³¹ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 59.

⁵³² Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 126.

açıklaması gerekmektedir⁵³³. Bu anlamda yasal temsilci ya da iradi temsilci, evlatlık yerine rıza açıklamasında bulunamamaktadır⁵³⁴. Ayırt etme gücünü haiz küçüğün rızasını arayan bu düzenleme emredici nitelikte olup aksinin kararlaştırılması mümkün değildir⁵³⁵. Söz konusu hüküm, çocuğun katılım hakkının da bir gereği olarak karşımıza çıkmaktadır⁵³⁶. Türkiye'nin de taraf olduğu Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi m.6'da da bu husus şu şekilde vurgulanmıştır: “*Bir çocuğu ilgilendiren davalarda adli merci, bir karar almadan önce: a) Çocuğun yüksek çıkarına uygun karar almak için yeterli bilgiye sahip olup olmadığını kontrol etmeli ve gerektiğinde özellikle velayet sorumluluğunu elinde bulunduranlardan ek bilgi sağlamalıdır. b) Çocuğun iç hukuk tarafından yeterli idrak gücüne sahip olduğunun kabul edildiği durumlarda, - çocuğun bütün gerekli bilgiyi edindiğinden emin olmalıdır. - çocuğun yüksek çıkarına açıkça ters düşmediği takdirde, gerekirse kendine veya diğer şahıs ve kurumlar vasıtasıyla, çocuk için elverişli durumlarda ve onun kavrayışına uygun bir tarzda çocuğa danışmalıdır. - çocuğun görüşünü ifade etmesine müsaade etmelidir. c) Çocuğun ifade ettiği görüşe gereken önemi vermelidir.*”

Evlatlık küçüğün, evlatlık ilişkisinin kurulmasına rıza göstermesi için kaç yaşında olması gerektiğine ilişkin, Kanunda bir düzenleme bulunmasa da doktrinde somut olayın niteliğine göre bir değerlendirme yapılması gerektiği ileri sürülmektedir⁵³⁷. İsviçre Federal Mahkemesi'nin bir kararına göre, on yaşındaki çocuğun ayırt etme gücü

⁵³³ Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 376; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 226; Öztan, *Aile Hukuku*, 963; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 499; Dönmez, “Evlat Edinmede Rıza”, 169; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 98; Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 172; Özcan, “Rıza”, 709.

⁵³⁴ Bagaç İçen, “Yargıtay Kararları Işığında”, 165.

⁵³⁵ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 578.

⁵³⁶ Bahar Öcal Apaydın, “Çocuğun Katılım Hakkı Çerçevesinde Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, içinde *Türk Medeni Hukuku Çerçevesinde Aile Hukukunda Güncel Meseleler Sempozyumu*, editör Yasemin Güllüoğlu Altun (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 140-141.

⁵³⁷ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 459; Yılmaz, *Aile Hukuku*, 493; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 134; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 48; Yargıtay da bu yönde vermiş olduğu bir kararda, “...Medeni Kanunun 316'ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan evlat edinmeye, ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasından, evlat edinen ile edinilenin dinlenmelerinden ve gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verilir. Aynı Kanunun 308'inci maddesinin ikinci fıkrasındaki “ayırt etme gücüne sahip olan küçük, rızası olmadıkça evlat edinilemez”, hükümleri gereğince küçüklerin mahkemece dinlenmeleri, ilköğretim çağında olmaları nedeniyle ayırt etme gücüne sahip olup olmadıkları gözlenerek evlat edinilmeye rıza gösterip göstermediklerinin sorulması gerekirken, 07.05.2008 tarihli duruşmaya da katıldıkları halde beyanları alınmadan davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.” Yarg. 2. HD., 30.11.2010, E. 2010/ 16483, K. 2010/ 199941 (Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 501).

bulunmazken, on dört yaşındaki çocuk ayırt etme gücüne sahip kabul edilmektedir⁵³⁸. İsviçre Medeni Kanunu'nda 2018 tarihli değişiklikten önce, ayırt etme gücüne sahip olan çocuğun rızasının alınması yönünde düzenleme bulunmaktaydı. Daha sonra yapılan değişiklikle evlatlığın, evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin rızasının ayırt etme gücünün olup olmamasına göre değerlendirilmeyeceği düzenlenmiştir⁵³⁹ (ZGB Art.268a/Abs.1). Evlatlık küçüğün yaşı veya başka sebeplerin bulunması, rızasının alınmasına engel oluşturuyorsa, rızası alınmayacaktır⁵⁴⁰. Ayırt etme gücüne sahip olan küçüğün dinlenmemesine ilişkin karar alınması halinde ise küçüğün, bu karara itiraz edebileceği düzenlenmiştir⁵⁴¹ (ZGB Art.268a/Abs.3).

Alman hukukunda ise küçüğün evlatlık ilişkisine rıza gösterebilmesi için on dört yaşını doldurması gerekmektedir⁵⁴² (BGB § 1746). Bu düzenlemeye göre evlatlığın on dört yaşını doldurmamış olması halinde, yasal temsilcisi rıza gösterebilmektedir⁵⁴³.

Evlatlığın rıza açıklamasının belirli bir evlatlık ilişkisinin kurulmasına yönelik olması gereklidir. Bu anlamda evlatlığın ana babasının, evlat edinen kişi ya da kişiler belli olmasa da rıza gösterebilecekleri kabul edilirken, evlatlık bakımından rızanın açık, kesin ve belirli olması aranmaktadır⁵⁴⁴.

Ayırt etme gücüne sahip olan bir küçük, evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin rızasını, evlatlığın bilgi edinme hakkının gereği olarak⁵⁴⁵, evlatlık ilişkisi hususunda bilgilendirilmesinden sonra aile mahkemesinin huzurunda açıklamalıdır⁵⁴⁶. Küçüğün evlatlık ilişkisine rızası şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu için evlat edinmeye ilişkin

⁵³⁸ BGE 107 II 22; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 323, dn. 222; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 134; Öztan, *Aile Hukuku*, 963.

⁵³⁹ Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 103; Yılmaz, “Güncel Gelişmeler, 154; Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 70.

⁵⁴⁰ Güven, *İsviçre Medeni Kanunu*, 390.

⁵⁴¹ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 71.

⁵⁴² Baygın, *Soybağı Hukuku*, 169; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 136.

⁵⁴³ Dönmez, “Evlat Edinmede Rıza”, 171.

⁵⁴⁴ Dönmez, “Evlat Edinmede Rıza”, 176; Özcan, “Rıza”, 710; Süleyman Yalman, “Evlat Edinmede Rıza”, *AHBVÜHFD*, 8/2 (2004): 5.

⁵⁴⁵ Evlatlığın bilgilendirilmesi BMÇHS'nin 3., 12. ve 21. Maddelerine dayandırılmaktadır. Bkz. Bagaç İçen, “Yargıtay Kararları Işığında”, 168.

⁵⁴⁶ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 460; Yılmaz, *Aile Hukuku*, 493; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 170; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 500; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 135; ayırt etme gücüne sahip olan küçüğün bilgilendirilmesi yükümlülüğünün Kanunda açıkça düzenlenmesi gerektiği yönünde bkz. Aytaç, “Ülkelerarası Evlat Edinme”, 40.

mahkeme kararı verilinceye kadar rıza, küçük tarafından geri alınabilir⁵⁴⁷. Evlatlığın, evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin rızası hiçbir koşula bağlanamamaktadır. Rızanın geciktirici ya da bozucu koşula bağlanması halinde, verilen rıza geçersiz olup evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olabilecektir⁵⁴⁸.

Evlatlığın ayırt etme gücüne sahip olmaması halinde, küçüğün evlat edinilebilmesi için rızası aranmayacaktır⁵⁴⁹. Bu durumda yasal temsilcinin izninin alınması gerekir⁵⁵⁰. Ancak evlatlık küçüğün ayırt etme gücünün olmaması görüşlerinin dikkate alınmayacağı anlamına gelmemelidir. Bu kapsamda TMK m. 305 ve TMK m. 316 hükümleri gereğince çocuk dinlenmeli ve evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin olarak görüş ve düşüncesi alınmalıdır⁵⁵¹.

Evlatlık ilişkisinin kurulmasında, küçüğün rızası evlatlık ilişkisinin geçerlilik unsuru niteliğinde olduğu için⁵⁵² rızanın alınmaması halinde evlatlık ilişkisinin kaldırılması, TMK m.317 uyarınca istenebilmektedir⁵⁵³. Kanun koyucu rıza eksikliği nedeniyle evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını, “küçüğün menfaati bunun sonucunda ağır biçimde zedelenmeyecekse” koşuluna bağlamıştır.

Doktrindeki azınlık görüşe göre⁵⁵⁴ rıza koşulu evlatlık ilişkisinin kurucu unsuru olduğu için⁵⁵⁵ rızanın alınmaması halinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılabilmesi ileri sürülmektedir. Ancak bir hukuki işlemin kurucu unsurundaki eksiklikler o hukuki işlemin

⁵⁴⁷ Makaracı Başak, Erdem, *Aile Hukuku*, 387; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 501; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 129.

⁵⁴⁸ Dönmez, “Evlat Edinmede Rıza”, 176.

⁵⁴⁹ Bagaç İçen, “Yargıtay Kararları Işığında”, 170.

⁵⁵⁰ Hatemi, *Aile Hukuku*, 182.

⁵⁵¹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 127; Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 173; Aytaç, “Ülkelerarası Evlat Edinme”, 40; Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 58; Özcan, “Rıza”, 708-709.

⁵⁵² Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 50.

⁵⁵³ Öztan, *Aile Hukuku*, 1004; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 141; “TMK'nın 308/2. maddesinde ayırt etme gücüne sahip olan küçüğün rızası olmadıkça evlat edinilemeyeceği amir hüküm olarak düzenlenmiştir. Dosya içerisindeki bilgi ve belgelerden, evlat edinilecek ...'un 25.11.2000 doğumlu olduğu, mahkemece ...'un beyanı alınmaksızın davanın kabulüne karar verildiği anlaşılmıştır. Buna göre Mahkemece, 25.11.2000 doğumlu olup ayırt etme gücüne sahip çocuk bizzat dinlenerek evlat edinmeye rızası olup olmadığı tespit edilip sonucuna göre karar verilmesi gerekirken küçüğün beyanı alınmaksızın davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.” Yarg. 8. HD., 08.03.2018, E. 2017/6616, K.2018/8523 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

⁵⁵⁴ Yılmaz, *Aile Hukuku*, 493; Makaracı Başak, Erdem, *Aile Hukuku*, 386; Dönmez, “Evlat Edinmede Rıza”, 256; Belen'e göre, evlatlığın rızasının bulunmaması halinde, TMK m.317 kapsamında bir değerlendirme de yapılamamaktadır. Burada evlatlık ve Cumhuriyet savcısı nüfus sicilinin düzeltilmesi davası açabilmektedir. Bkz. Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 104, 105.

⁵⁵⁵ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 142.

yokluğuna sebebiyet vermektedir. Kanunda da evlatlığın rızasının alınmaması, evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebebi olarak düzenlendiği için bu görüşe katılmıyoruz⁵⁵⁶.

(b) Küçüğün Ana Babasının Rızasının Alınmaması

Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla velayet hakkından doğan hak ve yükümlülükler, evlat edinene geçse de evlatlığın öz ana babası ile aile bağları da bir ölçüde devam etmektedir⁵⁵⁷. Bu nedenle de evlatlık ilişkisinin geçerli bir şekilde kurulabilmesi için evlatlık küçüğün ana ve babasının da açık rızasının alınması gerekmektedir (TMK m.308/f.1). Ana babanın boşanmış olması ya da ayrı yaşamaları, rızalarının alınması için engel değildir. Bu anlamda her ikisinin de rızası alınmalıdır⁵⁵⁸.

Ana babanın rızasının alınması, evlatlığın ayırt etme gücünün olup olmamasına da bağlı değildir. Bu kapsamda evlat edinilecek küçük, ayırt etme gücüne sahip olsa da olmasa da ana babasının rızası ile evlat edinilebilecektir⁵⁵⁹. Rızası alınması gereken ana baba, evlat edinme kararının verildiği sırada, evlatlık küçüğün hukuki anlamda ana babasıdır. Örneğin evlatlık ilişkisinin kurulmasından sonra babalığına hükmedilen babanın, evlatlık ilişkisinin kurulmasında rızası aranmamaktadır. Rızası alınmayan babanın bu durumda, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteme hakkı da yoktur⁵⁶⁰.

Doktrinde, evlatlık küçüğün babası ile evlatlık arasında, ana ile evlilik, tanıma ya da babalık hükmü ile hısımlık kurulmadıkça, babanın evlatlık ilişkisinin kurulmasında

⁵⁵⁶ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 142; Öztan, *Aile Hukuku*, 965; Bagaç İçen, “Yargıtay Kararları Işığında”, 169; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 50.

⁵⁵⁷ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 323.

⁵⁵⁸ Öztan, *Aile Hukuku*, 966; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 37; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 173; “... Davacı karı ve koca, küçüğü evlat edinmek için açtıkları davada husumeti boşanma sonucu velayet kendisine verilen küçüğün babasına yöneltmişlerdir. Evlat edinme küçüğün ana ve babasının rızasını gerektirir. O halde, husumetin küçüğün annesine de yöneltilmesi gerekmektedir. Bu husus gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır...” Yarg. 2. HD., 08.03.2004, E. 2004/1977, K.2004/2815 (Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 49, dn.57’den naklen).

⁵⁵⁹ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 172.

⁵⁶⁰ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 489; Özcan, “Rıza”, 713.

rızasının alınmayacağı ileri sürülmektedir⁵⁶¹. Bu anlamda biyolojik babanın evlatlık ilişkisinin kurulmasına rıza verebilmesi için evlat edinilecek küçük ile arasında hısımlık kurulmalıdır⁵⁶². Aydoğdu'ya göre, baba ile çocuk arasında soybağı kurulmamış olsa da nerede olduğu bilinen babanın en azından dinlenmesi gerekir⁵⁶³.

Alman hukukunda ise biyolojik babanın da rızasının aranması gerektiği BGB § 1741/Abs.1'de açıkça düzenlenmiştir⁵⁶⁴. Ancak çocuğun hukuken soybağına sahip olduğu babası varsa bu durumda, biyolojik babanın rızası aranmamaktadır⁵⁶⁵.

Doktrinde tartışmalı olsa da evlatlık ilişkisinin kurulmasında, ana babanın rızasının aranması, velayet hakkından bağımsız olarak, doğrudan doğruya şahsa sıkı sıkıya bağlı bir kişilik hakkı unsuru niteliğindedir⁵⁶⁶. Dolayısıyla ana ya da babanın velayet hakkına sahip olmadığı hallerde dahi evlatlık bağının kurulabilmesi için rızalarının alınması, yasal bir gereklilik olarak kabul edilir⁵⁶⁷. Evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin verilen bu rıza, ana babanın evlat edinen veya evlat edinenleri bilmemesi ya da tanımaması halinde de geçerli olacaktır⁵⁶⁸ (TMK m.309/f.3).

Ana babanın evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin rıza beyanı, evlatlık küçüğün rıza beyanında olduğu gibi şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak niteliğindedir. Bu anlamda ayırt

⁵⁶¹ Öztan, *Aile Hukuku*, 966; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 324; "...Küçük Kader evlilik dışı doğum olarak annesinin kızlık hanesine annenin bildirdiği baba ismiyle 1.12.2006 tarihinde nüfusa tescil edilmiştir. Dâhili davalı İlyas ile çocuk arasında soybağı tesis edilmemiştir. Baba mevcut ve belli ise rıza aranır veya koşulları varsa aranmaz. Çocukla arasında soybağı kurulmadığına göre İlyas'ın rıza beyanı da söz konusu olmaz. Bu husus gözetilmeksizin İlyas'la ilgili de aleyhinde "kesin hüküm" oluşturacak şekilde rızanın aranmamasına karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır." Yarg. 2. HD., 18.10.2010, E. 2010/15674, K. 2010/17024 (Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 502); "Açıklandığı gibi, küçükle müdahil O. U. arasında soybağı ilişkisi kurulmamış olduğundan, yasal olarak bu kişinin "baba" sıfatı bulunmamakla rızası da gerekmemektedir." Yarg. 2. HD., 26.05.2010, E. 2009/7595, K.2010/10184 (www.kazancı.com.tr).

⁵⁶² Özcan, "Rıza", 712; TMK m.311/b.1'in zıt anlamından çıkan yorumuna göre, biyolojik babanın da rızası alınmalıdır. Bkz. Ali Haydar Yağcıoğlu, "Alman Hukukuyla Karşılaştırmalı Olarak Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Biyolojik Babanın Rızası ve Sahip Olduğu Haklar", *DEÜHFD*, 26/2 (2024): 1238.

⁵⁶³ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 220, 231.

⁵⁶⁴ Yağcıoğlu, "Alman Hukuku", 1193.

⁵⁶⁵ Yağcıoğlu, "Alman Hukuku", 1193.

⁵⁶⁶ Öztan, *Aile Hukuku*, 966.

⁵⁶⁷ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 460; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 228; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 217; Yalman, "Rıza", 9.

⁵⁶⁸ Öztan, *Aile Hukuku*, 970; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 326; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 579; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 229; Dönmez, "Evlat Edinmede Rıza", 176.

etme gücüne sahip olan ana baba, yasal ya da iradi temsilci aracılığıyla bu rızasını açıklayamaz⁵⁶⁹.

Evlatlık ilişkisinin kurulmasında Kanunda aranan rıza veya izinlerin alınabilmesinin yanı sıra rızanın, Kanunda aranan şekle uygun bir şekilde açıklanması da önem arz etmektedir. Bu kapsamda TMK m.309/f.2’de düzenlenmiş olduğu üzere, rızanın yetkili mahkemeye tutanağa geçirilmek kaydıyla sözlü veya yazılı olarak açık bir şekilde açıklanması gerekmektedir⁵⁷⁰. Yargıtay da vermiş olduğu bir kararında, “*yasal düzenlemelere göre, ananın, küçüğü kuruma teslim için başvuruda bulunurken, dilekçesinde evlat edinilmesine rıza gösterdiğini belirtmiş olmasını*” geçerli bir rıza beyanı olarak değerlendirmemiştir⁵⁷¹. Ancak bizim de katıldığımız doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, çocuğunu rızasıyla kurumun bakımına bırakan ana ve/veya babanın tekrar rızasının alınması gerekli olmamalıdır⁵⁷². Geçerli bir rıza beyanının verilmemesi halinde de küçüğün menfaatinin zedelenmemesi koşuluyla evlatlık ilişkisinin kaldırılması istenebilir.

Kanun koyucu, ana babanın evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin verecekleri rıza beyanını ve rızanın geri alınmasını, zaman yönünden de kısıtlamıştır. TMK m.310’da da düzenlendiği üzere rıza, evlatlık küçüğün doğumundan itibaren altı hafta geçmeden verilemez. Aksi takdirde verilen rıza geçersiz olacaktır⁵⁷³. Ana ve babanın, hukuken geçersiz bir zamanda verdikleri rızanın sonradan geçerli hâle gelmesi mümkün değildir. Zira rıza için öngörülen süre geçmiş olsa dahi, kanunen geçersiz olan bu rıza geçerlilik kazanmaz⁵⁷⁴. Altı hafta geçtikten sonra rıza verilmesi halinde de bu rıza beyanı, tutanağa geçirildiği tarihten itibaren altı hafta içinde geri alınabilir. Geri almadan sonra, evlatlığın ana babası tekrar evlatlık ilişkisinin kurulmasına rıza gösterirse, bu durumda verilen rıza kesin olup geri alınamaz (TMK m.310/f.3). Ana babanın, evlatlık ilişkisinin kurulmasına

⁵⁶⁹ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 460; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 175; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 236; Özcan, “Rıza”, 713.

⁵⁷⁰ Öztan, *Aile Hukuku*, 969; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 325; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 178; Özcan, “Rıza”, 714.

⁵⁷¹ Yarg. 2. HD., 17.12.2012, E. 2011/18166, K. 2012/30659 (www.lexpera.com.tr).

⁵⁷² Dönmez, *Evlat Edinmede Rıza*, 214.

⁵⁷³ Öztan, *Aile Hukuku*, 968; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 376; Alman hukukunda bu süre sekiz haftadır. Şahin Şengül, “Alman Hukukunda”, 339.

⁵⁷⁴ Dönmez, “Evlat Edinmede Rıza”, 181.

rıza göstermesi evlatlık ergin olana kadar aranmaktadır⁵⁷⁵. Evlatlık ergin olduktan sonra ana babanın rızası olmaksızın evlat edinilebilir. Alman hukukunda ise hukukumuzdaki düzenlemenin aksine verilen rıza geri alınamamaktadır⁵⁷⁶.

Evlatlık ilişkisinin geçerli bir şekilde kurulabilmesi için ana babanın rızası, Kanunda sayılan hallerden birinin varlığı halinde aranmamaktadır⁵⁷⁷. TMK m.311’de düzenlendiği üzere rızanın aranmadığı haller şu şekildedir;

“1. Kim olduğu veya uzun süreden beri nerede oturduğu bilinmiyorsa veya ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunuyorsa⁵⁷⁸,

2. Küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmiyorsa.⁵⁷⁹”

Ana babanın rızasının aranmayacağı haller, Kanunda sadece bu nedenlerle sınırlandırılmış olup kıyas yoluyla genişletilemeyeceği kabul edilmektedir⁵⁸⁰. ZGB’de 2018 yılında yapılan değişiklikle, Art.265c hükmünde yer alan evlat edinilecek küçükle ilgilenmeme, özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmeme hali, rızanın alınmaması

⁵⁷⁵ Alman hukukunda, küçüklerin evlat edinilmesinde evlatlığın on dört yaşın altında ya da üstünde olmasına göre, rızasının alınıp alınmayacağı farklılık gösterse de ana babanın evlat edinmeye rıza vermesi konusunda herhangi bir yaş sınırı getirilmemiştir. Bkz. Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 265.

⁵⁷⁶ Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 156; Şahin Şengül, “Alman Hukukunda”, 338.

⁵⁷⁷ Rızanın alınmadığı hallerin değerlendirilmesinde, ana babanın kusurlu olup olmadığına bakılmaz. Bkz. Öztan, *Aile Hukuku*, 972.

⁵⁷⁸ Ana babanın ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun olmaları, ayırt etme gücünü bir daha hiçbir zaman kazanamamaları olarak değerlendirilmemelidir. Evlat edinme işlemleri süresi boyunca, ayırt etme gücünden yoksun olmaları şeklinde anlaşılmalıdır. Bkz. Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 328.

⁵⁷⁹ Ana babanın evlatlık küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yerine getirmemesi hususunda velayetin kaldırılması gerekmemekle birlikte, velayetin kaldırılmasını düzenleyen TMK m.348/b.2 ile paralel şekilde değerlendirme yapılmaktadır. Bkz. Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 464; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 328; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 312; Yargıtay’ın bu konuda vermiş olduğu bir kararda, “davalı ... küçüğün babası olup rızasının bulunmadığını bildirmiş ve mahkemece babanın rızasının bulunmaması nedeni ile davanın reddine karar verilmiş ise de, davalı ...’ın halen hükümlü olarak ceza evinde bulunduğu, davalının cezaevinde olması nedeni ile de velâyet görevini yerine getiremeyeceği gibi, TMK m.311/2 gereğince “Küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmiyorsa” hükmünün somut olayda gerçekleştiği dikkate alınarak, evlat edinmede baba rızası aranmamasına karar verilerek davanın kabulü gerekirken yerinde olmayan gerekçe ile reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.” Yarg. 2. HD., 01.03.2022, E. 2021/8467, K. 2022/1932 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>); “toplana delillerden çocuğun annesi ile babası (davalı)...’ın 10.05.2000 tarihinde kesinleşen kararla boşandıkları, boşanma kararı ile ortak çocuk ...’ın velayetinin anneye verildiği ve çocuk için babanın anneye iştirak nafakası ödemesinin hüküm altına alındığı, çocuğun babasının, boşanma tarihinden itibaren beş yıldan beri çocuğunu arayıp sormadığı, ödemekle yükümlü olduğu nafakayı dahi ödemediği, çocukla kişisel ilişki bile kurmadığı bu suretle çocuklara karşı özen yükümlülüğünü yerine getirmedeği anlaşılmaktadır. Bu halde babanın rızası aranmaz. (TMK. md. 311/2) Yasada öngörülen diğer koşullar da gerçekleşmiştir. Davacının evlat edinme talebinin ... yönünden kabul edilmesi gerekirken isteğin reddi doğru görülmemiştir.” Yarg. 2. HD., 26.09.2006, E. 2006/5079, K. 2006/12474 (www.lexpera.com.tr).

⁵⁸⁰ YHGK., 23.12.2020 , E.2017/1926, K. 2020/1057 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>); Özcan, “Rıza”, 715.

gereken haller kapsamında çıkarılmıştır⁵⁸¹. Doktrindeki bir görüşe göre, ana babanın bu hallerden birinin varlığında rızası alınmasa da en azından dinlenmeleri gerektiği ileri sürülmektedir⁵⁸². Ana babanın rızasının alınmaması da yine bir mahkeme kararıyla tespit ettirilecektir⁵⁸³. Rızası alınmayan kişiye bu yönde bir bildirimin yapılmamış olması, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına sebebiyet verebilir⁵⁸⁴.

Evlatlık küçüğün, gelecekte evlat edinilebilmesi amacıyla bir kuruma yerleştirilmesi halinde, ana babadan birinin rızası da eksikse evlat edinenin ya da evlat edinmeye aracılık yapan kurumun talebi doğrultusunda ve küçüğün yerleştirilmesinden önce⁵⁸⁵, evlatlık küçüğün oturmuş olduğu yer mahkemesi bu rızanın aranıp aranmamasına karar verebilir (TMK m.312/f.1). Ana ve babadan birinin rızasının alınmamasının evlat edinen ya da evlat edinmeye aracılık eden kurumun istemine bağlı olması doktrinde eleştirilmiştir. Bu konuda kanaatimizce de kararı verecek olan hâkim re'sen bu yönde karar alabilmelidir⁵⁸⁶.

Alman hukukunda ana babanın rızasının alınmayacağı haller, BGB § 1748'de "ebeveynlerden birinin rızasının ikamesi" başlığı altında düzenlenmiştir. Bu

⁵⁸¹ Dönmez, "Evlat Edinmede Rıza", 204; Demirbaş, Armağan, "Değişiklikler", 60; Zorlutuna, "Küçüklerin Evlat Edinilmesi", 113-114.

⁵⁸² Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 266; Yalman, "Rıza", 10.

⁵⁸³ Ana babadan biri, evlatlık küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmiyorsa ve rızası da alınmayacaksa mahkeme, rızası alınmayan ana ya da babaya bu kararı ayrıca yazılı olarak kendisine bildirecektir (TMK m.312/f.3).

⁵⁸⁴ Çağlayan Aygün, "Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması", 413.

⁵⁸⁵ Küçüğün yerleştirilmesinden önce ifadesi doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, küçüğün kuruma yerleştirilmesi olarak anlaşılmalıdır. Bkz. Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 581; Özcan, "Rıza", 716; bir diğer görüşe göre ise evlat edinmek isteyen kişi veya ailenin yanına yerleştirilmesi olarak anlaşılmalıdır. Bkz. Baygın, *Soybağı Hukuku*, 182; Yargıtay'a göre, ana babanın rızasının aranmamasına ilişkin karar, evlatlık küçüğün kuruma yerleştirilmesinden sonra evlat edinme kararından bağımsız olarak talep edilememektedir. Safa Koçoğlu, "Evlat Edinmede Ana ve Babanın Rızasının Aranıp Aranmaması Sorununun, Özellikle Yetkili Kurum Aracılığı ile Evlat Edinme Açısından İncelenmesi" *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 38 (2019): 256; ZGB'de 2018 yılında yapılan değişiklikle Art.265/d'de küçüğün yerleştirilmesinden önce ifadesi, küçüğün ailenin yanına yerleştirilmesinden önce verilmesi şeklinde değiştirilmiştir. Dönmez, "Evlat Edinmede Rıza", 204; Küçüğün yerleştirilmesinden önce ifadesi, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun vermiş olduğu içtihadı birleştirme kararına göre, "açıklanan hususlar bir arada değerlendirildiğinde, madde metninde geçen ikinci "yerleştirilme" ifadesinin küçüğün evlat edinecek kişi veya ailenin yanına yerleştirilmesi olarak anlamak gereklidir. Diğer bir deyişle, bu fıkra kapsamında düzenlenen ana ve/veya babanın rızasının aranıp aranmayacağına yönelik karar, aracı kuruma yerleştirilen küçüğün evlat edinecek kişi veya ailenin yanına yerleştirilmesinden önce verilmelidir. Nitekim burada amaç, devletin koruması altına alınmış olan küçüğün, evlat edinilmek üzere aile yanına yerleştirilmesinden önce, rızanın aranıp aranmaması sorununun çözülmüş olması, küçüğün evlat edinme amacıyla yerleşmesinden sonra olumsuz bir karar verilmesi hâlinde doğacak zararların önlenmesidir." YHGK., 23.12.2020, E. 2017/1926, K. 2020/1057 (www.lexpera.com.tr).

⁵⁸⁶ Kumru Kılıçoğlu Yılmaz, "Küçüklerin Evlat Edinilmesinin Miras Hukuku ve Biyolojik Ana Babanın Rızası Açısından İncelenmesi", *Pearson Journal of Social Sciences & Humanities*, 6/13 (2021): 108.

düzenlemeye göre, ana babadan biri, çocuğa karşı yükümlülüklerini sürekli ve ağır biçimde ihlal ediyorsa ve evlatlık ilişkisinin kurulmaması halinde çocuk dezavantajlı duruma düşüyorsa çocuğun talebi ile aile mahkemesi, ebeveynlerden birinin rızasını ikame edecek şekilde karar alabilir⁵⁸⁷.

Evlatlık küçüğün ana ve/veya babası haklı bir neden olmaksızın evlatlık ilişkisinin kurulmasına rıza göstermiyorlarsa, bu durumda evlatlık ilişkisi geçerli bir şekilde kurulamayacaktır. Doktrinde bu konuda, TMK m.311/b.2 hükmüne binaen ana ve/veya babanın rızası alınmaksızın evlatlık ilişkisinin kurulabileceği ileri sürülmektedir⁵⁸⁸. Bir diğer görüş ise TMK m.2 gereğince hâkimin Alman hukukunda olduğu gibi ailenin yerine rıza verebileceği yönündedir⁵⁸⁹. Kanunda her ne kadar ana babanın rızasının aranmayacağı haller, sınırlı sebeplerle düzenlenmiş olsa da ana baba haklı bir sebep olmaksızın, evlatlık ilişkisinin kurulmasına rıza vermiyorsa, kanaatimizce mahkeme tarafından rızanın alınmaması yönünde bir karar alınması gerekmeyle birlikte, rıza alınmamasına rağmen evlatlık ilişkisi kurulmuşsa bu durumda da rıza vermeyen ana baba, TMK m.317 gereğince evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyememelidir. Ancak daha iyi bir hukuki korumanın sağlanması yönünden, bu hususta kanuni bir düzenleme yapılmasının gerektiği kanaatindeyiz.

Ana babanın rızasının, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına olan etkisini değerlendirmek gerekirse, kural olarak ana baba ayırt etme gücüne sahip olmasına rağmen rıza beyanını bizzat açıklamamışsa, ana babanın rıza beyanı hiç alınmamışsa⁵⁹⁰, sadece ananın ya da sadece babanın rızası alınmışsa, Kanunda düzenlenen altı haftalık süre sınırlamasına uyulmaksızın rıza beyanı açıklanmışsa⁵⁹¹ ya da rıza beyanı evlat edinmenin mahiyeti ile bağdaşmayan geciktirici veya bozucu koşula bağlı olarak

⁵⁸⁷ Dönmez, “Evlat Edinmede Rıza”, 205.

⁵⁸⁸ Dural, Öğüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 324; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 229; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 294; Öztan, *Aile Hukuku*, 967.

⁵⁸⁹ Kılıçoğlu Yılmaz, “Biyolojik Ana Babanın Rızası”, 109.

⁵⁹⁰ Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 376.

⁵⁹¹ Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 116; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 244.

açıklanmışsa⁵⁹², evlatlık ilişkisi geçerli bir şekilde kurulmamış olacağı için⁵⁹³ TMK m.317 gereğince, evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olacaktır. Kural olarak bu gibi hallerde, evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olsa da bu sebeplerden biriyle evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının talep edilmesi, küçüğün menfaatinin ağır biçimde zedelenmemesi koşuluna bağlanmıştır⁵⁹⁴. Ana babanın bu rıza beyanını açıklarken oturdukları yer mahkemesine açıklamamaları gibi şekle ilişkin hususlara uymamaları halinde de evlatlık ilişkisinin kaldırılamayacağı ileri sürülmektedir⁵⁹⁵. Kanaatimizce de rıza koşulunda bu eksikliklerin olması hali usuli bir nedene dayandığı için TMK m.318/f.2'nin kıyasen uygulanması yoluyla evlatlık ilişkisinin kaldırılmamalıdır.

(c) Küçüğün Vesayet Altında Olması Halinde Vesayet Dairelerinin İzninin Alınmaması

Evlat edinilecek küçüğün vesayet altında olması halinde, TMK m.308/f.3 ve TMK m. 463/b.1 gereğince, evlatlığın ayırt etme gücünün olup olmadığına bakılmaksızın vesayet dairelerinin izni gereklidir⁵⁹⁶ (ZGB Art.265/Abs.3). Bu kapsamda vesayet altındaki evlatlık küçüğün evlat edinilebilmesi, hem vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinin hem de denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesinin izin vermesine bağlıdır⁵⁹⁷.

Doktrinde, velayet altında olan evlatlık küçüğün evlat edinilebilmesi için hem kendisinin hem de ana babasının rızası aranırken, vesayet altında olan küçüğün rızasının alınmaması eleştirilmektedir⁵⁹⁸. Bu konuda, evlat edinilecek küçük ayırt etme gücüne sahipse vesayet dairelerinin izninin alınmasının yanında, evlatlık küçüğün de rızasının

⁵⁹² Evlatlık veren ana baba, çocuğun evlat edinilmesine koşula bağlı olarak rıza verebilir; bkz. Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 462; Yılmaz, *Aile Hukuku*, 494; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 326; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 248, 249.

⁵⁹³ Ana babanın evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin olarak rıza vermeleri, evlatlık ilişkisinin kurucu unsuru değildir. Bu nedenle rızanın alınmaması evlatlık ilişkisinin yokluğuna değil, evlatlık ilişkisinin esasına ilişkin bir koşul olup evlatlık ilişkisinin kaldırılması gerekmektedir. Bkz. Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 744-745.

⁵⁹⁴ Öztan, *Aile Hukuku*, 975.

⁵⁹⁵ Öztan, *Aile Hukuku*, 975; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 343; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 743.

⁵⁹⁶ Öztan, *Aile Hukuku*, 968; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 378; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 183; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 311; Dönmez, “Evlat Edinmede Rıza”, 238; İsviçre hukukunda 2018 yılında yapılan değişiklikle vesayet altında olan çocukların kapsamı genişletilerek kayyım atanan kişiler de hükmün kapsamında alınmıştır. Bu kapsamda kayyımın da izni gerekmektedir. Bkz. Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 60.

⁵⁹⁷ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 465.

⁵⁹⁸ Dönmez, “Evlat Edinmede Rıza”, 239; Özcan, “Rıza”, 710.

alınması gerektiği ileri sürülmektedir⁵⁹⁹. Vesayet daireleri, evlatlık ilişkisinin kurulmasına izin verirken öncelikle çocuğun üstün yararını gözetmek zorundadır⁶⁰⁰. Çocuğun vasisinin, evlatlık küçüğü evlat edinmek istemesi halinde ise menfaat çatışması olduğu için sulh hukuk mahkemesi tarafından kayyım atanması gerekir⁶⁰¹ (TMK m.426/b.2).

Vesayet dairelerinin izni alınmaksızın evlatlık ilişkisi kurulamayacaktır ancak her nasılsa kurulmuş olsa bile evlatlık ilişkisi kaldırılacaktır⁶⁰². Evlatlık ilişkisinin kaldırılması istenmesi, evlatlık küçüğünün menfaatinin zedelenmesine yol açacaksa, bu durumda da evlatlık ilişkisinin kaldırılması TMK m.317 gereğince istenemeyecektir. Vesayet dairelerinin izninin sonradan tamamlanabilmesi söz konusu ise bu eksikliğin giderilmesi sağlanmalı ve hemen evlatlık ilişkisinin kaldırılması talep edilememelidir.

(2) Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesinde Rıza Koşulunun Sağlanmaması

Ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde rıza konusunda TMK’da, evlat edinenin altsoyunun varlığı halinde, altsoyun rızasının alınması ve evlatlığın evli olması halinde eşinin rızasının alınması düzenlenmiştir. Ergin veya kısıtlı evlatlığın rızası, kısıtlı evlatlığın ana babasının rızası, kısıtlı evlatlığın vesayet altında olması halinde vesayet dairelerinin izninin alınması, TMK’da düzenlenmemiştir. Ancak rızaya ilişkin olarak TMK m. 313/f.3’te ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesine, küçüklerin evlat edinmesine ilişkin hükümler kıyasen uygulanacağı için buradan onların da rızalarıyla evlatlık ilişkisinin kurulacağına ilişkin bir çıkarım yapmak mümkündür⁶⁰³. TMK m.309 ve devamında düzenleme altına alınan ana ve babanın rızasına ilişkin hükümlerin, erginlerin

⁵⁹⁹ Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 173; Bagaç İçen, “Yargıtay Kararları Işığında”, 172.

⁶⁰⁰ Öztan, *Aile Hukuku*, 968; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 323.

⁶⁰¹ Öztan, *Aile Hukuku*, 975; Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 465; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 133.

⁶⁰² “...Davacılar Murat ve Müşerref Akalın’ın 8.5.2003 tarihinde açtıkları davada, evlat edinme geçici bakım sözleşmesi gereğince 9.4.2002 tarihinde kendilerine teslim edilen 1.3.2002 doğumlu Tarkan Bulut’u evlat edinmek istedikleri, mahkemece davanın kabulüne karar verildiği ve hükmün temyiz edilmeksizin kesinleştiği anlaşılmaktadır. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununun 463. maddesine vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izninin gerekli olduğu haller düzenlenmiş olup vesayet altındaki kişinin evlat edinmesi ve evlat edinilmesi hali de bunlar arasında sayılmaktadır. Mahkemece, denetim makamından izin alınmaksızın küçüğün evlat edinilmesine karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” Yarg. 2. HD., 06.12.2004, E. 2004/12766, K.2004/14509 (Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 559); Yarg. 2. HD., 20.03.2008, E. 2008/1470, K. 2008/3741 (www.lexpera.com.tr).

⁶⁰³ Tuğçe Tekben, Semih Yünlü, “Erginlerin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi”, içinde *Prof.Dr. Necla Giritlioğlu’na Armağan*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020), 580.

evlat edinilmesine uygulanabilmesi ise söz konusu değildir⁶⁰⁴. ZGB’de 2018 yılında yapılan değişiklikle küçüklerin evlat edinilmesinde ana babanın rızasına ilişkin hükümlerin, erginlerin evlat edinilmesine uygulanamayacağı açıkça kanunda düzenleme altına alınmıştır (ZGB Art.266/Abs.2)⁶⁰⁵.

Ergin veya kısıtlının evlat edinilmesi ile sadece evlatlığın değil evlat edinenin, evlat edinenin altsoyunun, evlatlık evli ise eşinin aile yaşamı önemli ölçüde etkilenmektedir. Evlat edinen ve evlatlık arasında gerçek bir bağılılığın da tesis edilebilmesi amacıyla kanun koyucu, bu kişilerin de rızasının alınmasını gerekli görmüş ve rızanın alınmaması halinde de evlatlık ilişkisinin kaldırılabilceğini düzenleme altına almıştır. Erginler ile kısıtlıların evlat edinilmesinde rızası gereken kişiler farklılık gösterdiğinden; rıza eksikliğinin sonuçları, evlat edinen ve evlatlık açısından her iki grup için ayrı başlıklar altında ele alınacaktır.

(a) Ergin veya Kısıtlı Evlatlığın Rızasının Alınmaması

Erginlerin evlat edinilmesinde, ayırt etme gücü bulunan ergin evlatlık kendi rızasını bizzat açıklamalıdır⁶⁰⁶. Bu anlamda şahsa sıkı sıkıya bağlı olan bu rızanın verilmesinde yasal temsilci aracılığıyla rızanın açıklanabilmesi söz konusu olmadığı için ergin evlatlığın ana babasının ya da vasisinin rızasının alınması geçerli bir rıza olmayacaktır⁶⁰⁷.

Kısıtlı olan evlatlığın rızasında ise şu şekilde ayırım yapmak mümkündür; kısıtlı ergin evlatlığın ayırt etme gücü varsa, evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için mutlaka kendisinin rızası alınmalıdır. Aksi durumda evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olabilecektir. Ayırt etme gücü olmayan kısıtlının evlat edinilmesinde ise hukuki işlem ehliyeti olmadığı için rızası aranmayacaktır⁶⁰⁸. Ancak yine de evlat edinmeye karar veren mahkeme tarafından dinlenmesi gerekir⁶⁰⁹.

⁶⁰⁴ Dural, Öğüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 334.

⁶⁰⁵ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 65.

⁶⁰⁶ Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 609; Dönmez, “Evlat Edinmede Rıza”, 153; Çelik, “Erginlerin Evlat Edinilmesi”, 2062.

⁶⁰⁷ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 390; Tekben, Yünlü, “Erginlerin veya Kısıtlıların”, 581.

⁶⁰⁸ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 230.

⁶⁰⁹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 390; Dönmez, “Evlat Edinmede Rıza”, 154.

(b) Kısıtlı Evlatlığın Velayet Altında Olması Halinde Ana Babasının Rızasının Alınmaması

Ergin evlatlık, evlat edinme esnasında kısıtlanarak ana babanın velayeti altına alınmış ise bu durumda ayrıca vesayet dairelerinin izninin alınmasına gerek yoktur⁶¹⁰. Bu konuda doktrinde, TMK m.342/f.3'e göre velayet altındakiler ehliyet yönünden vesayet altındakiler gibi değerlendirildiği için kısıtlı ve ergin olan evlatlığın velayet altında olması halinde, sadece ana ve babanın rızasının yeterli olmaması gerektiği görüşü de ileri sürülmektedir⁶¹¹. Kısıtlı evlatlığın ayırt etme gücü varsa, ana babanın rızası alınmaz. Ancak ayırt etme gücü yoksa, ana babanın evlatlık ilişkisine rıza göstermeleri gerekir. Aksi takdirde evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olacaktır.

(c) Kısıtlı Evlatlığın Vesayet Altında Olması Halinde Vesayet Dairelerinin İzninin Alınmaması

Evlatlığın kısıtlanarak vesayet altına alınması halinde, evlatlığın rızasının alınması tek başına yeterli olmadığı için evlatlık ilişkisinin kurulması için vesayet dairelerinin izninin alınması gerekir⁶¹². Vesayet dairelerinin izninin alınmamasının evlatlık ilişkisine olan etkisini, küçüğün vesayet altında olması halinde vesayet dairelerinin izninin alınmaması başlığı altında değerlendirdiğimiz için tekrara düşmemek adına ilgili bölüme atıf yapmakla yetiniyoruz⁶¹³.

(d) Ergin veya Kısıtlı Evlatlığın Evli Olması Halinde Eşinin Rızasının Alınmaması

Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla her ne kadar evlat edinen ve evlatlığın eşi arasında hısımlık kurulmasa da evlatlık ilişkisi, evlatlığın eşini de etkileyebilmektedir. Örneğin evlatlığın evlat edinenin soyadını almak istemesi halinde, evlatlığın eşinin de soyadı değişecek ya da evlat edinen ile aynı aile ortamında yaşaması söz konusu

⁶¹⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 391.

⁶¹¹ Çelik, "Erginlerin Evlat Edinilmesi", 2063.

⁶¹² Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 390; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 230; Tekben, Yünlü, "Erginlerin veya Kısıtlıların", 581; "Türk Medeni Kanunun 463/1 maddesine göre vesayet altındaki kişinin evlat edinmesi veya evlat edinilmesi halinde vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izni gereklidir. Bu hususlar nazara alınmaksızın yazılı şekilde davanın kabulüne şeklinde hüküm kurulması doğru görülmemiştir" Yarg. 2. HD., 24.10.2005, 11899- 14798 (Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 611).

⁶¹³ Bkz. Yuk. II. Bölüm, IV, B, 2.

olabilecektir⁶¹⁴. TMK m.313/f.2’de de düzenlendiği üzere, ergin veya kısıtlının evlat edinilmesi ancak eşinin rızası ile mümkün olabilecektir. Evlat edinilecek olan eş tam ehliyetli olsa dahi eşinin rızası alınmaksızın evlat edinilmesi söz konusu değildir⁶¹⁵. Evlatlık ilişkisinin kurulmasında rızası aranan eş, evlat edinme başvurusunun yapıldığı sırada ergin veya kısıtlı olan evlatlığın eşidir. Bu kapsamda evlat edinme başvurusunun yapılmasından sonra evlilik gerçekleşmişse, eşin rızasının alınmasına gerek yoktur⁶¹⁶. Evlilik birliğinin mutlak butlan ile batıl olması, eşlerin fiilen ayrı yaşamaları, ya da boşanma davasının açılmış olması eşin rızasının alınmasına engel değildir⁶¹⁷.

Kanunda, rızası alınacak olan eşin ayırt etme gücünün olmaması halinde nasıl bir değerlendirme yapılması gerektiği konusunda, mülga Kanunun aksine bir düzenleme yapılmamıştır⁶¹⁸. Bu konuda doktrinde ileri sürülen görüşlerden birine göre, TMK m.311/b.1 kıyas yoluyla uygulanmalı ve ayırt etme gücü olmayan eşin rızası alınmamalıdır⁶¹⁹. Bir diğer görüşe göre ise TMK m.307/f.2 kıyas yoluyla uygulanmalı ve ayırt etme gücü bulunmayan eşin rızası alınmamalıdır⁶²⁰. Hangi görüş kabul edilirse edilsin sonuç değişmeyecek ve ayırt etme gücü bulunmayan eşin rızası alınmayacaktır⁶²¹. Bu konuda, ayırt etme gücü olmayan eşi kayyım atanması ve bu doğrultuda karar verilmesi gerektiği de ileri sürülmektedir⁶²². Kanaatimizce, evlatlık ilişkisinin kurulmasında, rızası aranan eşinde hukuki menfaati bulunduğu için her ne kadar ayırt etme gücünün olmaması nedeniyle bu durumu algılayabilecek olmasa da en azından dinlenmesi, böyle bir ihtimalin de söz konusu olmaması halinde ise menfaatin korunması açısından eşi kayyım atanarak rızasının alınması gerekir.

⁶¹⁴ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 331; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 192; Makaracı Başak, Erdem, *Aile Hukuku*, 393; Dönmez, “Evlat Edinmede Rıza”, 161; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 60; Sert Sütçü, “Altsoyun Açık Muvafakatı”, 1768.

⁶¹⁵ Öztan, *Aile Hukuku*, 981; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 378; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 191; Özcan, “Rıza”, 718.

⁶¹⁶ Bu konuda Aydoğdu’ya göre, eşin rızasının alınmasına gerek yoktur ancak mahkemenin eşi dinlemesi gerekir. Bkz. Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 394; Özcan, “Rıza”, 718; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 46; Emel Badur, “Eşin Rızası”, *TBB Dergisi*, 19 (2013): 271.

⁶¹⁷ Çelik, “Erginlerin Evlat Edinilmesi”, 2071.

⁶¹⁸ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 47; Yalman, “Rıza”, 5.

⁶¹⁹ Öztan, *Aile Hukuku*, 981; Yılmaz, *Aile Hukuku*, 502; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 192.

⁶²⁰ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 331-332; eş vesayet altındaysa, vesayet dairelerinin izni gerekmektedir. Bkz. Yalman, “Rıza”, 6; Badur, “Eşin Rızası”, 271.

⁶²¹ Aynı yönde bkz. Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 62.

⁶²² Çelik, “Erginlerin Evlat Edinilmesi”, 2072; Tekben, Yünlü, “Erginlerin veya Kısıtlıların”, 596.

İsviçre hukukunda, ZGB Art.266/Abs.2 hükmünde evli bir kişinin ancak eşinin rızası ile evlat edinilebileceği düzenlenmişti. ZGB’de 2018 yılında yapılan değişiklikle eşin rızasının alınmasından vazgeçilmiştir⁶²³. Bu düzenleme, eşin kişilik hakkına aşırı müdahale etme yetkisi verdiği gerekçesiyle eleştirilmiş ve yapılan değişiklikle eşin rızası yerine sadece görüşünün alınması öngörülmüştür (ZGB Art.268a)⁶²⁴.

Ergin veya kısıtlı evlatlığın evlat edinilmesinde eşin rızasının aranmasında değinmek istediğimiz bir diğer husus, eşin haklı bir neden olmaksızın evlatlık ilişkisinin kurulmasına rıza göstermemesi halinde nasıl hareket edileceğidir⁶²⁵. Özellikle de boşanma davasının açılmış olması ya da eşlerin hakkında ayrılık kararı verilmesi halinde, rızası aranan eş kötünietli olarak evlat edinmeye rıza vermeyebilir. Bu hususta kanun koyucu herhangi bir düzenleme getirmemiştir. Alman hukukunda ise eşin rıza vermemesi halinde aile mahkemesi, eşin rızasının yerine geçen karar verebilmektedir. Ayrıca eşin rıza vermekten sürekli olarak kaçınması ve yerleşim yerinin de sürekli olarak belirlenememesi halinde de eşin rızası alınmamaktadır (BGB § 1749)⁶²⁶. Kanaatimizce Alman hukukundaki düzenlemeye benzer olarak, TMK’da da bir düzenleme yapılmalı ve rıza verme hakkını kötüye kullanan eşin, rızası alınmamalı ve rızası alınmayan eş de evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını talep edememelidir.

Ergin veya kısıtlı evlatlığın eşinin rızası alınmamasına rağmen bir şekilde evlatlık ilişkisi kurulmuşsa, rızası alınmayan eş evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını talep edebilecektir⁶²⁷.

⁶²³ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 470; Çelik, “Erginlerin Evlat Edinilmesi”, 2071, dn.82.

⁶²⁴ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 65.

⁶²⁵ Dönmez, “Evlat Edinmede Rıza”, 163; bu konuda dürüstlük kuralı gereğince bir değerlendirme yapılması gerektiği görüşü için bkz. Yalman, “Rıza”, 6; Tekben, Yünlü, “Erginlerin veya Kısıtlıların”, 594, dn.134.

⁶²⁶ Güven, *İsviçre Medeni Kanunu*, 92, dn. 498.

⁶²⁷ Öztan, *Aile Hukuku*, 1004; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 396; Görgeç, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 358; Tekben, Yünlü, “Erginlerin veya Kısıtlıların”, 597; Badur, “Eşin Rızası”, 272; bu hususta, ergin evlatlığın menfaatine göre bir araştırma yapıp yapılmayacağı doktrinde tartışmalı olduğu için aşağıda ayrıca ele alınmıştır. Bkz. Aşa. II. Bölüm, IV.

b) Evlat Edinen Bakımından Rıza Koşulunun Sağlanmaması

(1) Evlat Edinenin Velayet Altında Olması Halinde Velinin Rızasının Alınmaması

Evlatlık ilişkisinin geçerli bir şekilde kurulabilmesi için evlat edinilecek küçük, ergin veya kısıtlı bakımından rıza koşulunun sağlanması gerektiği gibi evlat edinen bakımından da rıza koşulu sağlanmalıdır. Kısıtlanan ergin, vesayet altına alınmayarak velayet altına alınırsa, velayet altına alınan bir kişinin ehliyeti vesayet altına alınan kişinin ehliyeti gibi olmaktadır⁶²⁸ (TMK m.343/f.1). Bu halde evlat edinen, velayet altında ise ana babasının rızası mı yoksa vesayet dairelerinin izninin mi alınacağı konusunda doktrinde de kabul edildiği üzere öncelikle vesayet makamının sonrasında da denetim makamının izninin alınması gerekmektedir⁶²⁹. Aydoğdu'ya göre de velayet altında olan evlat edinenin ana babasının rızası alınmamalı ancak velinin yasal temsilci olarak dinlenmesi sağlanmalıdır⁶³⁰.

(2) Evlat Edinenin Vesayet Altında Olması Halinde Vesayet Dairelerinin İzninin Alınmaması

Evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için evlat edinenin ayırt etme gücüne sahip olması gerektiği, Kanunda açıkça düzenlenmiş değildir. TMK m.315/f.2'de, evlat edinme başvurusundan sonra evlat edinenin ayırt etme gücünü yitirmesinin, tek başına evlat edinmeye engel olmayacağı düzenlendiği için bu hükümden hareketle evlat edinenin ayırt etme gücüne sahip olması gerektiği sonucuna varılabilir⁶³¹. Evlat edinenin ayırt etme gücü mevcutsa, kısıtlanmış olsa dahi evlat edinebileceği kabul edilmektedir⁶³². Şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak niteliğinde olan evlat edinme de evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için esasında evlat edinen bu hakkını bizzat kullanabilmeliydi. Ancak evlat edinme malvarlığına ilişkin sonuçlar da doğurduğu için TMK m. 463/b.1 gereğince, önce vesayet

⁶²⁸ Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 530.

⁶²⁹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 328; Öztan, *Aile Hukuku*, 959.

⁶³⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 328.

⁶³¹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 326.

⁶³² Doktrinde aksi yöndeki görüşe göre, akıl sağlığı veya zayıflığı nedeniyle kendi işlerini sevk ve idare edemeyen, sürekli bakım ve gözetime muhtaç olan ya da toplum güvenliği açısından risk teşkil eden bireyler ile savurganlık, madde bağımlılığı, kötü yaşam tarzı veya kötü yönetim sebebiyle kısıtlanan kişilerin, bir çocuğun bakım ve gözetim sorumluluğunu üstlenmesi hayatın olağan akışına aykırıdır. Çocuğun üstün yararı ilkesinin gerektirdiği huzurlu, güvenli ve sevgi dolu gelişim ortamını tesis etmesi zor bir ihtimal olduğu için hâkimin evlat edinme kararı vermemelidir. Bkz. Gençcan, "Evlat Edinmeye İzin Davaları", 50 vd.

makamının izninin alınması sonrasında da denetim makamının izninin alınması gerekir⁶³³. Bu iznin alınmaması halinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olacaktır. Evlat edinene yasal danışman atanması halinde ise yasal danışman atanan kişi sınırlı ehliyetli olup evlatlık ilişkisinin kurulması için yasal danışmanın rızasının alınması gerekli değildir⁶³⁴. TMK m.429’da da bu yönde bir düzenleme yapılmamıştır. Bu nedenle rızası alınmayan yasal danışman evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını da talep edemeyecektir.

(3) Evlat Edinenin Altsoyunun Evlat Edinmeye Açık Rızasının Bulunmaması

Erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde, kanun koyucu küçüklerin evlat edinilmesinden farklı olarak, TMK m.313/f.1’de evlat edinenin altsoyunun açık muvafakatinin alınması gerektiğini düzenlemiştir. Önceki Medeni Kanun döneminde, küçük ya da erginler bakımından bir sınırlandırma yapılmaksızın evlat edinenin altsoyunun bulunmaması koşulu aranıyordu. Bu koşul, TMK’da da bir süre aranmış daha sonra 5399 sayılı Kanunla 03.07.2005 tarihinde kaldırılmıştır. 5399 sayılı Türk Medeni Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun’un gerekçesinde bu değişiklik şu şekilde ifade edilmiştir: “Ülkemizin sosyal şartları dikkate alındığında ergin veya kısıtlılardan aile himayesine ihtiyacı olanların çok sayıda bulunduğu ve sosyal desteklerden yoksun oldukları bilinmektedir. Geleneksel aile desteği içinde sağlanan imkânlar çoğu zaman şartların değişmesi ile ortadan kalkmaktadır. Muhtaç ve kısıtlı bazı erginlerin kalıcı bir aile desteğine kavuşturulmaları bakımından Medenî Kanunun 313 üncü maddesinin birinci fıkrasındaki “Altsoyu bulunmaması” koşulu kaldırılmıştır. Altsoyun herhangi bir sosyal veya ekonomik zarara uğramaması için evlat edinme sırasında açık onaylarının alınması öngörülmüştür.”⁶³⁵

Kanunda evlat edinenin çocuğu şeklinde bir düzenleme yapılmamış çocuk, torun, torun çocuğunu da kapsayacak şekilde altsoy ifadesi kullanılmıştır⁶³⁶. Bizim de katıldığımız görüşe göre, tüm altsoyun evlatlık ilişkisine rıza göstermesi aranmamalı, evlat edinenin öncelikli olarak mirasçı konumunda bulunan altsoyunun rızasının alınması yeterli kabul edilmelidir⁶³⁷. Evlat edinenin, daha önce evlat edindiği bir evlatlığı varsa,

⁶³³ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 326; Baygın, “Koşullar”, 603-604.

⁶³⁴ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 329; Baygın, “Koşullar”, 603; Kaya, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, 45.

⁶³⁵ <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/2/2-0401.pdf>.

⁶³⁶ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 466; Turan Başara, “Evlat Edinmeye İlişkin Hükümler”, 74.

⁶³⁷ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 466-467; Çelik, “Erginlerin Evlat Edinilmesi”, 2067-2068; Özcan, “Rıza”, 716; Dönmez, “Evlat Edinmede Rıza”, 159.

bu kişinin de rızasının alınıp alınmayacağı konusunda Kanunda açık bir düzenleme getirilmemiştir. Kanaatimizce de evlatlık evlat edinenin altsoyu sayılmalı ve onun da rızasının alınması gereklidir⁶³⁸.

Kural olarak gayrisahih nesepli çocuğun da evlatlık ilişkisinin kurulması için rızası gereklidir. Ancak bu durum evlat edinenin, altsoyuyla hiç görüşmemesi halinde Kanunun amacını aşacağı için kanaatimizce de bu kişilerin açık rızası aranmamalıdır⁶³⁹.

Altsoyun açık rızası kapsamında, eşlerin birlikte evlat edinmeleri halinde her iki eşin de altsoyunun açık rızası gereklidir⁶⁴⁰. Eşlerden biri diğerinin çocuğunu evlat edinmek istiyorsa, sadece evlat edinen eşin altsoyunun açık rızası aranır⁶⁴¹.

Evlatlık ilişkisinin kurulmasında rızası aranan altsoy, evlatlık ilişkisi kurulana kadar evlat edinenin altsoyudur. Bu kapsamda, evlatlık ilişkisinin kurulmasına karar verildikten sonra doğan, tanınan ya da babalık hükmü ile hısımlık ilişkisi kurulan kimsenin evlatlık ilişkisine rızası aranmamaktadır⁶⁴². Evlat edinme başvurusu yapılmış olup bu arada bir altsoya sahip olunması halinde, evlatlık ilişkisinin kurulması kararı verilene kadar altsoyun açık rızası alınmalıdır⁶⁴³.

Başvurunun yapılmasının ardından, evlat edinenin altsoyu arasında ceninin varlığı halinde, rızanın nasıl temin edileceği sorunu gündeme gelmektedir. Bu konuda ileri

⁶³⁸ Öztan, *Aile Hukuku*, 978; Sert Sütçü, “Altsoyun Açık Muvafakati”, 1770; “...’ın davalıyı evlat edinme tarihinde altsoyu konumunda olan evlat edindiği kızı...’ın olduğu ve onun açık muvafakatinin bulunmadığı gibi evlat edinilen 1985 doğumlu...’un evlat edinenin eşi olan 1928 doğumlu...’un çocuğu olmayıp torunu olduğu anlaşılmaktadır. Dava, ergin kişinin evlat edinilmesi şartlarının oluşmaması nedeniyle kurulan evlatlık ilişkisinin kaldırılması istemine ilişkindir. Yukarıda gösterilen yasal düzenlemeler ve dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde, ergin kişinin evlat edinilmesine ilişkin koşullar evlat edinme davası sırasında gerçekleşmediğinden evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasının kabulüne karar verilmesi gerekirken...” Baki İlkey Engin, “Erginlerin Evlat Edinilmesinde Önceki Evlatlığın Rızası”, *YÜHFD*, 28/2 (2021): 548, 550; “Bu durumda evlat edinmek isteyen kişi daha önce başka birini evlat edinmiş ise altsoyuna dâhil olan evlatlığının da rızası aranacaktır.” YHGK. 05.10.2021, E.2017/2518, K.2021/155. Bu kararın karşı oy yazısında ise “yukarıda sözü edilen TMK 313/1. maddede ergin kişi evlat edinenin altsoyunun açık muvafakatiyle evlat edinilebilir hükmü bulunmakta ise de somut olayda bu koşul bakımından bir noksanlık yoktur. Bunun nedeni davacının evlat edinenin altsoyu değil evlatlığı olmasıdır” şeklinde evlat edinenin önceki evlatlığının rızasının alınmamasının evlatlık ilişkisinin geçerli bir şekilde kurulması bakımından engel teşkil etmeyeceği hatalı bir şekilde ifade edilmiştir (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>). Benzer yöndeki Yargıtay Kararı için bkz. Yarg. 18. HD., 08.03.2016, E.2015/8751, K.2016/4020 (www.kazanci.com.tr).

⁶³⁹ Sert Sütçü, “Altsoyun Açık Muvafakati”, 1770.

⁶⁴⁰ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 331; Çelik, “Erginlerin Evlat Edinilmesi”, 2068; Özcan, “Rıza”, 718; Sert Sütçü, “Altsoyun Açık Muvafakati”, 1770.

⁶⁴¹ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 331; Özcan, “Rıza”, 718.

⁶⁴² Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 331; Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 467; Çelik, “Erginlerin Evlat Edinilmesi”, 2068; Sert Sütçü, “Altsoyun Açık Muvafakati”, 1770.

⁶⁴³ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 331; Çelik, “Erginlerin Evlat Edinilmesi”, 2068.

sürülen bir görüşe göre, evlat edinme kararının doğuma kadar ertelenmesi gerekir⁶⁴⁴. Aksi yöndeki bir diğer görüşe göre ise cenin henüz doğmadığı ve kendisine herhangi bir subjektif hak bahşedilmediği için rızasının alınmasına gerek olmamalıdır⁶⁴⁵. Bizim de katıldığımız görüşe göre, doğum gerçekleşse de cenin rıza açıklayabilecek durumda olmadığı için cenine kayyım atanarak rızanın alınması sağlanmalıdır⁶⁴⁶.

Altsoyun açık rızası alınarak geçerli bir evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için altsoyun ayırt etme gücüne sahip olması gerekir⁶⁴⁷. Altsoy ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunsa, TMK m.307/f.2'nin kıyasen uygulanması ile altsoyun rızası aranmamalıdır⁶⁴⁸. Aksi yöndeki görüşe göre evlat edinmek isteyen yasal temsilci, altsoyun adına rıza beyanında bulunamayacağı için altsoya TMK m.426/b.2 gereğince kayyım atanmalı ve kayyımın aracılığıyla rızası alınmalıdır⁶⁴⁹. Altsoyun ayırt etme gücünün bulunmaması yaş küçüklüğünden kaynaklanıyorsa, ayırt etme gücüne sahip olana kadar evlatlık ilişkisinin kurulmasına karar verilmesi ertelenmelidir⁶⁵⁰. Kanaatimizce burada da eşin ayırt etme gücünün olmaması halinde rıza vermesi hususunda bahsettiğimiz gibi bir değerlendirme yapılarak altsoyun mahkemede dinlenmesi, böyle bir ihtimalin söz konusu olmaması halinde ise altsoya kayyım atanarak rızanın alınması sağlanmalıdır.

Kanun koyucu, evlat edinenin altsoyunun haklı bir sebep olmaksızın evlatlık ilişkisinin kurulmasına rıza göstermemesi halinde, nasıl bir değerlendirme yapılacağı ile ilgili olarak herhangi bir düzenleme getirmemiştir. Doktrinde bu konuda ileri sürülen bir

⁶⁴⁴ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 330; Tekben, Yünlü, "Erginlerin veya Kısıtlıların", 590.

⁶⁴⁵ İnce Akman, "Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi", 2378-2379; Selahattin Sulhi Tekinay, *Cenin Evlat Edinmeye Engel Olur Mu?* (Ord. Prof.Dr. Reşat Kaynar'a Armağan) (İstanbul: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi - Siyasi Bilimler Akademisi, 1981), 218; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 421.

⁶⁴⁶ Sert Sütçü, "Altsoyun Açık Muvafakati", 1772.

⁶⁴⁷ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 467.

⁶⁴⁸ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 331.

⁶⁴⁹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 410; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 188; Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 467- 468; Yılmaz, *Aile Hukuku*, 500; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 584; Tekben, Yünlü, "Erginlerin veya Kısıtlıların", 589; rıza verme hakkı, şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu için vasi ya da kayyım aracılığı ile bu hakkın kullanılması işlemin bünyesine aykırı olup TMK m.311 kıyas yoluyla uygulanmalıdır. Bkz. Özcan, "Rıza", 717; Özcan ile benzer yönde bkz. Tuba Birinci Uzun, "Erginlerin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesinde Evlat Edinenin Alt soyunun Açık Muvafakatinin Bulunması Koşulu", *DEÜHFD*, (Prof. Dr. Şeref Ertuş'a Armağan), 19 (517): 544; "Evlat edinmek isteyen ile ergin olmayan altsoy arasında menfaat çatışması bulunduğundan; evlat edinmek isteyen davacının altsoyu 2003 doğumlu Rifat Mithat Murat'a bir temsil kayyımı atanarak (TMK.md 426/2) kayyımın davaya katılımının sağlanması, Türk Medeni Kanununun 313/İmaddesi uyarınca evlat edin meye muvafakatinin sorulup sonucu uyarınca bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme sonucu yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir" Yarg. 2. HD., 20.04.2010, E.1729, K.7862, (Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 593).

⁶⁵⁰ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 331.

görüŖe göre, evlat edinenin altsoyu, mirasçılıktan çıkarmayı ya da mirastan yoksun bırakılmayı gerektiren davranışlardan birini sergilemesi halinde, altsoyun rızası aranmamalı ve dürüstlük kuralı gereğince de rıza alınmış gibi değerlendirme yapılmalıdır⁶⁵¹. Bir diğ er görüş e göre ise bu konuda örtülü kanun boşluğu bulunmaktadır. Hâkimin bu durumda amaca göre sınırlandırma yaparak kanun boşluğunu doldurması gerekir⁶⁵².

Evlat edinenin altsoyunun, özellikle de miras payının korunması gibi gerekçelerle evlatlık ilişkisinin kurulmasına rıza göstermemesi söz konusu olabilir⁶⁵³. Kanaatimizce, bu gibi hallerde kanun koyucu tarafından “*altsoyun rızasının alınmaması gereken haller*” şeklinde ayrı bir düzenleme yapılmalı ve hakkın kötüye kullanımının söz konusu olması halinde, altsoyun rızası alınmaksızın evlatlık ilişkisi kurulabilmelidir.

Küçüklerin evlat edinilmesinde TMK m.316/f.3’te evlat edinenin altsoyu varsa, onların “*evlat edinme ile ilgili tavır ve düşünceleri değerlendirilir*” şeklinde bir düzenleme yapılırken, ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde altsoyun açık rızasının aranması çelişkili bir düzenlemedir. Bu konuda doktrinde ileri sürülen ve bizim de katıldığımız bir görüş e göre⁶⁵⁴, TMK m.313’e Ŗu yönde bir fıkranın eklenmesi gerekmektedir; “*Kim olduğu veya uzun süreden beri nerede oturduğunun bilinmemesi veya ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunması gibi nedenlerle muvafakatin sağlanamadığı haller ile haklı bir sebep olmaksızın evlatlık ilişkisinin kurulmasına muvafakat etmekten kaçınması halinde altsoyun muvafakati aranmaz.*”

Erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde, altsoyun açık rızasının alınması hususu, Anayasa Mahkemesi’nin 2016 yılında vermiş olduğu bir karara da konu olmuştur⁶⁵⁵. Karara konu olan itirazda davacı, evlat edinenin altsoyunun açık rıza vermemesinin, Anayasanın 2. ve 35. maddelerine aykırı olduğunu bu nedenle de TMK m.313/f.1’in iptaline karar verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. İlk derece mahkemesi,

⁶⁵¹ Tekben, Yünlü, “Erginlerin veya Kısıtlıların”, 592; Turan Başara, “Evlat Edinmeye İlişkin Hükümler”, 75.

⁶⁵² Birinci Uzun, “Alt soyunun Açık Muvafakati”, 557-558.

⁶⁵³ Evlatlık ilişkisinin kurulması nedeniyle altsoyun miras paylarının azalması onların menfaatlerinin hakkaniyete aykırı biçimde zedelenmesi kapsamında değerlendirilmemelidir. Bkz. Turan Başara, “Evlat Edinmeye İlişkin Hükümler”, 70.

⁶⁵⁴ Birinci Uzun, “Alt soyunun Açık Muvafakati”, 568.

⁶⁵⁵ AYM, 23.11.2016, E. 2016/46, K. 2016/178, bu karar 13.12.2016 tarihli Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

söz konusu koşulun Anayasa’ya aykırılık oluşturduğu yönündeki iddiayı, somut norm denetimi kapsamında Anayasa Mahkemesi’ne taşımıştır. Anayasa Mahkemesi ise yaptığı inceleme sonucunda, oyçokluğuyla bu koşulun Anayasa’ya aykırılık teşkil etmediğine hükmetmiştir. Mahkemeye göre, *“evlât edinilen ile altsoyun çıkarlarının dengelenmesine, evlât edinilen lehine altsoyun çıkarlarının hakkaniyete aykırı şekilde zedelenmemesine özen gösterilmelidir. Bu nedenle, itiraz konusu ibare, aile birliğinin huzurlu ve mutlu bir şekilde devam etmesini sağlamak üzere düzenlenen koruyucu bir hükümdür. Kuralla getirilen evlât edinenin altsoyunun açık muvafakati şartının amacı, öncelikle ailenin ekonomik varlığının ve sosyal birlikteliğinin, bunun sonucu olarak da huzurunun korunmasıdır.”* Kararın karşı oy yazısında ise evlat edinmenin sadece miras ve mal paylaşımı açısından değerlendirilmesinin eksik ve insanî değerlerle bağdaşmayan bir yaklaşım olduğu vurgulanmış ve evlat edinmenin her zaman maddi nedenlere dayanmadığı ve kimi zaman sadece manevi bağların ön planda olduğu ileri sürülmüştür. Bu kapsamda da emekli maaşıyla geçinen, malvarlığı olmayan bir öğretmenin, kendi çocuklarından hayal kırıklığına uğradığı için başarılı bir yeğenini evlat edinmek isteyebileceği örnek verilmiştir. Bu halde evlat edinenin altsoyu rıza göstermeyerek, kötü niyetli gerekçelerle bu iradeyi engelleyebileceği ve bunun da adil ve insani bir sonuç olmadığı vurgulanmıştır. AYM’nin vermiş olduğu bu kararda evlatlığın menfaatinin korunmasından ziyade, evlat edinenin altsoyunun saklı payının korunması düşüncesi ağır basmaktadır⁶⁵⁶. Bu nedenle haklı bir sebep olmaksızın altsoyun rıza göstermemesi halinde, evlat edinenin hangi yola başvurabileceği konusunda belirsizlik devam etmektedir.

İsviçre hukukunda, erginlerin evlat edinilmesi konusunda 2018 yılındaki değişiklikten önce, evlat edinenin altsoyunun bulunmaması koşulu aranıyordu⁶⁵⁷. Yapılan değişiklikle bu koşul kaldırılmış ve evlat edinenin altsoyunun rızasının alınmasına ilişkin bir düzenleme de getirilmemiştir⁶⁵⁸. Ancak küçüklerin evlat edinilmesinde gözetilen evlat edinenin diğer çocuklarının menfaatlerinin hakkaniyete aykırı biçimde zedelenmemesi esasının, erginlerin evlat edinilmesinde de geçerliliğini koruyacağı kabul edilir⁶⁵⁹. Alman hukukunda ise BGB § 1769’da erginlerin evlat edinilebilmesi için evlat edinenin

⁶⁵⁶ İnce Akman, “Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi”, 2381.

⁶⁵⁷ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 63.

⁶⁵⁸ Güven, *İsviçre Medeni Kanunu*, 365, dn. 457.

⁶⁵⁹ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 63.

çocuklarının menfaatlerinin dikkate alınması gerektiği düzenlenmiş⁶⁶⁰, bir erginin evlat edinilebilmesi için evlat edinenin altsoyunun rızası gibi bir koşul öngörülmemiştir⁶⁶¹.

Ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde, evlat edinenin altsoyunun açık rızasının olmaması halinde, Kanunda bu husus emredici bir şekilde düzenlendiği için evlatlık ilişkisi geçerli bir şekilde kurulamayacaktır. Bu nedenle bir şekilde evlat edinenin altsoyunun rızası alınmaksızın evlatlık ilişkisi kurulmuşsa, rızası alınmayan bu altsoy evlatlık ilişkisinin kaldırılması yönünde dava açabilecektir⁶⁶². Kanaatimizce, haklı bir sebep olmaksızın rıza göstermeyen altsoy, rızası alınmamasına rağmen evlatlık ilişkisi kurulmuşsa bu durum evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına yol açmamalıdır.

c) Rıza Beyanında İrade Sakatlığı Olmasının Evlatlık İlişkisine Etkisi

Evlatlık ilişkisinin geçerli bir şekilde kurulması için alınması gereken rızalardan birinde, irade sakatlığı olması halinde evlatlık ilişkisinin kaldırılıp kaldırılamayacağı tartışmalıdır. Serozan’a göre, evlatlık ilişkisinin kaldırılması nedenleri Kanunda sınırlı sayıda düzenlendiği için ve evlatlık ilişkisi artık sözleşmesel bir ilişki olmayıp mahkeme kararı ile kurulan bir ilişki olduğu için rıza beyanında irade sakatlığına dayalı olarak evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olmamalıdır⁶⁶³. Bir diğer görüş ise rıza beyanında irade sakatlığı olması, o rızayı geçersiz hale getireceği için irade sakatlıklarını düzenleyen TBK m.30 vd. hükümlerinin kıyasen uygulanması ile evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının mümkün olduğunu ileri sürmektedir⁶⁶⁴. Bu hükmün uygulanmasıyla geçersiz bir rıza beyanına dayalı olarak kurulan evlatlık ilişkisine de devam zorunluluğu getirilmemiş olacak⁶⁶⁵ ve evlatlık ilişkisi kaldırılabilir.

Kanaatimizce de evlatlık ilişkisinin kurulmasında, rıza beyanında irade sakatlığı olması halinde evlatlık ilişkisinin kaldırılması mümkün olmalıdır. Örneğin evlat edinenin altsoyunun korkutularak rızasının alınması halinde, evlatlık ilişkisinin kurulması evlatlığın menfaatine de aykırılık teşkil edecektir. Bu nedenle de rızası irade

⁶⁶⁰ İnce Akman, “Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi”, 2373.

⁶⁶¹ Kanun koyucu, burada altsoy kavramını değil evlat edinenin çocuğu kavramını kastetmiştir. Bkz. İnce Akman, “Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi”, 2373- 2374.

⁶⁶² Öztan, *Aile Hukuku*, 1004.

⁶⁶³ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 234.

⁶⁶⁴ Öztan, *Aile Hukuku*, 1004; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 327.

⁶⁶⁵ Görgeç, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 361.

sakatlıklarından biriyle sakatlanan kişiye, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını talep etme imkânı tanınmalıdır.

3. Esasa İlişkin Eksikler Sebebiyle Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması

a) Evlatlık Bakımından Esasa İlişkin Eksikliklerin Bulunması

(1) Evlat Edinmenin Evlatlığın Yararına Olmaması

Evlat edinmenin temel amaçlarından biri; küçük, ergin ya da kısıtlı bireyin yararını gözeten bir evlatlık ilişkisinin kurulmasıdır⁶⁶⁶. Küçükler için bu amaç, TMK m. 305/f.2’de “*evlât edinmenin herhâlde küçüğün yararına bulunması*” şeklinde ifade edilmiştir⁶⁶⁷. Ergin ya da kısıtlılar bakımından da TMK m.313/f.3 göndermesi nedeniyle bu hüküm geçerlidir⁶⁶⁸. Evlatlığın yararının sağlanıp sağlanmadığı konusunda, TMK m.316 da hâkimin yapması gereken araştırmanın içeriği de düzenlenmiştir. Kanundaki bu içerik sınırlı sayıda düzenlenmemiş olup hâkim her türlü durum ve koşulları kapsamlı bir şekilde araştırdıktan sonra evlat edinmeye karar verecektir⁶⁶⁹. Evlatlığın yararının sağlanmaması, esasa ilişkin eksiklik sebebiyle evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebebi olarak düzenlenmişken, hâkimin yapması gereken araştırmayı yapmaması usule ilişkin bir eksiklik sebebiyle evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebebi olarak düzenlenmiştir.

Evlatlığın yararının sağlanması koşulu, evlat edinmenin esasa ilişkin koşullarından biridir. Bu nedenle evlat edinmenin evlatlığın yararına olmamasına rağmen farklı amaçlarla evlatlık ilişkisi kurulmuş ve evlat edinme kararı verilmişse, TMK m.318 gereğince evlatlık ilişkisinin kaldırılması mümkündür⁶⁷⁰. Evlatlığın yararının sağlanması koşulu, TMK m.318/f.2’de düzenlendiği üzere, kural olarak sonradan tamamlanabilecek nitelikte bir koşul değildir. Bizim de katıldığımız görüşe göre, evlatlık ilişkisinin

⁶⁶⁶ Öztan, *Aile Hukuku*, 976.

⁶⁶⁷ Doktrinde, çocuğun esenliği, yararı, menfaati, güvenliği, üstün yararı gibi terimler kullanılmaktadır. Her ne kadar farklı terimler kullanılsa da içerik açısından herhangi bir farklılık söz konusu değildir. Bkz. Gülçin Elçin Grassinger, *Türk Medeni Kanununda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2009), 57-58.

⁶⁶⁸ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 427; Öztan, *Aile Hukuku*, 977; İnce Akman, “Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi”, 2386.

⁶⁶⁹ Öztan, *Aile Hukuku*, 977.

⁶⁷⁰ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 245; Görgeç, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 362.

kurulması sırasında evlatlığın menfaati sağlanmamışsa, sonradan bu eksiklik giderilmişse evlatlık ilişkisinin kaldırılmaması gerekir⁶⁷¹.

(2) Evlatlığın Önceden Başkası Tarafından Evlat Edinilmesi

Hukuk düzeni bir kimseye birden fazla kişiyi evlat edinme hakkı tanımışken, hâlihazırda geçerli bir evlatlık bağı bulunan bir kimsenin, bu ilişkisi devam ettiği müddetçe üçüncü bir kişi tarafından evlat edinilmesini yasaklamıştır⁶⁷². 2008 tarihli Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi m.8’de de sonraki evlat edinme olanağı başlığı altında, çocuğun hâlihazırda evlat edinen kişinin eşi veya kayıtlı partneri tarafından evlat edinilmek istenmesi, mevcut evlat edinenin vefat etmesi veya evlat edinme işleminin mahkemece kaldırılması, önceki evlatlık ilişkisinin yasal olarak sona ermiş olması veya hukuken sona erdirilemese bile ciddi ve haklı nedenlerle yeni bir evlat edinmenin çocuğun yüksek yararına bulunması halleri dışında, birden fazla evlat edinme olanağının bulunmadığı düzenlenmiştir.

Bu husus Alman hukukunda da “çifte evlat edinme yasağı”, “zincirleme evlat edinme yasağı” olarak ifade edilmektedir (BGB § 1742)⁶⁷³. Bu yasağın istisnası, eşlerin birlikte evlat edinmesi ve eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesidir⁶⁷⁴. Birlikte evlat edinme halinde evlat edinen eşlerden birinin ölmesi halinde⁶⁷⁵ sağ kalan eş için evlat edinme yasağı devam ederken, sağ kalan eşin bir başkası ile evlenmesi halinde bu eş üvey çocuğu evlat edinebilecektir. Evlatlık ilişkisindeki eksiklikler sebebiyle evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde ise evlatlığın bir başkası tarafından evlat edinilebileceği kabul edilmektedir.

Evlat edinen veya evlat edinenlerin ölümü, gaipliği halinde, evlatlığın bir başkası tarafından tekrar evlat edinilip edinilemeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Ölümün evlatlık

⁶⁷¹ Öztan’a göre de çocuğun yararının olup olmadığı, evlatlık ilişkisine karar verildiği sırada aranmaktadır. Bkz. Öztan, *Aile Hukuku*, 976; Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 61.

⁶⁷² Keskin, “Evlatlığın Yeniden Evlat Edinilmesi”, 900; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 169; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 714; Öztan, *Aile Hukuku*, 962.

⁶⁷³ Alman hukukundaki bu düzenlemeye göre, “evlat edinme ilişkisi süresince, evlat edinilen çocuk, ancak yaşamı boyunca evlat edinenin eşi tarafından evlat edinilebilir.” Bkz. Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 150; bu düzenleme ile evlatlığın ailesiz kalmasının önüne geçilmek istenilmiştir. Bkz. Şahin Şengül, “Alman Hukukunda”, 333; bu yasak sadece küçüklerin evlat edinilmesinde geçerlidir. Erginlerin evlat edinilmesinde böyle bir yasak söz konusu değildir. Bkz. Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 373; Dethloff, *Familienrecht*, 474.

⁶⁷⁴ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 372; Öztan, *Aile Hukuku*, 962; Keskin, “Evlatlığın Yeniden Evlat Edinilmesi”, 900, dn.46.

⁶⁷⁵ Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 151.

ilişkinine olan etkisi, aşağıda ele alınacak olsa da⁶⁷⁶ kısaca bahsetmek gerekirse, bazı görüşlere göre, ölüm ile evlatlık ilişkisi sona ermediği için evlatlığın bir başkası tarafından evlat edinilmesi de mümkün değildir⁶⁷⁷. Bu konuda bir diğer görüş, evlat edinenin ölümü ile evlatlık ilişkisi sona erme de evlatlık çocuğun yararının korunması için evlatlığın bir başkası tarafından evlat edinilmesine olanak sağlanması gerektiğini ileri sürmektedir⁶⁷⁸. Bu hususta Alman hukukunda, ölüm halinde evlatlık küçüğün tekrar evlat edinilmesi için önceki evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına veya evlatlık küçüğün ana babasının rızasının alınmasına da gerek olmadığı zira ölümün evlatlık ilişkisini sona erdirmediği ileri sürülmektedir⁶⁷⁹.

Evlat edinen ile evlatlık arasında evlatlık ilişkisi geçerli bir şekilde kurulmuş ve devam ediyorsa, bu durumda bir başkası tarafından evlat edinilmesi söz konusu olmayacaktır. Zira evlatlığın birden çok hısımlık ilişkisi açığa çıkacak ve üstün menfaati zarar görebilecektir⁶⁸⁰. Bu nedenle her nasılsa böyle bir ilişki kurulmuşsa, evlatlık ilişkisinin kaldırılması gerekecektir.

b) Evlat Edinen Bakımından Esasa İlişkin Eksikliklerin Bulunması

(1) Evlat Edinmede Asgari Yaş Koşulunun Sağlanmaması

Evlat edinmenin esasa ilişkin koşullarından biri, Kanunda aranan asgari yaş koşulunun sağlanmasıdır⁶⁸¹. 2008 tarihli Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi m.9'da da belirtildiği üzere, “*çocuk, ancak evlat edinenin 18'den düşük ve 30'dan yüksek olmayan hukuk tarafından öngörülmüş en düşük yaş sınırını tamamlar ise evlat edinilebilir. Çocuğun çıkarları için tercihen en az 16 yaş olmak üzere, evlat edinen ve çocuk arasında uygun bir yaş farkı bulunur.*”

Kanunda evlat edinen bakımından asgari yaş koşulu getirilmiş ancak azami yaş koşulu getirilmemiştir⁶⁸². Bu anlamda TMK'da aranan diğer koşulların sağlanması

⁶⁷⁶ Bkz. Aşa. III. Bölüm, II.

⁶⁷⁷ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 264.

⁶⁷⁸ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 168; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 149-150; Öztan, *Aile Hukuku*, 962.

⁶⁷⁹ Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 176, dn.812'den naklen (Pöcker, § 1742, Rn. 3, 2045.).

⁶⁸⁰ Keskin, “Evlatlığın Yeniden Evlat Edinilmesi”, 908.

⁶⁸¹ Erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde, evlatlığın evlat edinenden en az on sekiz yaş küçük olması arandığı için evlat edinen bakımından yaş sınırı daha yüksek olacaktır. Bkz. Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 589.

⁶⁸² İsviçre ve Alman hukukunda da azami bir yaş sınırı aranmamaktadır. Bkz. Yılmaz, “Güncel Gelişmeler” 149- 150.

koşuluyla her yaşta evlat edinebilmek mümkündür⁶⁸³. Bu konudaki sınır ise evlatlığın menfaati olacaktır⁶⁸⁴. Evlat edinmenin evlatlığın menfaatine olup olmadığı hususu da hâkimin TMK m.316 gereğince yapacağı araştırmada açığa çıkabilecektir. Bu anlamda uygun bir ebeveyn çocuk ilişkisi kurulmayacaksa evlatlık ilişkisinin kurulmasına karar verilmeyecektir⁶⁸⁵.

Evlat edinme türüne bağlı olarak, evlat edinende aranan yaş koşulları değişkenlik göstermektedir. Bu kapsamda, tek başına evlat edinmede, evlat edinen en az otuz yaşını doldurmalıdır (TMK m.307/f.1). Eşlerin birlikte evlat edinmesi halinde ise kanun koyucu eşlerin ya en az beş yıl evli olmaları ya da her iki eşin de en az otuz yaşını doldurmaları gerektiğini düzenlemiştir (TMK m.306/f.2). Bu anlamda eşlerin on sekiz yaşında evlenmeleri ve beş yıl boyunca evli olmaları halinde yirmi üç yaşında evlat edinmeleri mümkün olduğu gibi her iki eş otuz yaşını doldurduysa bir yıl evli olsalar da yine evlat edinebilmeleri mümkündür. Evlat edinmek isteyen eşler bakımından yaş ve evlilik süresi koşulunun evlat edinme başvurusu sırasında sağlanmış olması gerekir⁶⁸⁶. Eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesi halinde ise kanun koyucu eşlerin en az iki yıl evli olmaları veya evlat edinmek isteyen eşin en az otuz yaşını doldurması gerektiğini düzenlemiştir (TMK m. 306/f.3)⁶⁸⁷.

Tek başına evlat edinme, eşlerin birlikte evlat edinmesi ya da eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesinde Kanunda aranan bu yaş koşulunun sağlanmaması halinde, evlat edinme kararı verilmeyecektir. Bu koşul emredici nitelikte olup kanun koyucu tarafından da istisnalara yer vermeyecek şekilde düzenlenmiştir⁶⁸⁸. Evlat edinen bakımından bu yaş koşulu sağlanmamasına rağmen evlat edinme kararı verilmişse, TMK m. 318/f.1 gereğince evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olacaktır. Ancak evlatlık

⁶⁸³ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 322.

⁶⁸⁴ Makaracı Başak, Erdem, *Aile Hukuku*, 383- 384.

⁶⁸⁵ Yılmaz, “Güncel Gelişmeler”, 150.

⁶⁸⁶ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 339.

⁶⁸⁷ Eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesinde aranan bu koşul, doktrinde eleştirilmektedir. Üvey çocukların evlat edinilmesinde, belli bir zaman geçmiş evlilikler bakımından izin verilmesi gerektiği bu anlamda otuz yaş ve iki yıl evlilik süresi koşulunun alternatif olarak değil birlikte aranması ya da iki yıl evlilik süresinin beş yıl olması gerektiği ileri sürülmektedir. Bkz. Baygın, *Soybağı Hukuku*, 164.

⁶⁸⁸ Öztan, *Aile Hukuku*, 954.

ilişkisinin kaldırılmasına karar verilmeden yaş koşuluna ilişkin eksiklik tamamlanırsa, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına karar verilemez⁶⁸⁹ (TMK m.318/f.2).

İsviçre Medeni Kanunu'nda bu konuda 2018 yılında bir değişiklik yapılmıştır. Tek başına evlat edinmede (ZGB Art.264b/Abs.4) ve eşlerin birlikte evlat edinmesinde (ZGB Art.264a/Abs.1), evlat edinen için yirmi sekiz yaş olarak belirlenen yaş koşulu, çocuğun menfaatinin korunması zorunluluk teşkil etmesi halinde aranmaz⁶⁹⁰. Kanaatimizce de sadece yaş koşulunun sağlanmamış olması nedeniyle evlatlığın menfaati hiçe sayılarak evlatlık ilişkisi kaldırılmamalı⁶⁹¹, İsviçre hukukunda olduğu gibi bu hususta bir esneklik sağlanmalıdır.

(2) Evlilik Süresi Koşulunun Sağlanmaması

Evlat edinmenin esasa ilişkin koşullarından bir diğeri ise birlikte evlat edinme halinde ya da eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesinde, belirli bir süre evli olma koşulunun sağlanmasıdır. Birlikte evlat edinme halinde eşlerin en az beş yıl evli olmaları gerekirken, eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesi halinde ise en az iki yıl evli olmaları gerekir. Evlilik süresi koşulu, eşlerin resmi evlilik tarihinden itibaren hesaplanır⁶⁹². Bu anlamda eşlerin daha önceden fiili olarak beraber yaşamaları evlilik süresine dâhil edilmez.

Kanun koyucu ZGB'den farklı olarak eşlerin birlikte aile hayatı yaşamaları koşulunu aramadığı için eşler bu beş yıllık ya da iki yıllık sürede ayrı yaşasalar da evlat edinebilmeleri mümkündür⁶⁹³. Yaş koşulunda olduğu gibi evlilik süresi koşulu da Kanunda emredici bir şekilde düzenlenmiştir. Bu anlamda asgari evlilik süresi koşulunun sağlanamaması halinde, evlatlık ilişkisi kurulamayacaktır⁶⁹⁴. Bu koşul sağlanmamasına rağmen evlatlık ilişkisi bir şekilde kurulmuşsa da evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz

⁶⁸⁹ Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 167.

⁶⁹⁰ İsviçre Medeni Kanunu'nda eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesinde ise kanun koyucu herhangi bir yaş koşulu getirmemiştir. Bkz. Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 53-54.

⁶⁹¹ Yılmaz, Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 292; Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 55.

⁶⁹² Sadioğlu, “Eşlerin Birlikte Evlat Edinmesi”, 739; aksi yöndeki görüşe göre ise eşlerin fiili beraberlik süresi de evli kalma süresi içinde değerlendirilmelidir. Bkz. Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 22.

⁶⁹³ Yılmaz, *Aile Hukuku*, 490; Öztan, *Aile Hukuku*, 960.

⁶⁹⁴ “Dava ve hüküm tarihi itibarıyla davacı Nazan'ın otuz yaşını doldurmadığı, ayrıca davacıların en az beş yıldan beri evli olma koşulunu da taşımadıkları görülmüştür. Yasal şartın oluşmaması nedeniyle davacıların birlikte evlat edinebilmeleri mümkün olmamasına rağmen Türk Medeni Kanununun 306. maddesi hükmüne aykırı olarak davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır”. Yarg. 2. HD., 26.05.2005, E. 2005/5695, K. 2005/8245 (www.lexpera.com.tr).

konusu olacaktır. Ancak evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına karar verilmeden evlilik süresine ilişkin eksiklik tamamlanırsa, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına karar verilmeyecektir (TMK m.318/f.2). İsviçre hukukunda gerek eşlerin birlikte evlat edinebilmesi gerekse de eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinebilmesi için en az üç yıl fiili olarak aile hayatı yaşamaları gerekmektedir. Bu düzenleme ZGB’de de emredici bir şekilde düzenlenmiş olup istisna getirilmemiştir⁶⁹⁵.

(3) Evlat Edinenin Diğer Çocuklarının Yararlarının Zedelenmesi

Önceki Medeni Kanun döneminden farklı olarak, TMK’da evlat edinenin çocuğunun olması evlat edinmeye engel teşkil etmemektedir⁶⁹⁶. Kanun koyucu da bu hususu gözeterek evlat edinenin diğer çocuklarının yararının hakkaniyete aykırı olarak zedelenmemesi gerektiğini düzenleme altına almıştır (TMK m.305/f.2- ZGB Art.268a/Abs.1)⁶⁹⁷. Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlat edinenin diğer çocuklarının ekonomik durumları, ruhsal durumları, sosyal ya da kültürel statüleri zedelenenirse, evlatlık ilişkisinin kurulmasına karar verilmeyecektir⁶⁹⁸. Erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde, evlat edinenin altsoyunun açık rızası yoksa evlat edinenin diğer çocuklarının yararına yönelik bir araştırma yapılmamaktadır⁶⁹⁹. Evlat edinenin altsoyunun açık rızası varsa, her ne kadar evlatlık ilişkisinin kurulmasının mümkün olabileceği sonucuna varılsa da hâkim yine de evlat edinenin çocuklarının yararını gözetecektir⁷⁰⁰.

⁶⁹⁵ Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 54.

⁶⁹⁶ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 451; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 319; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 372; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 151.

⁶⁹⁷ Öztan, *Aile Hukuku*, 955; bu hükümden anlaşılması gereken, evlat edinenin altsoyunun hukuki durumunun kasıtlı olarak kötü duruma getirilmesi isteğinden doğmaması gerektiğidir. Bkz. Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 59.

⁶⁹⁸ Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 532; “*Türk hukuku açısından evlat edinenin çocuklarının yararlarının zedelenip zedelenmediği (TMK.m.305/II) sadece küçüklerin evlat edinilmesi açısından araştırılır; erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde ise altsoyun açık muvafakat vermemesi, tek başına evlat edinmeye engel olduğundan (TMK.m313/1) evlat edinenin çocuklarının çıkarlarının zedelenip zedelenmediği araştırılmayacaktır. Evlat edinenin çocuklarının çıkarlarının hakkaniyete aykırı biçimde zedelenip zedelenmediği, evlatlık alınacak küçüklerin çıkarlarıyla karşılıklı tartışılarak değerlendirilmelidir. Evlat edinmede mevcut diğer çocukların yararları da göz önüne alınacak, ancak bu durum evlat edinilecek çocuğun yararının önüne geçmeyecektir. Bu yararlar miras, bakım ve eğitim masrafları ile aile yapısı olarak sayılabilir. Evlat edinmenin yasal olarak doğurduğu doğal ve zorunlu sonuçlar nedeniyle, aslında diğer çocukların yararlarının zedelenmesi mümkündür. Ancak, sadece yasal miras payının azalacağından söz ederek, diğer çocukların yararlarının hakkaniyete aykırı (aşırı şekilde) zedelenmediği söylenemez. Başka bir deyişle kanun koyucu bu sonucu hakkaniyete aykırı görmemektedir.” Yarg. 2. HD., 11.05.2010., E. 2010/1858, K. 2010/9486 (www.lexpera.com.tr).*

⁶⁹⁹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 384.

⁷⁰⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 384.

Alman hukukunda da evlat edinenin altsoyunun varlığı hem küçüklerin hem de erginlerin evlat edinilmesine engel teşkil etmemektedir. BGB § 1745'te evlat edinme yasağı başlığı altında evlat edinmenin, evlat edinenin altsoyunun ya da evlatlığın çıkarlarına ters düşmemesi gerektiği, mali hakların da bu çıkarların belirlenmesinde bir ölçüt olmadığı öngörülmüştür⁷⁰¹. Erginlerin evlat edinilmesi konusunda, BGB § 1769'da evlat edinenin çocuklarının maddi ve manevi menfaatlerinin göz önünde bulundurulması gerektiği açıkça düzenlenmiştir⁷⁰². Alman hukukunda Türk hukukundan farklı olarak, altsoyun açık rızasının alınması hususu düzenlenmemiştir⁷⁰³.

Evlat edinenin diğer çocuklarının menfaatinin zedelenmesi hususunda, sadece ekonomik çıkarlar belirleyici olmamaktadır⁷⁰⁴. Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla bu ilişkinin doğası gereği, evlat edinenin bazı ekonomik ve sosyal yükümlülükler altına girmesi kaçınılmazdır⁷⁰⁵. Ancak sadece bu hususlar evlatlık ilişkisinin kurulmasına engel değildir⁷⁰⁶. Örneğin evlat edinenin diğer çocuklarının evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla miras paylarının azalacak olması gibi haller, hakkaniyete aykırılık teşkil etmemektedir⁷⁰⁷. Evlat edinen diğer çocuklarının menfaatlerinin zedelenmesi amacıyla evlatlık ilişkisinin kurulmasını istiyorsa, bu halde evlatlık ilişkisi hakkaniyete aykırılık teşkil edecektir⁷⁰⁸. Evlatlık ilişkisi kurulmadan önce hâkim, TMK m.316 kapsamında araştırma yaparken evlat edinenin çocuklarını dinleyerek onların evlat edinme ile ilgili düşüncelerini dikkate almalıdır⁷⁰⁹. Bu husus gözetilmeden evlatlık ilişkisi kurulmuşsa da evlat edinenin diğer çocuğu veya çocukları evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını talep edebilecektir. Evlatlık ilişkisi kurulduktan sonra, evlat edinenin diğer çocuklarının menfaatleri zedeleniyse evlatlık ilişkisi sonradan ortaya çıkan sebeplerle sona ermeyeceği için bu yönde bir talepte bulunulamayacaktır⁷¹⁰.

⁷⁰¹ Şahin Şengül, “Alman Hukukunda”, 337; Demir, “Evlat Edinmenin Yasal Koşulları”, 261.

⁷⁰² İnce Akman, “Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi”, 2373.

⁷⁰³ İnce Akman, “Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi”, 2374.

⁷⁰⁴ Demir, “Evlat Edinmenin Yasal Koşulları”, 260.

⁷⁰⁵ Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 372; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 151.

⁷⁰⁶ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 319.

⁷⁰⁷ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 451; Yılmaz, *Aile Hukuku*, 489; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 387; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 153; Öztan, *Aile Hukuku*, 955; Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 59.

⁷⁰⁸ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 575; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 319.

⁷⁰⁹ Yılmaz, *Aile Hukuku*, 489; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 389; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 153; Öztan, *Aile Hukuku*, 955.

⁷¹⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 386-387.

c) Evlat Edinen ve Evlatlık Bakımından Ortak Olan Esasa İlişkin Eksikliklerin Bulunması

(1) Bakım, Eğitim ve Birlikte Yaşama Koşulunun Gerçekleşmemesi

Önceki Medeni Kanundan farklı olarak, TMK’da evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için evlat edinenin evlatlık ile belirli bir süre birlikte yaşaması, evlatlığın evlat edinen tarafından bir süre bakılıp gözetilmesi aranmaktadır⁷¹¹. Önceki Medeni Kanun döneminde evlat edinen ve evlatlık arasında bakım ve eğitim ilişkisi aranmadığı için evlatlık ilişkisi tarafların anlaşması ya da mirasçılıktan çıkarma nedenlerine dayalı olarak hâkim kararıyla kaldırılabilmekteydi⁷¹². Deneme ve düşünme süresi olarak da ifade edilebilen⁷¹³ bu koşulun getirilmesi ile evlat edinen ve evlatlık arasında gerçek hısımlık ilişkisinden farksız ve sonlandırılmayacak bir ilişki kurulması amaçlanmıştır⁷¹⁴. Bakım, eğitim ve birlikte yaşama süresi, küçüklerin evlat edinilmesinde ve ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde farklılık göstermektedir. TMK m.305/f.1’de düzenlendiği üzere, küçüğün evlat edinilmesi, evlat edinen kişi tarafından en az bir yıl süreyle bakımının sağlanmış ve eğitiminin üstlenilmiş olması koşuluna bağlanmıştır. Evlat edinen tarafından bizzat sağlanması gereken bu bakım ve eğitim koşulu, karşılıksız ve sürekli olmalıdır⁷¹⁵. Bu bakım ilişkisinin ileride evlat edinmek amacıyla kurulmuş olması da şart değildir⁷¹⁶. Küçüklerin evlat edinilmesi açısından aranan bir yıllık bakım ve eğitim koşulunun sağlanmamış olması, bakım ve eğitim ilişkisinin belirli bir ücret karşılığında yapılması⁷¹⁷ ya da herhangi bir aracı vasıtasıyla gerçekleştirilmesi halinde, geçerli bir

⁷¹¹ TMK m.305 gerekçesinde de bu koşulun aranmasının nedeni “böylece, bir kimsenin bakmadığı ve eğitime hiçbir katkısı olmadığı herhangi bir küçüğü evlat edinmesi engellenmekte ve bir çeşit deneme süresiyle, tarafların birbirlerini tanımalarına da olanak sağlanmaktadır” şeklinde ifade edilmiştir.

⁷¹² Baygın, *Soybağı Hukuku*, 141.

⁷¹³ Öztan, *Aile Hukuku*, 956.

⁷¹⁴ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 574; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 141.

⁷¹⁵ Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 486; eğitim, hastalık ve tatil gibi sebeplerle yaşanan geçici kesintiler, bir yıllık sürenin devamlılığını etkilemez. Ancak bir yıllık sürenin sadece hafta sonları bir arada geçiriliyorsa, zaman aralığı girdiği için sürenin hesabında göz önünde tutulmayacaktır. Bkz. Öztan, *Aile Hukuku*, 956.

⁷¹⁶ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 449; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 191-192.

⁷¹⁷ Koruyucu ailelikte çocuk, koruyucu ailenin yanına belirli bir ücret karşılığında yerleştirilmiş ise bu durumun daha sonradan maddi manevi menfaat sağlama amacı olmadığı sürece, evlatlık ilişkisinin kurulmasına engel teşkil etmemesi gerektiği ileri sürülmektedir. Bkz. Baygın, *Soybağı Hukuku*, 146-147.

bakım ilişkisi kurulmadığı için evlatlık ilişkisi de kurulamayacaktır⁷¹⁸. Ancak bu bakım ve eğitim ilişkisinin sağlanmış olması da evlatlık ilişkisinin mutlaka kurulacağı anlamına gelmemektedir⁷¹⁹. Bu esaslar gözetilmeksizin evlat edinmeye karar verilirse, evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olacaktır.

Erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde ise kanun koyucu bu evlatlık ilişkisinin geçerli bir şekilde kurulabilmesi için evlat edinmeyi haklı kılacak sebeplerin olması gerektiğini düzenlemiştir. Bu kapsamdaki haklı sebepler, TMK m.313'te öngörülmüştür. Bu haklı sebeplerden ilki, ergin veya kısıtlı evlatlığın, bedensel ya da zihinsel engeli nedeniyle sürekli olarak yardıma muhtaç olup evlat edinen tarafından en az beş yıl süreyle bakılması ve gözetilmesidir. Bir diğer haklı sebep, ergin veya kısıtlı evlatlığın küçükken, evlat edinen tarafından en az beş yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olmasıdır⁷²⁰. Eğitim süresinin, evlatlığın erginliği kazanmasına kadar dolması gerekmektedir⁷²¹. Bu sebeplerin dışında başka bir haklı sebep olması halinde, evlat edinen ile evlatlığın en az beş yıl birlikte aile hayatı yaşamaları gerektiği düzenlenmiştir. Doktrindeki bir görüşe göre, buradaki beş yıllık süre dava tarihinden geriye doğru hesaplanmaktadır⁷²². Sürenin hesabı hususunda bir diğer görüşe göre, evlat edinme

⁷¹⁸ Yargıtay'ın vermiş olduğu bir kararda, daha önceden evlatlık çocuğa koruyucu ailelik yapan kişiler daha sonradan evlat edinmek isterlerse koruyucu aile süresi evlat edinme için aranan bakım ve eğitim süresinden sayılmamaktadır. Yarg. 2. HD., 16.07.2002, E. 8862, K.9547. Kararın eleştirisi için bkz. Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 193; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 146; benzer yönde Yargıtay'ın vermiş olduğu bir kararda "davacılar, koruma altında bulunan ve 4.7.2007 tarihinde "koruyucu aile" olarak kendilerine teslim edilen 17.7.2006 doğumlu küçük ...'yi birlikte evlat edinmek üzere 6.10.2008 tarihinde dava açmışlardır. Bir küçüğün evlat edinilmesi, evlat edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması koşuluna bağlıdır. (TMK.md.305/1) Davacıların küçüğü davalı kurumdan "koruyucu aile" olarak teslim almış ve bu sıfatla ücret karşılığında bakmış olmaları, anılan yasanın 305/1.maddesindeki koşulun yerine getirildiği anlamına gelmez. Kaldı ki, çocuk davacıların yükümlülüklerini yerine getirmediğinin anlaşılması üzerine 18.11.2008 tarihinde davacıardan geri alınmıştır. Küçüklerin evlat edinilmesiyle ilgili yasal koşullar gerçekleşmediğinden davanın reddi bu sebeple sonucu itibarıyla doğru olduğundan hükmün gerekçesi düzeltilerek onanması gerekmektedir" Yarg. 2. HD., 25.05.2010, E. 2009/4731, K.2010/10095 (www.lexpera.com.tr).

⁷¹⁹ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 574; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 213; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 143; Zorlutuna, "Küçüklerin Evlat Edinilmesi", 147.

⁷²⁰ Bu noktada tartışmalı olan husus, evlatlık ilişkisinin kurulacağı anda evlat edinen ile ergin ya da kısıtlı evlatlığın birlikte yaşamasının zorunlu olup olmayacağıdır. Doktrinde hâkim görüş, tarafların birlikte yaşamalarının şart olmadığı ancak aralarındaki yoğun ve sürekli kişisel ilişkinin varlığının aranması gerektiği yönündedir. Bkz. Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 333; Çelik, "Erginlerin Evlat Edinilmesi", 2074.

⁷²¹ Çelik, "Erginlerin Evlat Edinilmesi", 2074.

⁷²² Yılmaz, *Aile Hukuku*, 502; "erginlerin evlat edinilmesinde, diğer haklı sebeplerin mevcut olması ve evlat edinilenin en az beş yıldan beri evlat edinen ile aile halinde birlikte yaşaması gerekmektedir. Beş yıllık sürenin başvuru anında dolmuş olması gerekir. Yani evlat edinme amacıyla başvurudan önceki son beş yılın dolup dolmadığına bakılır." Yarg. 2. HD., 11.05.2010, E.2009/3401, K. 2010/9485 (www.lexpera.com.tr).

kararının verildiği tarih itibarıyla beş yıl dolmaktaysa ve evlatlığın menfaati gerektiriyorsa, bu durumda da evlatlık ilişkisinin kurulmasına karar verilmelidir⁷²³. Evlat edinmenin koşullarının sağlanıp sağlanmadığı hususunda, davanın açıldığı tarih değil, karar tarihi esas alındığı için kanaatimizce de ikinci görüş daha isabetlidir.

Buradaki haklı sebebin sağlanıp sağlanmadığını hâkim, somut olayın koşullarına göre takdir edecektir⁷²⁴. Evlat edinenin mirasçılarında ya da evlatlığın kendi ana babasından mal kaçırma amacıyla evlat edinmesi ya da ikamet izni, çalışma izni alma gibi amaçlarla evlat edinmek istemesi halinde, bu sebepler haklı sebep olarak değerlendirilmeyecektir⁷²⁵.

Ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde de aranan bakım, gözetim, eğitim ya da diğer hallerde birlikte yaşama koşulunun da karşılıksız ve sürekli olması gerekmektedir⁷²⁶. Aksi takdirde evlat edinme kararı verilemeyecektir. Bu husus gözetilmeksizin evlat edinme kararı verilmişse, evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olabilecektir.

(2) Evlat Edinen ve Evlatlık Arasında Asgari Yaş Farkının Bulunmaması

Evlatlık ilişkisinin geçerli bir şekilde kurulabilmesi için hem küçüklerin hem de ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde, evlatlığın evlat edinenden en az on sekiz yaş

⁷²³ Bilal Köseoğlu, Köksal Kocağa, *Aile Hukuku ve Uygulaması* (Ankara: TBB Yayınları, 2009), 554.

⁷²⁴ Tekben, Yünlü, “Erginlerin veya Kısıtlıların”, 603; Çelik, “Erginlerin Evlat Edinilmesi”, 2078; “İstem, ergin kişinin evlat edinilmesine ilişkindir (TMK.md.313). Toplanan delillerden, evlat edinmek isteyen davacının 1930 doğumlu olup altsoyunun bulunmadığı ve eşinin 1999 yılında ölmüş olduğu, yaşlı ve yalnız kaldığı, evlat edinilmek istenen 1984 doğumlu R. ile beş yıldır aile halinde birlikte yaşadıkları anlaşılmaktadır. Türk Medeni Kanununun 313/3.maddede “diğer haklı sebepler mevcut ve evlat edinilen en az beş yıldan beri evlat edinen ile aile halinde birlikte yaşamakta ise” ergin kişinin evlat edinilebileceği hükme bağlanmıştır. Kanundaki diğer haklı sebeplerin mevcut olması koşulunun kapsamının belirlenmesi gerekir. Hemen belirtmek gerekir ki, Türk Medeni Kanununun 313/1-2.maddesinde öngörülen sebeplerin gerçekleşmesi gerekmez. Ancak, diğer haklı sebeplerin Türk Medeni Kanununun 313/1-2.maddedeki sebeplere benzemesi yani önemli bir sebep olması gerekir. Türk Medeni Kanununun 313/3.maddesi gereğince evlat edinme için mutlaka evlat edinecek kişinin evlatlığın bakım ve giderlerini karşılıyor olması gerekmez. Evlat edinmek isteyen kimse; seksen yaşında, yalnız ve yaşı nedeniyle bir başkasının bakım, ilgi ve desteğine muhtaç konumda olup bu durumu kanundaki diğer haklı sebeplerin mevcut olması koşuluna uyar niteliktedir. Ergin kişinin evlat edinilmesine (TMK.md.313/3) ve evlat edinmeye ilişkin diğer zorunlu koşullar (TMK.md.307,308/1) davada gerçekleşmiştir. Bu nedenlerle, davanın kabulüyle evlat edinmeye karar vermek gerekirken; yazılı şekilde karar verilmiş olması isabetsiz olmuştur.” Yarg. 2. HD., 29.11.2010, E. 2009/17142, K. 2010/19799 (ww.lexpera.com.tr).

⁷²⁵ Çelik, “Erginlerin Evlat Edinilmesi”, 2078; evlat edinen diğer çocukların miras haklarına zarar verme kastıyla hareket ediyorsa, evlatlık ilişkisinin kaldırılması istenebilmektedir. Rona Serozan, Baki İlkay Engin, *Miras Hukuku ve Tamamı Çözümlü Pratik Çalışmalar* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024), 160; Öztan, *Aile Hukuku*, 1005.

⁷²⁶ Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 570; Tekben, Yünlü, “Erginlerin veya Kısıtlıların”, 600.

küçük olması gerekir (TMK m.308/f.1). Kanun koyucu bu hususu emredici bir şekilde düzenlediği gibi⁷²⁷ azami bir yaş farkı da düzenlememiştir⁷²⁸. Bu anlamda evlat edinen evlatlıktan en az on sekiz yaş büyük olduğu sürece kaç yaşında olursa olsun evlat edinebilmektedir. Ancak bu konudaki sınırı yine evlatlığın menfaati belirleyecektir⁷²⁹.

Kanun koyucu yaş farkı koşulunu emredici bir şekilde düzenlediği için bu koşula uyulmaması halinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olacaktır. Evlat edinen ile evlatlık arasındaki bu yaş farkının emredici bir şekilde düzenlenmiş olması doktrinde çeşitli tartışmaları da beraberinde getirmiştir. İleri sürülen bir görüşe göre, tüm koşullar sağlanmış ve evlatlığın da menfaati gerektiriyorsa, asgari yaş farkı aranmadan da evlatlık ilişkisinin kurulmasına karar verilmelidir⁷³⁰. Bir başka görüş ise hukukumuzda, hâkimin olağanüstü hâllerin mevcut olması ve evlenmenin pek önemli bir sebeple gerekli görülmesi durumunda, on altı yaşını doldurmuş olan kadın veya erkeğin evlenmesine izin verebilme yetkisi olmasından hareketle, çocuk ile ana arasında daha az bir yaş farkının söz konusu olabileceğini, bu nedenle de yaş farkının ya en az on yedi yaşa inmesi ya da durumun gereklerine göre on altı yaşa kadar inebileceğini ileri sürmektedir⁷³¹. Bu hususta, 2008 tarihli Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Gözden Geçirilmiş Avrupa Sözleşmesinin 9.maddesinde de evlatlık çocuğun, evlat edinenle arasında en az on altı yaş olması gerektiği, ancak çocuğun menfaati gerektiriyorsa hem yaş sınırı hem yaş farkına ilişkin koşulun, “*evlat edinenin, çocuğun anasının ya da babasının eşi ya da kayıtlı partneri olması durumunda; ya da istisnai koşulların ortaya çıktığı durumlarda*” kaldırılabilmesi düzenlenmiştir. Doktrinde de bu yönde, TMK m.308 hükmünün istisna içermemesi nedeniyle bir örtülü boşluk olduğu, bu boşluğun da teleolojik redüksiyon yöntemi ile hâkim tarafından, hükmün amacına uygun bir şekilde sınırlandırılması gerektiği de ileri sürülmektedir⁷³². Aksi yöndeki diğer görüşe göre ise evlat edinen ve

⁷²⁷ Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 375; Öztan, *Aile Hukuku*, 954.

⁷²⁸ Yılmaz, *Aile Hukuku*, 492; Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 458; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 323; Öztan, *Aile Hukuku*, 955.

⁷²⁹ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 458; Makaracı Başak, Erdem, *Aile Hukuku*, 386; Çilenti Konuralp, “Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, 56; Demirbaş, Armağan, “Değişiklikler”, 59; Bagaç İçen, “Yargıtay Kararları Işığında”, 160.

⁷³⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 379; Tekinay, *Aile Hukuku*, 364-365; İmamoğlu, “Yaş Farkı Meselesi”, 1920’den naklen (Riemer, “Umfang und Schranken richterlicher Gebotsberichtigung,” 129).

⁷³¹ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 159; Akyüz, “Uluslararası Sözleşmeler”, 158; Bagaç İçen, “Yargıtay Kararları Işığında”, 157.

⁷³² İmamoğlu, “Yaş Farkı Meselesi”, 1928; Kılınç, “Kurum Aracılığı Dışında”, 908, dn.100.

evlatlık arasındaki yaş farkı emredici bir şekilde düzenlendiği için zorunlu olarak bu koşulun aranması gerekir⁷³³.

Yargıtay uygulamasında da yaş farkı koşulu emredici bir şekilde uygulanmaktadır⁷³⁴. Yakın tarihli Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kararında ise TMK m.308/f.1'in herhangi bir istisnaya yer vermemesi, Anayasa m.20'de düzenleme altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği yönünden değerlendirilmiştir⁷³⁵. Kanaatimizce de evlatlığın menfaati gerektiriyorsa, yaş farkı koşulu emredici bir şekilde uygulanmamalıdır⁷³⁶. Bu konuda İsviçre hukukundaki düzenleme de hukukumuz bakımından örnek alınabilir⁷³⁷. 2018 yılında yürürlüğe giren değişiklikle ZGB Art.264d/Abs.1 hükmünde, evlat edinen ve evlatlık arasında asgari on altı azami kırk beş yaş fark olması gerektiği, çocuğun menfaatinin korunması gerekiyorsa, bu koşulun aranmayacağı düzenlenmiştir⁷³⁸. Özellikle de çocuğun menfaatinin korunması açısından hukukumuzda da bu yönde bir düzenlemenin getirilmesi kanaatindeyiz.

4. Usule İlişkin Eksiklikler Sebebiyle Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması

Evlatlık ilişkisinin usule ilişkin eksiklikler sebebiyle de kaldırılabilmesi mümkündür. Bu sebepler, evlatlık ilişkisinin kurulması kararının görevli veya yetkili mahkeme tarafından verilmemesi, evlatlığın öz ana babasının rızasının görevli veya yetkili mahkemeye açıklanmaması ya da hâkimin TMK m.316 kapsamında gerekli araştırmayı yapmaması şeklindedir. Usule ilişkin eksiklik sebebiyle evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının talep edilmesi, kanun koyucu tarafından sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda

⁷³³ Bu konuda Ataay'a göre, yaş farkına ilişkin düzenleme emredici olup hükmün *ratio legis*'ine dayanarak hiçbir şekilde bu koşul bertaraf edilemez. Bkz. Ataay, "Evlat Edinme", 332.

⁷³⁴ Yarg. 2. HD., 15.03.2023, E. 2022/11248, K. 2023/1034; Yarg. 2. HD., 13.03.2008, E. 2007/2367, K. 2008/ 3325, (www.lexpera.com.tr).

⁷³⁵ Yıldız Ceylan Var Başvurusu, 2020/10490 Başvuru No., 25.07.2023, Kararı (RG 17.10.2023., 32342 S).

⁷³⁶ Aynı yönde bkz. Zorlutuna, "Küçüklerin Evlat Edinilmesi", 175.

⁷³⁷ Çilenti Konuralp, "Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme", 57; Bagaç İçen, "Yargıtay Kararları Işığında", 158.

⁷³⁸ Yılmaz, "Güncel Gelişmeler", 151; Yılmaz, Zorlutuna, "Küçüklerin Evlat Edinilmesi", 290; Demirbaş, Armağan, "Değişiklikler", 59; İmamoğlu, "Yaş Farkı Meselesi", 1917.

usule ilişkin eksikliklerin ortadan kalkması ya da evlatlığın menfaatinin ağır bir biçimde zedelenmesi halinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına karar verilememektedir⁷³⁹.

Hukukumuzdaki düzenlemeden farklı olarak İsviçre hukukunda ise usule ilişkin eksiklikler nedeniyle evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu değildir⁷⁴⁰ (ZGB Art.264a/Abs.2).

a) Evlatlık İlişkisinin Kurulması Kararının Görevli veya Yetkili Mahkeme Tarafından Verilmemesi

Evlat edinme kararının verilmesinde yetkili mahkeme, TMK m.315/f.1'e göre, evlat edinenin oturma yeri; birlikte evlat edinme halinde eşlerden birinin oturduğu yer mahkemesidir. Görevli mahkeme ise AileMK m.4/f.1'e göre aile mahkemesidir. Evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin kararın yetkili veya görevli olmayan mahkemece verilmesi halinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olacaktır⁷⁴¹. Ancak sadece bu nedenle evlatlık ilişkisinin kaldırılması, evlatlığın menfaatinin ağır bir biçimde zedeleyecekse, evlatlık ilişkisinin kaldırılması ileri sürülemeyecektir⁷⁴². Doktrinde bu sebeple evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının, evlatlığın menfaatinin zedelenmemesi koşuluna bağlı olması eleştirilmektedir. Bu görüşe göre, evlatlık ilişkisinin kurulmasına yetkili ve görevli mahkeme tarafından karar verilmesi, HMK m.114 kapsamında, emredici bir hukuk kuralı niteliğindedir. Bu hukuk kuralının da evlatlığın menfaatinin ağır bir biçimde

⁷³⁹ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 246; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 345; Görgeç, "Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması", 365; "Mahkemenin evlat edinme ilişkisinin kaldırılmasına yönelik davayı kabul gerekçesi çocuğa kayyum atanamamış olması, kararın aile mahkemesi sıfatıyla verilmemiş olması ve bakım şartının yeteri kadar araştırılmadan karar verilmiş olması şeklindedir. Ancak; çocuk ile velisi arasında çıkar çatışması olduğunda çocuğun kayyum tarafından temsil edilmesi hususu çocuğu korumak için kabul edilmiş bir düzenleme olup 17 yaşını bitirmiş bir çocuğa kayyum atanmamış olması gerekçe gösterilerek evlat edinilenin menfaatinin ağır biçimde zedeleyeceği, evlat edinme kararını veren mahkemenin duruşma tutanaklarında "aile mahkemesi sıfatıyla" ibaresinin bulunması ve bakım şartının gerçekleştiği hususunun kesinleşen mahkeme kararında yer aldığı bu nedenle kesinleşmiş bir mahkeme kararının başka bir mahkeme tarafından yok sayılamayacağı hususları ile yukarıdaki açıklamalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını sistematik olarak sıkı kurallara bağlayan ve evlatlık ilişkisinin taraflarca keyfi bir şekilde kaldırılmasının önünü kapayan Türk Medeni Kanunu'ndaki düzenlemeler de dikkate alındığında, mahkemece davanın kabulüne dayanarak yapılan hususların esasa ilişkin eksiklik olarak kabulünün mümkün olmadığı bu sebeple ispat edilemeyen davanın reddine karar verilmesi gerekirken yerinde bulunmayan gerekçe ile davanın kabulü doğru görülmemiştir." Yarg. 2. HD., 01.03.2022, E. 2021/5926, K. 2022/1930 (www.lexpera.com.tr).

⁷⁴⁰ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 490.

⁷⁴¹ "Evlatlık ilişkisinin iptali (kaldırılması) davasının Türk Medeni Kanununun ikinci kitabında yer alan davalardan olması sebebiyle Aile Mahkemesince görülmesi gerekirken Asliye Hukuk Mahkemesinde görülerek davanın esası hakkında karar verilmiş olması da usul ve yasaya aykırılık oluşturur." Yarg. 2. HD., 09.02.2012, E.2010/21149, K.2012/2202 (www.lexpera.com.tr).

⁷⁴² Görgeç, "Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması", 366.

zedelenmemesi koşuluna bağlı olması, bu karardan etkilenen ve hak düşürücü süre içerisinde bu davayı açan kişilerin menfaatlerinin göz ardı edildiği yönünden eleştirilmektedir⁷⁴³. Kanaatimizce evlatlığın menfaati, davayı açan kişilerin menfaatinden daha üstün olduğu için bu görüşe katılamıyoruz.

b) Evlat Edinmeye İlişkin Rızanın Görevli veya Yetkili Mahkemeye Açıklanmaması

Evlatlığın ana babasının rızasının alınmasında yetkili mahkeme, TMK m.309/f.2 hükmü uyarınca, “*küçüğün veya ana ve babasının oturdukları yer mahkemesinde sözlü veya yazılı olarak açıklanarak tutanağa geçirilir.*” Görevli mahkeme de yine evlatlık ilişkisinin kurulması kararını veren aile mahkemesidir. Evlatlığın öz ana babası bu rızasını yetkili veya görevli mahkemeye açıklamamış ise ya da rıza beyanı sözlü veya yazılı olarak tutanağa bağlanmamışsa, bu husus usule ilişkin bir eksiklik teşkil edeceği için evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olacaktır⁷⁴⁴. Ancak sadece bu nedenle evlatlık ilişkisinin kaldırılması evlatlığın menfaatini zedeleyecekse, evlatlık ilişkisinin kaldırılması talep edilemeyecektir.

c) Türk Medeni Kanunu m.316 Kapsamında Hâkimin Gerekli Araştırmayı Yapmaması

Hâkimin, evlatlık ilişkisinin kurulması yönünde karar vermeden önce, TMK m.316 kapsamında bir araştırma yapması gerekir. Yapılacak olan bu araştırmada hâkim, evlatlık ilişkisinin kurulmasında esaslı sayılan her türlü durum ve koşulu araştırmak, evlat edinen ve evlatlığı dinlemek ve gerektiğinde uzmanların görüşünü almak, evlat edinenin altsoyunun olması halinde onun da evlat edinme konusunda tavır ve düşüncelerini değerlendirmek zorundadır. Hâkimin bu araştırmayı yapmaması halinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olacaktır⁷⁴⁵. Hâkimin yapacağı bu araştırmanın

⁷⁴³ Koç, “HMK ve TMK”, 370.

⁷⁴⁴ Görgeç, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 366.

⁷⁴⁵ “4721 sayılı Türk Medeni Kanununun evlat edinme kararı vermeden önce hâkime araştırma yükümlülüğü getiren 316. maddesinin 1. fıkrasında evlat edinmeye ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasından, evlat edinen ile edinilenin dinlenmelerinden ve gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verileceği belirtilmiştir. Mahkemece, yukarıda açıklanan hüküm uyarınca evlat edinen dinlenmeden ve kapsamlı bir araştırma yapılmadan davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” Yarg. 2. HD., 04.05.2006, E. 2005/21494, K. 2006/6874 (www.lexpera.com.tr).

yapılmaması, baskın görüşe göre usule ilişkin bir eksiklik halidir⁷⁴⁶. Doktrinde ileri sürülen aksi yöndeki görüşe göre ise esasa ilişkin eksiklik niteliğindedir.⁷⁴⁷ Kanaatimizce, bu araştırmanın usule ilişkin bir koşul olarak kabulü gerekir. Nitekim söz konusu araştırma, hâkimin kurucu nitelikteki hükmü tesis etmeden önce gerçeği saptamak adına yürütmekle yükümlü olduğu yargısal ve usuli bir inceleme aşamasıdır. Ayrıca hâkimin yapması gerektiren araştırma, Kanunda tam olarak detaylandırılmamış “*her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılması*” ifadesi kullanılarak içerik muğlak bırakılmıştır. Bu nedenle araştırılması gereken bir husus eksik bırakıldığı takdirde, evlatlık ilişkisinin kaldırılması ihtimali söz konusu olabilecektir. Bu kapsamda hâkimin yapması gereken araştırma, esasa ilişkin koşul olarak kabul edilirse evlatlığın menfaatinin etkilenip etkilenmediği değerlendirilmeksizin evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olabilecektir. Araştırmanın usule ilişkin bir koşul olarak kabul edilmesi halinde, hâkim bu hususta araştırılması gereken bir hususu eksik bıraksa da evlatlık ilişkisinin kaldırılması hemen söz konusu olmayacak, TMK m.318/f.2 gereğince öncelikle evlatlığın menfaatinin zedelenip zedelenmediği değerlendirilecektir.

5. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılmasının Talep Edilmesi

a) Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması Davası

Önceki Medeni Kanunun yürürlükte olduğu dönemde, geçerli olarak kurulan bir evlatlık ilişkisi kendiliğinden, tarafların anlaşması yoluyla ya da mahkemenin vereceği kararla sona erebilmekteydi. Türk Medeni Kanunu ise “evlatlık bağının çözülmeliği ilkesi” gereğince sonradan ortaya çıkan nedenlerle evlatlık ilişkisinin sona ermesine imkân vermemiş, evlat edinmenin rıza koşulunda, esasa ilişkin ya da usule ilişkin koşullarında eksiklik olması halinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılabilmesini düzenlemiştir. Evlatlık ilişkisinin Kanunda düzenleme altına alınan bu haller dışında başka bir sebeple kaldırılması mümkün değildir⁷⁴⁸.

⁷⁴⁶ Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 717; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 245; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 696; Makaracı Başak, Erdem, *Aile Hukuku*, 405; Bagaç İçen, “Yargıtay Kararları Işığında”, 253-254; Açıkgöz, “Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”, 28; Görgeç, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 367; İmge Hazal Yılmaz Tekin, “Türk Medeni Kanunu’na Göre Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18/212 (2023): 253.

⁷⁴⁷ Aydoğdu, *Evlad Edinme*, 754; Çağlayan Akgün, “Karşılaştırmalı”, 177.

⁷⁴⁸ Çağlayan Aygün, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 412; Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 46.

Rıza koşulunda, esasa ilişkin koşullarda ya da usule ilişkin koşullarda bir eksiklik olması halinde, evlatlık ilişkisi ancak mahkemenin vereceği karar ile kaldırılmaktadır. Ancak bu davanın açılabilmesi için öncelikle, evlat edinmeye ilişkin mahkeme kararının kesinleşmesi, yani kanun yollarına başvuru imkânının tüketilmesi gerekmektedir⁷⁴⁹.

(1) Davanın Hukuki Niteliği

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasının hukuki niteliği konusundaki bizim de katıldığımız baskın görüş, bu davanın bozucu yenilik doğuran, yani inşai dava olduğu yönündedir⁷⁵⁰. Bir diğer görüşe göre ise sübjektif hak yokluğu nedeniyle burada bir çekişmesiz yargı işi söz konusudur⁷⁵¹. Uygulamada ise evlatlık ilişkisinin kaldırılması, dava yoluyla görülmektedir.

(2) Davanın Tarafları

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasını açabilecek kişilerin belirlenmesinde, davanın hangi nedene dayalı olarak açıldığına göre bir ayırım yapılmalıdır. Evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası, rıza eksikliği nedenine dayanıyorsa, evlatlık ilişkisinin kurulmasında rızası alınması gerekirken, rızası alınmayan kişi ya da kişiler bu davayı açmaktadır⁷⁵². Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının istenmesi, şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak niteliğinde olduğu için rızası alınmayan kişiler dava açmadan önce ölmüşse mirasçılar bu davayı açma hakkına sahip değildir. Ancak daha önce böyle bir dava açılmış ve rızası alınmayan davacı ölmüşse mirasçılar açılmış olan davaya devam edebilirler⁷⁵³.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası, esasa ilişkin bir eksikliğe dayanıyorsa, bu durumda Cumhuriyet savcısı veya her ilgili bu davayı açma hakkına sahiptir (TMK m.318/f.1). Bu dava, evlat edinen tarafından açılabileceği gibi evlatlık tarafından da açılabilir. Evlat edinenin açmış olduğu dava, evlatlığa evlatlığın açmış olduğu dava ise evlat edinene yöneltilir⁷⁵⁴. Evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasının birden fazla kişi tarafından açılması halinde, bu kişiler arasında ihtiyari dava arkadaşlığı vardır.

⁷⁴⁹ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 345; Koç, “HMK ve TMK”, 382.

⁷⁵⁰ Vedat Buz, *Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar* (Ankara Yetkin Yayıncılık, 2005), 183; Çağlayan Aygün, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 418; Koç, “HMK ve TMK”, 382; Turan Başara, “Evlat Edinmeye İlişkin Hükümler”, 78.

⁷⁵¹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 763.

⁷⁵² Baygın, *Soybağı Hukuku*, 246; Yılmaz, *Aile Hukuku*, 515; Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 56.

⁷⁵³ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 246; Öztan, *Aile Hukuku*, 1007.

⁷⁵⁴ Öztan, *Aile Hukuku*, 1007.

Cumhuriyet savcısı veya diğer ilgililer tarafından evlat edinen ve evlatlığa yöneltilerek açılan davada ise evlat edinen ve evlatlık arasında şekli mecburi dava arkadaşlığı vardır⁷⁵⁵. Evlatlık küçüğün, ayırt etme gücüne sahip olması halinde, bu davayı bizzat kendisi açabilirken, ayırt etme gücüne sahip olmaması halinde ise küçüğe, TMK m.426/b.2 gereğince temsil kayyımı atanması gerekir⁷⁵⁶.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası, usule ilişkin bir eksikliğe dayanıyorsa, davanın taraflarının kim olduğu hususunda Kanunda açık bir düzenleme getirilmemiştir. Kanaatimizce bu sebebe dayalı olarak evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası hem evlat edinen hem evlatlık tarafından açılabilir. Evlat edinenin açmış olduğu dava evlatlığa, evlatlığın açmış olduğu dava ise evlat edinene yöneltir. Evlatlık küçüğün ayırt etme gücünün olmaması halinde ise TMK m.426/b.2 gereğince evlatlığa temsil kayyımının atanması gerekir. Bu eksikliğe dayalı olarak davanın açılması sadece evlat edinen ya da evlatlık tarafından değil, evlat edinenin altsoyu tarafından da açılabilir. Zira hâkimin evlatlık ilişkisinin kurulmasına yönelik olarak karar vermeden önce TMK m.316 kapsamında usuli bir araştırma yapma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu araştırmada evlat edinenin altsoyunun varlığı halinde, onun da tavır ve düşünceleri de değerlendirileceği için bu husus gözetilmeksizin evlatlık ilişkisinin kurulmasına karar verilmişse altsoy da usule ilişkin koşuldaki eksiklik nedeniyle evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasını açabilmelidir.

Cumhuriyet savcısı her ne kadar evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasını açabilse de uygulamada, genellikle HMK m.363'te düzenleme altına alınan kanun yararına temyiz yoluna gidilmektedir. Buna karşın, kanun yararına temyiz ile beklenen amaç elde edilememektedir. Zira kanun yararına temyiz, evlatlık ilişkisinin tarafları açısından sonuç doğurmamakta; evlat edinmenin esaslı unsurlarındaki eksikliklere rağmen evlatlık ilişkisi varlığını sürdürmektedir⁷⁵⁷.

Kanunda geçen “her ilgili” ifadesinden anlaşılması gereken evlatlık ilişkisinin kaldırılmasında maddi, manevi ya da hukuki menfaati bulunan, evlatlığın öz ana babası, evlat edinenin çocukları ya da evlatlık ilişkisinin kurulması nedeniyle miras payı azalan

⁷⁵⁵ Murat Uyumaz, “Soybağı Davalarında Usule İlişkin Hükümler” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014), 113.

⁷⁵⁶ Özge Yücel, *Çocuğun Kayyım Tarafından Temsili* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2011), 107-108; Koç, “HMK ve TMK”, 383.

⁷⁵⁷ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 247.

kişilerdir⁷⁵⁸. Aydoğdu'ya göre, korunmaya muhtaç çocuklarla ilgilenen hizmet kuruluşları ve hazine de her ilgili kapsamında bu davayı açabilmelidir⁷⁵⁹. İlgili kapsamına girmeyenler ise durumu Cumhuriyet savcısına ihbar ederek onun dava açmasını sağlayabilirler⁷⁶⁰.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası, evlat edinen ve evlatlığa karşı açılır⁷⁶¹. Bu davayı, evlat edinen ya da evlatlık açmışsa evlat edinenin açtığı dava evlatlığa, evlatlığın açtığı dava ise evlat edinene yöneltilir⁷⁶². Davayı evlatlık küçüğün açması halinde, evlat edinen evlatlığı temsil edememektedir. Aralarında menfaat çatışması olduğu için küçüğe kayyım atanması gerekir⁷⁶³. Ayrıca kayyım atanmasının yapılmasından önce vesayet makamı, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının çocuğun yararına olup olmadığını da değerlendirmelidir⁷⁶⁴. Davalı sıfatı konusunda azınlıkta kalan görüşe göre; burada bir çekişmesiz yargı işi söz konusu olduğundan, evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasında taraf gösterilmesi zorunlu değildir⁷⁶⁵.

(3) Davanın Açılabileceği Süre

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası, inşai bir dava olduğu için bu davanın açılması da kanun koyucu tarafından hak düşürücü süreye bağlanmıştır⁷⁶⁶. Bu süre

⁷⁵⁸ Öztan, *Aile Hukuku*, 1006; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 345; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 596; Görgeç, "Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması", 368; "dava, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkindir. Mahkemece, davacının aktif dava açma hakkı bulunmadığından, davanın reddine karar verilmiştir. Evlat edinme, esasa ilişkin diğer noksanlıklardan biriyle sakatsa, Cumhuriyet Savcısı veya her ilgili evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir (TMK.m.318/1). Evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde, davacı Mustafa, evlat edinen İbrahim'in mirasçısı olacağından, dava açmakta hukuki menfaati bulunmaktadır. O halde mahkemece işin esasının incelenmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir." Yarg. 2. HD., 03.02.2010, E. 20343, K. 1606 (Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 719).

⁷⁵⁹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 756.

⁷⁶⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 757.

⁷⁶¹ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 246; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 720.

⁷⁶² Baygın, *Soybağı Hukuku*, 246; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 720.

⁷⁶³ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 246- 247; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 720; "Aile Mahkemesince verilen evlat edinme kararı 2.6.2006 tarihinde kesinleşmiştir. Evlat edinme ile ana ve babaya ait olan hak ve yükümlülükler evlat edinene geçmiştir (TMK. md. 314/1). Küçüğün yasal temsilcisi evlat edinendir. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununun 426/2. maddesi uyarınca, bir işte yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün menfaati çatışma halinde ise küçüğe vesayet makamı tarafından ilgilinin isteği veya re'sen temsil kayyımı atanması zorunludur. Evlat edinen (davalı) ile velayeti altında bulunan küçüğün menfaati davada çatıştığından, küçüğü davada temsil etmek üzere kayyım atanması ve kayyımın davaya iştirakinin sağlanması, gösterdiği takdirde delillerinin toplanması ve hasıl olacak sonuç uyarınca karar verilmesi gerekirken eksik hasımla hüküm kurulması doğru görülmemiştir." Yarg. 2. HD., 22.10.2007, E. 2006/19841, K. 2007/13900 (www.lexpera.com.tr).

⁷⁶⁴ Yücel, *Kayyım*, 107.

⁷⁶⁵ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 763.

⁷⁶⁶ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 783; Öztan *Aile Hukuku*, 1006.

evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebebinin öğrenilmesinden itibaren bir yıldır. Bu düzenlemenin önceki halinde “*her halde evlat edinme işleminin üzerinden beş yıl geçmekle düşer*” şeklinde bir süre de öngörülmüştü. Ancak Anayasa Mahkemesi, 27/12/2012 tarihli ve E. 2012/35, K. 2012/203 sayılı kararı ile bu kısmı iptal etmiştir. Kararda, çocuğun ve ailesinin devamlı olarak dava tehdidi altında bulunması engellenerek evlatlık ilişkisine istikrar kazandırılabilceği ve bu sayede çocuğun, ailenin ve toplumun huzurunun bozulmasının önleniceği ifade edilmiştir. Ancak doktrinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasında üst sınırın getirilmesinin amacının, esasa ilişkin olan eksikliklerin belirli bir sürede ileri sürülebilmesi olduğu, böylece evlatlık ilişkisinin taraflarının korunmasının sağlanabileceği ileri sürülmektedir. Bu nedenle Anayasa mahkemesinin bu beş yıllık süreyi kaldırmasına ilişkin kararı, kanun koyucunun evlat edinen ve evlatlık arasında kan bağına dayanan hısımlık ilişkisine benzer bir ilişki kurulmasını amaçlayan yaklaşıma ters düştüğü gerekçesiyle eleştirilmiştir⁷⁶⁷.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması talebiyle açılan davalarda bir yıllık hak düşürücü süre sınırlaması getirilmesinin, Anayasa'nın 2., 5., 12., 13. ve 36. maddelerine aykırılığı da ileri sürülmüştür. Anayasa Mahkemesi de bu bir yıllık sürenin, dava hakkının kullanılması için yeterli, ölçülü ve makul bir süre olduğunu, evlatlık ilişkisi ile kurulan hısımlık ilişkisine kalıcılık ve istikrar kazandırılmasının amaçlandığı gerekçesi ile itirazı reddetmiştir⁷⁶⁸.

Hak düşürücü süre hususunda İsviçre hukukunda evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası, kaldırılma sebebinin öğrenilmesinden itibaren altı ay ve her halde evlat edinmeye ilişkin mahkeme kararının verilmesi tarihinden itibaren iki yıl olarak düzenlenmiştir⁷⁶⁹. Alman hukukunda ise bu davanın açılması, bir yıllık ve üç yıllık hak düşürücü süreye bağlanmıştır. Bir yıllık süre, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin sebeplerden birinin öğrenilmesinden başlarken, üç yıllık süre ise evlat edinme kararının verilmesi tarihinden itibaren başlamaktadır⁷⁷⁰.

⁷⁶⁷ Sanem Aksoy Dursun, “Soybağı Davalarındaki Hak Düşürücü Sürelere İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararlarının Değerlendirilmesi”, *İÜHFM*, 76/2 (2018): 412.

⁷⁶⁸ AYM, 13.12.2017, E.2017/167, K.2017/172, bu karar 2.2.2018 tarihli Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

⁷⁶⁹ Aksoy Dursun, “Hak Düşürücü Süre”, 412.

⁷⁷⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 788; Aksoy Dursun, “Hak Düşürücü Süre”, 412.

(4) Görevli ve Yetkili Mahkeme

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasında, görevli ve yetkili mahkeme, Kanunda açıkça düzenlenmemiştir. Bu konuda bizim de katıldığımız baskın görüşe göre, evlatlık ilişkisinin kurulması kararını veren mahkeme yetkili ve görevli mahkemedir⁷⁷¹. Aksi yöndeki görüşe göre ise yargılamanın yenilenmesi gibi bir hal söz konusu olmadığı ve açık bir kanun hükmü bulunmadığı için genel kanun hükümlerine gidilmesi gerekir⁷⁷². Bu kapsamda da görevli mahkeme, aile mahkemesi, aile mahkemesinin kurulmadığı yerlerde ise asliye hukuk mahkemesidir. Yetkili mahkeme ise evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasının soybağına ilişkin bir dava olması nedeniyle taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesidir⁷⁷³.

b) Evlatlık İlişkisinin Kaldırılmasının İleri Sürülemeyeceği Haller

(1) Eksikliklerin Sonradan Ortadan Kalkması

Evlatlık ilişkisinin kuruluşu aşamasında, Kanunda aranan koşullar sağlanamamış ancak sonradan bu koşulların tamamlanması yani eksikliklerin giderilmesi halinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılması, talep edilemeyecektir⁷⁷⁴. Bu eksiklikler rıza koşuluna esasa ya da usule ilişkin eksiklik olabilmektedir. Rızası alınması gereken kimseler evlat edinme kararı verilmeden rıza açıklamasında bulunursa, evlatlık ilişkisinin kaldırılması ileri sürülemez. Bu kapsamda kimin rızasının eksik olduğuna göre de bir değerlendirme yapılması da gerekir. Örneğin, ayırt etme gücü bulunan evlatlık küçük başlangıçta bu ilişkinin kurulmasına rıza göstermeyip sonradan rıza açıklamasında bulunursa, hâkimin bu hususu TMK m.316 kapsamında titizlikle değerlendirmesi gerekir.

Esasa ilişkin eksiklikler, evlat edinenin evlatlığa bakım süresi, evlat edinenlerin yaş koşulunu sağlayamamış olması, eşlerin birlikte evlat edinmesi ya da diğer eşin çocuğunun evlat edinilmesi halinde evlilik koşulu ya da evlilik süresi koşulunun

⁷⁷¹ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 346; Öztan, *Aile Hukuku*, 1007; Bagaç İçen, “Yargıtay Kararları Işığında”, 774.

⁷⁷² Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 759.

⁷⁷³ Gençcan, *Hısımlık*, 718.

⁷⁷⁴ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 492; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 249; Yılmaz, *Aile Hukuku*, 514; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 235. “bir küçüğün evlat edinilmesi, evlat edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması koşuluna bağlıdır. Bu koşul, küçüklerin evlat edinilmesinde esaslı unsurlardandır. Esasa ilişkin bu noksanlığın geçen sürede ortadan kalkıp kalmadığına ilişkin (TMK. m.318/2) taraflardan delillerinin sorulması, gösterdikleri takdirde delillerinin toplanması ve ulaşılabilecek sonuç uyarınca karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile hüküm tesisi de usul ve yasaya aykırıdır.” Yarg. 2. HD., 22.10.2007, E. 2006/19841, K. 2007/13900 (www.lexpera.com.tr).

sağlanamamış olması gibi hallerde söz konusu olabilir⁷⁷⁵. Yaş farkı gibi koşullarda eksiklik olması halinde, bu eksikliğin giderilmesi mümkün olmadığı için evlatlık ilişkisinin kaldırılması yönünde karar verilecektir. Bu konuda da doktrinde yaş düzeltme kararının sonucunda yaş farkı koşulunun sağlanması yoluyla evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının engellenebileceği ileri sürülmektedir⁷⁷⁶.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararı verilene kadar, usule ilişkin eksikliklerin giderilmesi halinde de evlatlık ilişkisinin kaldırılması talep edilemeyecektir. Ayrıca kanun koyucu evlatlık ilişkisinin kurulmasında sadece usule ilişkin eksiklik olması halini, evlatlık ilişkisinin kaldırılması için yeterli görmemektedir.

(2) Evlatlığın Menfaatinin Ağır Biçimde Zedelenmesi

Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının ileri sürülmesi halinde, evlatlığın menfaati ağır biçimde zedelenenirse bu durumda da evlatlık ilişkisi kaldırılamayacaktır. Ancak kanun koyucu esasa ilişkin eksiklik halinde değil, rıza koşuluna ilişkin ve usule ilişkin eksiklik halinde bu eksikliklerin ileri sürülmesi evlatlığın menfaatini ağır biçimde zedeleyecekse, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının ileri sürülemeyeceğini düzenlemiştir⁷⁷⁷. Bu kapsamda esasa ilişkin bir eksiklik varsa ve giderilememişse evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olacaktır. Ancak doktrinde ileri sürülen ve bizim de katıldığımız görüşe göre, esasa ilişkin eksiklik halinde de evlatlık ilişkisinin kaldırılmasında evlatlığın menfaatinin zedelenip zedelenmediğine ilişkin araştırma yapılması gerekir⁷⁷⁸.

Rızası alınmayan kişilerin rızasının alınmaması halinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılması ileri sürülmüşse, hâkim burada evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının, evlatlık küçüğün menfaatinin ağır biçimde zedeleyip zedelemeyeceğini araştıracaktır. Bu kapsamda bakıma muhtaç bir evlatlık, maddi durumu iyi olan ve evlatlığa da iyi bakabilecek olan bir kimse tarafından evlat edinilmişse ve aralarında da uygun bir bağ kurulmuşsa, sırf rızası alınması gereken kişilerin rızalarının alınmaması evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına yol açmayacaktır⁷⁷⁹. Kanun koyucu, bu düzenlemeyle çocuğun

⁷⁷⁵ Dural, Öğüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 345.

⁷⁷⁶ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 249-250.

⁷⁷⁷ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 235; Öztan, *Aile Hukuku*, 1005.

⁷⁷⁸ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 781.

⁷⁷⁹ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 595.

üstün yararını, rızası alınması gereken kişilerin menfaatlerine kıyasla öncelikli bir konuma yerleştirmiştir⁷⁸⁰.

Kanunda her ne kadar evlatlık küçüğün menfaati ifadesi geçse de doktrinde, ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde de ergin veya kısıtlı evlatlığın menfaatinin zedelenip zedelenmediğinin araştırılması gerekir⁷⁸¹. Aksi yöndeki görüşe göre ise ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesinde, rızası alınması gereken kişilerin rızalarının alınmaması, evlatlığın menfaatini zedelese de evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını engellemeyecektir⁷⁸².

Usule ilişkin eksiklik halinde de evlatlık ilişkisinin kaldırılması doğrudan ileri sürülemez. Kanun koyucu bu nedenle evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını evlatlığın menfaatinin ağır biçimde zedelenmemesi koşuluna bağlamıştır⁷⁸³ (TMK m.318/f.2). Bu kapsamda, usule ilişkin bazı eksikliklerin göz ardı edilebilmesine hukuken imkân tanımıştır⁷⁸⁴.

Doktrinde Gençcan tarafından, hakkın kötüye kullanılması hali de evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının ileri sürülemeyeceği haller arasında ele alınmıştır⁷⁸⁵. Kanaatimizce, evlatlığın menfaatinin zedelenmemesi koşulu hakkın kötüye kullanılması halini de kapsamaktadır. Bu nedenle bu hususun ayrı bir başlık altında değerlendirilmesine gerek olmadığı kanaatindeyiz.

(3) Hak Düşürücü Sürenin Geçmesi

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası için bir yıllık hak düşürücü süre sınırının olduğundan bahsetmiştik⁷⁸⁶. Davanın bir yıllık hak düşürücü süre içerisinde açılmaması halinde, bu sürede açılmaması haklı sebebe dayanıyorsa, tanınmanın iptali davasındaki hak düşürücü sürenin düzenlendiği, TMK m.300/f.4 ve babalık davasındaki hak düşürücü sürenin düzenlendiği, TMK m.303/f.4'ün kıyasen uygulanması yoluyla davacıya ek süre tanınması gerektiği ileri sürülmektedir⁷⁸⁷. Soybağının reddi davasındaki hak düşürücü

⁷⁸⁰ Öztan, *Aile Hukuku*, 1005; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 343.

⁷⁸¹ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 344.

⁷⁸² Baygın, *Soybağı Hukuku*, 248.

⁷⁸³ Makaracı Başak, Erdem, *Aile Hukuku*, 405.

⁷⁸⁴ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 248.

⁷⁸⁵ Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 726.

⁷⁸⁶ Bkz. Yuk. II. Bölüm, IV.

⁷⁸⁷ Açıkgöz, "Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması", 32; Öztan, *Aile Hukuku*, 1007; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 236.

sürenin düzenlendiği, TMK m.289/f.3'ün kıyas yoluyla uygulanması halinde ise bu süre bir yıla kadar çıkabilecektir⁷⁸⁸.

⁷⁸⁸ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 236; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 785.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EVLAT EDİNME DEN SONRA GERÇEKLEŞEN BAZI OLGULARIN VE HAKLI SEBEPLERİN EVLATLIK İLİŞKİSİNE ETKİSİ

I. Genel Olarak

Türk Medeni Kanunu çerçevesinde evlatlık ilişkisi ile yapay bir soybağı kurulmasına rağmen kanun koyucu bu ilişkiyi, doğum yolu ile kurulan soybağına en yakın statüde korumaktadır. “Evlatlık bağının çözülmezliği ve sürekliliği” uyarınca, sonradan ortaya çıkan haklı sebeplerin varlığı halinde bu ilişki sona ermesine de Alman ve Avusturya hukukundaki uygulamalar, bu konunun Türk hukuk doktrininde ele alınmasına zemin hazırlamıştır. Hukukumuzda evlatlık ilişkisi, ancak kuruluş aşamasındaki eksiklikler nedeniyle kaldırılabilir. Dolayısıyla evlat edinme usulüne uygun bir şekilde tamamlandıktan sonra, ortaya çıkan haklı sebeplerin varlığı veya sonradan gelişen olumsuz olgular, mahkeme kararıyla dahi olsa evlatlık bağının koparılmasına hukuki dayanak teşkil etmemektedir. Sonradan gerçekleşen olgular kapsamında ilk olarak, taraflardan birinin ölümünün evlatlık ilişkisine olan etkisi daha sonra bir diğer önemli olgu olarak da evlat edinen ile evlatlığın evlenmesinin evlatlık ilişkisine etkisi değerlendirilecektir. Türk Medeni Kanunu m. 129 uyarınca evlat edinen ile evlatlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında bir evliliğin gerçekleşmesi, kesin evlenme engeli olarak düzenlenmiş ancak bu yasağa aykırı olarak evliliğin gerçekleşmesi halinde evlatlık ilişkisinin nasıl etkileneceği düzenlenmemiştir.

Evlatlık ilişkisinin tarafları arasında ya da evlatlığın dâhil olduğu aile ile evlatlık arasındaki geçimsizlik, şiddetli çatışma veya ağır kusur gibi haklı sayılabilecek sebeplerin evlatlık ilişkisinin sona ermesine yol açıp açmayacağı meselesi, doktrindeki görüşler ışığında ele alınacaktır. Önceki Medeni Kanun döneminde mevcut olan her iki tarafın

anlaşması yoluyla sona erme ya da mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birinin varlığı halinde evlatlık ilişkisinin sona ermesi, aile bağının sürekliliğini zedelediği gerekçesiyle TMK’da yer bulmamıştır. Böylece evlatlığın, tıpkı kan bağına dayalı öz çocuk gibi aile bütünlüğüne tam olarak entegre olması hedeflenmiştir.

II. Ölümün Evlatlık İlişkisine Etkisi

Evlatlık ilişkisinin mahkeme kararı ile kurulmasından sonra, evlat edinen kişi ya da kişilerin ölmesi halinde, evlatlık ilişkisinin sona erip ermeyeceği konusunda Kanunda herhangi bir düzenleme yoktur. Evlat edinme yargılaması sırasında yani henüz evlatlık ilişkisinin kurulmasına karar verilmeden önce, evlat edinen ya da evlat edinenlerin ölümünün evlatlık ilişkisine etkisi ise TMK m.315/f.2’de düzenleme altına alınmıştır. Bu düzenlemeye göre evlat edinme başvurusunun yapılmasından sonra, evlat edinenin ölümü ya da ayırt etme gücünü yitirmesi, diğer koşullarda bir eksiklik bulunmadığı sürece, evlat edinme kararı verilmesine engel teşkil etmemektedir⁷⁸⁹. Doktrinde bu şekilde kurulan evlat edinmeye, “ölümden sonra evlat edinme kararı” denilmektedir⁷⁹⁰. Evlat edinen kişi ya da kişilerin ölmesi halinde, yargılamaya devam edilebilmesi için herhangi bir kimsenin talepte bulunması gerekmemekle birlikte yargılama, başvuru yapan ölmemiş gibi devam eder⁷⁹¹. Yargıtay, yargılama sırasında evlat edinenin ölmesi halinde, evlat edinme kararının verilmesi için evlat edinenin, TMK m.316 gereğince önceden dinlenmiş olması gerektiği yönünde karar vermiştir⁷⁹².

Eşlerin birlikte evlat edinmek için başvuru yapmış olup evlat edinmeye ilişkin mahkeme kararı verilmeden önce, eşlerden birinin ölmesi halinde evlatlık ilişkisinin kurulup kurulmayacağı da doktrinde tartışmalıdır. TMK m.307/f.2’de eşlerin tek başına evlat edinebileceği haller düzenlenmiş olup eşlerden birinin ölümünün evlatlık ilişkisine olan etkisi düzenlenmemiştir. İleri sürülen bir görüşe göre, sağ kalan eş ile evlatlık arasında iyi bir ilişki kurulmuşsa mahkeme yine de evlatlık ilişkisinin kurulmasına karar

⁷⁸⁹ Yılmaz, *Aile Hukuku*, 504.

⁷⁹⁰ Öztan, *Aile Hukuku*, 984; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 206; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 516.

⁷⁹¹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 517; Yargıtay’ın vermiş olduğu bir karara göre, evlat edinenin ölümünden sonra yargılamaya devam edilebilmesi için evlatlığın bu davayı evlat edinenin mirasçılara yöneltmesi gerekmektedir. Yarg. 2. HD., 01.03.2004, E.18422456 (Akt. Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 288).

⁷⁹² Yarg. 2. HD., 03.11.2008, E.14382, K.14435 (YKD, 35/3 (2009): 430- 431).

verebilir⁷⁹³. Bir başka görüşe göre ise evlilik sona erdiği ve birlikte evlat edinme mümkün olmayacağı için sağ kalan eşin tek başına evlat edinmesi gerekir⁷⁹⁴. Kanaatimizce, eşlerden birinin ölmesi halinde TMK m.307/f.2 kıyasen uygulanarak sağ kalan eşin evlat edinmesi mümkün olmalıdır.

Evlatlık ilişkisinin kurulmasından sonra, evlat edinen ya da evlatlığın ölmesi halinde evlatlık ilişkisinin devam edip etmeyeceği konusu da tartışmalıdır. Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, evlatlık ilişkisi kendiliğinden sona ermektedir⁷⁹⁵. Bu görüşe göre, evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla soybağı, velayet ve miras gibi sonuçlar sadece evlat edinen ve evlatlık arasında doğmakta ve onların hısımlarına bir etkisi olmadığı için evlatlık ilişkisinin ölümle sona ermesi de doğal karşılanmalıdır⁷⁹⁶. Ayrıca evlat edinenin ölmesi halinde evlatlığın bir başkası tarafından tekrar evlat edinilmesi için evlatlık ilişkisinin sona ermesi gerektiği ileri sürülmektedir⁷⁹⁷.

Aksi yöndeki görüşe göre hısımlık ilişkisi, soybağının reddi ve tanımanın iptali hallerinin dışında ortadan kaldırılamayacağı için kan hısımlığına dayanan hısımlıkta olduğu gibi evlatlık ilişkisi de evlat edinenin ölümü ile sona ermemelidir⁷⁹⁸. Ayrıca evlatlık bağının kaldırılması hallerini sınırlı olarak düzenleyen Kanun, tarafların ölümünü bir sona erme sebebi olarak öngörmemiştir⁷⁹⁹.

Evlat edinenin ölmesi halinde evlatlık, evlat edinenin mirasçısı olmaya devam ettiği ve evlat edinenin soyadını kullanabildiği için ölüm ile evlatlık ilişkisinin sona ermediği desteklenebilir⁸⁰⁰. Kanaatimizce bu sonuca TMK m.315/f.2'nin yorumlanması yoluyla da ulaşabilmek mümkündür. Zira evlat edinme başvurusundan sonra ölümün gerçekleşmesi halinde, diğer koşullar var olduğu sürece evlatlık ilişkisinin kurulmasının

⁷⁹³ Yılmaz, *Aile Hukuku*, 504; benzer yönde bkz. Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 518; aksi yöndeki bir Yargıtay kararına göre, eşlerin evlat edinmek için başvuru yaptıktan sonra diğer eşin ölmesi halinde mahkeme, eşlerin ancak birlikte evlat edinmeleri gerektiğinden hareketle davanın reddi gerekmektedir. Yarg. 2. HD., 09.03.2022, E. 2021/5709, K. 2022/2228 (www.lexpera.com.tr).

⁷⁹⁴ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 518, dn.367.

⁷⁹⁵ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 235; Yargıtay'ın vermiş olduğu bir kararda da “davacı ile kendisini evlat edinmiş olan K2 arasındaki evlatlık ilişkisi M. 9.1.1994 tarihinde ölümü ile sona ermiştir.” ifadesi kullanılmıştır. Yarg. 2. HD., 01.07.2009, E. 2008/10816, K. 2009/12915 (www.lexpera.com.tr).

⁷⁹⁶ Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 985.

⁷⁹⁷ Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 985.

⁷⁹⁸ Keskin, “Evlatlığın Yeniden Evlat Edinilmesi”, 894.

⁷⁹⁹ Keskin, “Evlatlığın Yeniden Evlat Edinilmesi”, 898.

⁸⁰⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 691; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 94; Keskin, “Evlatlığın Yeniden Evlat Edinilmesi”, 894.

mümkün olduğu düzenlenmiştir. Bu durumda evlatlık ilişkisinin kurulmasından sonra da evleviyetle evlatlık ilişkisinin sona ermeyeceğinin kabulü gerekir⁸⁰¹.

Alman hukukunda ise ölüm halinde evlatlık ilişkisinin sona ermeyeceği ancak evlatlığın bir başkası tarafından evlat edinilebileceği, açıkça kabul edilmiştir⁸⁰² (BGB § 1753/Abs.2). Bu durum birden fazla evlat edinme yasağının istisnası olarak da değerlendirilebilir.

III. Evlat Edinen ile Evlatlığın Evlenmesinin Evlatlık İlişkisine Etkisi

Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlat edinen ile evlatlık arasında yapay da olsa bir hısımlık ilişkisi kurulmaktadır. Kanun koyucu bu hısımlık ilişkisini doğal hısımlık ilişkisine benzetmek istediği için kan hısımlığındaki evlenme engellerinde olduğu gibi evlat edinme yoluyla kurulan hısımlıkta da “*evlât edinen ile evlâtlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında*” evlenme yasağı olduğunu düzenlemiştir⁸⁰³. Bu kişiler arasındaki evlenme yasağına aykırı olarak gerçekleşen evlilik, TMK m.145/b.4’e göre, mutlak butlan ile batıldır⁸⁰⁴. Cumhuriyet savcısı ve her ilgili batıl olan bu evliliğin mutlak butlanını, süre sınırı olmaksızın dava yoluyla ileri sürebilir (TMK m.146). Öyle ki doktrinde de evlatlık ilişkisi sona erse bile evlenme yasağının devam edeceği ileri sürülmektedir⁸⁰⁵. Her ne kadar bu yasağa aykırı olarak gerçekleştirilen evlilik, mutlak butlan ile batıl olsa da evlatlık ilişkisinin bu evlilikten nasıl etkileneceği konusunda bir düzenleme getirilmemiştir⁸⁰⁶.

Bilindiği üzere batıl olan bir evlilik, butlan kararı verilene kadar geçerli bir evlilik gibi hüküm ve sonuçlarını doğurur. Bu süre zarfında taraflar arasında evlatlık ilişkisinin devam etmesi ise hem evlatlık ilişkisinin kurulmasından beklenen menfaati tehlikeye atacak hem de genel ahlaka ve kamu düzenine aykırılık teşkil edecektir⁸⁰⁷. Bu anlamda

⁸⁰¹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 692.

⁸⁰² Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 693.

⁸⁰³ Yalçınduran, “Evlenme Yasağı”, 651.

⁸⁰⁴ Önceki Medeni Kanundaki düzenleme de evlenme yasağı kesin olmayan evlenme engeli olarak düzenlenmişti. Bu anlamda evlat edinen ve evlatlığın evlenmesi halinde, evlilik geçersiz olmayıp evlatlık ilişkisi kendiliğinden sona ermekteydi (eMK m.121); Kanunda açıkça, evlat edinen ve evlatlığın evlenmesinin batıl olduğu düzenleme altına alınmamıştır. TMK m.145/b.4’ün geniş yorumlanması ile bu sonuca ulaşılmaktadır. Bkz. Öztan, *Aile Hukuku*, 1003.

⁸⁰⁵ Yalçınduran, “Evlenme Yasağı”, 651.

⁸⁰⁶ Öztan, *Aile Hukuku*, 1002.

⁸⁰⁷ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 226-227; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 618.

bizim de katıldığımız görüşe göre, butlan kararı ile evlatlık ilişkisi de sona ermelidir⁸⁰⁸. Bir diğer görüşe göre ise önceki Medeni Kanundaki gibi evlatlık ilişkisi sona ermeli ancak evlilik devam etmelidir⁸⁰⁹. Bu görüşün kabul edilmesi halinde, taraflar evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesi için evlenerek yani kanuna karşı hile yaparak, Kanunun yasakladığı bir yolu kullanmaya çalışabilirler. Böyle bir evliliğin gerçekleşmesi halinde, evlilik yine mutlak butlan ile batıl olmalı ancak evlatlığın bir kuruma yerleştirilmesi gerekmektedir⁸¹⁰. Evlatlığın ergin olması halinde bu çözüm uygulama alanı bulamayacağı için bu görüşe katılmıyoruz.

Bu konuda diğer bir görüşe göre evlat edinen ve evlatlığın evlenmesi halinde, evlatlık ilişkisinin sona ermesinin kabul edilmesi, kanun koyucunun evlatlık bağının sona erdirilmemesi yönündeki yaklaşımına ters düşmektedir⁸¹¹. Ayrıca kanun koyucu evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin sebepleri sınırlı sayıda düzenlediği için evlat edinen ve evlatlığın evlenmesinin, evlatlık ilişkisini sona erdirmeyeceği ileri sürülmektedir⁸¹². Öztan ise evliliğin gerçekleşmesi halinde, evlatlık ilişkisinin devam etmesi gerektiğini evliliğin ise mutlak butlanla batıl olacağını ileri sürmektedir⁸¹³.

İsviçre hukukunda, evlatlık ilişkisinden doğan evlenme yasakları daha geniş kapsamlı düzenlenmiştir⁸¹⁴. Evlenme engeli altsoy ve üstsoy arasında kabul edildiği gibi tam kan ve yarım kan kardeşler arasında da vardır⁸¹⁵. Bu kapsamda evlat edinen ve evlatlığın altsoyu ile evlat edinen ve evlatlığın üstsoyunun evlenmesi hiçbir şekilde mümkün değildir⁸¹⁶. Bir şekilde evliliğin gerçekleşmesi halinde evlilik batıl olacaktır (ZGB. Art.105/Abs.3). Alman hukukunda ise evlatlık ilişkisinin varlığı kesin evlenme engeli değildir⁸¹⁷. Önceki Medeni Kanun döneminde olduğu gibi evlat edinen ve evlatlık

⁸⁰⁸ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 227; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 97; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 260; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 103; Turan Başara, “Evlat Edinmeye İlişkin Hükümler”, 76.

⁸⁰⁹ Hüseyin Hatemi, “Türk Medeni Kanunu’nun Aile Hukuku Düzenlemesi Üzerine Düşünceler”, içinde *Türk Medeni Hukuku Çerçevesinde Aile Hukukunda Güncel Meseleler Sempozyumu*, editör Yasemin Güllüoğlu Altun (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 2.

⁸¹⁰ Işık, “4721 Sayılı Kanun”, 143.

⁸¹¹ Işık, “4721 Sayılı Kanun”, 142-143.

⁸¹² Görgeç, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 357; Çağlayan Aygün, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 412.

⁸¹³ Öztan, *Aile Hukuku*, 1003.

⁸¹⁴ İsviçre hukukunda tam evlat edinme sistemi düzenlendiği için evlatlığın öz ailesi ile olan hısımlık ilişkisi sona erse de evlenme yasağı devam etmektedir. Bkz. Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 257.

⁸¹⁵ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 611.

⁸¹⁶ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 226.

⁸¹⁷ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 620.

ya da bunlardan biri ile diğerrinin altsoyundan biri evlenirse, evlilik geçerli olmakta ancak evlatlık ilişkisi sona ermektedir⁸¹⁸ (BGB § 1766).

IV. Evlatlık İlişkisi Kurulduktan Sonra Ortaya Çıkan Haklı Sebeplerin Evlatlık İlişisine Etkisi

Evlatlık ilişkisinin kurulmasındaki temel amaçlardan biri, evlat edinen ve evlatlık çocuk arasında gerçek hısımlık ilişkisinde olduğu gibi daimî bir ilişki kurulmasıdır. Bu daimî ilişkinin bir sonucu olarak da evlatlık ilişkisinin sona ermemesi amaçlanmaktadır. Bunlar tam evlat edinme sisteminin taşıdığı özelliklerdir⁸¹⁹. İsviçre hukukunda da tam evlat edinme sisteminin benimsenmesi nedeniyle geçerli olarak kurulan bir evlatlık ilişkisinin sona ermesine imkân verilmemiştir. Bu nedenle TMK’da da İsviçre hukukuna paralel olarak evlatlık ilişkisinin sona ermemesi yönünde yaklaşım benimsenmiştir⁸²⁰.

Hukukumuzda, evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebepleri, bu ilişkinin kurulmasında rızası alınması gereken kişilerin rızalarının alınmaması, evlat edinmenin esasa ya da usule ilişkin koşullarında eksiklik bulunması ile sınırlı olup rıza ya da usule ilişkin bir eksiklik halinde de evlatlık ilişkisinin kaldırılması, evlatlığın menfaatinin ağır biçimde zedelenmemesi koşuluna bağlanmıştır. Bu düzenlemeden de anlaşılmaktadır ki kanun koyucu, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını, oldukça sınırlı nedenlerle kabul etmiştir⁸²¹.

Geçerli olarak kurulan evlatlık ilişkisinin sona ermesi ise hukukumuzda kabul edilmemektedir. Ancak gerek evlatlık gerekse de evlat edinenden kaynaklı olarak, evlatlık ilişkisinin devamını tehlikeye düşürecek düzeyde, bazı haklı sebeplerin ortaya çıkması pek muhtemeldir. Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlat edinen ve evlatlık arasında ideal bir aile yaşamının kurulması amaçlansa da sonradan ortaya çıkan bazı olumsuzluklar nedeniyle evlatlık ilişkisi çekilmez hale gelebilir⁸²². Bu kapsamda evlat edinenin haysiyetsiz bir hayat sürmesi, evlatlığa gerekli bakım ve eğitim desteğini sağlamaması, evlatlığı ucuz işgücü olarak kullanması, evlatlığa hizmetçi ya da hastabakıcı gibi davranması, evlatlığı suç işlemeye teşvik etmesi, evlat edinenin

⁸¹⁸ Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 96; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 617; Güven, “Hükümlerin Değerlendirmesi”, 544.

⁸¹⁹ Çağlayan Aygün, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 407.

⁸²⁰ Işık, “4721 Sayılı Kanun”, 172; Şıpka, “Hükümlerin İncelenmesi”, 317.

⁸²¹ Bagaç İçen, “Yargıtay Kararları Işığında”, 250.

⁸²² Açıkgoz, “Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”, 48.

çocuklarından⁸²³ ya da evlatlığın öz ana babasından mal kaçırmak için evlatlık ilişkisinin kurulmuş olması, haklı sebeplere örnek teşkil edebilmektedir. Evlat edinen açısından haklı sebep teşkil edebilecek hallere ise evlatlığın evlat edinene öldürmeye teşebbüs etmesi, evlat edinene karşı gayriahlaki davranışları, evlatlık görevlerinin yerine getirilmemesi örnek verilebilir. Güncel bir habere konu olan bir uyuşmazlıkta da evlat edinen bir anne, yetişkinliğe erişen evlatlığının kendisine karşı sergilediği olumsuz tutumlar nedeniyle evlatlık ilişkisinden duyduğu pişmanlığı dile getirirken, evlatlık ise kendisine hep yabancı gibi davranıldığını, aile sıcaklığını hissedemediğini ve bu nedenle öz ailesini bulmak istediğini ileri sürmüştür⁸²⁴.

Yargıtay'ın önüne gelen bir uyuşmazlıkta da “davacılar vekili dava dilekçesinde; davalının henüz 2,5 yaşında iken 22.12.2009 tarihinde Mahkeme kararı ile davacılar tarafından evlat edinildiğini, küçük Dilara'nın evlat edinildiğini 5 yaşında öğrendiğini, öğrendiği andan itibaren davranışlarının değiştiğini, davacılara kötü davranmaya başladığını, 9 yaşındayken davacıların kendisini dövdüğünü söyleyerek iftira attığını, bu sebeple yetiştirme yurduna gönderildiğini, böylece davalının yurtla ev arasında gidip gelme döneminin başladığını, bu şekilde birçok kez yurda gidip geldiğini, lise çağına geldiğinde biyolojik annesini öğrendiğini, onunla iletişime geçtiğini, kötü alışkanlıklar edindiğini, sigara içmeye başladığını, saygısız ve asi davranışlar sergilediğini, davacıların üzerine bıçakla yürüdüğünü, kendinden yaşça büyük erkekle görüşmeye başladığını ve cinsel ilişkiye girdiğini, sosyal medyada çıplak fotoğraflarını paylaştığını, bazen bir paket sigara, bazen para için cinsel ilişkiye girdiğini, davalının tüm bu davranışlarının davacıları çok üzdüğünü, onurlarını zedelediğini, küçük düşürdüğünü, davalının bu saygısız davranışları nedeni ile davacıların psikolojilerinin ve sağlıklarının bozulduğunu, tüm bu yaşanan olaylar dikkate alındığında, evlatlık ilişkisinin devam etmesinin akla, ahlaka ve hukuka aykırı olduğunu belirterek evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına karar verilmesini talep ve dava etmiştir.” Söz konusu uyuşmazlıkta ilk derece mahkemesi, Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay yapmış oldukları incelemede, evlatlık ilişkisinin kaldırılması için gerekli koşulların oluşmadığı ve davalının evlat olarak

⁸²³ Bu halde muvazaalı bir işlem söz konusu olduğu için evlatlık hem öz ailesine karşı hem de mirastan pay alamayan diğer mirasçılar mirasbırakana karşı, muvazaanın hükümsüzlüğünü ileri sürebilirler. Bkz. Selin Sert Sütçü, *Miras Bırakanın Muvazaalı Hukuki İşlemleri ve Sonuçları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024), 132.

⁸²⁴ İlgili haber için bkz. <https://www.ngazete.com/film-gibi-olay-anne-uvey-oglu-neyan-etti-buyuttuk-nankor-cikti-246418h.htm> (Erişim Tarihi: 05/04/2026).

vazifelerini yerine getirmediğine ilişkin iddialarının evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebebi olarak düzenlenmediği yönünde karar vermiştir⁸²⁵.

Bu anlamda örnek verilen olaylarda da olduğu gibi evlatlık ilişkisinin devam etmesinde artık tarafların bir menfaati kalmamış olabilir. TMK m. 317 ve devamındaki evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebeplerinin sınırlı tutulması, taraflar arasında manevi bağın koptuğu hallerde ortaya çıkan hukuki çıkmazı somutlaştırması bakımından önem arz etmektedir. Bu halde evlatlık ilişkisinin akıbetinin nasıl olacağı konusunda da doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşlerin bir kısmı Kanundaki düzenlemenin emredici nitelikte olduğundan hareketle evlatlık ilişkisinin sona ermeyeceği yönündeyken, diğer görüşler ise olması gereken hukuk açısından, evlatlık ilişkisinin sona erebileceği yönündedir.

A. Evlatlık İlişkisinin Sonradan Ortaya Çıkan Haklı Sebeplerle Sona Ermesi Gerektiğine Dair Görüşler

Doktrinde ileri sürülen bazı görüşlere göre, sonradan ortaya çıkan haklı sebeplerin varlığı halinde, evlatlık ilişkisinin sona ermesi için dava açılmaması yerinde değildir⁸²⁶. Bu anlamda olması gereken hukuk açısından mirasçılıktan çıkarma sebeplerinin varlığı halinde, önceki Medeni Kanun döneminde olduğu gibi evlatlık ilişkisinin sona ermesi imkânının olması gerektiği ileri sürülmektedir⁸²⁷. Önceki Medeni Kanun döneminde evlat edinen ve evlatlığın anlaşması yoluyla evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına TMK’da yer verilmemesi, evlatlık ilişkisinin özel hukuk ilişkisi olması ve bu ilişkinin tarafların irade özgürlüğüne bağlı olarak kurulması ancak taraf iradesi ile sona ermemesi nedeniyle eleştirilmektedir⁸²⁸.

Evlatlık ilişkisinin sona ermemesinin gerçek soybağına benzerlikten yola çıkılarak açıklanmaması gerektiği de ileri sürülmektedir⁸²⁹. Evlatlık ilişkisinin

⁸²⁵ Yarg. 2. HD., 18.4.2024, E. 2024/1413, K. 2024/2640 (www.lexpera.com.tr).

⁸²⁶ Hatemi, *Aile Hukuku*, 184.

⁸²⁷ Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 307; Hatemi, “Düşünceler”, 10.

⁸²⁸ Güven, “Hükümlerin Değerlendirmesi”, 547.

⁸²⁹ Güven, “Hükümlerin Değerlendirmesi”, 550-551; bu görüşün aksine pek çok kararda da bu benzerlik sıklıkla vurgulanmaktadır. “*Evlat edinme öncelikle evlat edinen ile küçükler arasında kurulan, küçüklerin maddi ve manevi gelişimleri, bakım, eğitim ve korunma ihtiyaçları, gelecekleri, sosyal ilişkileri, inanç ve ahlaki yargılarının biçimlenmesi konularında yaşamsal yetkiler sunan ve bu ilişkiyi mümkün olduğunca aralarında doğal soybağı bulunan anne, baba ve çocuk ilişkisinde olduğu gibi gerçekleştirmeyi amaçlayan bir kurumdur.*” AYM, 13.12.2017, E.2017/167, K.2017/172, bu karar 2.2.2018 tarihli Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

kurulmasından doğan hısımlık ilişkisi ile kan bağına dayalı hısımlık ilişkisi birbirinden farklıdır⁸³⁰. Örneğin kan bağına dayanan soybağında açıklık ilkesi varken, evlatlık ilişkisi ile kurulan soybağında gizlilik ilkesi vardır. Bir diğer farklılık ise evlatlığın mirasçılığı bakımındandır. Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlatlık, evlat edinenin mirasçısı olabilirken evlat edinen, evlatlığın mirasçısı olamamaktadır.

Sonradan ortaya çıkan haklı sebeplerin varlığına rağmen evlatlık ilişkisinin sona erdirilememesi, hukuk mantığı ile bağdaştırılamayacak bir eksikliği ifade ettiği için bu konuda bilinçli boşluk olduğu görüşü de ileri sürülmektedir. Kanun koyucu burada kasıtlı olarak düzenleme yapmadığı için hâkim tarafından söz konusu boşluğun doldurulması yoluna gidilemeyecek ve evlatlık ilişkisi sonradan ortaya çıkan nedenlerin varlığı halinde sona erdirilemeyecektir⁸³¹.

Önceki Medeni Kanun döneminde evlatlık ilişkisinin sonradan ortaya çıkan nedenlerle sona erdirilmesi açık bir şekilde Kanunda düzenlenmişken, TMK’da bu düzenlemeye yer verilmemesi, burada bilinçsiz boşluğun bulunduğu ve hâkim tarafından bu boşluğun TMK m.1 uyarınca hakkaniyete uygun bir biçimde doldurulması gerektiği de ileri sürülen görüşler arasındadır⁸³².

Türk Medeni Kanunu m.348’de düzenleme altına alınan velayetin kaldırılmasına ilişkin düzenleme de bu soruna çözüm getirmemektedir⁸³³. Bu düzenlemeye evlat edinenden kaynaklanan nedenlerle başvurulabilirken, evlatlıktan kaynaklanan nedenlerle evlatlık ilişkisinin çekilmez hale geldiği durumlarda sorun yine çözümsüz kalmaktadır. Evlat edinenin evlatlığı mirasçılıktan çıkarması ihtimali de bir çözüm önerisi olarak ileri sürülse de bu yaklaşım, evlatlık ilişkisinin parasal temele dayalı bir ilişki gibi düşünülmesi sonucuna yol açabileceği gerekçesi ile eleştirilmektedir⁸³⁴.

Evlatlık ilişkisinin kurulmasından sonra, sonradan ortaya çıkan haklı sebeplerin evlatlık ilişkisine etkisi konusunda, evlat edinmenin sonuçları bakımından benimsenen sistemden yola çıkılarak bir çözüm önerisi getirilmeye çalışılmıştır. Bu görüşe göre, hukukumuzda sınırlı evlat edinme sistemi benimsenmiş olduğu için önemli kabul

⁸³⁰ Güven, “Hükümlerin Değerlendirmesi”, 550.

⁸³¹ Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 46.

⁸³² Güven, “Hükümlerin Değerlendirmesi”, 550; Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 47.

⁸³³ Güven, “Hükümlerin Değerlendirmesi”, 547; Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 47.

⁸³⁴ Güven, “Hükümlerin Değerlendirmesi”, 547; Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 47.

edilebilecek bazı haklı sebeplerin varlığı halinde, evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesinin kabul edilmesi, hukuk mantığı ile daha fazla örtüşmektedir⁸³⁵.

Evlatlık ilişkisinin haklı sebeplerle ve hâkim kararıyla sona erdirilmesi sadece çocuğun yararının gerektirdiği hallerde söz konusu olabileceği, çocuğun yararının tespit edilebilmesi için de somut olayın koşullarının titizlikle incelenmesi ve bu konuda kanun koyucunun açık bir düzenleme yapması gerektiği de ileri sürülmektedir⁸³⁶. Ancak bu düzenleme yapılırken, evlatlık ilişkisinin sona ermesinin suiistimal edilmesinin önüne geçilmesi gerekir⁸³⁷.

İleri sürülen bir diğer görüşe göre, Alman hukukunda olduğu gibi çocuğun yararının gerektirdiği hallerde, hâkimin evlatlık ilişkisini re'sen kaldırabilme yetkisi olmalı, erginler açısından ise gerek evlatlık gerekse de evlat edinen bakımından önemli bir sebebin mevcut olması halinde, evlatlık ilişkisini sona erdirebilmeleri imkânı verilmelidir⁸³⁸.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının sadece kuruluş aşamasındaki eksiklikler sebebiyle sınırlandırılmış olması, sonradan ortaya çıkan olumsuz hallerin göz ardı edilebileceği sonucunu doğurmaktadır⁸³⁹. Bu nedenle de evlat edinen ya da evlatlık bu olumsuz durumlara rağmen evlatlık ilişkisini sürdürmeye zorlanacaktır. Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, evlatlık ilişkisinin kurulmasından önce hâkimin TMK m.316 kapsamında araştırma yapması da geçerli bir şekilde kurulan evlatlık ilişkisinin kaldırılmamasına gerekçe gösterilmemelidir⁸⁴⁰. Önceden öngörülemeyen olumsuzluklar, evlatlık ilişkisinin devamında ortaya çıkabilmektedir. Bu görüşe göre, evlatlık ilişkisinde sonradan ortaya çıkan olumsuzlukların varlığına rağmen evlatlık ilişkisinin sona ermemesi, uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan, evlatlığın menfaatinin her zaman üstün tutulacağı kuralı ile de açıkça çelişmektedir⁸⁴¹. Bu noktada bir çözüm önerisi olarak, TMK m.318'de geçen “*esasa ilişkin diğer noksanlıklar*” düzenlemesine dayanılarak evlatlık küçüğün üstün yararının olmaması gerekçesiyle Cumhuriyet savcısı

⁸³⁵ Işık, “4721 Sayılı Kanun”, 175.

⁸³⁶ Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 307; Açıköz, “Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”, 52.

⁸³⁷ Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 307.

⁸³⁸ Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 55.

⁸³⁹ Açıköz, “Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”, 49-50.

⁸⁴⁰ Açıköz, “Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”, 50.

⁸⁴¹ Açıköz, “Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”, 50.

tarafından evlatlık ilişkisinin kaldırılabilmesi akla gelebilir⁸⁴². Söz konusu düzenleme, evlatlık ilişkisinin kurulması anındaki esasa ilişkin eksikliklere yönelik olduğundan; sonradan ortaya çıkan haklı sebeplerin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmektedir⁸⁴³.

B. Evlatlık İlişkisinin Sonradan Ortaya Çıkan Haklı Sebeplerle Sona Ermeyeceğine Dair Görüşler

Önceki Medeni Kanun dönemindeki düzenlemeden farklı olarak, yürürlükteki TMK'da ve mehzaz Kanun ZGB'de geçerli olarak kurulan bir evlatlık ilişkisinin, sonradan ortaya çıkan haklı sebeplerin bulunması nedeniyle sona erdirilmesi gerektiğine dair bir düzenleme getirilmemiştir⁸⁴⁴. Bu anlamda evlat edinen önceki Medeni Kanun döneminde olduğu gibi mirasçılıktan çıkarma sebeplerinin bulunduğunu ileri sürerek evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesini ileri süremeyecektir. Kanunda “evlatlık bağının çözülmezliği” ilkesi benimsendiği ve evlatlık ilişkisinin sona ermesine ilişkin nedenler sınırlı sayıda sayıldığı için geçerli olarak kurulan bir evlatlık ilişkisinin sona ermesi mümkün değildir⁸⁴⁵.

Evlatlık ilişkisinin kurulmasından önce evlat edinen ve evlatlık arasında bakım, gözetim ve eğitim ilişkisi sayesinde tarafların hem birbirlerini daha iyi tanımaları hem de yeterince düşünme olanağı göz önünde bulundurulduğunda, geçerli bir şekilde kurulan evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesine de gerek olmadığı ileri sürülmektedir⁸⁴⁶.

⁸⁴² Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 55.

⁸⁴³ Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 55.

⁸⁴⁴ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 241-242; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 733; “4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin 258. maddesinde öngörülen evlatlık akdinin iptali müessesesine yer verilmemiştir. Bu nedenle, evlatlığın, evlat edinenlere karşı mükellef olduğu vazifeleri ifada ihmal göstermesi, evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebebi oluşturmaz.” Yarg. 2. HD., 14.04.2009, E.2008/248, K. 2009/7129 (www.lexpera.com.tr).

⁸⁴⁵ Dural, Öğüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 342; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 572; Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 487; Köseoğlu, Kocaağa, *Aile Hukuku*, 560; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 306; Açıkgöz, “Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”, 49; Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 46; Balkar, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, 263; Şıpka, “Hükümlerin İncelenmesi”, 317; Görgeç, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 354; “davacı, 1997 tarihinde evlat edindikleri çocuğun kendilerinin yanına gelmediğini, onlara evlat sevgisini tattırmadığını, gösterdikleri yakınlığa ve babalık şefkatine hiç ilgi göstermediğini ileri sürerek; evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını istemiştir. Dava tarihinde yürürlükte bulunan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının istenebileceğine ilişkin düzenlemeyi yürürlükten kaldırmıştır.” Yarg. 2. HD., 05.05.2003, E. 2003/497, K. 2003/1741 (www.kazancı.com.tr).

⁸⁴⁶ Dural, Öğüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 342, dn. 287; Açıkgöz, “Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”, 48.

Bu kapsamda bir kimse öz çocuğunu haklı sebeplerin varlığı söz konusu olsa bile evlatlıktan reddedemiyorsa, evlatlık ilişkisi de aynı şekilde sona ermemelidir⁸⁴⁷. Bu nedenle evlatlık ilişkisini kurmak isteyenlerin, evlat edinme kararı verilmeden önce iyi düşünmeleri gerektiği zira geçerli olarak kurulan bir evlat ilişkisinin artık hiçbir şekilde sona erdirilmeyeceğini bilmeleri gerekir⁸⁴⁸.

Evlatlığın, mirasçılıktan çıkarma veya mirastan yoksunluk teşkil edecek bir eylemde bulunması halinde, evlat edinenin söz konusu hukuki yollardan istifade etmesi mümkündür⁸⁴⁹. Bu durumda her ne kadar evlat edinen ve evlatlık arasında mirasçılık ilişkisi etkilense de evlatlık ilişkisi yine varlığını sürdürecektir⁸⁵⁰.

Evlatlık ilişkisinin kurulmasından sonra bu ilişkinin sürdürülmesi hem evlat edinen hem evlatlık için yarardan çok zarara yol açabilmektedir. Bu halde Cumhuriyet savcısı veya menfaati bulunan diğer ilgililerin evlatlık ilişkisinin sona ermesi yönünde dava açamamaları, Anayasa Mahkemesine yapılan itiraz başvurusuna da konu olmuştur⁸⁵¹. İtirazın gerekçesinde, önceki Medeni Kanun döneminde sonradan ortaya çıkabilecek bazı nedenlerin varlığı halinde, evlatlık ilişkisinin sonlandırılmasına imkân veren düzenleme olmasına rağmen TMK’da bu yönde bir düzenleme getirilmemesi ve evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebeplerinin sadece kuruluş aşamasındaki eksikliklerle sınırlandırılmış olmasının, Anayasa’nın 2., 5., 12., 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, TMK’da evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının sadece Kanunda belirtilen hallerde sınırlı biçimde kabul edildiğini hem çocuğun hem ailenin korunması ilkesinden hareketle evlatlık ilişkisinin doğal yolla kurulan hısımlık ilişkisine benzemesi amaçlandığı için usulüne uygun olarak kurulan bir evlatlık ilişkisinin, sonradan ortaya çıkacak olumsuzluklar nedeniyle kaldırılmayacağı değerlendirmesinde bulunmuştur. Ayrıca kanun koyucunun bu düzenlemesinin de hem kalıcı bir aile ortamının sağlanması

⁸⁴⁷ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 734; Yasemin Güllüoğlu Altun, “Evlat Edinmeden Doğan Soybağı ve Kurulmuş Olan Soybağında Küçüğün Yüksek Yararının Aranması”, içinde Türk Medeni Hukuku Çerçevesinde Aile Hukukunda Güncel Meseleler Sempozyumu, editör Yasemin Güllüoğlu Altun (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 155.

⁸⁴⁸ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 572; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 734.

⁸⁴⁹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 735; Işık, “4721 Sayılı Kanun”, 172; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 149.

⁸⁵⁰ Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 307; Kürşad Yağcı, “Cezai Mirasçılıktan Çıkarma” (Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009), 67.

⁸⁵¹ AYM, 13.12.2017, E.2017/167, K.2017/172, bu karar 2.2.2018 tarihli Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

hem de toplumun huzurunun korunması amacıyla kamu yararına yönelik olduğu ifade edilmiştir.

Evlatlık ilişkisinin sonradan ortaya çıkan nedenlerle sona erdirilememesi nedeniyle hak arama hürriyetinin sınırlandırıldığına yönelik itiraza ilişkin olarak da evlatlık ilişkisinin taraflarının başvurabilecekleri başka hukuki imkânların da var olduğuna kararda işaret edilmiştir. Bu kapsamda evlat edinen, miras hukuku düzenlemeleri uyarınca evlatlığı mirasçılıktan çıkarabileceği gibi evlatlığın menfaatinin korunması için de koşulları sağlanırsa evlat edinenin velayet hakkının kaldırılabilmesi ele alınmıştır. Bu kapsamda hak arama hürriyetine sınırlama getirilmediği de değerlendirilerek oyçokluğu ile itiraz reddedilmiştir.

Kararın karşı oy gerekçesinde ise iptali istenilen kural ile mirasçılıktan çıkarma ya da velayetin kaldırılmasının amaçlanmadığı, burada esas olanın evlatlık ilişkisinden doğan hısımlık ilişkisinin sona ermesi olduğu, kararda bahsedilen diğer hakların kullanılmasının evlat edinen ve evlatlığın maddi, manevi varlığının korunması için yeterli güvence oluşturamayabileceği ele alınmıştır. Ayrıca karşı oyda evlatlık ilişkisinde, çocuğun cinsel istismara uğraması, suça yönlendirilmesi, zorla çalıştırılması ya da ağır fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalması gibi telafisi mümkün olmayan zararların ortaya çıktığı hallerde, yalnızca mirastan yoksun bırakma ya da velayetin kaldırılması gibi sınırlı yaptırımların, çocuğun korunması açısından yeterli ve etkili olmayacağı ve bu tür ağır ihlaller karşısında, ilgili düzenlemenin Anayasanın 17.maddesine aykırı olduğu değerlendirilmiştir.

Kanaatimizce de evlat edinmenin kanbağı yoluyla kurulan ana baba çocuk ilişkisinden ayrı koşullara tabi kılınması, bu kurumun hakkaniyetli işlemesini engeller. Evlat edinen ya da evlatlık arasındaki manevi anlamda aile bağları kopma derecesine geldiği zaman taraflar, aralarında kan bağıının olmaması nedeniyle istedikleri zaman evlatlık ilişkisine son verilebileceği düşüncesinde olabilirler. Oysaki evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla beklenen amaç, doğum yoluyla kurulan hısımlık ilişkisinde olduğu gibi bir bağ kurulmasıdır. Önceki Medeni Kanundaki evlatlık ilişkisinin sonradan ortaya çıkan haklı nedenlerin varlığı halinde sona ermesi düzenlemesine yer verilmemiş olmasının bilinçli bir boşluk değil, aksine soybağının güvenliğini ve kalıcılığını sağlama amacına matuf bilinçli bir tercih olduğu kanaatindeyiz. Evlat edinme kararından sonra ortaya çıkan

haklı sebeplerin, TMK m. 318 bağlamında çocuğun üstün yararının baştan sağlanamadığı gerekçesiyle esasa ilişkin bir eksiklik sayılarak evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına gerekçe gösterilebileceği ileri sürülmüştür. Bu görüşte, kuruluş anındaki eksiklikler ile sonradan meydana gelen olgular birbirine karıştırılmıştır. TMK m. 318, yalnızca evlat edinme kararının verildiği andaki mevcut hukuki eksiklikleri kapsar; karar anında çocuğun yararı gözetilmişse, sonradan yaşanan olumsuzluklar geçmişe etkili bir eksiklik olarak yorumlanamamaktadır. Bu kapsamda sonradan ortaya çıkan olumsuzluklar, çocuğun yararının baştan sağlanamadığı gerekçesine dayandırılmamalıdır.

Evlatlık ilişkisi, tarafların iradesiyle kurulan ancak kurulduğu andan itibaren tarafların iradesini aşarak kamu düzenini ilgilendiren daimî bir hısımlık ilişkisine dönüşmektedir. Bu bağın, sonradan ortaya çıkan uyumsuzluklar veya çekilmezlik iddialarıyla mahkeme önüne taşınarak çözülebilmesi, evlat edinilen küçüğün aile ortamındaki hukuki ve psikolojik güvencesini tamamen ortadan kaldıracaktır. Nihayetinde, bir kimseye kanbağı ile bağlı olan çocukların aileye getirdiği risk ve sorumluluklar ne ise evlat edinilen çocuğun getirdiği risk ve sorumluluklar da aynı hukuki rejime tabi olmalıdır. Bu anlamda, evlatlık her olumsuzlukta “vazgeçilebilir” bir statüde tutulmamalıdır.

Kanunda evlat edinme hususunda birbiriyle çelişen düzenlemeler getirilmiş olduğu için de doktrinde farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bu nedenle olması gereken hukuk açısından farklılıklar en aza indirilmelidir. Bu kapsamda hukukumuzda evlat edinmenin sonuçları bakımından tam evlat edinme sistemi benimsenmeli, evlatlığın ve varsa altsoyunun evlat edinen ile tam hısımlık ilişkisi kurulması sağlanarak, evlatlık ve evlat edinen birbirlerine mirasçı olmalı, evlatlığın öz ailesindeki mirasçılık ilişkisi de sona erdirilerek, kan bağına dayanan soybağında olduğu gibi tam bir aile ilişkisi kurulmasına zemin hazırlanmalıdır. Evlat edinmeye karar verilmesinden sonra da evlat edinenlerin belirli bir süre Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki Evlat Edindirme Birimi denetimi ve gözetiminde bulunmaları sağlanarak, evlatlığın menfaatini zedeleyen bir husus olup olmadığının tespiti sağlanmalıdır.

V. Karşılaştırmalı Hukukta Evlatlık İlişkisinin Sonradan Ortaya Çıkan Sebeplerle Sona Ermesi

A. Alman Hukukunda Evlatlık İlişkisinin Sonradan Ortaya Çıkan Sebeplerle Sona Ermesi

Alman hukukunda evlatlık ilişkisinin sona ermesi konusunda oldukça ayrıntılı bir düzenleme yapılmıştır. Türk hukukunda olduğu gibi Alman hukukunda da “evlatlık bağının çözülmeliği” ilkesi benimsenir. Bu kapsamda evlatlık ilişkisinin kaldırılması, ancak Kanunda düzenlenen sınırlı sayıdaki sebeplerin varlığı halinde söz konusu olabilir⁸⁵². Ayrıca esasa ya da usule ilişkin koşullardaki eksikliklerin varlığı halinde evlatlık ilişkisinin kaldırılması mümkün olduğu gibi geçerli bir şekilde kurulan evlatlık ilişkisinin de sona ermesi mümkündür. Sona erme sebeplerinde küçükler ve erginler bakımından ikili bir ayırım yapılmıştır⁸⁵³.

Küçüklerde evlatlık ilişkisinin talep üzerine, mahkemenin vereceği kararla kaldırılması, BGB § 1760’da düzenleme altına alınan koşulların varlığı halinde mümkündür⁸⁵⁴. Bu maddeye göre, evlat edinme başvurusunun hiç yapılmaması ya da başvuru geri alınmasına rağmen evlatlık ilişkisinin kurulması yönünde karar verilmesi, rızası alınması gereken kişilerin rızalarının alınmaması, evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebebidir.⁸⁵⁵ Bir diğer kaldırılma sebebi olarak, evlat edinenin evlatlığın, evlatlığın ise evlat edinenin kişiliğinde yanılması, evlat edinmeye ilişkin rıza açıklamasında aldatma ya da korkutmaya maruz kalınması düzenlenmiştir⁸⁵⁶. Evlatlık ilişkisinin kaldırılması usulüne değinmek gerekirse; küçüklerin evlatlık ilişkisinin kaldırılması için evlat edinen kişi ya da eşlerin, evlatlığın ya da evlatlığın öz ana babasının yetkili aile mahkemesine başvuruda bulunmaları gerekmektedir⁸⁵⁷.

Türk ve İsviçre hukuklarından farklı olarak, Alman hukukunda evlatlık ilişkisinin sonradan ortaya çıkan haklı sebepler nedeniyle sona ermesi hem erginler hem küçükler

⁸⁵² Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 182.

⁸⁵³ Açıkgöz, “Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”, 37.

⁸⁵⁴ Güven, “Hükümlerin Değerlendirmesi”, 548; Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 54.

⁸⁵⁵ Dethloff, *Familienrecht*, 474; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 217; Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 183; Lettmaier, “Legal Framework and Current Issues”, 12.

⁸⁵⁶ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 217; Açıkgöz, “Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”, 37.

⁸⁵⁷ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 217.

bakımından söz konusu olabilmektedir⁸⁵⁸. Kural olarak geçerli bir şekilde kurulan evlatlık ilişkisinin sona ermesi kabul edilmese de evlatlık küçüğün menfaatinin gerektirdiği hallerde, aile mahkemesi re'sen harekete geçerek evlatlık ilişkisinin sona ermesi yönünde karar verebilmektedir⁸⁵⁹. Alman doktrininde ve yargı uygulamasında, evlatlığın üstün yararı esas olduğu için evlatlık ilişkisinin korunmasına ilişkin menfaatler ile evlatlık ilişkisinin sona ermesine ilişkin menfaatler birlikte değerlendirilmektedir⁸⁶⁰. Uygulamada evlatlık ilişkisinin sona ermesi yoluna, evlatlığın menfaatinin başka şekilde korunamadığı hallerde bir tedbir olarak başvurulması gerekliliği kabul edilmektedir⁸⁶¹. Bu anlamda belirli bir yoğunluğa ulaşmayan nedenlerle evlatlık ilişkisinin re'sen sona ermesi ve evlatlık çocuğun kimsesiz kalması da engellenmek istenmiştir⁸⁶². Evlatlık çocuğun korunması için diğer koruma önlemlerinden bir sonuç alınamazsa (BGB § 1666), son çare olarak evlatlık ilişkisinin kaldırılması yoluna gidilebileceği kabul edilmektedir⁸⁶³.

Bu hususu düzenleyen BGB § 1763/Abs.1'e göre, "*aile mahkemesi, çocuğun yararını ağır biçimde zedeleyen sebeplerin varlığı halinde, yaşı küçük olan çocuğun evlatlık ilişkisini re'sen sonlandırabilir.*" Özel hukuk yargılamasında, hâkimin re'sen harekete geçmesi istisnai olarak karşımıza çıktığı için bu düzenlemenin temelinde kamu düzeninin olduğu ileri sürülmektedir⁸⁶⁴. Evlatlık ilişkisinin re'sen sona ermesi için evlat edinenin değil, daha çok evlatlık çocuğun menfaatinin korunmasını gerektiren ciddi bir sebebin olması gerekir⁸⁶⁵. Bu sebebin ciddi olup olmadığı konusundaki değerlendirmeyi hâkim yapacaktır.

Alman hukukunda evlatlık ilişkisinin sona ermesi sebepleri, kişisel sebepler ve ekonomik sebepler olarak ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır⁸⁶⁶. Kişisel sebepler, evlat edinenin evlatlığa kötü davranması, evlatlığın en temel ihtiyaçları ile dahi ilgilenmemesi, evlatlık çocuğun hukuka veya ahlaka aykırı fiillere teşvik edilmesi ya da evlatlığın evlat

⁸⁵⁸ Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 110; Güven, "Hükümlerin Değerlendirmesi", 548.

⁸⁵⁹ Albayrak Ceylan, "Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme", 184; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 103; Açıkgöz, "Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması", 37; Gümüş, "Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması", 54; Gediz Kocabaş, "Alman Hukukunda Evlatlık İlişkisinin Re'sen Kaldırılması" *MÜHF- HAD*, 18/3 (2012): 256.

⁸⁶⁰ Açıkgöz, "Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması", 40.

⁸⁶¹ Açıkgöz, "Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması", 40.

⁸⁶² Kocabaş, "Re'sen Kaldırılması", 257.

⁸⁶³ Kocabaş, "Re'sen Kaldırılması", 263.

⁸⁶⁴ Kocabaş, "Re'sen Kaldırılması", 256.

⁸⁶⁵ Kocabaş, "Re'sen Kaldırılması", 258.

⁸⁶⁶ Kocabaş, "Re'sen Kaldırılması", 259.

edinene karşı suç işlemesi şeklindedir⁸⁶⁷. Ancak evlat edinenin evlatlık ile ilgili beklentilerinin gerçekleşmemesi ya da evlatlık ilişkisinin taraflarının sağlık durumlarındaki sıkıntılar evlatlık ilişkisinin re'sen sona ermesini gerektirecek düzeyde sebepler olarak kabul edilmemektedir⁸⁶⁸. Kişisel sebeplere bir diğer örnek olarak muvazaalı evlat edinmeler örnek gösterilir⁸⁶⁹. Bu halde de çocuğun menfaatinin gerektirmesi koşulu ile evlatlık ilişkisinin re'sen sona erebileceği ileri sürülmektedir⁸⁷⁰.

Evlatlık ilişkisinin re'sen sona ermesini gerektirebilecek bir diğer neden ise ekonomik nedenlerdir ancak tek başına bu sebep, evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesi için yeterli görülmez⁸⁷¹. Bu kapsamda, evlat edinenlerin nafaka yükümlülüklerinden kaçmak amacıyla evlatlık ilişkisinin sona ermesi yoluna gidemeyecekleri kabul edilir⁸⁷².

Evlatlık ilişkisinin re'sen sona ermesi halinde, evlatlığın bakımını üstlenecek kişi ya da kişilerin de olması gerekmektedir⁸⁷³ (BGB § 1763/Abs.3). Bu düzenleme ile evlatlık çocuğun, kimsesiz çocuk olmaması amaçlanır⁸⁷⁴. Böylece kanun koyucu evlatlık ilişkisinin sona ermesi ile evlatlık çocuğun karşılaşabileceği tehlikeleri göz ardı etmemiştir⁸⁷⁵. Ayrıca haklı sebep nedeniyle evlatlık ilişkisinin sona ermesi için bu sebebin somut olarak ispat edilmesi gerekir⁸⁷⁶. Bu kapsamda evlatlık alınan çocuğun hayatında ters giden bir durum yoksa, evlatlık ilişkisinin sona ermesine karar verilemeyecektir.

Evlatlık ilişkisinin re'sen sona ermesinde her ne kadar istem gerekmesi de çocuğun öz ana babası ya da çocuğun korunması görevini üstlenen Alman Gençlik Dairesi ve temsilcilikleri de evlatlık ilişkisinin sona ermesi için mahkemeyi harekete

⁸⁶⁷ Kocabaş, “Re'sen Kaldırılması”, 260.

⁸⁶⁸ Kocabaş, “Re'sen Kaldırılması”, 260; Beitzke, *Familienrecht*, 276.

⁸⁶⁹ Muvazaalı evlat edinme ile kastedilen esasında, evlatlık ilişkisi fiilen oluşmasa dahi, evlat edinmeye özgü hukuki sonuçların ortaya çıkması amacıyla gerçekleştirilen evlat edinmelerdir. Ancak Türk hukukunda evlat edinmede muvazaanın mümkün olmadığı kabul edilmektedir. Bkz. Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Ankara Yetkin Yayınları, 2019), 411; Sert Sütçü, *Muvazaalı*, 113.

⁸⁷⁰ Kocabaş, “Re'sen Kaldırılması”, 261.

⁸⁷¹ Kocabaş, “Re'sen Kaldırılması”, 262.

⁸⁷² Gerd Finger, *Titel 7: Annahme als Kind – Vorbemerkungen zu § 1741-1772 Titel 7: Annahme als Kind – Vorbemerkungen zu §§ 1741-1772*, Çevrimiçi Hukuk Şerhi, Erişim adresi: <http://rechtsanwalt-finger.de/pdf/1741-Annahme%20als%20Kind.pdf>, (Erişim Tarihi: 20.04.2026).

⁸⁷³ Dethloff, *Familienrecht*, 473; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 737; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 216; Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 184; Açıkgöz, “Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”, 37.

⁸⁷⁴ Kocabaş, “Re'sen Kaldırılması”, 263.

⁸⁷⁵ Kocabaş, “Re'sen Kaldırılması”, 263.

⁸⁷⁶ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 737.

geçirebilir⁸⁷⁷. Haklı bir menfaati bulunan ilgililer de evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesi için dava açma hakkına sahiptir⁸⁷⁸. Kanun koyucu hangi hallerin evlatlık ilişkisinin sona ermesi için haklı sebep teşkil ettiğine dair spesifik bir düzenleme yapmamıştır. Doktrinde ise bu konuda, evlatlık küçüğün yetiştirilmesinde evlat edinenlerin gerekli özeni göstermemesi, evlatlık küçüğün istismara uğraması gibi hallerde, evlatlık ilişkisi mahkemenin kararıyla sona ereceği kabul edilmektedir⁸⁷⁹.

Alman hukukunda eşlerin birlikte evlat edinmesi halinde, evlatlık ilişkisinin sona ermesini gerektirecek haklı sebep, eşlerden sadece birinde söz konusu olabilmektedir⁸⁸⁰. Doktrinde bu şekilde evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesi, “kısmi sona erme” olarak ifade edilmektedir⁸⁸¹. Bu kapsamda eşlerden sadece birinin evlatlık çocuğa kötü muamelesi, evlatlık çocuğun ihtiyaçları ile ilgilenmemesi halinde, evlatlık ilişkisi sadece o eş için sona ermektedir⁸⁸². Ancak bunun için diğer eşin, çocuğun bakım ve eğitimi tek başına üstlenmeye hazır olması gerekir⁸⁸³ (BGB § 1763). Evlat edinen ana babanın boşanması ise tek başına evlatlık ilişkisinin sona ermesi için ağır bir sebep teşkil etmese de bu durumun ortaya çıkardığı koşullar, evlatlık ilişkisinin varlığını sürdürmesi bakımından önem taşıyabilmektedir⁸⁸⁴.

Erginler açısından evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde, küçüklerin evlat edinilmesinde gerekli rızaların alınmaması nedeniyle evlatlık ilişkisinin kaldırılması hükmü kıyasen uygulama alanı bulacaktır⁸⁸⁵ (BGB § 1760/Abs.1/Ziff.5). Erginlerin evlatlık ilişkisinin kaldırılmasında, evlat edinen kişi veya eşlerin birlikte yetkili aile mahkemesine başvurmaları yeterlidir. Evlatlık ilişkisinin kaldırılması ileriye etkili sonuç doğurur; bu doğrultuda evlatlık ve altsoyunun, evlat edinme yoluyla kurulan hısımlık bağları ile bu bağlardan doğan tüm hak ve yükümlülükleri ortadan kalkar⁸⁸⁶.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının ileri sürülmesi, bir ve üç yıllık hak düşürücü sürelerle bağlanmıştır. Üç yıllık hak düşürücü süre, evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin

⁸⁷⁷ Kocabaş, “Re’sen Kaldırılması”, 257.

⁸⁷⁸ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 736.

⁸⁷⁹ Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 184.

⁸⁸⁰ Güven, “Hükümlerin Değerlendirmesi”, 548-549.

⁸⁸¹ Açıkgöz, “Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”, 37; Kocabaş, “Re’sen Kaldırılması”, 264.

⁸⁸² Kocabaş, “Re’sen Kaldırılması”, 265.

⁸⁸³ Dethloff, *Familienrecht*, 475-476; Kocabaş, “Re’sen Kaldırılması”, 264.

⁸⁸⁴ Finger, *Annahme Als Kind*, 82.

⁸⁸⁵ Açıkgöz, “Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”, 38.

⁸⁸⁶ Finger, *Annahme Als Kind*, 85.

kararın verilmesi tarihinden itibaren başlarken, bir yıllık süre ise farklı durumlara göre değişmektedir. Bir yıllık süre⁸⁸⁷:

- “BGB’nin 1760. maddesinin ikinci fıkrasının a bendinin uygulandığı durumlarda, rızasını açıklayan kişinin sınırlı ehliyetsiz olduğu andan veya ayırt etme gücü olmayan evlat edinenin yasal temsilcisinin durumu öğrendiği andan ya da 14 yaşını doldurmayan veya ayırt etme gücü bulunmayan çocuğun yasal temsilcisinin durumu öğrendiği andan itibaren,

- BGB’nin 1760. maddesinin ikinci fıkrasının b ve c bentlerinin uygulandığı durumlarda, rızasını açıklayan kişinin hatasını veya hileyi öğrendiği andan itibaren,

- BGB’nin 1760. maddesinin ikinci fıkrasının d bendinin uygulandığı durumlarda, tehdidin ortadan kalktığı andan itibaren,

- BGB’nin 1760. maddesinin ikinci fıkrasının e bendinin uygulandığı durumlarda, 8 haftalık sürenin bittiği andan itibaren,

- BGB’nin 1760. maddesinin beşinci fıkrasının uygulandığı durumlarda, ana ve babanın rızalarının bulunmadığı halde evlat edinmenin gerçekleştiğini öğrendikleri andan itibaren işlemeye başlayacaktır.”

Evlatlık ilişkisinin erginler açısından haklı sebeplerin varlığı nedeniyle sona ermesinde ise sadece talep üzerine evlatlık ilişkisinin sona ermesi mümkündür⁸⁸⁸. Bu husustaki BGB § 1771/Abs.1 hükmü uyarınca “aile mahkemesi, ergin birisinin evlatlık ilişkisini, evlat edinenin veya evlatlığın talebi üzerine, önemli sebeplerin bulunması halinde sona erdirebilir.”⁸⁸⁹ Önemli sebeplerin ne olduğu ve bu sebeplerin evlatlık ilişkisinin sona ermesine yol açacak düzeyde olup olmadığı hususunda aile mahkemesi hâkiminin takdir yetkisi vardır⁸⁹⁰.

⁸⁸⁷ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 219, dn.1216’dan naklen (Blank, 49; Ekebrecht, 367; Lüderitz, 1051; Oberloskamp, 216; Röchling, 118; Schwab, 344-345; Schellhammer, 1363).

⁸⁸⁸ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 216.

⁸⁸⁹ Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre hem evlat edinen hem evlatlığın, evlatlık ilişkisinin sona ermesi için birlikte başvurusu gerekmektedir. Bkz. Andreaas Brandt, “Die Adoption eines Volljährigen in der notariellen Praxis”, *MittBayNot (Mitteilungen des Bayerischen Notarvereins)*, 10 (2013): 479.

⁸⁹⁰ Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 55; Brandt, “Adoption”, 479.

Küçükler için evlatlık ilişkisinin re'sen sona ermesini düzenleyen hüküm, erginler bakımından uygulama alanı bulmamaktadır⁸⁹¹. Bu kapsamda evlatlık ilişkisinin sona ermesini gerektirecek haklı bir sebebin varlığı olsa da mahkeme evlatlık ilişkisinin sona ermesine karar veremeyecektir. Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre karar anında da evlatlığın halen küçük olması gerektiği için yargılama sırasında evlatlık çocuk erginliğini kazanırsa, BGB § 1763'e göre karar verilemeyecektir⁸⁹². Bu konuda hem evlat edinen hem evlatlığın başvuruda bulunması gerekir⁸⁹³. Evlatlık ilişkisinin sona ermesi Alman Federal Mahkemesi kararına göre, evlat edinen ve ergin evlatlık arasında, evlatlık ilişkisinin başlangıcında ya da devamında duygusal bir bağın kurulamaması ve tarafların bu ilişkiyi devam ettirmeleri kendilerinden beklenemeyecek düzeyde ise mümkün olmaktadır⁸⁹⁴.

Hem küçükler bakımından hem de erginler bakımından evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesine yol açan bir diğer neden ise evlat edinen ve evlatlık ya da evlat edinen ile evlatlığın altsoyundan gelenler arasında BGB § 1308/Abs.2'ye aykırı olarak bir evliliğin gerçekleşmesidir. Böyle bir evliliğin gerçekleşmesi halinde evlatlık ilişkisi, evlenme anında sona erecektir (BGB § 1766)⁸⁹⁵.

B. Avusturya Hukukunda Evlatlık İlişkisinin Sonradan Ortaya Çıkan Sebeplerle Sona Ermesi

Avusturya Medeni Kanunu sistematüğinde evlatlık ilişkisi, yalnızca tarafların iradesi ile kurulan bir sözleşme değil, sözleşmeden sonra mahkemenin onayıyla kurulan bir ilişkidir. Bu bağın koparılması, hukuk düzeni tarafından sıkı koşullara bağlanmış olup “geçmişe etkili sona erme” ve “geleceğe etkili sona erme” şeklinde ikili bir yapıya ayrılmıştır. ABGB Art.200 ve Art.201'de bu ayrımın yasal çerçevesi çizilmiştir. Evlat

⁸⁹¹ Dethloff, *Familienrecht*, 474; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 216; Açıkgöz, “Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”, 37; Lettmaier, “Legal Framework and Current Issues”, 12; Kocabaş, “Re'sen Kaldırılması”, 256; Finger, *Annahme Als Kind*, 82; Alman Federal Mahkemesinin bir kararına konu olmuş olayda, evlatlık küçük evlat edinen tarafından cinsel istismara maruz kalmış ancak ergin olduktan sonra evlatlık ilişkisinin re'sen kaldırılmasına ilişkin dava açmıştır. Mahkeme haklı ve yerinde gerekçelerle, evlat edinilen çocuk ergin olduktan sonra, mevcut yasa uyarınca küçük bir çocuk ile evlat edinen arasındaki evlatlık ilişkisinin sona ermesinin mümkün olmadığı yönünde karar vermiştir. Bkz. BGH, XII ZB 504/12.

⁸⁹² Kocabaş, “Re'sen Kaldırılması”, 258, dn.14'ten naklen (PraHb-Fam/Eckebrecht, Teil V, Rn.96; MüKoBGB/Maurer, §1759, Rn.4).

⁸⁹³ Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 188; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 103; Açıkgöz, “Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”, 37.

⁸⁹⁴ OLG Stuttgart, 16.03.2010-15 UF 36/10.

⁸⁹⁵ Dethloff, *Familienrecht*, 475; Kocabaş, “Re'sen Kaldırılması”, 262.

edinme Kanunda açıkça düzenlenmeyen herhangi bir sebeple sonlandırılmadığı gibi⁸⁹⁶, kural olarak geçerli bir şekilde kurulan evlatlık ilişkisinin sona ermesi de kabul edilmemektedir⁸⁹⁷.

ABGB Art.200 uyarınca, evlat edinmeye mahkemenin vermiş olduğu onay geçmişe etkili olarak geri alınabilir (*widerruf*). Bu durum, işlemin tesis edildiği andan itibaren geçersiz sayılması (*ex tunc*) sonucunu doğurur. Mahkeme onayının geri alınmasına yol açabilecek nedenler, ABGB Art.200'de tahdidi olarak sayılmıştır. ABGB Art.200/Abs.1/Ziff.1 uyarınca, evlat edinenin ayırt etme gücünden yoksun olması geri alma nedenidir. Ancak evlat edinen, ayırt etme gücünü kazandıktan sonra evlatlık ilişkisini sürdürmek istediğini açıkça beyan ederse geri alma hakkı ortadan kalkar.

ABGB Art.200/Abs.1/Ziff.2 uyarınca bir diğer geri alma nedeni, ayırt etme gücünden yoksun olan evlatlığın sözleşmeyi bizzat kendisinin akdetmiş olmasıdır. Bu kapsamda evlatlık, vermiş olduğu onayı geri alabileceği gibi evlatlığın ayırt etme gücünü kazanmasıyla sonradan onay vermesi veya yasal temsilcisinin rıza göstermesi halinde evlatlık ilişkisi geri alınmayabilir.

ABGB Art.200/Abs.1/Ziff.3 hükmü uyarınca küçüğün birden fazla kişi tarafından evlat edinilmiş olması, evlatlık ilişkisinin geri alınması sonucunu doğurur. Ancak evlat edinenlerin, evlatlık sözleşmesinin onaylandığı an itibarıyla evlilik birliği içinde bulunmaları halinde bu hüküm uygulanmaz.

ABGB Art.200/Abs.1/Ziff.4 uyarınca yalnızca soyadı iktisabı veya evlat edinen ile evlatlık arasındaki hukuka aykırı cinsel ilişkileri gizlemek amacıyla evlatlık ilişkisinin kurulması yoluna gidilmesi halinde de mahkemenin vermiş olduğu onay geri alınabilecektir⁸⁹⁸.

Son olarak Art.200/Abs.1/Ziff.5'te yazılı olarak akdedilmemiş olan evlat edinme sözleşmelerinin de bir geri alma nedeni oluşturduğu düzenlenmiştir. Bu talebin ileri sürülebilmesinin ön koşulu, onay kararının kesinleşmesinden itibaren beş yıldan fazla sürenin geçmemiş olmasıdır⁸⁹⁹.

⁸⁹⁶ Kalcher, "Stiefkindadoption", 56.

⁸⁹⁷ Kalcher, "Stiefkindadoption", 56.

⁸⁹⁸ Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 19; Feyersinger, "Auslandsadoption", 57-58.

⁸⁹⁹ Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 19; Feyersinger, "Auslandsadoption", 58; Kalcher, "Stiefkindadoption", 58; Fuchs, "Österreich und Tunesien", 42.

Sözleşmenin tarafları, ABGB Art.200/Abs.1/Ziff. 1-5'te tahdidi olarak sayılan tüm geri alma nedenlerine dayanabilirler. Mahkemece sadece 1. ve 4. bentler arasındaki nedenler kendiliğinden dikkate alınır. Bu nedenler herhangi bir süre sınırı olmaksızın ileri sürülebilir; süre kısıtlaması yalnızca 5. bentte mevcuttur. Bu özel geri alma gerekçesi, onay kararının kesinleşmesinden itibaren beş yıl içinde ileri sürülmelidir.

Evlat edinenin öz çocuklarının menfaatlerinin zedelenmiş olması, geri alma nedenleri kapsamında dikkate alınmamaktadır. Aynı şekilde, evlat edinen ebeveynlerin evliliğinin sona ermesi ve öz çocukların nafaka haklarının sonradan tehlikeye düşmesi de geri alma nedeni teşkil etmez. Öngörülen ebeveyn-çocuk ilişkisinin kurulamamış olması, beklentilerin boşa çıkması veya evlat edinmenin öz ana babanın haklarını ortadan kaldırma kastıyla yapılmış olması durumlarında da herhangi bir geri alma nedeni mevcut değildir⁹⁰⁰.

ABGB Art.201'de usulüne uygun kurulmuş bir evlatlık bağının, sonradan ortaya çıkan veya başlangıçtaki belirli irade sakatlıklarına dayanan nedenlerle geleceğe etkili olarak (*ex nunc*) kaldırılması (*aufhebung*) düzenlenmiştir⁹⁰¹. Evlat edinmenin kaldırılması nedenleri, ABGB Art.201/Abs.1/Ziff.1-4'te tahdidi olarak sayılmıştır.

ABGB Art.201/Abs.1/Ziff.1'de aldatma veya korkunun etkisi altında rıza verilmişse, evlatlık ilişkisinin kaldırılabilmesi düzenlenmiştir. Burada irade sakatlığı ile evlatlık sözleşmesinin yapılması arasında nedensellik bağının bulunması gerekmektedir⁹⁰². İlgili kişi, aldatmanın öğrenilmesinden veya korkunun etkisinin ortadan kalkmasından itibaren bir yıl içinde bu hakkını ileri sürmek zorundadır⁹⁰³.

ABGB Art.201/Abs.1/Ziff.2 uyarınca mahkemeye re'sen hareket etme yetkisi verilmiştir. Eğer evlatlık ilişkisinin sürdürülmesi, çocuğun menfaatini ciddi şekilde tehlikeye atıyorsa, mahkeme kararıyla evlatlık ilişkisi sona erecektir⁹⁰⁴. 01.07.2018 tarihinde yürürlüğe giren Yetişkinleri Koruma Kanunu (ErwSchG) ile bu hüküm, ayırt etme gücüne sahip olmayan ergin evlatlıklar için de geçerli kılınmıştır⁹⁰⁵. Evlat edinen ve evlatlık arasındaki ilişkinin beklenen düzeyde olmaması ya da basit anlaşmazlıklar,

⁹⁰⁰ Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 20.

⁹⁰¹ Feyersinger, "Auslandsadoption", 59; Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 20.

⁹⁰² Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 20.

⁹⁰³ Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 20.

⁹⁰⁴ Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 20.

⁹⁰⁵ Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 20.

geleneksel aile yapılarında da ortaya çıkabileceği için bu sebepler evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesini haklı kılacak düzeyde sebepler olarak kabul edilmemektedir⁹⁰⁶.

Evlat edinen ebeveynlerin evliliğinin sona ermesi ya da evlat edinenlerden birinin ölmesi halinde; evlatlık bağı, ABGB Art.201/Abs.1/Ziff.3 uyarınca evlatlığın talebi üzerine kaldırılabilir⁹⁰⁷. Bu talebin kabul edilebilmesi için evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının çocuğun menfaatine uygun olması ve evlat edinenlerin de haklı menfaatlerine aykırılık teşkil etmemesi gerekir. 2013 tarihli Evlat Edinme Hukuku Değişiklik Kanunu⁹⁰⁸ (AdRÄG) ile tescil edilmiş yaşam ortaklığının sona ermesi de bir kaldırma nedeni olarak düzenlenmiştir⁹⁰⁹.

Avusturya hukukunda evlat edinen ile evlatlığın (ergin olması koşuluyla veya yasal temsilci aracılığıyla) birlikte mahkemeye başvurması halinde de evlatlık ilişkisinin sona erebileceği kabul edilmektedir⁹¹⁰ (ABGB Art.200/Abs.1/Ziff.4). Evlatlık ilişkisinin bu sebeple sona erdirilmesi için tarafların herhangi bir gerekçe sunmaları gerekmez⁹¹¹. Mahkemenin, tarafların evlatlık ilişkisinin sona ermesine ilişkin sözleşmenin geçerliliğini, taraflardan birinin irade sakatlığına maruz kalıp kalmadığını titizlikle değerlendirmesi gerekir⁹¹².

ABGB Art.201/Abs.1/Ziff.1, 3 ve 4'te düzenlenen kaldırma nedenleri ancak taraflarca ileri sürülebilirken; Art.201/Abs.1/Ziff.2 uyarınca ileri sürülen kaldırma nedenini mahkeme re'sen gözetmektedir. Sayılan bu nedenlere dayalı olarak evlatlık ilişkisinin kaldırılması, yalnızca 1. bentte öngörülen hâl için hak düşürücü süreye tabi tutulmuş (aldatmanın öğrenilmesinden veya korkutmanın etkisinin ortadan kalkmasından itibaren bir yıl); diğer kaldırma nedenlerinin ise herhangi bir süre kısıtlaması olmaksızın ileri sürülebileceği hüküm altına alınmıştır. Yerleşik yargısal içtihatlar uyarınca, taraflar arasındaki basit boyuttaki kişisel ihtilaflar veya arzulanan ebeveyn-çocuk bağının tesis edilememiş olması, evlatlık ilişkisinin sonlandırılmasını haklı kılan sebep teşkil

⁹⁰⁶ Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 21; Feyersinger, "Auslandsadoption", 60; Kalcher, "Stiefkindadoption", 59; Fuchs, "Österreich und Tunesien", 43.

⁹⁰⁷ Feyersinger, "Auslandsadoption", 60; Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 21; Kalcher, "Stiefkindadoption", 60.

⁹⁰⁸ BGBl I 2013/179.

⁹⁰⁹ Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 21; Feyersinger, "Auslandsadoption", 60-61.

⁹¹⁰ Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 21.

⁹¹¹ Feyersinger, "Auslandsadoption", 61.

⁹¹² Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 21.

etmemektedir⁹¹³. Mahkemenin vermiş olduğu kararın kesinleşmesiyle evlatlığın öz ana babası ile olan aile hukuku ilişkileri yeniden tesis edilecektir⁹¹⁴ (ABGB Art.202/Abs.2).

VI. Evlatlık İlişkisinin Çekilmez Hale Gelmesi Durumunda Başvurulabilecek Hukuki İmkanlar

A. Genel Olarak

Hukukumuzda geçerli şekilde kurulan evlatlık ilişkisinin, sonradan ortaya çıkan nedenlerle sona erdirilmesine dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Yargı uygulaması da bu ilişkinin, gerçek soybağında olduğu gibi sonradan ortaya çıkan sebeplerle sonlandırılmayacağı yönündedir. Evlatlık ilişkisinin gerek esasa gerekse de usule ilişkin koşullarında bir eksiklik yoksa, evlatlık ilişkisi evlat edinen ya da evlatlıktan kaynaklanan nedenlerle çekilmez hale gelebilir. Ancak bu husus sadece evlat edinmeye özgü olarak ortaya çıkmaz. Zira doğal hısımlık ilişkisinde de ana baba ve çocukların anlaşamamaları, aile bağlarının artık çekilmez hale gelmesi pek tabi mümkündür. Bu hususta doktrinde Akyüz'ün de ifade ettiği üzere⁹¹⁵, *“ana-babalar tarafından çocuklara sunulan hizmetler o kadar doğal karşılanır ki, çoğunlukla bunların büyüklüğü unutulur. İnsanlar arasındaki başka hiçbir ilişkide, ana-baba ve çocuk arasındaki ilişkilerde olduğu gibi birey kendisini bir başka bireyin hizmetine böylesine kayıtsız şartsız hazır bulundurmaz. Bu olgu, her ne kadar çocuk sahibi olmayan eleştiriciler tarafından unutulsa da “kötü ana-babalar” için de geçerlidir. Çocuğunu ihmal eden kötü bir ana bile, onun için yine de çok şeyler yapmıştır. En aşırı istisnalar bir tarafa bırakılacak olursa, bu ana çocuğunu beslemiş, ona barınacağı bir yer temin etmiş ve nihayet bakım ve ihtimam göstermiştir. Bir çocuk, kötü konut şartları içinde yaşayabilir, yetersiz besin alabilir, yeterli bakım ve ihtimam görmediğinden dolayı hastalanabilir; fakat buna rağmen ana-babanın çocuğu tamamen reddettiği durumlar dışında, çocuk anası yanında kendini güvenlik içinde hisseder. Çünkü yetersiz de olsa kendisine bakmaya çaba gösteren ve değer veren birinin bulunduğunu sezer”*.

⁹¹³ Fescl, “Schweizerisches und Österreichisches”, 21.

⁹¹⁴ Kalcher, “Stiefkindadoption”, 58-59; Fuchs, “Österreich und Tunesien”, 43.

⁹¹⁵ Emine Akyüz, “Medeni Kanuna Göre Çocuğun Ana-Babasına Karşı Korunması”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 1/2 (1991): 8'den naklen (Bowlby, Müt erli ebe und Kindliche Entwicklung, 70); benzer yönde bkz. Grassinger, *Tedbirler*, 70.

Sonradan kurulan bağıın çekilmez olması halinde, ilk bakışta evlatlık ilişkisinin kurulmasında olduğu gibi sona erdirilmesinin de bir mahkeme kararı ile olabileceği kanaatine varılabilir. Alman ve Avusturya hukuk sistemlerinde bu yönde yasal düzenlemeler de bulunmaktadır. Ancak hukukumuzda bu yönde düzenleme bulunmamaktadır.

Evlatlık bağıının çekilmez hale gelmesine yol açabilecek sebepler, evlat edinenin davranışlarından kaynaklanabileceği gibi evlatlığın şahsından ileri gelen hallerden de kaynaklanabilir. Bu kapsamda, evlatlığın fiziksel ya da psikolojik bir engelinin ortaya çıkması, eski ailesi ile olan bağılılığı, evlat edinenin aile yapısının evlatlığın kişiliği ile örtüşmemesi ya da tarafların iletişiminden kaynaklanan faktörler örnek verilebilir⁹¹⁶. Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla velayet hakkı artık evlat edinenlere geçmekte⁹¹⁷ ve evlat edinen ile evlatlık arasında hısımlık ilişkisi kurulmaktadır. Bunun sonucu olarak da TMK'nın soybağıına ilişkin hükümleri evlat edinme ile ilgili özel bir hüküm bulunmadığı takdirde evlatlık için de aynen uygulama alanı bulmaktadır⁹¹⁸. Bu kapsamda evlat edinenin veya evlatlığın şahıs varlığının korunması amacıyla TMK'daki çocuğın korunmasına ilişkin genel ve özel hükümlerin yanı sıra; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) ile 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hükümleri de uygulama alanı bulabilecektir.

Evlat edinen ya da evlatlığın malvarlığının korunması ise çocuk mallarının korunmasına ilişkin TMK m.360 vd. hükümleri ile miras hukukuna ilişkin hükümler çerçevesinde mümkün olacaktır. Böylece evlatlığın evlat edinene karşı ağır bir suç işlemesi ya da aile hukukundan kaynaklanan yükümlölüklerini önemli ölçüde ihmal etmesi halinde, mirasçılıktan çıkarılması söz konusu olabilir⁹¹⁹ (TMK m.510/b.2).

B. Tarafların Şahısvarlığının Korunması İçin Hukuki İmkanlar

Evlatlık ilişkisinin mahkeme kararı ile kurulmasıyla birlikte, ana babaya ait olan hak ve yükümlölüklerin evlat edinene geçtiği açıkça Kanunda düzenlenmiştir (TMK m.314/f.1). Evlatlık ister küçük ister ergin olsun, evlat edinenin çocuğu statüsünde

⁹¹⁶ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 735-736.

⁹¹⁷ Bu durum evlatlık küçük bakımından söz konusu olup evlatlığın ergin olması halinde geçerli değildir.

⁹¹⁸ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 597.

⁹¹⁹ Şıpka, "Hükümlerin İncelenmesi", 317.

olacaktır⁹²⁰. Soybağının evlat edinme yolu ile kurulmasıyla evlat edinen veya edinenlerin evlatlığa karşı hak ve yükümlükleri olduğu gibi evlatlığın da evlat edinen veya evlat edinenlere karşı hak ve yükümlülükleri söz konusu olmaktadır⁹²¹. Bu hakların kullanılması hukuka aykırı olursa ya da yükümlülükler yerine getirilmezse, TMK kapsamında koruma önlemlerine başvurulabileceği gibi özel kanunlar aracılığıyla da gerek evlat edinenin evlatlığa karşı gerekse de evlatlığın evlat edinene karşı korunması mümkündür. Bu kapsamda, evlatlık çocuğun menfaatinin tehlikeye düşmesi halinde, TMK⁹²², ÇKK ve 6284 sayılı Kanun ile hukuki koruma sağlanabilir⁹²³. Korunma ihtiyacı sadece evlatlık çocuk için değil velayet hakkı kendisine geçen evlat edinen ya da evlat edinenler için de söz konusu olabilir. Bu kapsamda evlat edinene de TMK, 6284 sayılı Kanun ile hukuki koruma sağlanabilir. Hangi önlemlerin alınması gerektiği hususunda da hâkim tarafların talebi ile bağlı olmayacaktır⁹²⁴.

Hangi kanun kapsamında önlem alınırsa alınsın gerek BMÇHS gerekse Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi uyarınca, çocuğun üstün yararı ilkesi doğrultusunda görüşünün alınması ve dinlenilmesi zorunludur⁹²⁵.

Evlatlık çocuğun menfaatinin korunması için çocuk hukukuna hâkim olan ilkelere de riayet edilmelidir. Ana ve babanın çocuğun üstün yararını tehlikeye atan duruma kendi

⁹²⁰ Tuba Kutoğlu, “Ana Baba Olmanın Hukuki Sorumluluğu”, *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11/1 (2025): 121.

⁹²¹ Bu yetki ve görevin sınırını çocuğun yüksek yararı ve katılım hakkı belirleyecektir.

⁹²² Doktrinde, çocuğun korunması açısından kişiliği koruyucu davaların çocuğun korunmasına yönelik önlemlere göre daha etkili olduğu, zira bu davalarda çocuğun yararının tehlikeye düşmesi koşulu aranmadığı için daha hızlı bir hukuki korumanın sağlanacağı ileri sürülmektedir. Bkz. Hülya İmamoğlu, “Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması”, *AÜHFD*, 54/2 (2005): 214’ten naklen (Tschümperlin, Die elterliche Gewalt in Bezug auf die Person des Kindes (Art.301 bis 303 ZGB), 111-112).

⁹²³ Tarafların şahısvarlığının korunması sadece bu kanunlarla sınırlı değildir. Bu kapsamda, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, Aile Mahkemeleri Kanunu gibi Kanunların yanı sıra evlatlığın evlat edinene ya da evlat edinenin evlatlığa karşı suç teşkil edecek davranışları olması halinde TCK hükümleri kapsamında da bir koruma sağlanabilmektedir. Bkz. Abik, “Velayette Çocuğun Yararı”, 58.

⁹²⁴ “Gerek kanun koyucunun bu hükümleri düzenlemekteki amacı, gerekse küçüklerin korunması ilkesine kamu açısından verilen özen ve değer gözetildiği takdirde şartları varsa hâkim bu konuda her çeşit tedbiri re’sen de alabilir. Bunun tabii sonucu olarak ana babanın mahkemeye başvurusu bir dava olmayıp hâkimi tedbir alma yükünde uyarma niteliğindedir. Onun için hâkim gerçekleşen duruma göre karar vermekle yükümlü ve görevli olup tarafların arzu ve istekleriyle bağlı değildir. Bu bakımdan bir dava içinde bu yolda bir istek ileri sürülür ya da hâkim gerekli görürse velayeti gözden geçirip çocuk yararını da üstün tutarak bir düzenleme yapabilir.” Yarg. 2.HD., 30.12.1975, E. 1975/9587, K. 1975/9916 (www.lexpera.com.tr).

⁹²⁵ Grassinger, *Tedbirler*, 21; Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 271; Remzi Demir, “Türk Medeni Kanunu’na Göre Çocuğun Kişiliğinin Korunması”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9/2 (2019): 299.

çabalarıyla çözüm getirememeleri veya buna güçlerinin yetmemesi hâlinde, çocuğun korunmasına yönelik önlemlere başvurulması gerekmektedir (*talilik ilkesi*). Ayrıca, bu tür koruyucu önlemler, ana ve babanın mevcut imkânlarını tamamlayıcı nitelikte olmalı; onların yetersiz kaldığı alanlarda dengeleyici bir işlev üstlenmelidir (*tamamlayıcılık ilkesi*). Bununla birlikte alınacak önlemler tehlikenin boyutuyla orantılı olmalı ve velayet hakkına yalnızca zorunlu olduğu ölçüde, en az düzeyde müdahale edilmelidir (*ölçülülük ilkesi*)⁹²⁶.

1. Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Tarafların Şahısvarlığının Korunması

a) Genel Koruma Önlemleri

Velayet hakkına sahip olan evlat edinen veya evlat edinenlerin, evlatlığın şahısvarlığı ve malvarlığı üzerinde oldukça geniş yetkileri bulunmaktadır. Bu yetkiler, ana babanın çocuğun menfaatinin korunması amacıyla verilmiştir. Ancak ana baba velayet hakkından doğan bu yetkilerini gerektiği gibi kullanmazsa çocuğun menfaati ve gelişimi tehlikeye düşebilir⁹²⁷. BMÇHS m.19 uyarınca da Sözleşmeye taraf olan devletlere, “*çocuğun ana–babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmâl ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dâhil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alma*” yükümlülüğü yüklemiştir.

Bu kapsamda evlatlık çocuğun kişiliğinin korunabilmesi için TMK m.346-351’de düzenleme altına alınan koruma önlemlerine başvurulabilmesi mümkündür. TMK kapsamında koruma önlemlerinin uygulama alanı bulabilmesi için veli sıfatının bulunması gerekmektedir⁹²⁸. Bu anlamda geçerli olmayan bir evlatlık ilişkisinde evlat edinen veya evlat edinenler veli sıfatını haiz olmadığı için TMK’da düzenlenen koruma önlemleri de uygulama alanı bulamayacaktır. Ancak ÇKK ve 6284 sayılı Kanunda düzenlenen koruma önlemlerine başvurulmasında veli sıfatını haiz olma koşulu olmadığı için bu kanunlardaki koruma önlemleri uygulanabilir.

⁹²⁶ İmamoğlu, “Çocuğun Kişiliğinin Korunması”, 195.

⁹²⁷ Sinan Sami Akkurt, *Çocuğun Kişiliğinin Korunması ve Velayetin Belirlenmesinde Çocuğun Menfaati Olgusu*, (Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan- Cilt I) (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2010), 98.

⁹²⁸ Grassinger, *Tedbirler*, 16.

Koruma önlemlerinin dayanmış olduğu temel ilke çocuğun menfaatinin korunması olduğu için çocuğun menfaati ve gelişimi tehlike altındaysa evlat edinen veya evlat edinenlerin kusurunun olup olmadığı aranmaksızın uygun önlemler alınacaktır⁹²⁹.

Doktrinde koruma önlemleri, genel ve özel koruma önlemleri şeklinde sınıflandırıldığı gibi basit ve nitelikli koruma önlemleri⁹³⁰ şeklinde de sınıflandırılabilir. Bu kapsamda genel koruma önlemleri, çocuğun menfaati ve gelişimi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve babanın duruma çare bulamaması ya da buna güçleri yetmedikleri takdirde hâkim tarafından çocuğun korunması için uygun önlemlerin alınmasıdır (TMK m.346). Bu önlemlerin neler olduğu Kanunda sınırlandırılmamıştır. Bu kapsamda hâkimin, TMK m.347’de düzenlenen önlemler dışında, evlat edinen ana babanın uyarılması, evlatlık çocuk için kayyım atanması vb. önlemleri alabilmesi mümkündür⁹³¹. Her ne kadar maddenin lafzından, alınacak önlemlerin çocuğun hem şahsı hem mallarının korunması anlaşılsa da çocuğun mallarının korunması hususunda TMK m.360 vd. hükümlerinde yer alan önlemler uygulama alanı bulacaktır⁹³².

Bu önlemlere karar verilmesi ile sadece evlatlık çocuğun korunması değil, aynı zamanda evlat edinen ana babanın da korunması sağlanır. Bu kapsamda, şiddet eğilimi olan bir çocuğun ana babasına karşı şiddet uygulaması halinde, TMK m.346 kapsamında çocuğun psikoloğa yönlendirilmesi önlemi uygulanabilir⁹³³.

Genel koruma önlemleri ilgisinin başvurusu üzerine uygulanabileceği gibi herhangi bir başvurunun olmaması halinde hâkim tarafından re’sen de bu önlemlere başvurulabilir⁹³⁴. Bu çerçevede belirtmek gerekir ki, çocuğun korunmasına yönelik önlemlerin alınması, ana babaya atfedilebilecek bir kusurun varlığını zorunlu kılmaz; aynı şekilde söz konusu bu önlemler, ana ve babanın davranışlarına uygulanmış bir

⁹²⁹ Grassinger, *Tedbirler*, 48; Ayşe Arat, “Medeni Kanun’da Velayetin Kaldırılması Tedbiri ve Bu Tedbirin Uygulanması”, *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11/2 (2012): 279; Abik, “Velayette Çocuğun Yararı”, 59.

⁹³⁰ Demir, “Kişiliğinin Korunması”, 284 vd.

⁹³¹ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 642; Grassinger, *Tedbirler*, 96.

⁹³² Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 435-436.

⁹³³ Gökçe Canarslan, “Çocuk Tarafından Ana ve Babaya Uygulanan Şiddet – Çocuğa Karşı Ana ve Babanın Korunması”, *MÜHF- HAD*, 31/1 (2025): 602.

⁹³⁴ Dural, Öğüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 369; Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi m.8’de de belirtildiği üzere “Bir çocuğu ilgilendiren davalarda, çocuğun esenliğinin ağır bir tehlike altında olduğunun iç hukuk tarafından belirlendiği durumlarda, adli mercinin re’sen harekete geçme yetkisi vardır.” Grassinger, *Tedbirler*, 81-82.

yaptırım olarak da nitelendirilmez⁹³⁵. Bu noktada önemli olan, koruma önleminin alınmaması halinde evlatlık çocuğun zarar görmesinin kuvvetle muhtemel olmasıdır⁹³⁶. Bu kapsamda evlat edinenin, evlatlık çocuğun sağlık, eğitim ihtiyaçlarını karşılamaması, evlatlığı herhangi bir amaç olmaksızın cezalandırması, evlatlığa küçük düşürücü şekilde davranması ya da uygun olmayan davranışları halinde genel koruma önlemlerine başvurulması mümkündür⁹³⁷. Bu önlemler, hâkimin evlat edinen kişi veya kişilere, öğüt vermesi, uyarıda bulunması, emir ve talimat vermesi ya da denetime tabi tutması şeklinde olabilir. Hâkimin uygun önlemleri alma konusunda takdir yetkisi bulunur⁹³⁸. Bu önlemlerden hangisinin uygulanması gerektiği hususunda, ÇKK ve bu Kanuna bağlı olarak çıkarılan Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te yer alan önlemler de hâkime yol gösterecektir⁹³⁹.

b) Özel Koruma Önlemleri

(1) Çocuğun Yerleştirilmesi

Özel korunma önlemlerinden olan çocuğun yerleştirilmesi önlemine, hâkim tarafından TMK m.347/f.1 uyarınca, çocuğun bedensel ve zihinsel gelişiminin tehlikede bulunması, çocuğun manevi olarak terk edilmiş durumda olması gibi hallerde çocuğu ana babanın yanından alarak, başka bir aile yanına ya da bir kuruma yerleştirilmesine karar verilebilir.

TMK m.347/f.2 kapsamında, çocuğun ailenin huzurunu katlanılamayacak düzeyde bozması hallerinde, ana babanın ya da çocuğun istemi üzerine çocuk başka bir ailenin yanına veya kuruma yerleştirilebilir. Bu önlemin uygulanabilmesi için genel koruma önlemlerinden herhangi bir sonuç alınamaması ya da genel koruma önlemlerine başvurma mümkün olmadığı bir hâl olması gerekir. Çocuğun yerleştirilmesi önlemi ilk etapta çocuğun şahısvarlığının korunması için alınan bir önlem niteliğinde olsa da sadece evlatlık çocuğun ana babasına karşı değil, ana babanın da çocuğa karşı korunabilmesi için bu önleme başvurulabilir⁹⁴⁰.

⁹³⁵ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 556; İmamoğlu, “Çocuğun Kişiliğinin Korunması”, 194.

⁹³⁶ Grassinger, *Tedbirler*, 51.

⁹³⁷ Dural, Öğüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 369-370; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 437.

⁹³⁸ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 558; İmamoğlu, “Çocuğun Kişiliğinin Korunması”, 196.

⁹³⁹ Grassinger, *Tedbirler*, 111.

⁹⁴⁰ Canarasan, “Ana ve Babanın Korunması”, 602- 603.

Evlatlık çocuğun özellikle de ayırt etme gücüne sahip olması halinde, evlat edinildikten sonra psikolojik olarak evlat edinen aileye alışma süreci zor olabilir. Çocuğun normalin dışında davranışlar sergilemesi, okula gitmek istememesi, arkadaşları ve diğer aile fertleri ile yakın ilişki kurmak istememesi gibi hallerde, evlatlık çocuğun evlat edinen aile yanında kalması, ailenin huzurunu bozuyorsa ana baba ya da evlatlık çocuğun isteği üzerine hâkim, evlatlık çocuğu evlat edinen ailenin yanından alarak başka bir kuruma ya da başka bir ailenin yanına yerleştirilmesine karar verebilir⁹⁴¹. Ailenin yanına yerleştirilemeyen ya da yerleştirilmesi uygun görülmeyen çocuklar bir kuruma yerleştirilir⁹⁴². Bu karar verilirken ailenin, çocuğun ve kurumun koşullarının dikkate alınması gerekir. Bu kapsamda öncelikli olarak çocuğun yakın ve bildiği çevreden ayrılmaması amaçlandığı için çocuğun bilinen bir aile yanına yerleştirilmesine öncelik tanınmalıdır⁹⁴³.

Evlatlık çocuk her ne kadar başka bir kuruma ya da başka bir ailenin yanına yerleştirilse de evlat edinenin velayet hakkı kalkmamakta sadece çocuğu yetiştirme yetkisi ortadan kalkmaktadır⁹⁴⁴. Bu önleme karar verilmesi ile evlatlık çocuk bir başka aile yanında ya da kurumda kaldığı sürece koruma önleminin amacına aykırı olmadıkça, çocukla evlat edinen kişisel ilişki kurma hakkına da sahiptir⁹⁴⁵. Ayrıca evlat edinen ana babanın nafaka yükümlülüğü de devam etmektedir.

(2) Velayetin Kaldırılması

Evlat edinen veya evlat edinenlerin, velayet hakkını amacına uygun olarak kullanmamaları halinde, evlatlık çocuğun korunabilmesi için başvurulabilecek bir diğer yol, velayet hakkının kaldırılmasıdır. Velayetin kaldırılması önleminin, diğer önlemlerden en önemli farkı, bu önleme son çare olarak başvurulmasıdır. Ayrıca bu önlemin, hukukumuzda geçerli olarak kurulan evlatlık ilişkisinin sona ermesi söz konusu olmadığı için evlatlık çocuk bakımından ulaşılmak istenilen amaca da en uygun önlem olduğu söylenebilir.

⁹⁴¹ Dural, Öğüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 370; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 643.

⁹⁴² Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 563.

⁹⁴³ Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 286; Abik, “Velayette Çocuğun Yararı”, 64.

⁹⁴⁴ Dural, Öğüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 370-371; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 437; Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 286.

⁹⁴⁵ Grassinger, *Tedbirler*, 155.

Velayetin kaldırılması önlemine, diğer önlemlerden herhangi bir sonuç alınamaması, ya da yeterli bir faydanın alınmayacağını anlaşılmaması halinde, TMK m.348/f.1’de yer alan hallerden birinin varlığında başvurulabilecektir⁹⁴⁶. Bu kapsamda, evlat edinenin deneyimsizliği, hastalığı, engelli olması, başka bir yerde bulunması ve benzeri sebeplerden biri nedeniyle velayet görevini gereği gibi yerine getirmemesi, çocuğu ihmal ederek ona karşı olan yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması halinde, velayet hakkının kaldırılması söz konusu olacaktır⁹⁴⁷. Velayetin kaldırılmasını gerektiren koşulların oluşması ihtimalinde, hâkimin takdir yetkisi bulunmayıp velayetin kaldırılmasına karar vermesi zorunludur⁹⁴⁸. Kanunun lafzından da anlaşılabileceği üzere, velayet hakkının kaldırılmasını gerektiren sebepler sınırlı sayıda değildir. Bu kapsamda evlat edinenin kısıtlanması⁹⁴⁹ ya da kasten işlenen suçlardan dolayı mahkûm olması halinde (TCK. m.53) velayet hakkının kaldırılması söz konusu olabilecektir.

Velayetin kaldırılması önleminin uygulama alanı bulabilmesi için bahsi geçen sebeplerin süreklilik arz etmesi gerekirken, bazı hallerde tek bir davranış yeterli olmaktadır. Bu kapsamda evlatlık çocuğun evlat edinen tarafından cinsel istismarı halinde davranışın süreklilik teşkil etmesi gerekmez⁹⁵⁰. Velayet hakkının kaldırılması, evlat edinene uygulanan bir yaptırım da olmadığı için diğer koruma önlemlerinde olduğu gibi onların kusurlu olup olmadığına bakılmaz⁹⁵¹.

Velayet hakkı, evlat edinen eşlerden sadece biri için kaldırılabilmesi gibi söz konusu sebepler her iki eş için gerçekleşmiş ise ikisinden de velayetin alınabilmesi mümkündür. Velayet hakkının her iki eş için de kaldırılması halinde, çocuğa vasi atanacaktır⁹⁵² (TMK m.348/f.2). Diğer önlemlerde bahsedildiği üzere, velayetin kaldırılması önlemi sadece evlatlık çocuğun korunmasını değil, evlat edinenlerin de korunmasını amaçlamaktadır. Bu kapsamda evlat edinenin deneyimsiz hale gelmesi, ayırt

⁹⁴⁶ Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 267.

⁹⁴⁷ Akkurt, “Çocuğun Menfaati”, 102.

⁹⁴⁸ Büşra Gül Karaca, “Velayetin Sona Ermesi ve Kaldırılması” içinde *Prof. Dr. Ali Naim İnan Anısına Çocuk Hukuku Armağanı*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2022), 613.

⁹⁴⁹ Arat, “Velayet”, 283; Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 294; Grassinger, *Tedbirler*, 175.

⁹⁵⁰ Arat, “Velayet”, 290.

⁹⁵¹ Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 291.

⁹⁵² Dural, Öğüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 373; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 646.

etme güçlerinin bulunmaması ya da evlatlık çocuğun evlat edinenlere yönelik şiddet uygulaması halinde velayet hakkı kaldırılabilir⁹⁵³.

Velayet hakkının kaldırılması önlemine de sadece ilgilinin talebi üzerine değil, menfaati bulunan üçüncü bir kişi tarafından ya da hâkim tarafından re'sen karar verilebilir⁹⁵⁴. Velayetin kaldırılması kararı kural olarak ve mahkeme kararında aksi belirtilmedikçe, evlat edinenin mevcut ve doğacak tüm çocuklarını kapsamaktadır⁹⁵⁵ (TMK m.348/f.3). Evlat edinenin sadece evlatlık çocuğa yönelik olumsuz davranışları söz konusu ise bu takdirde hâkimin vereceği kararda aksi belirtilerek, sadece evlatlık yönünden velayet kaldırılabilir⁹⁵⁶.

Velayetin kaldırılmasına karar verilmesi ile evlat edinenin velayet hakkından doğan hak ve yükümlülükleri sona ermekle birlikte, velayet hakkına bağlı olmayan bakım ve eğitim giderlerinin karşılanması, nafaka gibi yükümlülükler devam edecektir⁹⁵⁷ (TMK m.350/f.1). Velayetin kaldırılması halinde evlat edinme ile kurulan hısımlık ilişkisi sona ermeyeceği gibi⁹⁵⁸, evlat edinen ana babanın evlatlık çocukla kişisel ilişki kurma hakkı da bulunur.

Velayetin kaldırılması ile her ne kadar evlat edinenin evlatlık üstündeki hak ve yükümlülükleri sona erse de TMK m.351/f.1 gereğince durumun değişmesi halinde, çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin yeni koşullara uyarlanması gerekir⁹⁵⁹. Bu

⁹⁵³ Canarslan, “Ana ve Babanın Korunması”, 604.

⁹⁵⁴ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 373; Yargıtay’ın vermiş olduğu bir karara göre, “velayetin kaldırılması, ebeveynlerden birinden alınarak diğerine verilmesi ve kaldırılan velayetin yeniden verilmesi, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda “çekişmesiz yargı işi” olarak kabul edilmiştir. Davanın kamu düzeniyle olan ilişkisi nedeniyle hâkim, gerektiğinde tarafların ileri sürdükleri delillerle bağlı kalmaksızın re’sen (kendiliğinden) delil toplayabilir ve araştırma yapabilir (HMK m. 385/2). Bu kapsamda, ana ve babanın kendi aralarındaki anlaşmaları ya da davalının “davayı kabul” yönündeki beyanı hâkimi bağlamaz. Ancak somut olayda, mahkemece gerekli deliller toplanmadan hüküm kurulmuştur. Ayrıca, davanın basit yargılama usulüne tabi olması, taraf delilleri toplanmadan karar verilebileceği anlamına gelmemektedir.” Yarg. 2. HD., 26.11.2014, E. 2014/16412, K. 2014/23849; Yargıtay’ın vermiş olduğu aksi yöndeki bir kararda ise velayetin kaldırılmasında talebin olması gerektiği vurgulanmıştır. Bkz. Yarg. 2. HD., 11.1.2010, E. 2009/8918, K. 2010/114 (www.lexpera.com.tr).

⁹⁵⁵ Velâyetin kaldırılmasından hareketle, velâyet hakkının bütünüyle kaldırılması sonucuna ulaşmanın metodolojik açıdan tutarlı olmadığı, zira her bir çocuğun özel koşulları ayrı ayrı değerlendirilmeden, velâyet hakkının kaldırılması kararının hukuken de isabetli olmadığı yönündeki görüş için bkz. İsmail Erbay, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Türk Medenî Hukukundaki Velâyet Hakkının Kaldırılması (TMK. m.348) Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3/2 (2012): 47.

⁹⁵⁶ Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 440; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 569; Arat, “Velayet”, 292; Grassinger, *Tedbirler*, 189.

⁹⁵⁷ Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 301; Karaca, “Velayetin Sona Ermesi”, 633.

⁹⁵⁸ Erbay, “Velâyet Hakkının Kaldırılması”, 28.

⁹⁵⁹ Grassinger, *Tedbirler*, 97; Demir, “Kişiliğinin Korunması”, 297.

anlamda, velâyetin kaldırılmasını gerektiren sebebin ortadan kalkması halinde hâkim, re'sen ya da evlat edinenin istemi üzerine velâyeti evlat edinene geri verebilir⁹⁶⁰. Zira velayetin kaldırılması, evlat edinenin cezalandırılması amacıyla değil, objektif yükümlülüklerin yerine getirilmediği hallerde söz konusu olur⁹⁶¹.

Bu hususta son olarak değinmek istediğimiz husus, evlatlık çocuğun şahısvarlığının korunması için kayyım atanıp atanamayacağı meselesidir ki; bu durum doktrinde farklı görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İsviçre hukukunda velinin, çocuğun iyi bir şekilde yetiştirilmesi ve eğitilmesi görevini gereği gibi yerine getirmemesi halinde, ZGB Art.308/Abs.1 uyarınca çocuğun şahısvarlığının korunması için kayyım atanır⁹⁶². Hukukumuzda ise çocuğun malvarlığının korunması için kayyım tayini düzenleme altına alınmasına rağmen şahısvarlığının korunması için kayyım tayin edilmesi öngörülmemiştir.

2. Özel Kanun Hükümlerine Göre Tarafların Şahısvarlığının Korunması

a) 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Hükümlerine Göre Koruma

Evlatlık ilişkisi taraflar açısından çekilmez bir hâl alırsa, özel kanunlar uyarınca çeşitli önlemlerin alınabilmesi mümkündür. Bu kapsamda ele alınacak özel kanunlardan ilki 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Hakkında Kanundur.

6284 sayılı Kanunda, “şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemek” amaçlanmıştır. Geçici hukuki koruma niteliğini haiz olan bu tedbirler, ivedilikle ve basit bir inceleme süreciyle ihdas edilmelerinin yanı sıra, belirli bir süreyle sınırlı olarak uygulanır⁹⁶³. Kanunun koruma kapsamına, aile içi şiddet

⁹⁶⁰ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 648; Yılmaz, *Aile Hukuku*, 559.

⁹⁶¹ Erbay, “Velâyet Hakkının Kaldırılması”, 40.

⁹⁶² Grassinger, *Tedbirler*, 125-126.

⁹⁶³ Mehmet Günay, “6284 Sayılı Kanuna Göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 10 (2012): 651.

mağduru olan kişiler, aile dışında şiddet mağduru olan kadınlar, çocuklar ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişiler girmektedir⁹⁶⁴.

Evlatlık ilişkisinde de evlat edinen tarafından evlatlığa ya da evlatlık tarafından evlat edinene yönelik bir şiddetin vuku bulması halinde, bu Kanunun uygulanması gündeme gelecektir. Söz konusu şiddet, evlatlık ya da evlat edinenin⁹⁶⁵ fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik açıdan zarar görmesi şeklinde ortaya çıkabilir. Kanunda üst bir kavram olarak “ev içi şiddet” tabiri kullanıldığı için evlat edinen ve evlatlık aynı evde yaşamasalar dahi şiddete maruz kalan ya da maruz kalma tehlikesi yaşayan, bu Kanunun sağladığı korumadan faydalanabilir.

Kanunda hangi önlemlere hükmedilebileceği iki başlık altında düzenlenmiştir. Bu kapsamda alınabilecek önlemler, koruyucu önlemler ve önleyici önlemler olarak ikiye ayrılmıştır⁹⁶⁶. Koruyucu önlemlere hükmedilmesi konusunda temel husus, mağdurun iddiasının yeterli görülmesi ve herhangi bir ispat koşulunun aranmamasıdır⁹⁶⁷. Önleyici önlem ise şiddet uygulayan ya da uygulama tehlikesi bulunan kişi hakkında hükmedilen, şiddeti önleyici nitelikte olan önlem türüdür⁹⁶⁸.

Önlemlere hükmedebilecek olanlar; hâkim⁹⁶⁹, mülki amir ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amiri şeklinde düzenlenmiştir. Bu bağlamda, aile mahkemesi hâkimi her iki önleme de karar verebilirken; mülki amirin yetkisi koruyucu tedbirlerle sınırlandırılmış, kolluk amirine ise ivedi ve istisnai durumlarda her iki önleme de karar verme yetkisi verilmiştir⁹⁷⁰. Hâkimin hükmedebileceği önlemler tahdidi nitelikte olmayıp takdir yetkisi çerçevesinde hâkim, somut olayın özelliklerine uygun farklı önlemlere karar verebileceği gibi mülki amire tanınan tedbirlere de hükmetmeye

⁹⁶⁴ Günay, “6284 Sayılı Kanun”, 652.

⁹⁶⁵ Bu Kanuna göre şiddet içeren davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan kişi, evlatlık çocuğun anası olabileceği gibi babası da olabilmektedir. Bkz. Canarslan, “Ana Babanın Korunması”, 607.

⁹⁶⁶ Necla Öztürk, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8/1 (2018): 9.

⁹⁶⁷ Öztürk, “Ailenin Korunması”, 14.

⁹⁶⁸ Öztürk, “Ailenin Korunması”, 8.

⁹⁶⁹ Hâkim ifadesi ile kastedilen, Kanuna göre aile hâkimi olduğu için tedbir kararları ceza mahkemeleri tarafından değil, hukuk mahkemeleri tarafından alınmaktadır. Bkz. Damla Özden Çelt, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kolluğun Görev ve Yetkileri”, *EBYÜHFD*, 23/1-2 (2019): 125.

⁹⁷⁰ Ali Haydar Yağcıoğlu, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar” (Prof. Dr. Şeref Ertaş’a Armağan), *DEÜHFD*, 19 (2017): 945.

yetkilidir ⁹⁷¹. Mülki amir tarafından verilebilecek koruyucu önlemler; uygun barınma yerinin sağlanması, geçici maddi yardım sağlanması, geçici koruma altına alma, kreş imkânı şeklinde düzenlenmiştir (m.3). Hâkim tarafından verilebilecek koruyucu önlemler ise; işyerinin değiştirilmesi, ayrı yerleşim yeri belirlenmesi, aile konutu şerhi, kimlik ve diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi şeklinde düzenleme altına alınmıştır (m.4).

Önleyici önlemlere, hâkim tarafından karar verilebileceği gibi gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ve bazı önlemler bakımından kolluk tarafından da karar verilebilmektedir. Verilebilecek önleyici önlemler; “*şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması, müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi, korunan kişilere, bu kişilerin bulundukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması, çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlandırılması ya da tümüyle kaldırılması, gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması, korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi, korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi, bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi, silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi, korunan kişilerin bulundukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların bulundukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması, bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması*” şeklinde düzenleme altına alınmıştır (m.5).

Kanunun 3. ve 4. maddelerinden anlaşılabacağı üzere, yetkili makama önlemlerin tayini noktasında geniş bir takdir yetkisi tanımıştır; bu bağlamda, Kanunda sayılan önlemlerin yanı sıra, mağdurun korunması amacına hizmet eden ve duruma özgülenen benzer mahiyetteki diğer tedbirlerin eş zamanlı veya münferit olarak uygulanması mümkündür⁹⁷². Kanunda açıkça belirtildiği üzere bu önlemlerle birlikte, ÇKK’de yer alan

⁹⁷¹ Günay, “6284 Sayılı Kanun”, 659.

⁹⁷² Öztürk, “Ailenin Korunması”, 18; Günay, “6284 Sayılı Kanun”, 671.

koruyucu ve destekleyici önlemler ile TMK’da yer alan velayet, kayyımlik, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususunda da karar verilebilir (m.5/f.3). Bu kapsamda şiddet mağduru evlatlık çocuk ise hâkim, koruyucu ve önleyici önlemlerin yeterli olmayacağı kanaatine varırsa şiddet mağduru olan evlatlık üzerindeki velayet hakkının kaldırılmasına karar verebileceği gibi şiddet mağduru olan evlatlığın malvarlığının yönetiminin, şiddet uygulayandan alınarak kayyıma devredilmesine de karar verebilmektedir⁹⁷³.

Kanaatimizce, 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen kararlar, evlatlık ilişkilerinde sadece “anlık müdahale” olarak kalmamalıdır. Özellikle evlatlık ilişkisi kurulduktan sonraki ilk beş yıl içinde gerçekleşen şiddet vakalarında, hâkimin verdiği tedbir kararlarının yanı sıra, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde “Evlat Edindirme Hizmetleri Birimi” tarafından zorunlu bir psikososyal denetim süreci başlatılmalıdır. Bu konuda son olarak eklemek istediğimiz husus, evlat edinenin evlatlığa şiddet uygulaması, velayet hakkının açıkça kötüye kullanılmasıdır. Bu kapsamda 6284 sayılı Kanun uyarınca verilen uzaklaştırma kararı, TMK m. 348 gereğince velayetin kaldırılması davası için karine teşkil ederse bu iki kanun arasındaki eşgüdüm artacak ve bürokratik gecikmeler engellenebilecektir.

b) 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu Hükümlerine Göre Koruma

Evlatlık ilişkisi taraflar açısından çekilmez bir hâl alırsa hâkim, somut olayın özelliklerini dikkate alıp takdir yetkisini kullanarak, ÇKK uyarınca da evlatlık çocuk hakkında gerekli görülen önlemlere karar verebilir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, korunma ihtiyacı bulunan çocuklar hakkında alınabilecek olan koruyucu ve destekleyici önlemler ile suça sürüklenen ve cezai ehliyeti olmayan çocuklar hakkında uygulanacak olan güvenlik önlemlerinin usul ve esaslarını içerir⁹⁷⁴. Bu kapsamda evlatlık çocuğun korunmasının gerekli olduğu hallerde, 5395 sayılı Kanun ve bu kanuna bağlı olarak çıkarılan Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelikte yer alan tedbirler de kıyasen uygulama alanı bulabilir⁹⁷⁵. Kanunun 1.maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere bu Kanunun amacı, “*özel korunma ihtiyacı duyan çocukları, mevcut tehlikelerden uzak tutarak, çocukların temel haklarını tanıyıp onların fiziki, zihinsel ve manevi açıdan*

⁹⁷³ Günay, “6284 Sayılı Kanun”, 670.

⁹⁷⁴ Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 456.

⁹⁷⁵ Grassinger, *Tedbirler*, 120.

varlıklarını koruyan, kişisel gelişimlerini tamamlamaları için gerekli olan ekonomik, sosyal ve hukukî koşulları hazırlayan, çocukları topluma kazandıran ve özellikle suça sürüklenen çocuklar hakkında son çare olarak cezaya başvuran, ceza hükmedilirken orantılılığı gözeten, adil yargılama ilkesini uygulayacak şekilde çocuk yargılamasını ortaya koyan usul ve esasa ilişkin hükümler” olarak açıklanmıştır⁹⁷⁶.

5395 sayılı Kanunda yer alan bu önlemler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasının sağlanmasına yöneliktir. Söz konusu bu önlemler destekleyici ve koruyucu nitelikte olup bunlar; danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma hususuna ilişkin olarak düzenleme altına alınmıştır⁹⁷⁷.

Bu kapsamda danışmanlık önlemi, hem bakım sorumlularına ebeveynlik becerileri kazandırılmasını hem de çocuğun gelişimsel sorunlarına yönelik rehberlik süreçlerini kapsarken; eğitim önlemi, çocuğun akademik bir kuruma devamının sağlanmasından mesleki bir zanaat edinmesine ve istihdam süreçlerine dâhil edilmesine kadar geniş bir süreci kapsar. Çocuğun aile ortamında kalmasının imkânsızlaştığı veya ebeveynlerin yükümlülüklerini yerine getiremediği durumlarda devreye giren bakım önlemi, koruyucu aile hizmetleri veya resmi/özel bakım kurumları aracılığıyla çocuğun güvenliğini tesis etmeyi amaçlar. Bununla birlikte, barınma imkânı bulunmayan çocuklu ailelere veya hayati tehlikesi mevcut hamile kadınlara yönelik sağlanan barınma önlemi ile çocuğun fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü korumayı amaçlayan tıbbi müdahale ve rehabilitasyon süreçlerini içeren sağlık önlemi de verilebilecek diğer önlem türlerindendir⁹⁷⁸. Özellikle madde bağımlılığı gibi özel uzmanlık gerektiren hallerde sağlık önleminin uygulanması, çocuğun topluma kazandırılması noktasında hayati bir önem arz eder. Neticede söz konusu düzenlemeler, cezalandırıcı bir yaklaşımdan ziyade rehabilite edici ve koruyucu bir işlev görerek çocuğun psiko-sosyal gelişimini yasal güvence altına alır.

5395 sayılı Kanun’da düzenlenen önlemlerin uygulanabilmesi için evlat edinenlerin görevlerini ihmal etmesi ve çocuğun menfaatinin tehlikeye girmesi gerekir. Bu önlemlere başvurulurken evlat edinenin kusurlu olması koşulu olmadığı gibi bir

⁹⁷⁶ Günseli Seyfikli, “Korunma İhtiyacı Olan veya Suça Sürüklenen Çocukları Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 39-40.

⁹⁷⁷ Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 457.

⁹⁷⁸ Grassinger, *Tedbirler*, 121; Günay, “6284 Sayılı Kanun”, 670.

zararın oluşması da aranmaz⁹⁷⁹. Evlat edinenin hangi davranışlarının çocuğun üstün yararına aykırılık teşkil edeceği, somut olayın koşullarına göre tayin edilmekle birlikte; çocuğun sağlıklı beslenme hakkından mahrum bırakılması, tıbbi bakımının aksatılması veya eğitim-öğretim hakkının ihmal edilmesi bu kapsamda değerlendirilebilir.

Evlatlık çocuğun evlat edinene yönelik şiddet eylemi halinde, evlat edinenin de korunma ihtiyacı söz konusu olacaktır. Bu kanun kapsamında verilecek kararlar vasıtasıyla çocuğun desteklenmesi, kişiliği ve de toplumsal sorumluluk duygusunun gelişimi sağlanacak ve böylece şiddet içeren eylemlerin suç olmadan önce önlenmeye çalışılması sağlanacaktır⁹⁸⁰.

C. Tarafların Malvarlığının Korunması İçin Hukuki İmkanlar

Hukukumuzda evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesine imkân tanınmaması, tarafların bu süreçte birbirlerinin ekonomik geleceği ve mevcut malvarlığı değerleri üzerindeki olumsuz etkilerini bertaraf edecek ikame mekanizmaların işletilmesini gerekli kılabilir. Bu bağlamda evlat edinen ve evlatlığın malvarlığının korunması ve olası suistimallerin önlenmesi amacıyla; bir yandan velayet hukuku çerçevesinde çocuk mallarının korunması hükümleri, diğer yandan miras hukukundan doğan hakların kötüye kullanılmasının engellenmesi amacıyla; Kanun gereği kendiliğinden devreye giren mirastan yoksunluk hükümlerine göre, evlatlık mirastan yoksun olabileceği gibi Kanundaki koşulların sağlanması halinde, evlatlık mirastan da çıkarılabilir.

1. Çocuk Malları Hükümlerine Göre Korunması

Evlat edinen ve evlatlık arasında, mahkeme kararıyla evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla velayet hakkı ve velayet hakkından kaynaklanan yükümlülükler evlat edinen kişiye veya evlat edinen eşlere geçer⁹⁸¹. Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlatlığın öz ana babası ile olan hısımlık ilişkisi tam olarak sona ermediği için ana babaya ait olan haklar evlat edinene geçmekte yani bir yer değiştirme söz konusu olur⁹⁸². Evlatlığın miras yolu ile kendisine intikal eden malları söz konusu olabileceği gibi bağış yolu ile edinmiş olduğu malları da olabilir. Bu kapsamda çocuk malları üzerindeki öz ana babanın yönetim

⁹⁷⁹ Günseli Demirci, “Türk Medeni Hukukunda Çocuğun Korunması”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010), 93.

⁹⁸⁰ Canarasan, “Ana Babanın Korunması”, 609.

⁹⁸¹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 585; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 386; Makaracı Başak, Erdem, *Aile Hukuku*, 395.

⁹⁸² Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 588; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 338, dn. 274.

hakkının sona ermesi halinde, çocuk mallarının kontrolü evlat edinene devredilecektir⁹⁸³ (TMK m.362). Evlat edinenin de masrafları kendisine ait olmak üzere çocuğun mallarını gösteren bir defter düzenleyerek bunu mahkemeye sunması gerekir.

Evlat edinmenin gerçekleşmesinin sonuçlardan biri evlat edinenin evlatlığın mallarını kullanması ve mallar üzerinde yönetim hakkını elde etmesidir⁹⁸⁴. Evlat edinen ana ve baba velayetleri devam ettiği sürece evlatlık çocuğun mallarını yönetme hakkına sahiptirler. Evlat edinen için bu husus hem bir hak hem de yükümlülüktür⁹⁸⁵. Evlat edinen, evlatlık çocuğun mallarını kullanma hakkına sahiptir. Çocuğun serbest malları dışında kalan malları ve bu malların geliri öncelikle evlatlığın bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için kullanır. Bu kapsamda evlat edinenin evlatlığın mallarını kullanması, evlatlık çocuğun lehine sınırlandırılmıştır⁹⁸⁶. Evlat edinen hakkaniyet gerektiren hallerde ise aile ihtiyaçlarının karşılanması için çocuk mallarını kullanabilir (TMK m.355/f.1). Ayrıca evlat edinen, çocuk mallarını yöneten basiretli ana baba gibi özen göstermek zorunda olup malların iyi bir şekilde yönetilmesine engel olacak davranışlardan kaçınılmalıdır⁹⁸⁷.

Evlat edinenler, çocuğun mallarının yönetimi hususunda yeterince dikkat ve özen göstermezse oluşan zarardan müteselsil olarak sorumludurlar⁹⁸⁸. Ancak malların yönetimi hususunda gerekli özen yükümlülüğünü yerine getirdiklerini ispat edebilirlerse sorumluluktan kurtulurlar.

Evlatlık çocuğa ait olan sermaye biçimindeki ödemeler, tazminatlar ve benzeri edimler çocuğun bakımı için kısmen kullanılabilir⁹⁸⁹. Evlatlık çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunluluk olması halinde hâkim, evlat edinene çocuğun diğer mallarına da başvurma yetkisini tanıyabilir. Bu hususu bir örnekle açıklamak

⁹⁸³ Sera Reyhani Yüksel, *Velayet Hakkının Anayasal Sınırları* (İstanbul Legal Yayıncılık, 2016), 58; Türk Medeni Kanununun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğü'nün 7. Maddesi gereğince, hâkim kararıyla velayet veya malı yönetim hakları sona eren ana ve baba, hesap cetveli ile çocuğun mallarını vasi ya da kayyım devretmektedir.

⁹⁸⁴ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 484; Cem Baygın, Murat Doğan, "Çocuk Mallarının Yönetimi, Kullanılması ve Sarfı", *AÜEHFD*, 9/1-2 (2005): 385; Demirboğa, "Soybağının Kurulması", 374; önceki Medeni Kanun'da, evlat edinme işleminin tamamlanmasından önce noterde düzenleme şeklinde yapılacak bir sözleşme ile ana babanın çocuğun malları üzerindeki hakları sınırlandırılabilir veya kaldırılabilir (eMK m.257). Bkz. Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 593-594; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 230.

⁹⁸⁵ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 650; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 420; Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 366; Baygın, Doğan, "Çocuk Malları", 384.

⁹⁸⁶ Işık, "4721 Sayılı Kanun", 145.

⁹⁸⁷ Hayrunnisa Özdemir, "Çocuk Mallarının Yönetimi, Kullanılması, Harcanması ve Korunması", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17/3 (2013): 88.

⁹⁸⁸ Özdemir, "Çocuk Malları", 92.

⁹⁸⁹ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 653; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 429.

gerekirse, evlatlığın öz ana babasının vefatı halinde kendisine çeşitli taşınır ya da taşınmazlar miras olarak kalabilir. Evlat edinenin maddi durumunun elverişsiz olması nedeniyle de evlatlık çocuğun bakımı, yetiştirilmesi, eğitimi güç hale gelirse hâkim, evlat edinene bu malları kısmen de olsa kullanabilme yetkisi tanıyabilir. TMK'daki bu düzenleme, ana babanın çocuklarının mallarını satarken hâkimden izin almak zorunda olup olmadıklarını tartışmaya açık hale getirmiştir. Doktrindeki baskın görüşe göre, veli ile vasi arasındaki farklardan biri, velinin çocuğunun mallarını satarken vasi gibi hâkimden izin almak zorunda olmamasıdır⁹⁹⁰. Ancak bu husus TMK m.356/f.1 için geçerli iken TMK m.356/f.2 için geçerli değildir. Bu kapsamda evlat edinen evlatlığa ait olan para dışındaki çocuğun diğer mallarına başvurulmasında zorunluluk olması halinde hâkimin izni gerekir⁹⁹¹.

TMK m. 360 ve 361'de çocuk mallarının korunması hususu düzenlenmiştir. Çocuk mallarının korunmasına ilişkin hükümler, çocuğun evlat edinilmesi ile velayet hakkı kendisine geçen evlat edinene kıyas yolu ile uygulanacaktır⁹⁹². Bu kapsamda hâkim, evlat edinenin evlatlık çocuğun mallarının yönetiminde yeterince özen göstermemesi halinde, malların korunması için uygun önlemleri alır (TMK m.360/f.1). Evlat edinenin velayet hakkı, evlatlık çocuğa karşı şiddet uygulanması, yeterince ilgi ve özen gösterilmemesi, ebeveyn yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi, istismar gibi nedenler ile kaldırılmışsa, artık çocuk mallarını kullanım hakkı söz konusu olmayacaktır⁹⁹³. Evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde de evlat edinenin, çocuk mallarını kullanım hakkı sona erecektir.

Çocuk mallarının korunması kapsamında hâkim, malların yönetimi hususunda talimat verebileceği gibi belirli zamanlarda verilen bilgi ve hesabı yeterli görmediği takdirde, malların tevdi edilmesine ya da mallara güvence gösterilmesine karar

⁹⁹⁰ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 654; ana babanın hâkimin vereceği yetkiye göre, malı satıp elde edilen geliri tüketebilmesinin daha doğru olduğu görüşü hakkında bkz. Makaracı Başak, Erdem, *Aile Hukuku*, 483.

⁹⁹¹ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 655; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 431; Baygın, Doğan, “Çocuk Malları”, 419; “Türk Medeni Kanununun 342 ve 462/1-2.maddeleri gereğince 327. ve 356.madde hükümleri koşullarının oluşması dışında hâkimden izin almaksızın taşınır veya taşınmaz hangisi olursa olsun çocuk mallarını satabilecek, 360. ve 361.maddelerdeki olumsuz koşullar gerçekleşmedikçe onun mallarını yönetecek ve bununla yükümlü olacaktır.” Yarg. 2. HD., 29.03.2010, E. 2009/16485, K. 2010/5916 (www.lexpera.com.tr); Yarg. 2. HD., 24.05.2002, E. 2002/5872, K. 2002/6944 (www.lexpera.com.tr); Aksi yöndeki görüş için bkz. Şeref Ertaş, “Yeni Medeni Kanunumuzda Velinin Çocuk Malları Üzerindeki Tasarruf Yetkisi”, *DEÜHFD*, 9/ Özel Sayı (2007): 396-397.

⁹⁹² Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 292; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 139-140.

⁹⁹³ Özdemir, “Çocuk Malları”, 94.

verebilir⁹⁹⁴. Bu önlemlere başvurulabilmesi için de evlat edinenin kusurlu olması şart değildir⁹⁹⁵.

Çocuğun mallarının tehlikeye düşmesi başka şekilde önlenemiyorsa, malların yönetimi tehlikeye girerse ya da çocuk mallarının gelirleri veya bu mallardan ayrılan belirli miktarın kanuna uygun şekilde sarf edileceği hususunda şüphe oluşursa, hâkim kararı ile evlatlık çocuğun malları yönetim kayyımına devredilebilir⁹⁹⁶.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması veya evlatlığın ergin olması halinde, evlat edinen tarafından yönetilen malların yönetim yetkisi evlatlığa geçer. Bu kapsamda, evlat edinen malların yönetimi ile ilgili hesapları da evlatlığa devreder (TMK m.362). Evlat edinen, malların geri verilmesinde vekil gibi sorumlu olup çocuk mallarının gelirinden arta kalan kısımdan aile ihtiyacına sarf edilenler için evlat edinenin tazminat sorumluluğu söz konusu olmamaktadır.

2. Miras Hukuku Hükümlerine Göre Korunması

Evlatlık ilişkisinin kurulmasının yasal sonuçlarından biri, evlatlık ve altsoyunun evlat edinene kan hısımları gibi mirasçı olmasıdır⁹⁹⁷ (TMK m.500/f.1). Önceki Medeni Kanun döneminde, evlat edinme sözleşmesi ile evlatlık ve altsoyunun mirasçı olamayacakları ya da evlatlığın evlat edinenin mirasından daha az pay alacağına ilişkin olarak sözleşme yapılabiliyordu (eMK m.257/c.4). TMK’da ise evlat edinen ve evlatlığın bu yönde sözleşme yapabilmesi düzenlenmemiştir.

⁹⁹⁴ Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 433; Makaracı Başak, Erdem, *Aile Hukuku*, 487; Yılmaz, *Aile Hukuku*, 560.

⁹⁹⁵ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 570.

⁹⁹⁶ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 660; Makaracı Başak, Erdem, *Aile Hukuku*, 87; Özdemir, “Çocuk Malları”, 98.

⁹⁹⁷ Zeynep Yılmaz, “Evlatlığın Yasal Mirasçılığı” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 31.

Evlatlığın, evlat edinene mirasçılığı tek yönlüdür. Bu kapsamda evlatlık ve altsoyu sadece evlat edinene mirasçı olabilirken evlat edinen, evlatlığın yasal mirasçısı olamaz⁹⁹⁸ (TMK m.500/f.2). Ayrıca evlat edinen ve hısımları da evlatlığın yasal mirasçısı olamayacaktır. Ancak evlat edinenin evlatlığın atanmış mirasçısı olması hususunda bir engel yoktur⁹⁹⁹. Evlatlığın evlat edinene mirasçı olmasının yanında, kendi öz ailesine karşı da mirasçılık sıfatı devam eder¹⁰⁰⁰ (TMK m.500/f.1, c.2). Bu anlamda evlatlığa bakıp özen gösteren evlat edinen yerine, çocuğu bir başkasına evlatlık veren ana baba ona mirasçı olabilir. Bu hususta ortaya çıkabilecek haksızlığın önlenmesi amacıyla mirastan feragat sözleşmesi yapılabilir¹⁰⁰¹. Ancak bu hususun da hâkim tarafından TMK m.316 kapsamındaki araştırma yükümlülüğü çerçevesinde evlat edinmenin, evlatlık çocuğun yararına olması ve evlat edinenin diğer çocuklarının yararının zedelenmemesi açısından değerlendirilmesi gerekir¹⁰⁰².

Evlatlık ve altsoyunun mirasçılığının bir diğer özelliği, sınırlı olmasıdır¹⁰⁰³. Evlatlık ve altsoyu sadece evlat edinene mirasçı olurken, evlat edinenin hısımlarına mirasçı olamayacaktır. Bu kapsamda evlatlık, evlat edinenin daha önce ölmesi halinde,

⁹⁹⁸ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 238; Osman Gökhan Antalya, İpek Sağlam, *Marmara Hukuk Yorumu Miras Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 127; “Davacı, kendisini evlat edinen M.kardeşi olan 5.7.2006 tarihinde vefat eden H. H. ile davalı K1 arasındaki evlatlık bağının esasa ilişkin noksanlıklarla sakat olduğunu ileri sürerek bu ilişkinin kaldırılmasını istemiştir. Evlat edinme, esasa ilişkin diğer noksanlıklardan biriyle sakatsa Cumhuriyet Savcısı veya her ilgili evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir. (TMK.md.318/1) İlgililerin evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilmesi için bu ilişkinin kaldırılmasında hukuki bir yararlarının bulunması şarttır. Davacı ile kendisini evlat edinmiş olan K2 arasındaki evlatlık ilişkisi M. 9.1.1994 tarihinde ölümü ile sona ermiştir. Evlat edinen K2'e daha sonra vefat eden kendi murislerinden intikal edecek miras hakkı bunun evlatlığına geçmez. Davacıyı evlat edinen M.1994'te, kardeşi H. H.ise 2006'da öldüğüne göre; H.H. ile davalı arasındaki evlatlık ilişkisinin kaldırılması durumunda davacı M.evlatlığı olarak H.H. mirasçı olamayacaktır. O halde davacının H.H.ile davalı arasındaki evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını istemekte hukuki bir yararı bulunmamaktadır. İsteğin hukuki yarar yokluğu nedeniyle reddi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.” Yarg. 2. HD., 01.07.2009, E.2008/9407 K. 2009/12910 (www.lexpera.com); evlatlık, aynı zamanda evlat edinenin kan hısımları ise bu takdirde yasal mirasçılığı söz konusu olacak ve mirastan payına düşeni alabilecektir. Bkz. Yılmaz, “Yasal Mirasçılık”, 3.

⁹⁹⁹ Mustafa Dural, Turgut Öz, *Miras Hukuku* (İstanbul Filiz Kitabevi, 2023), 38; Serozan, Engin, *Miras Hukuku*, 163; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 239.

¹⁰⁰⁰ Antalya, Sağlam, *Miras Hukuku*, 128; ZGB bu hususta farklılaşmaktadır. İsviçre’de tam evlat edinme sistemi benimsendiği için evlatlığın öz ailesine olan mirasçılık sıfatı sona ermektedir. Bkz. Dural, Öz, *Miras Hukuku*, 38.

¹⁰⁰¹ Serozan, Engin, *Miras Hukuku*, 165; Yılmaz, “Yasal Mirasçılık”, 47; Yakut, Çağlayan Aygün, “Osmanlı Hukukundan Günümüze”, 28; Zengin Özküçükparlak, “De Lege Feranda Değerlendirme”, 638; burada örtülü bir kanun boşluğu olduğu ve bu boşluğun amaca uygun daraltıcı bir yorum (teleolojik redüksiyon) yapılarak öz ana babanın mirasçılığına engel olunması gerektiği görüşü hakkında bkz. Baş Süzöl, “Mirasçı Olması Sorunu”, 1469.

¹⁰⁰² Antalya, Sağlam, *Miras Hukuku*, 125.

¹⁰⁰³ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 239.

evlat edinenin hısımlarının mirasından kök içinde halefiyet ilkesi gereğince faydalanamayacaktır¹⁰⁰⁴.

Evlatlığın evlat edinene mirasçı olabilmesi için evlat edinenin ölümü anında geçerli bir şekilde evlatlık ilişkisi kurulmuş ve bu ilişkinin devam etmesi yani kaldırılmaması gerekir¹⁰⁰⁵. Bu kapsamda evlatlık ilişkisi henüz kurulmamışsa evlatlık ve altsoyu evlat edinene mirasçı olamayacaktır. Ancak TMK m.315/f.2 gereğince mahkeme kararı henüz kesinleşmeden evlat edinenin ölmesi ya da ayırt etme gücünü yitirmesi halinde, evlat edinmenin diğer koşullarının sağlanması koşulu ile evlatlık ilişkisinin bu durumdan etkilenmeyeceği düzenleme altına alınmıştır. Bu düzenlemeden yola çıkılarak, evlat edinmeye ilişkin TMK’da belirlenen koşulların sağlanması halinde evlat edinen, evlat edinme iradesini açıklayıp yargılama devam ederken ölmesi halinde evlatlık evlat edinene, evlat edinme kararının verilmesi ile mirasçı olabilecektir¹⁰⁰⁶.

Geçerli bir şekilde kurulan evlatlık ilişkisi, tarafların anlaşması yoluyla ya da mahkeme kararı ile sona ermeyeceği için evlat edinen bu tür olumsuzluklara karşı bu ilişkiyi devam ettirmek zorundadır. Evlat edinen en azından malvarlığı menfaatlerinin korunması amacıyla evlatlığın kendi mirasından pay almaması için birtakım tasarruflarda bulunabileceği gibi mirastan yoksunluk sebeplerinin varlığı halinde de bu mirasçılık ilişkisi sona erebilir. Bu kapsamda evlatlığın mirastan yoksunluğu söz konusu olabileceği gibi evlatlığın mirasçılıktan çıkarılması da söz konusu olabilir¹⁰⁰⁷.

a) Mirastan Yoksunluk

Türk Medeni Kanunu’nun 578.maddesinde mirastan yoksunluk sebepleri düzenleme altına alınmıştır. Bu düzenlemeye göre, mirastan yoksun olanlar mirasçı olamayacakları gibi; ölüme bağlı tasarrufla da herhangi bir hak elde edemeyeceklerdir. Bu kişiler; *“mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak öldüren veya öldürmeye teşebbüs edenler, mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak sürekli şekilde ölüme*

¹⁰⁰⁴ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 239; Yılmaz, “Yasal Mirasçılık”, 46.

¹⁰⁰⁵ Dural, Öz, *Miras Hukuku*, 37; Antalya, Sağlam, *Miras Hukuku*, 124; Yakut, Çağlayan Aygün, “Osmanlı Hukukundan Günümüze”, 28.

¹⁰⁰⁶ Sert Sütçü, *Muvazaalı*, 113; Antalya, Sağlam, *Miras Hukuku*, 124; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 241; Mit, “Evlatlığın”, 43; Serozan’a göre, bu hususta cenin nedeniyle mirasın ertelenmesini düzenleyen TMK m.643/f.1 kıyasen uygulanmalı, evlatlık ve altsoyunun mirasçı olabilmesi için evlat edinme başvurusu sonucunda verilen karar beklenmelidir. Bkz. Serozan, Engin, *Miras Hukuku*, 159; bu görüşe göre, Alman Medeni Kanunu’ndaki ölümden sonra verilen evlat edinme kararı ölümden önce verilmiş gibi hüküm ve sonuç doğurmaktadır. Bkz. Mit, “Evlatlığın”, 39.

¹⁰⁰⁷ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 735; Işık, “4721 Sayılı Kanun”, 172; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 149.

bağlı tasarruf yapamayacak duruma getirenler, mirasbırakanın ölüme bağlı bir tasarruf yapmasını veya böyle bir tasarruftan dönmelerini aldatma, zorlama veya korkutma yoluyla sağlayanlar ve engelleyenler, mirasbırakanın artık yeniden yapamayacağı bir durumda ve zamanda ölüme bağlı bir tasarrufu kasten ve hukuka aykırı olarak ortadan kaldıranlar veya bozanlar” şeklinde düzenleme altına alınmıştır.

Bu düzenlemeye göre, evlatlığın evlat edinene yönelik olarak bu davranışlardan birini gerçekleştirmesi halinde, evlatlık evlat edinenin mirasından yoksun olacak ve herhangi bir pay alamayacaktır¹⁰⁰⁸. Bu düzenlemenin ikinci fıkrasında, yoksunluğun mirasbırakanın affı ile ortadan kalkacağı düzenlenmiştir. Bu kapsamda evlatlığın, evlat edinene yönelik mirastan yoksun kılınmasını gerektirecek bir davranışının varlığı halinde, evlat edinen evlatlığı affederse evlatlık miras payını alabilecektir¹⁰⁰⁹.

Bu başlık altında ele alınacak bir diğer husus, yoksunluk sebebinin evlatlık ilişkisinin kurulmasından önce ortaya çıkması halinde evlat edinen bu durumu bilerek ya da bilmeyerek evlat edinmişse evlatlık ilişkisinin bu husustan nasıl etkileneceğidir. Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, evlatlık mirastan yoksun kılma sonucunu doğuracak davranışlardan birini gerçekleştirmiş ancak evlat edinen buna rağmen evlat edinmişse, bu husus evlat edinenin affı olarak değerlendirilmelidir¹⁰¹⁰. Evlatlığın evlat edinene, mirastan yoksun kılınması sonucunu doğuracak davranışı gerçekleştirmiş olduğunu evlat edinen bilmiyorsa ve evlatlık ilişkisinin kurulmasından sonra bu durumu öğrenmişse doktrinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılabilirliği görüşü ileri sürülmektedir¹⁰¹¹. Ancak söz konusu evlatlık ilişkisi geçerli bir şekilde kurulmuşsa evlatlık ilişkisinin sona ermesine hukuk düzenince izin verilmediği ve mirastan yoksun kılma sebeplerinin varlığı, evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebebini teşkil etmediği için bu görüşün uygulama alanı bulması söz konusu değildir¹⁰¹².

Mirastan yoksunluk ile evlatlık ilişkisinin kaldırılması birbirinden farklı hususlar olduğu için evlatlık mirastan yoksun kılınmasını gerektirecek davranışlarda bulunsa da evlat edinen ile arasındaki hısımlık ilişkisi gerçek hısımlık ilişkisinde olduğu gibi devam

¹⁰⁰⁸ Yılmaz, “Yasal Mirasçılık”, 53.

¹⁰⁰⁹ Yılmaz, “Yasal Mirasçılık”, 53.

¹⁰¹⁰ Yılmaz, “Yasal Mirasçılık”, 53.

¹⁰¹¹ Bu görüşü ileri süren Belen’e göre, ya borçlar hukukundaki irade sakatlığı düzenlemesi ya da evliliğin irade sakatlığı ile butlanına ilişkin düzenleme kıyasen uygulanmalıdır. Bkz. Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 121.

¹⁰¹² Serozan, *Çocuk Hukuku*, 234.

edecektir¹⁰¹³. TMK m.579 gereğince, mirastan yoksunluktan sadece yoksunluk nedenini gerçekleştiren evlatlık etkilenecektir. Evlatlığın altsoyu varsa, o bu yoksunluktan etkilenecek ve evlat edinene mirasçı olmaya devam edecektir.

b) Mirasçılıktan Çıkarma

Önceki Medeni Kanun döneminde, evlatlığın mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birini evlat edinene karşı gerçekleştirmesi halinde, evlat edinenin talebi doğrultusunda mahkeme kararı ile evlatlık ilişkisinin kaldırılabilceği düzenlenmişti¹⁰¹⁴ (eMK m.258/f.1).

Türk Medeni Kanunu’nun 510.maddesinde mirasbırakanın, ölümüne bağı tasarrufla bulunarak saklı paylı mirasçısını mirasçılıktan çıkarabileceği düzenleme altına alınmıştır. Bu kapsamda “*mirasçı, mirasbırakana veya mirasbırakanın yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlemişse (b.1), mirasçı, mirasbırakana veya mirasbırakanın ailesi üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemişse (b.2)*” şeklinde mirasçılıktan çıkarma sebepleri sayılmıştır. Burada düzenlenen çıkarma sebeplerinin gerçekleşmiş olması, saklı paylı mirasçının kendiliğinden miras payından mahrum kalması anlamına gelmeyecektir. Bu kapsamda ölümüne bağı tasarrufun yapılması gerekmektedir¹⁰¹⁵. Vasiyetname ya da miras sözleşmesi dışında bir irade beyanı mirasçılıktan çıkarma olarak değerlendirilemeyecektir. Yargıtay’ın 1955 tarihli bir içtihadı birleştirme kararında¹⁰¹⁶ evlat edinenin evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin olarak açmış olduğu davada, dava dilekçesi cezai mirasçılıktan çıkarma olarak değerlendirilmiştir. Doktrinde de bu karar, cezai mirasçılıktan çıkarmanın vasiyetname ya da miras sözleşmesi yapılmaksızın gerçekleştirilemeyeceği gerekçesi ile eleştirilmiştir¹⁰¹⁷.

Evlat edinene veya yakınlarından birine karşı evlatlığın ağır bir suç işlemesi ya da aile hukukundan doğan yükümlülükleri yerine getirmemesi halinde evlat edinen, evlatlığı

¹⁰¹³ Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 307.

¹⁰¹⁴ “*Evlatlığın kendisini evlat edinenlere karşı "Allah belalarını versin, ben onlara gösteririm, ayda beş milyon verilerse bakarım" demesi, murisine karşı ağır kusur teşkil ettiğinden mk 258 ve 457/2'nci maddeleri çerçevesinde evlatlık ilişkisinin refine karar verilmelidir.*” Yarg. 2. HD., E.1997/4478, K. 1997/6165 (Türk Hukuk Sitesi).

¹⁰¹⁵ Oğuz Ersöz, “Mirasçılıktan Cezalandırıcı Çıkarma, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi” 14 (2019): 230.

¹⁰¹⁶ YİBHKG., 07.12.1955, E. 1955/11, K. 1955/24 (www.lexpera.com.tr).

¹⁰¹⁷ Ersöz, “Cezalandırıcı Çıkarma”, 231; Hatice Kübra Ercoşkun Şenol, “Cezai Mirasçılıktan Çıkarma Sebepleri”, *İÜHFM*, 81/2 (2023): 554.

mirasçılıktan çıkarabilecektir. Böylece evlatlık, mirastan pay alamayacağı gibi tenkis davası açamayacak ve evlatlığın miras payı varsa altsoyuna yoksa evlat edinenin diğer mirasçılara kalacaktır¹⁰¹⁸. Mirasçılıktan çıkarma ile evlatlık ilişkisinin kaldırılması mevcut TMK kapsamında birbirinden farklı hususlar olduğu için çıkarma sebebi gerçekleşse de evlat edinen ve evlatlık arasındaki evlatlık ilişkisi devam edecektir¹⁰¹⁹.

¹⁰¹⁸ Yılmaz, “Yasal Mirasçılık”, 52.

¹⁰¹⁹ Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 307; “Mahkemenin evlat edinme ilişkisinin kaldırılmasına yönelik davayı kabul gerekçesi mirasçılıktan çıkarılma sebeplerinin evlatlık ilişkisinin de sona erdirilmesinde de geçerli olduğu şeklindedir. Ancak; yukarıdaki açıklamalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını sistematik olarak sıkı kurallara bağlayan ve evlatlık ilişkisinin taraflarca keyfi bir şekilde kaldırılmasının önünü kapayan TMK'daki düzenlemeler de dikkate alındığında davacının iddiasının dahi evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebebi olarak bulunmayan gerekçe ile davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir.” Yarg. 2. HD., 27.12.2021, E.2021/8476, K.2021/10074 (www.lexpera.com.tr); “davacının iddialarının evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebebi olmadığı ve 4721 sayılı Kanun'un 510 uncu maddesinin ikinci fıkrasında mirasçılıktan çıkarma sebebi olarak düzenlenen hususların evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasında tartışma olanağının bulunmadığının anlaşılmasına göre usul ve kanuna uygun olup davacı vekili tarafından temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.” Yarg. 2. HD., 25.03.2024., E. 2024/1804, K. 2024/2048 (www.lexpera.com.tr).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EVLATLIK İLİŞKİSİNİN SONA ERMESİNİN HUKUKİ SONUÇLARI

I. Evlatlık İlişkisinin Yokluğunun Hukuki Sonuçları

Türk Medeni Kanunu'nda evlatlık ilişkisinin yokluğuna yol açan sebepler açıkça düzenlenmemiş olsa da bir hukuki işlemin yokluğuna yol açan sebepler o işlemin kurucu unsurlarıdır. Evlat edinmenin kurucu unsurları, evlat edinmeye yönelik tarafların başvuru beyanlarının olması ve evlatlık ilişkisinin kurulmasına mahkemenin karar vermesi şeklinde olduğu için bu unsurların eksikliği evlatlık ilişkisinin yokluğuna yol açmaktadır. Evlatlık ilişkisinin yokluğu halinde, hâkimin bu durumu re'sen gözetmesinin yanı sıra her ilgili de yokluğun tespitine yönelik dava açabilir¹⁰²⁰. Ayrıca evlatlık ilişkisinin yokluğu, çocuğun yararı ileri sürülerek de engellenemez¹⁰²¹.

Evlatlık ilişkisinin yokluğunu, nüfus siciline tescili gerçekleştiren memurun da re'sen gözetmesi gerekir. Bu husus gözetilmeksizin tescil işlemi gerçekleşmişse herhangi bir süre sınırı olmaksızın, genel hükümlere göre nüfus sicilinin düzeltilmesine ilişkin dava açılabilir¹⁰²².

Yokluk ile malul olan bir hukuki işlem, hukuk dünyasında hiç varlık kazanmadığı için herhangi bir sonuç doğurmayacaktır. Bu anlamda evlatlık ilişkisi de hiç kurulmadığı için var olmayan bir şeyin hükümsüzlüğünden de bahsedilemeyecektir¹⁰²³. Dürüstlük kuralı uyarınca da yokluğun düzeltilmesi mümkün değildir¹⁰²⁴. Yoklukla sakat olan

¹⁰²⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 705; Karaca, “Velayetin Sona Ermesi”, 124; Ayşen Otlı, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009), 117.

¹⁰²¹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 705.

¹⁰²² Bkz. Yuk. II. Bölüm, IV, A, 2.

¹⁰²³ Öztan, *Aile Hukuku*, 1003; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 293.

¹⁰²⁴ Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 296; Işık, “4721 Sayılı Kanun”, 166.

evlatlık ilişkisi, sonradan geçerli hale getirilemeyeceği gibi tarafların bu konudaki tutumu ve isteği de bu sonucun değişmesini engellemeyecektir¹⁰²⁵. Evlatlık ilişkisi hukuken yok hükmünde sayıldığı, yani en başından beri kurulmamış olduğu için bu ilişkiye istinaden doğabilecek evlatlık sıfatı ve buna bağlı olarak yasal mirasçılık hakkı da hiç doğmamış olacaktır¹⁰²⁶.

II. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılmasının Hukuki Sonuçları

A. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması Kararının Etkisi

1. Önceki Medeni Kanun Döneminde Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması Kararının Etkisi

Önceki Medeni Kanun döneminde evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının ileriye etkili olduğu açıkça düzenleme altına alınmıştı (eMK m.258/f.2). Kanunda bu hususun evlatlık ilişkisinin mahkeme kararı ile kaldırılmasında geçerli olduğu düzenlense de doktrindeki çoğunluk görüşe göre, diğer sona erme hallerinde de ileriye etkili olarak hüküm ve sonuç doğuracağı kabul edilmekteydi¹⁰²⁷.

Aksi yöndeki görüş ise evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına yönelik olarak mahkemenin vereceği karar, evlatlığın altsoyu için de geçerli olup evlat edinenin evlatlığa karşı açtığı dava sonuçlanmadan önce evlat edinenin ölmesi halinde, mirasçıların

¹⁰²⁵ Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 297; Yarg. 2. HD., 12.12.1977, E. 1977/8401, K. 1977/8582, "... Medeni Kanunda evlatlık sözleşmesinin noter tarafından resmi senet şeklinde düzenlenmesi öngörülmüştür (MK. m.256). Öyleyse sözleşme bu biçimde yapılmadıkça evlatlık ilişkisi kurulmaz. Ne var ki sözleşmenin esas veya şekil şartlarından bir kısmı eksik olduğu halde, taraflar sağlığında buna geçerlik tanıyıp şartlarını yerine getirmiş iseler, ölümlerinden sonra mirasçılarının buna karşı çıkıp iptal isteğinde bulunmaları objektif iyi niyet kuralıyla bağdaşmaz. Yargıtay'ın kararlı uygulaması bu yolda olduğu gibi, bilimsel görüşler de aynı doğrultudadır. Olayda bu kuraldan yararlanmak mümkün değildir. Çünkü: Davacıların miras bırakanı ile davalı arasında noterde düzenlenmiş bir sözleşme yoktur. Ancak (F.Ö.) ile (N.Ş.) arasındaki evlatlık sözleşmesinin tarih ve numarası yazılarak (M.Ö.) ile (N.Ş.) arasında bir evlatlık ilişkisi kurulduğuna işaret olunmuştur. İşte bu dayanaksız ve yanlış kaydı tarafların benimsemiş olmaları, hiçbir suretle onlar arasında evlatlık ilişkisi meydana getirmez. Zira gerçekte var olmayan bir hukuki işlem için. Objektif iyi niyetten söz edilemez. Olayda taraflar noter önüne bile çıkmamışlar ve irade açıklamasında bulunmamışlardır. Eğer mahkemenin görüşü benimsenirse, evlenme işlemine başlayıp da nikah memuru önüne çıkmayan ve fiilen birleşmiş bulunan kimselerin evliliklerini bile geçerli saymak gerekir ki, bunu hiçbir hukukçunun kabul edeceği düşünülmez. Davacıların miras bırakanlarının sağlığında, bu kaydın doğruluğuna inanarak, evlatlığın ref'i hakkında dava açmış olması, esasen var olmayan evlatlık ilişkisinin doğumuna imkân vermez..." Ayan, "Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü", 618, dn.3'ten naklen.

¹⁰²⁶ Yılmaz, "Yasal Mirasçılık", 64.

¹⁰²⁷ Aydoğdu, Evlat Edinme, 795.

sonradan elde edecekleri evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararının geçmişe yürütmesinin, onların miras haklarının korunması bakımından gerekli olduğunu ileri sürülmekteydi¹⁰²⁸.

2. Türk Medeni Kanunu Döneminde Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması Kararının Etkisi

Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlat edinene önemli sorumluluklar yüklendiği için evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde, bu kararın hüküm ve sonuçlarını ne zaman doğuracağını tespiti önem arz etmektedir¹⁰²⁹. Önceki Medeni Kanundaki düzenlemeden farklı olarak, TMK’da evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının geçmişe mi ileriye mi etkili olduğu hususunda herhangi bir düzenleme getirilmemiştir.

Doktrindeki baskın görüşe göre, evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararı kural olarak ileriye etkilidir¹⁰³⁰. Ancak istisnai hallerde kötünietli evlatlık için evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararının geçmişe etkili olduğu kabul edilmelidir¹⁰³¹. İstisnai haller miras ve soyadı gibi alanlarda kendisini gösterir. Mirasçılık hususunda evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının ileriye etkili olduğu görüşünün kabul edilmesi halinde evlatlık, evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası sonuçlanmadan ölen evlat edinenin, mirasçısı olmaya devam edecektir. Bu hususun önüne geçilebilmesi için TMK m.159 hükmü kıyasen uygulama alanı bularak, evlat edinenin mirasçıları evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasına devam edebilmeli ve evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararı, evlatlığın kötünietli olması halinde geçmişe etkili olmalıdır¹⁰³².

İleriye etkili olduğu görüşünün kabulü halinde, evlatlık ilişkisinin devam ettiği süre içerisinde verilen nafakalar ya da yapılan masraflar istenemeyecek¹⁰³³ ancak miras gibi hususlarda kötünietli evlatlık için bu etki evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına kadar

¹⁰²⁸ Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 636; Egger, *İsviçre Medeni Kanunu Şerhi*, 59.

¹⁰²⁹ Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 59.

¹⁰³⁰ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 251; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 794; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 236; Makaracı Başak, Erdem, *Aile Hukuku*, 401; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 323; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 186; Yılmaz, “Yasal Mirasçılık”, 76; Yılmaz Tekin, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 256; Işık, “4721 Sayılı Kanun”, 180.

¹⁰³¹ Yılmaz, “Yasal Mirasçılık”, 76; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 237; Otlı, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 117.

¹⁰³² Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 60; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 798-799; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 237.

¹⁰³³ Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 154.

etkisini gösterecektir¹⁰³⁴. Böylece kazanılmış haklar korunarak evlatlığın zarar görmesi engellenebilecektir¹⁰³⁵.

Doktrinde ileri sürülen bir diğer görüşe göre, evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasında verilen karar geçmişe etkili olmalıdır¹⁰³⁶. Bu görüşün kabul edilmesinin gerekçesi olarak, eMK'daki "ref" düzenlemesinden farklı olarak TMK'nın 317 ve 318. maddelerinde, geçerli olarak kurulan evlatlık ilişkisinin kaldırılması değil, geçersiz olarak kurulan evlatlık ilişkisinin kaldırılmasından bahsedildiği için verilen kararın da geçmişe etkili olması gerektiği ileri sürülmüştür¹⁰³⁷. Ayrıca evlatlık ilişkisinin kaldırılması talebiyle açılan davalarda; rıza eksikliği veya usule ilişkin eksikliklerin mevcudiyeti, tek başına evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararı verilmesi için yeterli görülmemektedir. Evlatlığın menfaatinin korunması ilkesi gereğince, bu tür eksikliklere dayalı bir karar ancak evlatlığın menfaatlerinin ağır biçimde zedelenmemesi koşuluyla tesis edilebilir. Ayrıca, esasa ilişkin eksikliklerin yargılama sürecinde giderilmiş olması halinde de ilişkinin devamlılığı asıldır. Dolayısıyla mahkemece tüm bu kıstaslar gözetilerek verilen bir kaldırma kararının, evlatlığın üstün yararına aykırılık teşkil etmeyeceği kabul edilmektedir. Bu kapsamda da davanın mahiyeti ve korunan hukuki değerler dikkate alındığında, evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararının geçmişe etkili sonuçlar doğurması gerektiği ileri sürülmektedir¹⁰³⁸.

Bu görüşün kabul edilmesi halinde hakkaniyete aykırı sonuçların doğması da kaçınılmazdır zira, evlat edinen evlatlık için yaptığı bakım vb. masraflarını geri isteyebilmesinin¹⁰³⁹ yanı sıra evlat edinenin yasal temsilci sıfatı ile yaptığı işlemlerin de iptal edilmesi gündeme gelecektir¹⁰⁴⁰. Bu görüşe göre, söz konusu masrafların iadesi bakımından tarafların iyi niyetli olması halinde, TBK m.77/f.1 kapsamında yapılan masraflar talep edilebilecektir¹⁰⁴¹.

¹⁰³⁴ Aydoğdu, *Evlad Edinme*, 797; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 389; Yılmaz, *Aile Hukuku*, 516; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 251; Ruhi, *Evlad Edinme*, 71.

¹⁰³⁵ Zorlutuna, "Küçüklerin Evlat Edinilmesi", 323; Çağlayan Aygün, "Karşılaştırmalı", 186.

¹⁰³⁶ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 346; İsviçre hukukunda da evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının geçmişe etkili olduğu kabul edilmektedir. Bkz. Yılmaz Tekin, "Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması", 255, dn.76.

¹⁰³⁷ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 344, dn.296; Albayrak Ceylan, "Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme", 155; Mit, "Evlatlığın", 88.

¹⁰³⁸ Görgeç, "Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması", 375.

¹⁰³⁹ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 251; Albayrak Ceylan, "Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme", 155.

¹⁰⁴⁰ Gümüş, "Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması", 59.

¹⁰⁴¹ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 344, dn.296; Görgeç, "Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması", 375.

Kanaatimizce de hem evlatlık ilişkisinin inşai bir dava olması¹⁰⁴² hem de evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla tarafların arasında, ana baba çocuk ilişkisinin kurulmasına güvenilerek bazı hukuki işlemlerin tesis edilmesi nedeniyle hukuki güvenlik ilkesinin de zedelenmemesi amacıyla evlatlık ilişkisinin kaldırılması ileriye etkili olarak hüküm ve sonuç doğurmalı, mirasçılık gibi hususlarda ise kötünîyetli evlatlık bakımından kararın geçmişe etkili olacağı kabul edilmelidir.

Avusturya hukukunda evlatlık ilişkisinin kaldırılması, ileriye etkili olarak hüküm ve sonuç doğurmaktadır. Evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararının kesinleşmesi ile evlat edinme yoluyla kurulan hukuki ilişkiler sona erer, çocuk ile öz ailesi ve onların hısımları arasındaki ilişki ise yeniden canlanır¹⁰⁴³.

Alman hukukunda da evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararı ileriye etkili olarak hüküm ve sonuçlarını doğurmaktadır (BGB § 1764/Abs.1). Kaldırma kararı ile birlikte evlat edinen aile ile olan tüm ilişkiler de sona ermektedir¹⁰⁴⁴.

B. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılmasının Şahısvarlığına İlişkin Sonuçları

1. Velayete İlişkin Sonuçları

a) Önceki Medeni Kanun Döneminde Velayete İlişkin Sonuçları

Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla birlikte ergin olmayan evlatlık, evlat edinenin velayetine tabi olmakta ve çocuğun bakımı, eğitimi, temsil edilmesi, mallarının yönetilmesi gibi yükümlülükler evlat edinene geçmekteydi. Evlatlık ergin olup vesayet altına alınmasını gerektiren bir neden varsa da evlatlığa vasi atanmamakta evlatlık, evlat edinenin velayetine geçmekteydi¹⁰⁴⁵. Evlatlık ilişkisinin ileriye etkili olarak kaldırılması ile birlikte, evlatlık evlat edinenin velayetinden kendiliğinden kurtulmaktaydı¹⁰⁴⁶. Evlatlığın küçük olması yani hâlâ velayet altında bulunmasının gerekmesi halinde, evlatlık yeniden ana babasının velayetine dönmemekle birlikte hâkim vasi tayini yoluna gidebilmekteydi¹⁰⁴⁷.

¹⁰⁴² İnşai davalar, kural olarak ileriye etkili olarak hüküm ve sonuç doğurmaktadır.

¹⁰⁴³ Fesl, "Schweizerisches und Österreichisches", 20.

¹⁰⁴⁴ Dethloff, *Familienrecht*, 475.

¹⁰⁴⁵ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 258; Tekinay, *Aile Hukuku*, 372.

¹⁰⁴⁶ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 803.

¹⁰⁴⁷ Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 985.

b) Türk Medeni Kanunu Döneminde Velayete İlişkin Sonuçları

Önceki Medeni Kanun döneminde olduğu gibi evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlatlığın ana babasının velayet hakkı sona ermekte, evlat edinenin velayet hakkı doğmaktadır (TMK m.314/f.1). Asıl ana babanın velayete ilişkin hak ve yükümlülükleri sona ermekle birlikte, evlatlık çocuğun bakımı, eğitimi konusunda evlat edinen yükümlü hale gelmektedir¹⁰⁴⁸.

Bununla birlikte evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde, evlatlığın velayetinin nasıl sonuçlanacağı hususu düzenleme altına alınmamıştır. Evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararının kesinleşmesi ile taraflar önceki durumlarına dönecekleri için evlat edinenin velayet hakkı da kendiliğinden sona ermekte¹⁰⁴⁹ ancak velayet kendiliğinden evlatlığın öz ana babasına geçmemektedir¹⁰⁵⁰. Bu takdirde evlatlığın öz ana babasına velayeti tekrar verilebileceği gibi vesayeti gerektiren bir halin varlığı halinde, ana baba vasi olarak da atanabilmektedir¹⁰⁵¹ (TMK m.). Bu hususta Aydoğdu'nun görüşüne göre, evlatlığın ana babasına velayet hakkının tekrar verilebileceği, vesayeti gerektiren bir durum olsa dahi kısıtlı evlatlığın ana babasının vasi değil, veli olarak atanabileceklerinin kabul edilmesi gerekir¹⁰⁵². Kanaatimizce de evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlatlığın öz ana babasıyla olan soybağı kopmadığı için evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde, velayetin ana babaya verilmesinde bir engel yoktur¹⁰⁵³.

Alman Medeni Kanununa göre, küçüklerin evlat edinilmesi halinde, evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlatlık ve öz ailesi arasındaki hısımlık ilişkisi ortadan kalkmaktadır (BGB § 1755). Evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde ise bu ilişki yeniden canlanmaktadır. Bu halde de çocuğun velayeti tekrar öz ailesine verilebilmektedir¹⁰⁵⁴.

¹⁰⁴⁸ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 230; Kaya, "Türk Hukukunda Evlat Edinme", 65; Karaca, "Velayetin Sona Ermesi", 104; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 258; Öztan, *Aile Hukuku*, 1000; Reyhani Yüksel, *Velayet*, 58.

¹⁰⁴⁹ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 493; Öztan, *Aile Hukuku*, 1007.

¹⁰⁵⁰ Öztan, *Aile Hukuku*, 1007; Yılmaz, *Aile Hukuku*, 517; doktrindeki bir görüşe göre, asıl ana baba çocuklarını evlatlık vererek gerekli bakım ve özen yükümlülüğünü tam olarak yerine getirememişlerdir. Bu nedenle velayetin asıl ana babaya verilmesi sakıncalı olabilmektedir. Bkz. Baygın, *Soybağı Hukuku*, 231; Otlu, "Küçüklerin Evlat Edinilmesi", 117.

¹⁰⁵¹ Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 389; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 805; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 252; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 727; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 237; Işık, "4721 Sayılı Kanun", 180; Kaya, "Türk Hukukunda Evlat Edinme", 154.

¹⁰⁵² Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 806; Gümüş, "Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması", 58.

¹⁰⁵³ Karaca, "Velayetin Sona Ermesi", 138.

¹⁰⁵⁴ Dethloff, *Familienrecht*, 475.

2. Evlatlığın Ad ve Soyadına İlişkin Sonuçları

a) Önceki Medeni Kanun Döneminde Evlatlığın Ad ve Soyadına İlişkin Sonuçları

Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlatlık, kendisini evlatlık alan ailenin soyadını almaktaydı (eMK m.257/f.1). Evli bir kadının evlat edinilmesi halinde ise kadın, kocasının soyadını taşımaya devam etmekteydi¹⁰⁵⁵. Evlatlık evli erkekse, onunla birlikte eşi ve çocukları da evlat edinenin soyadını almaktaydı¹⁰⁵⁶. Kanunun bu hükmü emredici olduğu için taraflar aksi yönde bir sözleşme yapamamaktaydılar. Bu zorunluluk ergin olmayan evlatlık için geçerli olup evlatlık erginse öz ailesinin soyadını kullanabileceği gibi evlat edinenin soyadını da kullanabilmekteydi¹⁰⁵⁷. Evlatlık küçüğün haklı bir menfaati varsa, eMK m.26/f.1 gereğince haklı sebebe dayanarak soyadının değiştirilmesi için dava açabilmekteydi¹⁰⁵⁸. Önceki Medeni Kanunda ayrıca, evlatlığın, ergin olduktan sonra öz ailesinin soyadını kullanma hakkının da olduğu düzenlenmişti (eMK m.257/f.4). Böylece ergin evlatlık, soyadı hususunda bir seçim yapmazsa, evlat edinenin soyadını taşıyacaktı¹⁰⁵⁹.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde, evlat edinen evlatlığa yeni bir ad vermişse evlatlığın adı üzerinde herhangi bir değişiklik meydana gelmemekteydi. Evlatlık ilişkisinin anlaşma ile ya da hâkim kararı ile kaldırılması halinde evlatlık evlat edinenin soyadını kullanamaz ve önceki soyadını yeniden alırdı¹⁰⁶⁰.

Önceki Medeni Kanun'da eşlerden sadece biri için evlatlık ilişkisinin sona ermesi mümkün olduğu ve diğer eş ile evlatlık ilişkisi devam ettiği için evlatlığın soyadında bir değişiklik olmazdı¹⁰⁶¹.

¹⁰⁵⁵ Tekinay, *Aile Hukuku*, 370; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 980.

¹⁰⁵⁶ Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 980; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 260.

¹⁰⁵⁷ Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 980; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 260.

¹⁰⁵⁸ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 624; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 260.

¹⁰⁵⁹ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 215-216.

¹⁰⁶⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 808; Tekinay, *Aile Hukuku*, 381; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 266; Arık, "Evlat Edinme", 211.

¹⁰⁶¹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 808; Görgeç, "Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması", 426.

b) Türk Medeni Kanunu Döneminde Evlatlığın Ad ve Soyadına İlişkin Sonuçları

Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlat edinenler ergin olmayan evlatlık çocuğa yeni bir isim verebilir. Söz konusu düzenlemenin, kanaatimizce de dar yorumlanarak sadece ayırt etme gücüne sahip olmayan küçükler için uygulama alanı bulması gerekir¹⁰⁶². Bu hususta İsviçre hukukunda da 2018 yılında yapılan değişiklikle, evlatlık küçüğe ancak haklı sebeplerin varlığı halinde yeni bir ad verilebileceği küçüğe yeni bir ad verilmeden önce de dinlenmesi gerektiği, evlat edinilecek küçüğün on iki yaşından büyük olması halinde de ancak onun rızası ile adının değiştirilebileceği düzenlenmiştir¹⁰⁶³. Evlatlık ergin değilse, kendiliğinden evlat edinenin soyadını alır¹⁰⁶⁴. Kanunun hükmü emredici olduğu için taraflar bu konuda aksine bir sözleşme yapamayacakları gibi hâkim de evlatlığın öz ailesinin soyadını kullanması yönünde karar verememektedir¹⁰⁶⁵. Evlatlık küçük haklı bir sebebinin olması halinde, TMK m.27'ye göre önceki soyadını kullanabilir¹⁰⁶⁶. Ergin olan evlâtlık ise kendiliğinden değil, evlât edinilme sırasında dilerse evlât edinenin soyadını alabilir¹⁰⁶⁷ (TMK m.314/f.3, c.3). İsviçre hukukunda ise ergin evlatlığın soyadı evlat edinmeden sonra değişmeyip evlatlık ilişkisinin kurulmasından sonra haklı sebeplerin varlığı halinde, mahkeme kararı ile evlat edinenin soyadı alınabilmektedir¹⁰⁶⁸.

¹⁰⁶² Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 479; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 218-219; Öztan, *Aile Hukuku*, 990; çocuğu mazisinden koparmamak asıl olduğu için bu düzenleme Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne de uygun değildir. Bkz. Köksal, Kocaağa, *Aile Hukuku*, 557; Çilenti Konuralp, "Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme", 62; Gümüş, "Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması", 37.

¹⁰⁶³ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 479-480; Zorlutuna, "Küçüklerin Evlat Edinilmesi", 233; Demirbaş, Armağan, "Değişiklikler", 67; Çilenti Konuralp, "Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme", 62.

¹⁰⁶⁴ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 623; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 214; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 655.

¹⁰⁶⁵ Öztan, *Aile Hukuku*, 988; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 623-624; Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 478; Zorlutuna, "Küçüklerin Evlat Edinilmesi", 235.

¹⁰⁶⁶ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 479; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 214; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 232; bu kapsamda evlat edinmeye razı olan bir çocuk, haklı sebebin varlığı halinde öz ailesinin soyadını taşımak isteyebilir. Bu amaçla açılan adın değiştirilmesi davası evlatlık çocuğun evlat edinmeye zaten razı olması nedeniyle reddedilmez. Zira evlatlığın soyadının değiştirilmesi, evlatlık ilişkisinin kurulmasına bağlı olarak gerçekleşen ikincil bir sonuçtur. Bkz. Burak Özen, "Soyadının Soybağı Yoluyla Kazanılması ve Bu Yolla Kazanılan Soyadında Değişiklik Yapılması", *MÜHF- HAD*, 16/3-4 (2010): 181, 192; Öztan, *Aile Hukuku*, 988-989.

¹⁰⁶⁷ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 623; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 587; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 383; bu kapsamda ergin evlatlığa, önceki Medeni Kanundaki düzenlemeden farklı olarak seçim hakkı tanınmıştır. Bkz. Çağlayan Aygün, "Karşılaştırmalı", 86.

¹⁰⁶⁸ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 625; Özen, "Soyadı", 192; Demirbaş, Armağan, "Değişiklikler", 67.

Evlatlığın evli olması halinde, ergin olan erkek evlatlığın eşi ve çocukları da evlat edinenin soyadını taşıyabilmektedir¹⁰⁶⁹. Evlatlığın evli kadın olması halinde ise kural olarak onun soyadında bir değişiklik meydana gelmemektedir¹⁰⁷⁰.

Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlat edinen, evlatlık küçüğe yeni bir ad vermişse, soyadında olduğu gibi evlatlık ilişkisinin kaldırılmasıyla evlatlığın adı kendiliğinden ortadan kalkmamakta; evlatlık bu adı kullanmak istemiyorsa, adının haklı sebeplerle değiştirilmesini mahkemeden talep etmesi gerekmektedir¹⁰⁷¹.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde, evlatlık çocuk ve evlat edinenin soyadını alan ergin evlatlık, evlat edinmeyle birlikte sahip olduğu soyadını da kaybeder ve önceki soyadını alır¹⁰⁷². Ancak evlatlık, evlat edinenin soyadını taşımak istiyorsa ve haklı sebebi varsa bu kapsamda TMK m.27 uyarınca, evlat edinenin soyadını kullanmaya devam edebilmektedir¹⁰⁷³.

Alman hukukunda da evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde, evlatlık çocuğun başvurusu üzerine çocuğun da menfaati gerektiriyorsa, mahkeme evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının yanı sıra evlatlık çocuğun, evlat edinenin soyadını taşıması yönünde karar verebilmektedir¹⁰⁷⁴.

3. Vatandaşlığa İlişkin Sonuçları

Hukukumuzda evlatlık ilişkisinin kurulmasının vatandaşlığa etkisi, sadece vatandaşlığın kazanılması bakımından dikkate alınmış olup vatandaşlığın kaybı bakımından dikkate alınmamıştır¹⁰⁷⁵. Mehaz İsviçre Medeni Kanunu'ndan farklı olarak TMK'da evlatlığın vatandaşlığına ilişkin herhangi bir düzenleme getirilmemiştir. Evlatlık ilişkisinin kurulması halinde, evlatlığın vatandaşlığının nasıl etkileneceği hususu

¹⁰⁶⁹ Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 383; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 86.

¹⁰⁷⁰ Evlat edinilen evli kadının, evlat edinenin soyadını taşımak istemesi halinde, mahkeme kararında belirtilmesi koşuluyla eşinin soyadının önünde, evlat edinenin soyadını taşıyabilecektir. Bkz. Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 86; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 216; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 658.

¹⁰⁷¹ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 187; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 324; Görgeç, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 376; Otlı, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 117; Karaca, “Velayetin Sona Ermesi”, 139.

¹⁰⁷² Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 493; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 389; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 252; Işık, “4721 Sayılı Kanun”, 180.

¹⁰⁷³ Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 155; Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 196; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 187.

¹⁰⁷⁴ Aydoğdu, *Evlad Edinme*, 810; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 219.

¹⁰⁷⁵ Vahit Doğan, Alper Çağrı Yılmaz ve Lale Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2025), 112; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 154.

yürürlükten kalkan 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu m.3'e göre, kural olarak evlatlığın vatandaşlığı evlatlık ilişkisinin kurulmasından etkilenmeyecek; evlatlık küçüğün vatansız olması, ana babasının olmaması ya da nerede olduğunun bilinmemesi halinde, Türk vatandaşı tarafından evlatlık alınırsa onun vatandaşlığını kazanacağı düzenlenmişti¹⁰⁷⁶. Yürürlükteki 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun (TVK) 17.maddesine göre ise “*bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ergin olmayan kişi, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla, karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanabilir.*” Bu kapsamda evlatlık küçük, İçişleri Bakanlığının vatandaşlığa alınması kararından sonra Türk vatandaşlığını kazanabilmektedir¹⁰⁷⁷. Milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir neden olmaması koşulunun aranmasıyla belirli bir yaştan üzerindeki kimselerin vatandaşlığa alınması halinde bazı istenmeyen sonuçlar doğabileceği ve bu halin kötüye kullanılabileceği gerekçesiyle evlat edinme ile doğrudan Türk vatandaşlığının kazanılmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır¹⁰⁷⁸. Evlatlığın ergin olması halinde ise evlatlık evlat edinme ile Türk vatandaşlığını kazanamamaktadır¹⁰⁷⁹.

Evlatlığın hangi andan itibaren Türk vatandaşlığını kazanacağı hususu doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, evlatlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin mahkeme kararının verildiği anda evlatlık, Türk vatandaşlığını kazanırken; bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise İçişleri Bakanlığının bu konuda vermiş olduğu karar anında, Türk vatandaşlığı kazanılmaktadır¹⁰⁸⁰. Bu şekilde kazanılan vatandaşlık sürekli olup evlatlık ergin olduktan sonra, Kanunda düzenlenen süre içerisinde seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığından ayrılmadıkça, vatandaşlığı devam edecektir¹⁰⁸¹.

¹⁰⁷⁶ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 341.

¹⁰⁷⁷ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Aile Hukuku*, 341.

¹⁰⁷⁸ Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 133; Necla Öztürk, Güven Yazar, “Türk Vatandaşlığının Evlat Edinilme Yoluyla Kazanılması”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7/1 (2020): 23; Aygül, “Vatandaşlığın Kaybedilmesi ve Kazanılması”, 66.

¹⁰⁷⁹ Yılmaz, *Aile Hukuku*, 507; Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 39; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 663; Rona Aybay, Nimet Özbek ve Gizem Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku* (Ankara Siyasal Kitabevi, 2019), 145.

¹⁰⁸⁰ Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 40; Doğan, Çağlı ve İzmirli, *Vatandaşlık Hukuku*, 118; Aybay, Özbek ve Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*, 146; Öztürk, Yazar, “Kazanılması”, 24; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 111.

¹⁰⁸¹ Doğan, Çağlı ve İzmirli, *Vatandaşlık Hukuku*, 118.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde, evlatlığın vatandaşlığının nasıl etkileneceğine ilişkin TMK’da ya da TVK’da herhangi bir düzenleme yapılmamıştır¹⁰⁸². Bu kapsamda evlatlığın kazanmış olduğu Türk vatandaşlığı statüsü sürekli olduğu için Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik (TVKUY) m.32/f.2’ye göre evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde de evlatlık, Türk vatandaşı kalmaya devam edecektir¹⁰⁸³.

4. Evlenme Yasağına İlişkin Sonuçları

a) Önceki Medeni Kanun Döneminde Evlenme Yasağına İlişkin Sonuçları

Önceki Medeni Kanun döneminde, evlatlık ilişkisinin kurulması nedeniyle doğan kesin olmayan evlenme engeli, sadece evlat edinen ve evlatlık arasında ve onlardan biriyle diğerinin karı veya kocası arasında öngörülmüştü¹⁰⁸⁴. Söz konusu evlenme engelinin varlığına rağmen, evliliğin yetkili memur önünde gerçekleştirilmesi halinde, evlilik geçerliliğini korumaktaydı zira bu engel, kesin olmayan evlenme engeli teşkil etmekteydi¹⁰⁸⁵. Evliliğin gerçekleştirilmesiyle eşler arasındaki evlatlık ilişkisi de kendiliğinden kalkmaktaydı¹⁰⁸⁶. Evlatlık ilişkisinin, tarafların anlaşarak her zaman sona erdirebilmesi nedeniyle evlenme yasağı hususunda bu sonucun kabul edilmesi de olağan karşılanabilmektedir.

Önceki Medeni Kanun döneminde, evlat edinen ve evlatlığın evlenmeleri, evlatlık ilişkisinin kendiliğinden sona ermesine yol açmaktaydı (eMK m.121). Doktrindeki baskın görüşe göre, evlatlık ilişkisinin kaldırılması ile ileriye etkili olarak evlatlık ilişkisinin hüküm ve sonuçları kesin olarak ortadan kalktığı için evlatlık ilişkisinin sona ermesi ile evlatlık evlat edinenin hısmı olmaktan çıkmakta¹⁰⁸⁷, kesin olmayan evlenme yasağı da kalkmaktaydı¹⁰⁸⁸.

¹⁰⁸² Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 188.

¹⁰⁸³ Evlat edinenin Türk vatandaşlığını kaybetmesi halinde, evlatlık ergin ise vatandaşlığın kaybedilmesi evlatlığa etki etmeyecektir. Evlatlığın küçük olması halinde ise evlatlık evlat edinenin vatandaşlığının kaybından etkilenecek Türk vatandaşlığını o da kaybedecektir. Bkz. Doğan, Çağlı ve İzmirli, *Vatandaşlık Hukuku*, 118.

¹⁰⁸⁴ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 609; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 256; Tekinay, *Aile Hukuku*, 372.

¹⁰⁸⁵ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 614-615; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 256.

¹⁰⁸⁶ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 615; Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 553; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 983.

¹⁰⁸⁷ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 266.

¹⁰⁸⁸ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 813.

b) Türk Medeni Kanunu Döneminde Evlatlık İlişkisinin Kaldırılmasının Evlenme Yasağına İlişkin Sonuçları

Evlenme engeli hususunda, TMK’da önceki Medeni Kanundan farklı olarak, evlatlık ilişkisinin varlığı kesin olmayan evlenme engeli olmaktan çıkarılarak kesin evlenme engeli olarak düzenlenmiştir¹⁰⁸⁹ (TMK m.129/b.3). Hukukumuzda evlatlık ilişkisinin kurulması halinde, evlatlığın öz ailesi ile olan hısımlığı sona ermeyeceği için ayrıca evlenme engeli hususu düzenlenmemiştir¹⁰⁹⁰.

Türk Medeni Kanunu’nda ve mehzaz İsviçre Medeni Kanunu’nda, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasından sonra evlenme engeli hususunda herhangi bir düzenleme getirilmemiştir. Bu hususta doktrinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasından sonra, evlat edinen ve evlatlık arasındaki hısımlık ilişkisi sona erdiği için evlenme engelinin de kalkması gerektiği ileri sürülmektedir¹⁰⁹¹.

Evlenme engelinin kalkması gerektiğini ileri süren görüşlerin bir diğer gerekçesi ise evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde, evliliğin sona ermesinde olduğu gibi sıhri hısımlık ve buna bağlı olarak evlenme engelinin devam edeceğini öngören düzenlemeye benzer bir düzenleme mevcut olmamasıdır¹⁰⁹².

Bu hususta aksi yöndeki görüşe göre, evlatlık ilişkisi sona erse de evlat edinenin altsoyu olarak görmüş olduğu biriyle sonradan evlenmesi ahlaki açıdan uygun olmayacağı için TMK m.129 hükmünde değişiklik yapılarak evlatlık ilişkisi kaldırılrsa da evlatlık ve altsoyu ile evlat edinen arasında evlenme yasağının devamının sağlanması gerekmektedir¹⁰⁹³.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde, evlenme yasağı hususunda kanun boşluğu bulunduğunu ileri süren bizim de katıldığımız görüşe göre, bu boşluğun doldurulmasında evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararının ileriye etkili olması ve TMK m.18/f.2 hükmü uyarınca evliliğin sona ermesi halinde, kayın hısımlığının sona ermemesine ilişkin kuralın

¹⁰⁸⁹ Aydoğdu, *Evlât Edinme*, 604; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 385; Şıpka, “Hükümlerin İncelenmesi”, 318.

¹⁰⁹⁰ Aydoğdu, *Evlât Edinme*, 605; Karaca, “Velayetin Sona Ermesi”, 140; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 257.

¹⁰⁹¹ Aydoğdu, *Evlât Edinme*, 814; Yılmaz, *Aile Hukuku*, 516-517; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 389; Çağlayan Aygün, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 188; Turan Başara, “Evlât Edinmeye İlişkin Hükümler”, 79; Işık, “4721 Sayılı Kanun”, 180; Görgeç, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 427.

¹⁰⁹² Aydoğdu, *Evlât Edinme*, 814; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 252.

¹⁰⁹³ Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 58; Karaca, “Velayetin Sona Ermesi”, 140.

kıyas yoluyla uygulanarak, evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararından sonra da evlenme engeli varlığını sürdürmelidir¹⁰⁹⁴. Böylece hukukumuzda evlat edinmeye ilişkin düzenlemelerin doğal hısımlık ilişkisine benzetilmek istenilmesi ve evlatlık ilişkisinin sadece Kanunda düzenlenen nedenlerle hâkim kararıyla kaldırılması dikkate alındığında, kanunun özü ve sözüne uygun bir yorum yapılmış olacaktır¹⁰⁹⁵.

Alman hukukunda evlenme engeli hususunda evlat edinen ve evlatlığın evliliği halinde, evlenmenin geçersiz olacağı yönünde bir düzenleme getirilmemiş olup evlatlık ilişkisi menfaati bulunan her ilgilinin iddiası ile kaldırılabilir¹⁰⁹⁶. Evlat edinenle evlatlık küçük arasında evliliğin gerçekleşmesi ve çocuğun menfaatinin zedelenmesi halinde ise BGB § 1666 uyarınca çocuğun menfaatinin korunması için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir¹⁰⁹⁷. Evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde, evlenme yasağının kalkacağı da Kanunda açıkça düzenlenmiştir¹⁰⁹⁸ (BGB § 1308/Abs.1).

5. Yeniden Evlat Edinilmeye İlişkin Sonuçları

a) Önceki Medeni Kanun Döneminde Yeniden Evlat Edinilmeye İlişkin Sonuçları

Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasından sonra, daha önce evlatlık alınan küçük veya erginin, aynı evlat edinen kişi tarafından yeniden evlat edinilemeyeceği kabul edilmekteydi¹⁰⁹⁹. Bu sonuca “*ref'i, evlatlık rabıtasının istikbale ait bütün hükümlerini izale eder ve kat'idir*” hükmünün lafzından ulaşmak mümkündü. Ayrıca 1971 tarihli Medeni Kanun'un öntasarısında “*kaldırma ister anlaşma ister mahkeme kararı ile olsun, evlat edinmenin geleceğe ait bütün sonuçlarını ortadan kaldırır ve aynı kimseler arasında yeniden evlatlık bağlantısı kurulamaz*” şeklinde de ifade edilmişti¹¹⁰⁰. Aksi yöndeki

¹⁰⁹⁴ Yalçınduran, “Evlenme Yasağı”, 646.

¹⁰⁹⁵ Yalçınduran, “Evlenme Yasağı”, 646.

¹⁰⁹⁶ Kocabaş, “Re’sen Kaldırılması”, 262; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 620; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 96.

¹⁰⁹⁷ Kocabaş, “Re’sen Kaldırılması”, 262. İlgili maddede, çocuğun menfaatinin tehlikeye düşmesi halinde alınabilecek tedbirler düzenleme altına alınmıştır.

¹⁰⁹⁸ Yalçınduran, “Evlenme Yasağı”, 647.

¹⁰⁹⁹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 815; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, *Medeni Hukuk*, 985; Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 637; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 325; Görgeç, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 428.

¹¹⁰⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 816.

görüŖe göre ise evlatlık çocuğun menfaatine aykırı olmaması kaydıyla önceki evlat edinenin aynı kiŖiyi evlatlık almasında bir engel olmaması gerektiği ifade edilmiŖti¹¹⁰¹.

Evlatlık iliŖkisinin kaldırılmasından sonra, evlat edinen baŖka bir kiŖiyi evlat edinecekse ya da evlatlık baŖka bir kimse tarafından evlat edinilecekse bu hususta Kanunda aranan koŖullarda eksiklik olmaması kaydıyla evlat edinme mümkün olmaktadır¹¹⁰².

b) Türk Medeni Kanunu Döneminde Yeniden Evlat Edinilmeye İliŖkin Sonuçları

Evlatlık iliŖkisinin kaldırılmasından sonra evlatlığın baŖka kiŖiler tarafından evlat edinilmesinde kanunen herhangi bir engel söz konusu değildir. Türk Medenî Kanunu'nda evlatlık iliŖkisinin kaldırılması halinde, evlatlığı daha önceden evlatlık alan evlat edinenin, yeniden aynı evlatlığı evlatlık almasına engel bir düzenleme de bulunmamaktadır. Bu nedenle evlatlık iliŖkisinin kurulması için gerekli koŖulların yerine getirilmesi halinde, taraflar arasında yeniden evlatlık iliŖkisi kurulabilecektir¹¹⁰³.

Evlatlık iliŖkisinin kaldırılmasından sonra, evlatlığın öz ana babası tarafından tekrar evlat edinilip edilemeyeceği de önem arz etmektedir. Hukukumuzda, evlatlık iliŖkisinin kurulmasından sonra, evlatlık ile öz ana babası arasındaki hısımlık iliŖkisi sona ermediği için öz ana babanın çocuğunu evlat edinebilmesi söz konusu olmayacaktır. Zira evlatlık iliŖkisi kaldırıldıktan sonra, velayet zaten öz ana babaya verilebilmektedir. Alman hukukunda ise evlatlık iliŖkisinin kurulmasıyla evlatlık ve öz ana babası arasındaki hısımlık iliŖkisi kalkmaktadır (BGB § 1755). Evlatlık iliŖkisinin kaldırılması halinde ise bu iliŖki yeniden canlanmaktadır (BGB § 1764/Abs.3). Bu durumda çocuğun velayeti öz ana babasına verilebileceği için öz ana babanın kendi çocuklarını evlat edinebilmeleri de söz konusu deęildir¹¹⁰⁴.

¹¹⁰¹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 816.

¹¹⁰² Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 637; Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 816.

¹¹⁰³ Kaya, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, 111; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 325; Çağlayan Aygün, “KarŖılaŖtırmalı”, 188.

¹¹⁰⁴ Keskin, “Evlatlığın Yeniden Evlat Edinilmesi”, 904.

Alman hukukunda evlat edinen ya da evlat edinenlerin ölümü halinde, evlatlığın evlat edinenle olan hısımlığı devam ettiği için öz ana baba ile çocuk arasında evlat edinme yoluyla hısımlık ilişkisinin kurulabileceği kabul edilmektedir¹¹⁰⁵ (*Rückadoption*).

2008 tarihli Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nin, sonraki evlat edinme olanağı başlıklı 8.maddesinde, evlatlık çocuğun, evlat edinenin eşi ya da kayıtlı partneri tarafından evlat edinilmesi, evlat edinenin ölmesi, evlatlık ilişkisinin kaldırılması, evlatlık ilişkisinin sona ermiş olduğu hallerde, sonradan gerçekleştirilecek olan evlat edinmenin çocuğun menfaatine daha uygun olması ve ilk kurulan evlatlık ilişkisinin sona erdirilemediği hallerde, yeniden evlat edinmeye imkân veren düzenleme getirilmiştir¹¹⁰⁶.

c) Evlat Edinenin Ölümünün Yeniden Evlat Edinilmeye İlişkin Sonuçları

Ölüm halinde evlatlık ilişkisinin akıbetinin nasıl olacağı hususunda bir düzenleme getirilmediği için evlat edinenin ölmesi halinde evlatlığın başkası tarafından evlat edinilip edinilemeyeceği de tartışmalıdır. Önceki Medeni Kanun döneminde, evlat edinen ya da evlatlığın ölmesi halinde evlatlık ilişkisinin sona ereceği böylece evlatlığın bir başkası tarafından evlat edinilebileceği ileri sürülmekteydi¹¹⁰⁷. Yargıtay da “*ilk evlât edinenin ölümünden sonra evlâtlık başka bir kişinin de evlâtlığı olabilir*” şeklinde bu görüşü destekler nitelikte karar vermiştir¹¹⁰⁸. Verilen kararın karşı oyunda ise ölüm ile evlatlık ilişkisinin sona ermeyeceği ve bu nedenle de evlatlığın yeniden evlat edinilmesinin mümkün olmayacağı değerlendirilmiştir.

Bir görüşe göre evlatlık ilişkisi ölümle sona ermemeli ancak koşulların sağlanması halinde evlatlığın bir başkası tarafından da evlat edinilebilmesi mümkün olmalıdır¹¹⁰⁹. Bu görüşün temel gerekçesi; evlat edinenin ölümü ile birlikte hukuki engellerin kalkması ve küçüğün yeniden evlat edinilmesine imkân tanınmasıdır. Bu hususta Dönmez' in görüşüne göre, ölüm her ne kadar evlatlık ilişkisini sona erdiren bir neden olmasa da velayeti sonra erdireceği için evlat edinenin ölmesi halinde evlat edinilmiş küçüğün başkası tarafından evlat edinilebilmesinde bir engel yoktur¹¹¹⁰.

¹¹⁰⁵ Keskin, “Evlatlığın Yeniden Evlat Edinilmesi”, 904.

¹¹⁰⁶ Aykaç, “Avrupa Konseyi Sözleşmesine Dair”, 396-397.

¹¹⁰⁷ Işık, “4721 Sayılı Kanun”, 174.

¹¹⁰⁸ Yarg. 2. HD., 27.03.1990, E. 841, K. 3344 (Akt. Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 149, dn.134).

¹¹⁰⁹ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 699.

¹¹¹⁰ Dönmez, “Evlat Edinmede Rıza”, 97.

Kanaatimizce, evlat edinenin ölmesi veya gaipliği gibi hallerde, evlatlığın üstün menfaati de gerektiriyorsa, yeniden evlat edinilme imkânı tanınmalıdır. Türk Medeni Kanunu'nda yeniden evlat edinme yasağı öngörülmediği gibi evlat edinenin ölmesi halinde sürecin ne şekilde yürütüleceğine dair açık bir düzenleme de mevcut değildir. Dolayısıyla uygulamadaki bu yasal boşluğun giderilmesi amacıyla kanuni bir düzenleme yapılmalıdır¹¹¹¹.

6. Nüfus Sicilindeki Kayıtların Düzeltilmesi

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararının kesinleşmesinden sonra bu kararın nüfus müdürlüğüne bildirilmesi ve müdürlük tarafından da aile kütüğüne işlenmesi gerekmektedir¹¹¹². Nüfus kayıtlarında kişisel duruma ilişkin değişiklikler, düşünceler sütununa yazıldığı için evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararı da bu sütuna kaydedilir¹¹¹³. Evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararının kesinleşmesi ile evlatlığın ana babası ile arasındaki kayıt tekrardan açılmış olur¹¹¹⁴. Böylece evlat edinmeden önceki soyadı alınır ve önceki kayıtlar tekrar açılır¹¹¹⁵. Evlatlık kadın evlat edinmeden sonra evlenmişse, önceki kaydı açılmayıp sadece eşinin kaydındaki açık olan nüfus kaydına açıklama yapılmaktadır¹¹¹⁶.

¹¹¹¹ Keskin, “Evlatlığın Yeniden Evlat Edinilmesi”, 907.

¹¹¹² Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 494; Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 728; Koç, “HMK ve TMK”, 387.

¹¹¹³ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 816; Nüfus Müdürlüğü, “Diğer Olaylar Özel Kütüğünden sıra numarası alır. “Evlat Edinim/ Evlatlığın Son Bulması Formu” tanzim edilir. Evlat edinen ile evlat edinilen arasındaki soybağı kaldırılarak, bilgisayar ortamındaki kayıtlara kararlar işlenir. İşlemler önce bilgisayar ortamındaki kayıtlara daha sonra kâğıt ortamındaki kayıtlara işlenir. Evlat edinmenin reddine ilişkin kararlar ile evlat edinen ve evlat edinilenin kayıtlarındaki edinmeye ilişkin kararları, yeni bir açıklama ile kaldırılır. Soybağının kaldırılması, evlat edinenin kâğıt ortamındaki kayıtlarının, düşünceler bölümüne; “... Mahkemesinin... karar ve ... kesinleşme tarihli .../... Esas, .../... Karar sayılı karar ile kayıtlı... evlat edinmesi reddedildi.” evlat edinilenin kayıtlarının, düşünceler bölümüne ise; “... Mahkemesinin ... Karar ve ... kesinleşme tarihli .../... Esas, .../... Karar sayılı kararı ile... kayıtlı ... evlat edinilmesi reddolunarak... gitti/geldi” şeklinde açıklama yapılarak işlenir.” Bkz. Hasan Özkan, *Yeni 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Yasasına Göre Düzenlenen Açıklamalı- İçtihatlı Nüfus Davaları ve Nüfus İşlemleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009), 557.

¹¹¹⁴ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 253; Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 59; Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik m.106 da bu husus şu şekilde düzenlenmiştir; “evlatlık ilişkisinin kaldırılması, evlat edinen ile evlat edinilen arasında evlat edinme nedeniyle kurulan soybağı ilişkisinin mahkemece kaldırılmasıdır. Kararın hüküm ifade etmesi için kesinleşmesi şarttır. Evlatlık ilişkisinin kaldırılması olayı aile kütüğüne işlenir. Evlatlık ilişkisi kaldırılanın kaydı kapatılarak önceki kaydı açılır.”

¹¹¹⁵ Özkan, *Nüfus Davaları*, 558; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 155.

¹¹¹⁶ Özkan, *Nüfus Davaları*, 557.

C. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılmasının Malvarlığına İlişkin Sonuçları

1. Mirasçılığa İlişkin Sonuçları

a) Önceki Medeni Kanun Döneminde Mirasçılığa İlişkin Sonuçları

Önceki Medeni Kanun döneminde, evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde evlatlık ilişkisinin ileriye etkili olarak hüküm ve sonuçlarını doğuracağı düzenlenmişti. Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının mirasçılığa olan etkisi hususunda ise kararın geçmişe etkili olduğunu savunan görüşler olduğu gibi¹¹¹⁷, ileriye etkili olduğunu savunan görüşler¹¹¹⁸ de vardı. Bu hususta evlatlık ilişkisinin tarafların akdettiği resmi bir sözleşmeyle sonlandırılması ya da davanın evlatlık veya evlat edinen tarafından açılmış olması neticeyi değiştirmemekteydi. Evlat edinenin vefatından önce evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin kararın kesinleşmesi hâlinde, evlatlığın ve altsoyunun evlat edinene yönelik yasal mirasçılık sıfatı kendiliğinden sona ermekteydi¹¹¹⁹.

Evlat edinenin, evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası devam ederken ölmesi hâlinde, mirasçılarının davaya devam edebileceği kabul edilerek, mirasçılık açısından sonucun davanın açıldığı ana kadar etkili olduğu¹¹²⁰ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında¹¹²¹ belirtilmekteydi. Böylece mirasçılar, evlatlık ilişkisinin kaldırılması yönünde karar aldıkları takdirde, evlatlık hayatta olmasına rağmen evlat edinene mirasçı olamayacaktı¹¹²².

Bu kapsamda evlat edinenin evlatlık ilişkisinin kaldırılması için mahkemeye vermiş olduğu dilekçe, mirasçılıktan ıskat tasarrufu gibi değerlendirilerek, miras açısından evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararının geçmişe etkili olduğunun kabulü gerekirdi¹¹²³. Aksi yöndeki görüşe göre evlat edinen evlatlık ilişkisinin kaldırılması

¹¹¹⁷ Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 187.

¹¹¹⁸ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 810; Bülent Köprülü, *Miras Hukuku Dersleri* (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1985), 79; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 266.

¹¹¹⁹ Mit, “Evlatlığın”, 94.

¹¹²⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 810; Dural, Öz, *Miras Hukuku*, 37; Antalya, Sağlam, *Miras Hukuku*, 125.

¹¹²¹ YİBGK., 07.12.1955, E. 1955/11, K. 1955/24 (www.lexpera.com.tr).

¹¹²² Dural, Öz, *Miras Hukuku*, 37; aksi yöndeki görüşe göre, evlatlık ilişkisinin kaldırılması, şahsa sıkı sıkıya bağlı hak niteliğinde olduğu için mirasçılar bu yönde dava açamamalıdır. Bkz. Berki, “Evlatlığın Mirası”, 33.

¹¹²³ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 811; Çağlayan Aygün, “Karşılaştırmalı”, 187; Yılmaz, “Yasal Mirasçılık”, 74; Işık, “4721 Sayılı Kanun”, 141; Kaya, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, 89.

davasını açmış ancak yargılama devam ederken ölmüş ise evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararı verilse de evlatlık evlat edinene mirasçı olmaya devam edecekti¹¹²⁴.

b) Türk Medeni Kanunu Döneminde Mirasçılığa İlişkin Sonuçları

Evlatlık ilişkisinin geçerli bir şekilde kurulmasıyla evlatlık ve altsoyu, evlat edinene kan hısımları gibi mirasçı olmaktadır (TMK m.500/f.1). Bu mirasçılık ilişkisi tek yönlü olduğu için evlat edinen ve evlat edinenin diğer hısımları evlatlığa yasal mirasçı olamamaktadır¹¹²⁵. Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlatlığın öz ailesi ile arasındaki soybağı da kopmadığı için evlatlık öz ailesine de mirasçı olmaya devam etmektedir¹¹²⁶.

Türk Medeni Kanunu'nda, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının evlatlığın mirasçılık statüsüne yönelik etkileri hususunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce, evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde evlatlık ve altsoyunun yasal mirasçılığına etkisi üç farklı ihtimalde ele alınmalıdır. Bu kapsamda ilk olarak evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasının evlat edinenin ölümünden önce karara bağlanması halindeki sonuçları, ikinci olarak evlat edinenin evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası devam ederken ölmesi halinde mirasçılığa ilişkin yasal sonuçları ve son olarak da evlat edinenin evlatlık ilişkisinin kaldırılması yönünde bir dava açmayıp geride kalan mirasçıların evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası açmaları halinde mirasçılığa ilişkin yasal sonuçları ele alınacaktır.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası açılmış ve evlat edinen henüz hayatta ise evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararının kesinleşmesi ile hısımlık ilişkisi sona ereceği için evlatlık, evlat edinene mirasçı olamayacaktır¹¹²⁷. Bu hususta evlatlık ilişkisi kaldırılmamış ancak evlat edinenin velayet hakkı herhangi bir sebeple kaldırılmış olursa, bu halde evlatlığın yasal mirasçılığında herhangi bir değişiklik olmayacak ve evlat edinene mirasçı olmaya devam edecektir¹¹²⁸.

¹¹²⁴ Yalman, “Miras Hakkı”, 221.

¹¹²⁵ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 486; Öztan, *Aile Hukuku*, 992; Belen *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 86; Balkar, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, 257; Şıpka, Ergün, “Miras Hukuku ile İlişkisi”, 33.

¹¹²⁶ Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 487; Yılmaz, “Yasal Mirasçılık”, 48; Alman hukukunda ise evlat edinilecek küçük açısından hem soybağı hem mirasçılık ilişkisi öz aile ile sona ermektedir. Bkz. Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 87.

¹¹²⁷ Mit, “Evlatlığın”, 85; bahsi geçen mirasçılık statüsü yasal mirasçılıktır. Evlatlığın evlat edinene atanmış mirasçı olması hususunda herhangi bir engel söz konusu değildir. Bkz. Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 58.

¹¹²⁸ Mit, “Evlatlığın”, 85.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası devam ederken evlat edinenin ölmesi halinde ise evlat edinenin mirasçılarının bu davaya devam edebilecekleri kabul edilmektedir¹¹²⁹. Mirasçıların devam ettikleri evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası reddedilerek, evlatlık ilişkisinin geçerli olduğuna karar verilirse evlatlığın evlat edinene mirasçılığı devam edecektir¹¹³⁰. Evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararının verilmesi halinde ise evlatlık ve altsoyu mirasçılık sıfatını kaybederek evlat edinenin mirasından pay alamayacaktır¹¹³¹. Bu nedenle evlatlık ilişkisi baştan itibaren kurulmadığı için evlatlık evlat edinene mirasçı olmayacaktır¹¹³². Bizim de katıldığımız görüşe göre evlatlığın evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebebini bildiği yani kötünietli olduğu halde evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararının, TMK m.159 hükmü kıyas yolu ile uygulanarak mirasçılık yönünden geçmişe etkili olması gerekmektedir¹¹³³. Doktrinde, TMK m.159 hükmünün kıyas yolu ile uygulanması hususu eleştirilmiştir. Bu görüşe göre, esasen burada kıyas yoluyla doldurulması gereken bir boşluğun mevcut olmadığı, eMK m.258/f.2’de evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına ileriye dönük bir sonuç tanınmışken; TMK’da bu doğrultuda bir normun ihdas edilmemiş olması, kanun koyucunun menfi iradesini yansıttığı, dolayısıyla da 01.01.2002 tarihi sonrasında kurulan evlatlık ilişkilerinin kaldırılmasında da aynı sonucun kabul edilmemesi gerektiği ileri sürülmektedir¹¹³⁴. Bir başka görüş ise açılan bu davanın bozucu yenilik doğuran bir dava olması nedeniyle evlatlığın evlat edinene mirasçı olamaya devam edeceği ve kararın geriye yürümeyeceğini ileri sürmektedir¹¹³⁵.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının mirasçılığa olan etkisindeki son ihtimal ise evlat edinenin sağlığında evlatlık ilişkisinin kaldırılması yönünde herhangi bir dava açmayıp öldükten sonra mirasçıların dava açması halinde evlatlığın mirasçılığının nasıl

¹¹²⁹ Mirasçılar tarafından evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasına devam edilmesi halinde, açılmış olan tenkis, istihkak, denkleştirme vb. davalar varsa evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası bekletici mesele yapılacaktır. Bkz. Ahmet M. Kılıçoğlu, *Miras Hukuku* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2012), 41; Mit, “Evlatlığın”, 85; mirasçılık belgesinin verilmesi hususunda da açılmış olan evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası varsa, dava bekletici mesele yapılacaktır. Bkz. Yarg. 7. HD., 19.11.2009, E.6651, K.5352 (Ömer Uğur Gençcan, *Miras Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2016), 279).

¹¹³⁰ Kılıçoğlu, *Miras Hukuku*, 41.

¹¹³¹ Mit, “Evlatlığın”, 86; Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 494; Yılmaz, *Aile Hukuku*, 516; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 389.

¹¹³² Bilge Öztan, *Miras Hukuku (Tablolar ve Örneklerle)* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2016), 68; Gülfem Güney, “Evlatlığın Mirasçılığı”, *Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*, 57-58 (2009): 22.

¹¹³³ Aydoğdu, *Evlad Edinme*, 798; Baygın, *Soybağı Hukuku*, 252; Ali Naim İnan, Şeref Ertaş ve Hakan Albaş, *Miras Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2024), 158; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 237.

¹¹³⁴ Mit, “Evlatlığın”, 88.

¹¹³⁵ Öztan, *Miras Hukuku*, 68; Antalya, Sağlam, *Miras Hukuku*, 125; Aydoğdu, *Evlad Edinme*, 798.

etkileneceği hususudur. Bu konuda, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının geçmişe mi yoksa ileriye mi etkili olduğu hususu tartışmalıdır. Geçmişe etkili olduğunu savunan görüşe göre, evlatlık, evlat edinene mirasçı olamaz¹¹³⁶. Bu halde evlat edinenin evlatlığa kalan mallarının mirasçılara iadesi gerekmektedir. Kanaatimizce burada da evlatlığın iyiniyetli olup olmaması hususunda bir değerlendirme yapılarak, evlatlığın kötüniyetli olması halinde kaldırma kararı geçmişe etkili olmalıdır.

2. Nafaka Yükümlülüğüne İlişkin Sonuçları

a) Önceki Medeni Kanun Döneminde Nafaka Yükümlülüğüne İlişkin Sonuçları

Önceki Medeni Kanun döneminde evlatlık ilişkisinin geçerli bir şekilde kurulmasıyla evlat edinen ile ergin evlatlık arasında karşılıklı olarak nafaka yükümlülüğünün doğacağı kabul edilmekteydi¹¹³⁷. Bu hususta evlat edinen evlatlığa mirasçı olamayacağı ve eMK m.316'da nafaka talebinin nafaka ile yükümlü olanlar arasındaki mirasçılık sırasına göre istenebileceği düzenlendiği için evlatlığın evlat edinenden nafaka talep edebilmesi kabul edilirken, evlat edinenin evlatlıktan nafaka talebinde bulunamayacağı kabul edilmekteydi. Bu yükümlülüğün yalnızca evlat edinen ile evlatlık arasındaki şahsi ilişkiyle sınırlı mı kalacağı, yoksa tarafların altsoylarını da kapsayacak şekilde genişletilip genişletilemeyeceği diğer bir ifadeyle evlatlığın altsoyunun evlat edinenden veya evlat edinenin evlatlığın altsoyundan nafaka talep etme hakkının bulunup bulunmadığı hususu tartışmalıydı. Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla sadece evlat edinen ve evlatlık arasında hısımlık kurulacağını kabul eden görüşe göre, nafaka yükümlülüğü de sadece bu ikisi arasındadır¹¹³⁸. Hısımlık ilişkisinin evlatlığın

¹¹³⁶ Mit, "Evlatlığın", 89.

¹¹³⁷ Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 558; Tekinay, *Aile Hukuku*, 373; "...Evlât edinme sözleşmesi yapılmakla, evlatlığın ana - babasına ait hak ve borçlar evlat edinen kişiye intikal eder. (M.K.257). Yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşen ana-baba, fûruun-dan (altsoyundan) nafaka isteyebileceği gibi feriler (altsoy) yani çocuklar da ana ve babalardan nafaka isteyebilirler. (M.K.315). Nafaka davası, bununla yükümlü olanlar hakkında mirastaki tertip sırasına göre açılır. (M.K.316). Evlatlığa alınan kişinin, asıl ailesinden (yani ana-baba ve kardeşlerden) miras almak hakları düşmez. (M.K.257). Açıklanan maddelerin tümü birlikte mütalaa edildiği takdirde, şartları gerçekleştiğinde, evlatlığa verilen çocuk da ana-babasından nafaka isteyebilir. Evlatlığa verilen kimsenin ana-babasından miras alma hakkı düşmez. Mirasçılık sıfatı devam ettiği için, nafaka yükümlülüğü veya nafaka hakkı da karşılıklı olarak saklıdır. Öte yandan evlat edinilmekle ana-babaya ait bakım yükümlülüğü evlat edinene geçer. Ne var ki evlat edinenin acze düşmesi halinde evlatlık, ana-babasından nafaka isteyebilir..." Yargıtay 2. HD., 17.03.1987, E. 1425, K. 2234. Akt. Gülşah Aşık, "Türk Medeni Kanunu ve Yargıtay Kararları Kapsamında Yardım Nafakası" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 22-23.

¹¹³⁸ Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, 491; Tekinay, *Aile Hukuku*, 373.

altsoyunu da kapsadığını savunan görüşe göre ise evlat edinenle evlatlığın altsoyu arasında da nafaka yükümlülüğünün doğacağı kabul edilmekteydi¹¹³⁹.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde tarafların nafaka yükümlülükleri de karşılıklı olarak sona ermekteydi¹¹⁴⁰. Kaldırmanın hüküm ve sonuçları ileriye etkili olduğu için geçmişte tarafların birbirlerine vermiş oldukları nafaka ve yapmış oldukları bakım masrafları istenememekteydi.

b) Türk Medeni Kanunu Döneminde Nafaka Yükümlülüğüne İlişkin Sonuçları

Evlatlık ilişkisinin geçerli olarak kurulmasıyla evlat edinen ve evlatlık arasında karşılıklı nafaka yükümlülüğü doğmaktadır¹¹⁴¹. Evlat edinen evlatlık küçüğe bakmakla yükümlü olduğu için nafaka yükümlülüğü söz konusu olmamaktadır. Ergin evlatlık açısından ise evlat edinen ergin evlatlığa bakmakla yükümlü olmasa da koşulların sağlanması halinde, yardım nafakası ödemek zorundadır¹¹⁴². Aynı şekilde, evlat edinen yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşecekse, ergin evlatlık da yardım nafakası ödemekle yükümlüdür¹¹⁴³. Evlat edinen ve evlatlığın altsoyu arasında yardım nafakası yükümlülüğünün olup olmadığı önceki Medeni Kanun döneminde olduğu gibi halen tartışmalıdır. Bu hususta bizim de katıldığımız görüşe göre evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla tam bir aile ilişkisinin kurulması amaçlandığı için evlat edinenin ya da evlatlığın altsoyunun yoksulluğu halinde birbirlerine karşı yardım nafakası ödeme yükümlülükleri olmalıdır¹¹⁴⁴.

¹¹³⁹ Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 259.

¹¹⁴⁰ Tekinay, *Aile Hukuku*, 381.

¹¹⁴¹ Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 139; azınlıkta kalan aksi yöndeki görüşe göre ise nafaka yükümlülüğü tek taraflı olup evlatlık nafaka yükümlüsü olmamalıdır. Doktrinde bu yaklaşımı benimseyen görüşler, Türk Medeni Kanunu'nun 365. maddesinin 1. fıkrasında yer alan, nafaka davasının mirasçılıktaki yasal sıra gözetilerek ikame edileceğine dair kuralı esas almaktadır. Söz konusu görüş sahipleri, yardım nafakası borcunun mevcudiyetini taraflar arasındaki karşılıklı mirasçılık ilişkisine dayandırmaktadır. Bu bağlamda, evlat edinenin evlatlığa yasal mirasçı olamaması kabul edildiğinden, evlatlığın da evlat edinene karşı herhangi bir yardım nafakası yükümlülüğünün bulunmadığı sonucuna varılmaktadır. Bkz. Aydos, “Yeni Medeni Kanun”, 133; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 141.

¹¹⁴² Baygın, *Soybağı Hukuku*, 234; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 91.

¹¹⁴³ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 235; Öztan, *Aile Hukuku*, 999; Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 91.

¹¹⁴⁴ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 235; bu hususta Belen'e göre, evlatlığın altsoyu ile evlat edinen arasında hısımlık ilişkisi olduğu için nafaka yükümlülükleri de olmalıdır. Bkz. Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 92; aksi yöndeki görüş için bkz. Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 690; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 387; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 285.

Evlatlığın öz ailesine, öz ailenin ise evlatlığa karşı olan nafaka yükümlülüğü de devam etmektedir. Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla ana babaya ait yükümlülükler evlat edinene geçtiği için nafaka yükümlülüğü ilk olarak evlat edinenindir¹¹⁴⁵. Evlatlık da evlat edinene karşı olan nafaka yükümlülüğüne uymak koşuluyla öz ailesine karşı nafaka yükümlülüğü bulunmaktadır¹¹⁴⁶. Bu hususta hem nafaka yükümlülüğü bakımından hem de nafaka talep etme bakımından evlat edinenin üstünlüğü vardır¹¹⁴⁷.

Mehaz İsviçre Medeni Kanunu nafaka yükümlülüğü konusunda, hukukumuzda benimsenen sistemden farklılaşmaktadır. İsviçre hukukunda tam evlat edinme sistemi benimsendiği için evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlatlığın öz ailesi ile olan bağları tamamen kopmaktadır. Bu nedenle evlatlığın öz ailesine, öz ailenin de evlatlığa karşı bir nafaka yükümlülüğü bulunmamaktadır¹¹⁴⁸. Evlatlık ve altsoyunun evlat edinene, evlat edinenin ise evlatlık ve altsoyuna karşı nafaka yükümlülüğü bulunmaktadır¹¹⁴⁹.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde, evlat edinmenin hüküm ve sonuçları geçerli olacağı için geçmişte yapılan bakım masrafları istenemeyeceği gibi verilen nafakalar da istenememektedir¹¹⁵⁰. Tarafların nafaka yükümlülükleri de karşılıklı olarak sona ermektedir¹¹⁵¹. Bu hususta aksi yöndeki görüşe göre, evlatlık ilişkisi kaldırılmış ise zaten geçersiz olan evlatlık ilişkisi söz konusu olduğu için evlat edinenin evlatlığa yapmış olduğu masrafları talep edebilmesi makul kabul edilmelidir¹¹⁵². Kanaatimizce, taraflar birbirlerine güven duyarak evlatlık ilişkisi kurmak istemiş ve bu süreçte de çeşitli masraflar yapmış olabilirler. Evlatlık ilişkisi kaldırıldıktan sonra bu masrafların talep edilmesi özellikle de evlatlık küçük açısından zorlayıcı olabileceği için yapılan masraflar geri istenememelidir.

¹¹⁴⁵ Öztan, *Aile Hukuku*, 998.

¹¹⁴⁶ Baygın, *Soybağı Hukuku*, 236; Meltem Demiral, “Aile Bağlarının Ortadan Kalktığı Hallerde Yardım Nafakası Talebinin Yerindeliği Hakkında Bir Yargıtay Karar İncelemesi”, *DEÜHFD*, 11/Özel Sayı 2009 (2010): 1118.

¹¹⁴⁷ Zümra Topuksak, “Yardım Nafakası”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011), 16.

¹¹⁴⁸ Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 93.

¹¹⁴⁹ Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri*, 93.

¹¹⁵⁰ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 813; Akıntürk, Ateş, *Aile Hukuku*, 389; Yılmaz, *Aile Hukuku*, 517; Baygın, Nar, *Aile Hukuku*, 493; Er, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 154; Otlı, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 118.

¹¹⁵¹ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 236; Aşık, “Yardım Nafakası”, 57; Topuksak, “Yardım”, 50.

¹¹⁵² Albayrak Ceylan, “Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme”, 155; Görgeç, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 375.

3. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması Nedeniyle Tazminat İstemi

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması, geçerli olarak kurulan bir ilişkinin sonradan bozulması değil, baştan itibaren geçersiz olan bir işlemin ortadan kaldırılmasıdır. Bu ilişkinin ortadan kaldırılması halinde, evlat edinen ya da evlatlığın zarar görebilmeleri mümkündür. Kanun koyucu da bu hususta tarafların zarar görmeleri halinde, zararın nasıl tazmin edilebileceğine ilişkin herhangi bir düzenleme getirmemiştir. Yargıtay ise evlatlık ilişkisinin sona ermesi halinde, manevi tazminat istenemeyeceğini zira bu hususta Kanunda bir açıklık olmadığı yönünde karar vermiştir¹¹⁵³.

Doktrindeki bir görüşe göre, boşanma halinde eşler nasıl ki birbirlerinden manevi tazminat talep edebiliyorlarsa evlatlık ilişkisinin sona ermesi halinde de manevi tazminat istenebilmelidir¹¹⁵⁴. Bu görüşün gerekçesi önceki Medeni Kanun dönemi açısından kabul edilebilir zira evlatlık ilişkisi sözleşmesel bir ilişki niteliğinde olduğu için ve evlilikte eşlerin sözleşmesi olarak nitelendirildiği için bu benzerlikten yola çıkılarak kıyas yolu ile ilgili hükmün uygulanması düşünülebilir¹¹⁵⁵. Mevcut Kanunumuzda evlat edinmenin hukuki niteliği düşünüldüğünde ise kanaatimizce ilgili hüküm (TMK m.174/f.2) kıyas yolu ile uygulanabilir nitelikte değildir.

Bu hususta bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre, evlatlık ilişkisinin sona ermesine yol açan sebepler, aynı zamanda manevi tazminat istenebilmesinin koşullarını taşıyorsa bu sebeple tazminat istenebilmelidir¹¹⁵⁶. Önceki Medeni Kanun döneminde, evlatlık ilişkisi haklı sebeplerin varlığı halinde evlatlık ya da evlat edinen tarafından sona erdirilebilmekteydi. Örneğin, evlatlığın evlat edinene yönelik olarak ağır bir suç işlemesi halinde, evlatlık ilişkisi sonlandırılırsa manevi tazminat istenebilmesi pek tabii mümkündür. Mevcut Kanunumuz açısından ise evlatlık ilişkisi, sonradan ortaya çıkan ve evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesini gerektirecek sebeplerin varlığı halinde dahi sona erdirilememektedir. Evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde, kaldırılma sebepleri Kanunda zaten sınırlı sayıda düzenlenmiştir. Bu sebepler evlatlık ilişkisinin kurulmasında rızası alınması gereken kimselerin rızalarının alınmaması, esasa ilişkin eksiklikler ve

¹¹⁵³ “... manevî tazminat ancak kanunda yazılı hallerde söz konusu olur. Evlatlık sözleşmesinin ref’ine ilişkin davada manevi tazminat isteneceği yolunda kanunda bir açıklık yoktur. Bu durumun gözetilmemiş olması usul ve kanuna aykırıdır.” Yarg. 2. HD., 04.03.1980, E. 1980/1717, K. 1980/1910. Akt. Ruhi, *Evlat Edinme*, 71, dn.205.

¹¹⁵⁴ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 237.

¹¹⁵⁵ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 815, dn.577, 578.

¹¹⁵⁶ Oğuzman, *Dural, Aile Hukuku*, 267.

usule ilişkin eksiklikler şeklindedir. Evlat edinmenin koşullarındaki bir eksiklik nedeniyle kaldırılması halinde, tarafların bir zarara uğradıklarını ileri sürerek tazminat talebinde bulunmaları uygulamada zayıf bir ihtimal olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, bu düşük ihtimale rağmen, genel hükümler veya kişilik haklarının korunmasına ilişkin kurallar çerçevesinde maddi ya da manevi tazminat davasının açılmasında hukuken bir engel yoktur. Bir diğer ifadeyle evlatlık ilişkisinin ortadan kaldırılmasına sebebiyet veren olgular aynı zamanda manevi tazminatın koşullarını da ihtiva ediyorsa, söz konusu talep ileri sürülebilmelidir¹¹⁵⁷. Bu durumu bir örnekle açıklamak gerekirse, evlat edinen, TMK m. 305 uyarınca evlatlığa, evlat edinmeden önce en az bir yıl süreyle bakmış ve eğitmiş olmak koşulunu yerine getirdiğini hâkime ispatlayabilmek amacıyla sahte belgeler sunmuş veya kurumu hile ile yanıltmıştır. Evlat edinmeye karar verildikten hemen sonra, evlat edinenin aslında bu çocuğu sadece gayriahlaki bir amaçla evlat edindiği, çocuğa bu süreçte hiçbir sevgi göstermediği ve onu ihmal ettiği ortaya çıkmıştır. Bu ihtimalde, hem bakım, eğitim ve birlikte yaşama koşulunda bir eksiklik vardır hem de evlatlığın menfaati koşulu sağlanamamıştır. Bu sebeplerden ötürü hak düşürücü süre de geçmemişse evlatlık ilişkisinin kaldırılması gerekir. Aynı zamanda evlat edinen, evlatlığın manevi bütünlüğüne ve kişilik haklarına da zarar verdiği için evlatlığın genel hükümlere göre, manevi tazminat talep etmesinde bir sakınca bulunmamaktadır.

¹¹⁵⁷ Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 815; Ruhi, *Evlat Edinme*, 71; Oğuzman, Dural, *Aile Hukuku*, 267; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 237; Zorlutuna, “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”, 324.

SONUÇ

Evlat edinme hukukumuzda ilk olarak, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile düzenlenmiştir. Bu dönemde evlatlık ilişkisinin kurulması için öncelikle sulh hâkiminin izni alınır daha sonra noterde yapılacak bir resmi sözleşme ile evlatlık ilişkisi kurulurdu. Bu anlamda evlatlık ilişkisinin kuruluş usulü bakımından karma evlat edinmenin bir alt türü olan izin sistemi benimsenmişti. Hâkimin, evlat edinmeye izin verebilmesi için evlat edinmenin kurucu ve geçerlilik unsurlarında bir eksiklik olmaması gerekmektedir.

Önceki Medeni Kanun döneminde, hem koşullarında eksiklik bulunan evlatlık ilişkisinin kaldırılması, hem de geçerli olarak kurulmuş olan evlatlık ilişkisinin sona ermesi kabul edilmekteydi. Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına yol açan sebepler Kanunda açıkça düzenlenmemiş olup bu dönemde evlat edinme sözleşmesel temele dayalı bir ilişki olarak nitelendirildiği için evlat edinmenin koşullarında bir eksiklik olması halinde, evlatlık ilişkisinin yokluğu, butlanı ve iptal edilebilirliği gibi yaptırımlar söz konusu olabilmekteydi. Bu kapsamda evlatlık ilişkisinin kurulmasını sağlayan resmi sözleşmenin düzenlenmemiş olması, evlat edinenin ayırt etme gücünün olmaması ya da ayırt etme gücü olmayan evlat edinenin yasal temsilcisinin evlat edinen yerine irade açıklamasında bulunması halinde, evlatlık ilişkisinin yokluğu söz konusu olmaktaydı. Evlat edinenin asgari yaş koşulunu sağlamaması, evlat edinenin sahih nesepli altsoyunun bulunması, evlatlığın önceden başkası tarafından evlat edinilmesi, resmi sözleşmede noterin imzası ya da mührünün olmaması gibi evlat edinmenin esasa ya da usule ilişkin koşullarında eksiklik olması halinde, evlatlık ilişkisinin batıl olduğu, bu nedenle de butlan davasının açılabilmesi kabul edilmekteydi. Evlatlık ilişkisinin kuruluşu aşamasında, tarafların irade beyanlarında bir sakatlık olması halinde ise evlat edinmenin iptali davası açılabilmekteydi.

Önceki Medeni Kanun döneminde, tarafların arasındaki sözleşme ve hâkimin izni ile kurulan evlatlık ilişkisinin, kesin ve nihai nitelik taşıyan kan bağıyla kurulan soybağının aksine, sona erdirilmesi mümkündü. Bu kapsamda evlatlık ilişkisi, tarafların anlaşması yoluyla, evlatlığın mirastan mahrum bırakılacak (mirasçılıktan çıkarılmasını gerektirecek) davranışlarda bulunması halinde evlat edinenin; haklı sebeplerin varlığı halinde de evlatlığın talebi üzerine her zaman sonlandırılabilmesi, Kanunda açıkça düzenlenmişti. Evlatlık ilişkisi anlaşma yoluyla her zaman sonlandırılabilirken, haklı

sebeplerin varlığı halinde evlatlık ilişkisi kendiliğinden sona ermeyip bu hususun dava yoluyla mahkemede ileri sürülmesi gerekmektedir. Mahkemenin verdiği kararın kesinleşmesi ile de evlatlık ilişkisi ileriye etkili olarak sona ermekteydi (eMK m.258/f.2).

Türk Medeni Kanunu'nda, önceki Medeni Kanundaki düzenlemeden farklı olarak sözleşme sistemi terk edilerek, sadece hâkim kararıyla evlatlık ilişkisinin kurulması kabul edilmiştir. Ancak eMK döneminde kurulan evlatlık ilişkileri de geçerliliğini sürdürmeye devam edecektir. Hukukumuzda geçerli olarak kurulan evlatlık ilişkisi sona erdirilememektedir. Bu kapsamda evlat edinmenin rıza koşulunda, esasa ilişkin koşullarında ya da usule ilişkin koşullarında bir eksiklik olması halinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olacaktır.

Evlatlık ilişkisinin sona ermesi kavramı, yalnızca usulüne uygun şekilde kurulmuş evlatlık ilişkisinin ortadan kaldırılmasıyla sınırlandırılmamalı; bu ilişkinin yokluğu ve kendiliğinden sona ermesi durumlarını da ihtiva eden üst bir çatı terim olarak değerlendirilmelidir. Doktrinde; evlatlık ilişkisinin yokluğu, kendiliğinden sona ermesi ve kaldırılması kavramlarının birbirinin yerine ikame edilerek hataya düşüldüğü görülmektedir. Hâlbuki bu sona erme biçimlerinin her biri hem dayandıkları hukuki gerekçeler hem de tâbi oldukları usuli yöntemler bakımından birbirlerinden tamamen farklı nitelik arz etmektedir. Ayrıca mevcut Kanun bakımından evlatlık ilişkisinin kaldırılması ifadesi yerine evlatlık ilişkisinin iptali, butlanı gibi terimlerinin kullanılması, TMK'da evlatlık ilişkisinin hukuki niteliği göz önünde bulundurulduğunda, kanaatimizce yerinde değildir. Zira Kanun koyucu da bu anlamda TMK m.317'de evlatlık ilişkisinin kaldırılması ifadesini kullanmıştır. Bu kullanımın nedeni, evlatlık ilişkisinin artık sözleşmesel bir ilişki niteliğinde olmaması ve sadece mahkeme kararı ile kurulup yine sadece mahkeme kararı ile kaldırılabilceğini vurgulamaktır.

Sona erme nedenleri kapsamında ilk olarak evlatlık ilişkisinin yokluğu ele alınmıştır. Her ne kadar Kanunda açıkça düzenlenmemiş olsa da evlatlık ilişkisinin yokluğu, evlat edinmenin kurucu unsurlarında bir eksiklik olması halinde söz konusu olmaktadır. Bu kapsamda, tarafların başvuru beyanları mevcut değilse ve evlat edinmeye mahkeme tarafından karar verilmemişse, evlatlık ilişkisi yok hükmünde olup (*görünüşte evlat edinme*) hiçbir hüküm ve sonuç doğurmayacaktır. Bu konuda bir çekişme olması

halinde, yokluğun tespiti davası açılabileceği gibi bu eksikliklere rağmen evlatlık ilişkisi nüfus siciline tescil edilmişse, nüfus sicilinin düzeltilmesi davası da açılabilecektir.

Evlat edinmenin koşullarında eksiklik olması halinde evlatlık ilişkisinin kaldırılması, bir diğer sona erme nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda, evlat edinmenin rıza koşulunda, esasa ve usule ilişkin koşullarında bir eksiklik olması halinde evlatlık ilişkisi kaldırılacaktır. Kanundaki bu sebepler, sınırlı sayıda düzenlenmiş olup farklı bir sebep ileri sürülerek evlatlık ilişkisi kaldırılamayacaktır.

Evlat edinmenin rıza koşulunda eksiklik olması halinde, evlatlık ilişkisinin kaldırılması söz konusu olabilmektedir. Bu kapsamda evlatlık ve evlat edinen bakımından rızası aranan kimseler farklılık göstermektedir. Evlatlığın küçük olması halinde, evlatlığın, ana babasının rızasının alınmaması; evlatlık vesayet altında ise vesayet dairelerinin izninin alınmaması, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına yol açmaktadır. Ergin veya kısıtlı evlatlığın, ana babasının rızasının alınmaması; kısıtlı evlatlık vesayet altında ise vesayet dairelerinin izninin alınmaması, ergin veya kısıtlı evlatlığın evli olması halinde eşinin rızasının alınmaması halinde de evlatlık ilişkisi kaldırılacaktır. Evlat edinen bakımından rıza koşulu hususunda ise evlat edinen velayet altındaysa ana babasının, vesayet altındaysa vesayet dairelerinin izninin alınmasının yanında, evlat edinenin altsoyunun varlığı halinde, altsoyun açık rızasının olmaması evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebebidir. Bu hususta rıza koşulundaki bu eksiklikler, evlat edinme yargılaması devam ederken giderilmişse evlatlık ilişkisinin kaldırılması talep edilemeyecektir. Rıza hususunda Kanundaki bazı düzenlemelerin eksik bırakılması nedeniyle evlatlık ya da evlat edinenin menfaatinin zedelenmesi söz konusu olabilmektedir. Bu kapsamdaki eksikliklerden bahsetmek gerekirse, öncelikle tüm altsoyun evlatlık ilişkisine rıza göstermesi aranmamalı, evlat edinenin öncelikli olarak mirasçı konumunda bulunan altsoyunun rızasının alınması yeterli kabul edilerek, diğer altsoy konumunda bulunan kişilerin, rızasının alınmaması evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına sebebiyet vermemelidir. Kanunda her ne kadar ana babanın rızasının alınmayacağı haller, sınırlı sebeplerle düzenlenmiş olsa da ana baba haklı bir sebep olmaksızın, evlatlık ilişkisinin kurulmasına rıza vermiyorsa, kanaatimizce mahkeme tarafından rızanın alınmaması yönünde bir karar alınması gerekmele birlikte, rıza alınmamasına rağmen evlatlık ilişkisi kurulmuşsa bu durumda da rıza vermeyen ana baba, TMK m.317 gereğince evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyememelidir. Ana babanın

rızasının alınmaması gereken haller sınırlı olarak düzenleme altına alınsa da haklı bir sebep olmaksızın evlat edinmeye rıza göstermeyen altsoy ya da evlatlığın eşinin, rızasının aranmaması gereken durumlar şeklinde bir düzenleme yapılarak, hakkın kötüye kullanımı söz konusu olduğu zaman bu kişilerin rızaları alınmaksızın evlatlık ilişkisi kurulabilmelidir.

Evlat edinmenin esasa ilişkin koşullarında bir eksiklik olması halinde de evlatlık ilişkisi kaldırılabilir. Bu koşullarda evlatlık ve evlat edinen bakımından farklılık gösterir. Evlatlık bakımından evlat edinmenin evlatlığın yararına olmaması, evlatlığın bir başkası tarafından önceden evlat edinilmiş olması; evlat edinen bakımından ise evlat edinmede asgari yaş, evlilik süresi, evlat edinenin diğer çocuklarının yararının hakkaniyete aykırı şekilde zedelenmiş olması hem evlatlık hem de evlat edinen bakımından ise yaş farkı, bakım, eğitim ve birlikte yaşama koşulunun sağlanmaması evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına yol açabilir. Kanunda evlat edinenin yaşı, evlat edinen ve evlatlık arasındaki yaş farkı gibi koşulların emredici olarak düzenlenmesi hem evlat edinenin hem evlatlığın menfaatinin zedeleyebilir. Bu nedenle İsviçre hukukunda olduğu gibi evlatlığın menfaatinin gerektirmesi halinde, bu konuda Kanunda bir esneklik tanınarak bu koşulların aranmasından vazgeçilebilmelidir.

Bir diğer kaldırma sebebi, evlatlık ilişkisinin usule ilişkin koşullarında eksiklik olmasıdır. Bu kapsamda evlatlık ilişkisinin kurulmasına görevli veya yetkili mahkeme tarafından karar verilmemişse, evlat edinmeye ilişkin olarak verilen rıza görevli ve yetkili mahkemeye açıklanmamışsa ya da TMK m.316 kapsamında hâkim, yapması gereken araştırmayı yapmamışsa, evlatlık ilişkisi kaldırılabilir. Kanun koyucu evlatlık ilişkisinin kaldırılması hususunda, eksikliklerin ortadan kalkması halinde veya bu eksikliklerin sadece usule ilişkin olup evlatlık ilişkisinin kaldırılması evlatlığın menfaatinin ağır biçimde zedeleyecekse, bu yola gidilemeyeceğini düzenlemiştir (TMK m.318/f.2). Kanaatimizce sadece usule ilişkin eksiklik halinde değil, esasa ilişkin eksiklik halinde de evlatlık ilişkisinin kaldırılmasında, evlatlığın menfaatinin zedelenip zedelenmediğine ilişkin araştırma yapılması gerekir. Böylece evlatlığın menfaati zedeleniyorsa, sadece evlilik süresi koşulunun ya da yaş koşulunun sağlanmaması nedeniyle evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararı verilemeyecektir.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını, Cumhuriyet savcısı veya menfaati bulunan her ilgili, evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebebini öğrenmesinden itibaren bir yıllık hak düşürücü süre içerisinde ileri sürebilmektedir. Bu süre içerisinde, davanın açılmaması haklı sebeplere dayanıyorsa, TMK m.300/f.4 ya da m.303/f.4'teki bir aylık ek sürenin kıyasen uygulanması yoluyla dava açılabilceğı kabul edilmektedir. TMK m.289/f.3'teki sürenin kıyasen uygulanması halinde ise dava açma süresi bir yıla kadar çıkabilecektir.

Türk Medeni Kanunu çerçevesinde evlatlık ilişkisi ile yapay bir soybağı kurulmasına rağmen “*evlat edinme doğayı taklit eder*” ilkesi gereğince evlatlık bağı, hukuk düzeni tarafından doğum yolu ile kurulan soybağına en yakın statüde korunmaktadır. “Evlatlık bağının çözölmezliğı ve sürekliliğı” ilkesi uyarınca, sonradan ortaya çıkan haklı sebeplerin varlığı halinde bu ilişki sona ermese de Alman ve Avusturya hukukundaki uygulamalar, bu konuyu Türk hukuku bakımından karşılaştırmalı bir perspektifle değerlendirmemize olanak sağlamıştır. Hukukumuzda evlatlık ilişkisi, ancak kuruluş aşamasındaki eksiklikler nedeniyle kaldırılabilceğı için evlat edinme usulüne uygun tamamlandıktan sonra ortaya çıkan haklı sebeplerin varlığı veya sonradan gelişen olumsuz olgular mahkeme kararıyla dahi olsa, evlatlık bağının koparılmasına hukuki dayanak teşkil etmemektedir. Sonradan gerçekleşen olgular kapsamında çalışmamızda, taraflardan birinin ölümünün evlatlık ilişkisine olan etkisi ve bir diğere önemli olgu olarak da evlat edinen ile evlatlığın evlenmesinin evlatlık ilişkisine etkisi değerlendirilmiştir.

Kanun koyucu, ölümün evlatlık ilişkisine etkisini yalnızca evlat edinme başvuru sürecine münhasır olarak düzenlemiştir. Türk Medeni Kanunu uyarınca başvuru esnasında evlat edinenin ölümü, diğere koşulların sağlanması kaydıyla evlatlık ilişkisinin kurulmasına engel teşkil etmemektedir. Buna karşılık, ilişkinin hukuken kurulmasından sonra evlat edinenin veya evlatlığın ölümü halinde, bu bağın akıbetinin ne olacağına dair kanunda açık bir hüküm yer almamaktadır. Kanaatimizce, evlat edinenin ölmesi durumunda evlatlığın mirasçılık sıfatının ve evlat edinenin soyadını taşıma hakkının devam etmesi, ölümün evlatlık ilişkisini kendiliğinden sona erdirmediğini göstermektedir. Bu çıkarım, TMK m. 315/f.2 hükmünün yorumlanması ile de desteklenebilir; nitekim başvuru aşamasındaki ölümün dahi evlatlık bağının tesisine engel görülmediğı bir hukuki düzende, kurulmuş bir ilişkinin ölümle ortadan kalkmayacağıının evleviyetle kabulü gerekir.

Evlat edinen ile evlatlığın evlenmesinin evlatlık ilişkisine etkisi hususunda da yine açık bir düzenleme getirilmemiş olup Kanunda sadece evlenme engelleri kısmında “*evlât edinen ile evlâtlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında*” evliliğin gerçekleştirilemeyeceği (TMK m.129/b.3) düzenlenmiştir. Evliliğin gerçekleşmesi halinde bu evlilik, TMK m.145/b.4 gereğince mutlak butlan ile batıl olacaktır. Evlat edinmenin bu evlilikten nasıl etkileneyeceği konusunda kanaatimizce, taraflar arasında evlatlık ilişkisinin devam etmesi hem evlatlık ilişkisinin kurulmasından beklenen menfaati tehlikeye atmakta hem de genel ahlaka ve kamu düzenine aykırılık teşkil ettiği için evliliğin butlanına karar verilmesiyle evlatlık ilişkisinin de kendiliğinden sona ermesi gerekmektedir.

Çalışmamızda, evlatlık ilişkisinin kurulmasından sonra ortaya çıkan haklı sebeplerin evlatlık ilişkisine etkisi ve bu hallerde hangi hukuki imkânlardan istifade edilebileceği de ele alınmıştır. Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla her ne kadar taraflar arasında, ideal bir ailenin kurulması amaçlansa da sonraki süreçte, evlat edinen ya da evlatlıktan kaynaklanan nedenlerle evlatlık ilişkisinin çekilmez hale gelmesi kaçınılmazdır. Zira kan bağına dayalı olarak kurulan hısımlık ilişkisinde dahi bu tür olumsuzluklar, ile karşılaşmaktadır. Bu kapsamda, evlat edinenin evlatlığın emeğini sömürerek çalıştırması, kötü muamelede bulunması, ebeveyn yükümlülüğünü ihlal etmesi gibi haller karşımıza çıkabileceği gibi evlatlığın da evlat edinene yönelik olumsuz tutum ve davranışları, evlat olma görevlerini yerine getirmemesi gibi hallerde tarafların evlatlık ilişkisini sonlandırma gerekçesi olabilmektedir. Doktrinde bu hususta görüş birliği sağlanamamıştır. Evlatlık ilişkisinin sona ermemesi gerektiğine yönelik görüşler, Türk Medeni Kanunu (TMK) ve mehz İsviçre Medeni Kanunu (ZGB) sisteminde geçerli olarak kurulan bir evlatlık ilişkisinin, soybağının daimî olması, kamu düzeni ve evlat edinmede doğanın taklit edilmesi ilkeleri gereğince sonradan ortaya çıkan haklı sebeplerle sona erdirilemeyeceği kabul edilmektedir. Bu kapsamda bir kimsenin öz çocuğunu haklı sebeplerin varlığı halinde dahi evlatlıktan reddedememesi gibi evlatlık ilişkisi de kurulduktan sonra tarafların iradesini aşarak daimî bir soybağına dönüşmektedir.

Evlatlık ilişkisinin sonradan ortaya çıkan sebeplerle sona ermesi gerektiğini savunan görüşler ise baskın görüşün aksine, Türk hukukunda tam değil sınırlı evlat edinme sisteminin benimsemiş olduğunu, evlat edinmenin gizliliği ve evlatlığın

mirasçılığı bakımından kan bağına dayanan soybağı ile evlatlık ilişkisi arasında belirgin farklılıklar bulunduğunu ve sonradan ortaya çıkan haklı sebeplere dayalı olarak evlatlık ilişkisinin sona ermemesini eleştirmektedir. Bu doğrultuda, mevcut yasal düzendeki velayetin kaldırılması (TMK m.348) ve mirasçılıktan çıkarma gibi kurumların, evlatlıktan kaynaklanan uyumsuzluklar karşısında yetersiz kaldığı veya ilişkiyi salt maddi bir temele indirgediği belirtilmektedir. Kanundaki bu eksikliği bilinçsiz boşluk olarak niteleyen bazı görüşler, hâkimin TMK m.1 uyarınca hakkaniyete uygun biçimde veya TMK m.318'deki esasa ilişkin eksiklikler ifadesini genişletici şekilde yorumlayarak, boşluğu doldurması gerektiğini ileri sürerken; bilinçli boşluk olduğunu savunanlar ise yargısal bir müdahalenin mümkün olmadığını vurgulamaktadır. Ayrıca, evlat edinme öncesi yapılan araştırmaların (TMK m.316) gelecekte öngörülemeyen olumsuzlukları engellemeye yetmediğini, tarafların çekilmez hale gelen bir ilişkiyi sürdürmeye zorlanmasının uluslararası sözleşmelerle korunan “çocuğun üstün yararı” ilkesiyle çeliştiğini de ifade ederek; suiistimalleri önleyecek açık bir kanuni düzenlemenin yapılması, küçükler için hâkime re’sen kaldırma yetkisi tanınması ve erginler için de önemli sebeplere dayalı olarak sona erdirme imkânının getirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Kanaatimizce, TMK’da evlatlık ilişkisinin sonradan ortaya çıkan nedenlerle sona ermemesi hususuna yer verilmemesi bilinçsiz bir boşluk değil, aksine soybağının güvenliğini amaçlayan bilinçli bir kanuni tercih niteliğindedir. Zira evlatlık statüsünün her olumsuzlukta “vazgeçilebilir” kılınması küçüğün hukuki ve psikolojik güvencesini ortadan kaldıracığı için öz çocukların getirdiği risk ve sorumluluklar evlatlık çocuk için de aynen geçerli olmalıdır. Hâkime, TMK m.316 kapsamında kapsamlı bir araştırma yapma yükümlülüğü verildiği için sonradan ortaya çıkabilecek olumsuzlukların biraz da olsa öğrenilmesi ile hakkaniyete aykırı durumların önüne geçilebilecektir. Olması gereken hukuk yönünden, evlat edinenle çift taraflı tam hısımlık ve mirasçılık ilişkisi kuran tam evlat edinme sistemine geçilmesi İsviçre Medeni Kanunu’nda olduğu gibi evlatlığın, evlat edinenin çocuğu hukuki durumuna getirilmesi (ZGB Art.267), böylece evlat edinen ve evlatlığın birbirlerine tam bağlılığının sağlanması, evlat edinme kararının sonrasında da belirli bir süre boyunca, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı eliyle etkin bir denetim mekanizmasının işletilmesi kanaatimizce amacına daha uygun bir düzenleme olacaktır.

Evlatlık ilişkisinin sonradan ortaya çıkan nedenlerle sona ermesi hususunda Alman ve Avusturya hukukunda açık düzenlemeler mevcuttur. Alman hukukunda hem küçükler hem de erginler bakımından evlatlık ilişkisi, sonradan ortaya çıkan haklı sebeplerin varlığı halinde sona erebilmektedir. Evlatlık küçüğün menfaatini ağır biçimde zedeleyen sebeplerin varlığı halinde, aile mahkemesi evlatlık ilişkisini re'sen sonlandırabilmektedir. Haklı sebepler, evlat edinenin evlatlığa kötü davranması, evlatlığın hukuka ve ahlaka aykırı eylemlere teşvik edilmesi gibi kişisel sebeplere dayalı olabileceği gibi ekonomik sebeplere de dayalı olabilmektedir. Erginler açısından da haklı sebeplerin varlığı halinde ve tarafların talebi üzerine mahkemenin vereceği karar ile evlatlık ilişkisi sona erebilmektedir. Alman hukukunda, küçükler bakımından kabul edilen tam evlat edinme sistemi, mahkeme kararıyla mutlak bir statü kazansa da sona erdirilmesi mümkündür. Sonradan ortaya çıkan haklı sebeplerle mahkemenin re'sen bu ilişkiye son verebilmesi, son çare olarak velayetin kaldırılması müessesesine benzer şekilde, devletin koruma ve gözetim yükümlülüğünün bir uzantısı olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca evlatlık ilişkisinin re'sen sona ermesine yönelik müdahaleler sıkı koşullara tabi tutulduğu ve evlatlık ilişkisi sona erdikten sonra, çocuğun kimsesiz kalmaması gerektiği için ileri sürülen her iddia evlatlık ilişkisinin sona ermesine yol açmayacaktır.

Avusturya hukukunda da evlatlık ilişkisi sonradan ortaya çıkan nedenlerin varlığı halinde kaldırılabilir. Bu kapsamda evlatlık ilişkisinin sürdürülmesi çocuğun menfaatini tehlikeye atıyorsa, mahkeme kararıyla evlatlık ilişkisinin sona erebileceği düzenlenmiştir (ABGB Art.201/Abs.1/Ziff.2). Ayrıca evlat edinenlerin evliliğinin sona ermesi ya da evlat edinenlerden birinin ölümü halinde, evlatlığın talebi üzerine evlatlık ilişkisi kaldırılabilir. Evlatlık ilişkisinin sadece haklı sebebe dayanarak değil, tarafların anlaşması ve birlikte mahkemeye başvuru yaparak önceki Medeni Kanun döneminde olduğu gibi sona erebileceği de kabul edilmektedir. Avusturya hukukunda tam evlat edinme sistemi benimsenmesine rağmen evlatlık bağının sonradan ortadan kaldırılabilmesi, bu ilişkinin mahkeme kararı öncesinde taraflar arasında akdedilen bir sözleşmeye dayanmasıyla açıklanabilir. İlişkinin sözleşmesel niteliği, taraflara kökenini irade serbestisinden alan bir esneklik tanımakta ve haklı nedenlerin varlığı halinde bu statünün sona erdirilmesine hukuki zemin hazırlamaktadır.

Hukukumuzda, evlatlık ilişkisinin sonradan ortaya çıkan haklı sebeplerin varlığı halinde sona ermesini mümkün kılan herhangi bir düzenleme olmadığı için çalışmamızda evlat edinen ya da evlatlığın alternatif olarak hangi yollara başvurabileceklerine de yer verilmiştir. Bu kapsamda, tarafların şahısvarlığının korunması için Türk Medeni Kanunu m.346 ve devamında yer alan çocuğun korunmasına ilişkin hükümlere başvurulabileceği gibi 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) ile 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hükümleri de uygulama alanı bulabilecektir. Tarafların malvarlığının korunması için ise çocuk mallarının korunması hükümleri ve miras hukukundan doğan hakların kötüye kullanımının engellenmesi amacıyla mirasçılıktan çıkarma müesseselerine başvurulabilmektedir.

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararının verilmesiyle birlikte, evlatlık ilişkisi kural olarak ileriye etkili olarak ortadan kaldırılacaktır. Bu kapsamda evlat edinenin evlatlık üzerindeki velayet hakkı sona ererek evlatlık, evlat edinmeden önceki soyadını alacak, evlat edinenin yasal mirasçısı olarak sahip olduğu hakları da kaybedecektir. Evlenme yasağı hususunda Kanunda herhangi bir düzenleme getirilmediği için kanaatimizce evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararının geleceğe etkili olması ve TMK m.18/f.2'deki kayın hısımlığına ilişkin kuralın kıyasen uygulanmasıyla evlatlık ilişkisi kaldırılrsa bile taraflar arasındaki evlenme yasağı varlığını sürdürmelidir. Böylece evlat edinme müessesesinin, doğal soybağına yaklaştırılması amacına daha uygun bir çözüm getirilmiş olacaktır. Evlatlık ilişkisinin sona ermesiyle birlikte, tarafların geçmişte yapmış oldukları nafaka ve bakım masraflarını geri istemeleri de mümkün değildir. Zira bu tür taleplerin kabul edilmesi, özellikle evlatlık küçüğün korunması ilkesine aykırılık teşkil edecek ve onun aleyhine katlanması zor bir yük doğuracaktır. Evlatlık ilişkisinin kaldırılması halinde, tarafların birbirinden tazminat talep edebilmeleri Kanunda açıkça düzenlenmemiştir. Kanaatimizce, evlatlık ilişkisinin sona ermesine yol açan sebepler, aynı zamanda manevi tazminat istenebilmesinin koşullarını taşıyorsa, bu sebeple tazminat istenebilmesi mümkün olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abik, Yıldız. “Türk Medeni Kanunundaki Hükümler ve Çocuk Hukukundaki Temel İlkeler Çerçevesinde Velayette Çocuğun Yararı”. İçinde *Prof. Dr. Şener Akyol’a Armağan*. 1-73. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2011.
- Açıkgöz, Aslı. “Türk Medeni Kanunundaki Evlatlık İlişisini Kaldırma Hakkının Sınırlandırılması”. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 18/40 (2023): 25-53.
- Akgül, Şule. “Küçüklerin Evlat Edinilmesi ve Koruyucu Aile Kavramı”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, 2019.
- Akıntürk, Turgut, Derya Ateş, *Aile Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2020.
- Akil, Cenk. “Vesayete İlişkin Olanlar Dışında Türk Medeni Kanunu’nda Yer Alan Çekişmesiz Yargı İşleri”, *AÜHFD*. 63/4 (2013): 923-969.
- Akkurt, Sinan Sami. “Çocuğun Kişiliğinin Korunması ve Velayetin Belirlenmesinde Çocuğun Menfaati Olgusu”. İçinde *Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan*. Cilt I. 91-121. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2010.
- Aksoy Dursun, Sanem. “Soybağı Davalarında Hak Düşürücü Sürelere İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararlarının Değerlendirilmesi”. *İÜHFM*. 76/2 (2018): 393-416.
- Akyüz, Emine. *Çocuk Hukuku: Çocukların Hakları ve Korunması*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2020.
- Akyüz, Emine. “Evlat Edinmeye İlişkin Uluslararası Sözleşmeler, Çağdaş Hukuk Sistemleri ve Türk Medeni Kanunu”. İçinde Prof. Dr. Hamide Topçuoğlu’na Armağan. 154-169. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1995.
- Akyüz, Emine. “Medeni Kanuna Göre Çocuğun Ana-Babasına Karşı Korunması”. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 1/2 (1991): 1-17.
- Albayrak Ceylan, Nazlı. Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme. Yayımlanmamış Doktora Tezi Marmara Üniversitesi. İstanbul 2022.
- Altaş, Hüseyin. “Evlatlık Sözleşmesinde Amaç”. *Türk Hukuk Dünyası Dergisi*. 1 (2000): 103-109.
- Altaş, Hüseyin. *Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2014.
- Ansay, Tuğrul. “Türk Hukukunda Evlatlık İlişisinin Kurulması ve Bunun Sınır Ötesine Yansıması”. İçinde *Prof. Dr. Bilge Öztan’a Armağan*. 85-102. Ankara: Turhan Kitabevi, 2008.
- Antalya, O. Gökhan. *Medeni Hukuk (Giriş, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümleri)*. İstanbul: Legal Yayıncılık, 2017.
- Antalya, Osman Gökhan, İpek Sağlam, *Marmara Hukuk Yorumu Miras Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Arat, Ayşe. “Medeni Kanun’da Velayetin Kaldırılması Tedbiri ve Bu Tedbirin Uygulanması”. *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 11/2 (2012): 275-296.
- Arat, Tuğrul. “Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmelere Toplumsal – İşlevsel Açından Bakış”. İçinde *Prof. Dr. Osman F.Berki’ye Armağan*. 105-178. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977.

- Aşık, Gülşah. “Türk Medeni Kanunu ve Yargıtay Kararları Kapsamında Yardım Nafakası”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Anadolu Üniversitesi, 2019.
- Ataay, Aytekin. “Medeni Hukukta Evlat Edinme”. *İÜHFD*. 21/1-4 (1957): 266-355.
- Ataay, Aytekin. “Medeni Kanunu’nun Evlat Edinmeye Mütellik Hükümlerinin Değiştirilmesi ve Tamamlanması, 4.Rapor”. *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*. 2/2 (1959): 73-84.
- Ayan, Nurşen. “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü ve Sona Ermesi”. *SÜHFD*, (Prof. Dr. Halil Cin’e Selçuk Üniversitesinde 10. Hizmet Yılı Armağanı). (1995): 617-639.
- Aybay Rona, Nimet Özbek, Gizem Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2019.
- Aydoğdu, Murat. *Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme*. İzmir: Günaydın Hukuk Yayınları, 2006.
- Aydos, Oğuz Sadık. “Yeni Medeni Kanuna Göre Evlat Edinme”. *AHBVÜHFD*. 4/2 (2000): 117-141.
- Aygül, Musa. “Evlat Edinme Yolu ile Vatandaşlığın Kaybedilmesi ve Kazanılması”. *TBB Dergisi*. 99 (2012): 45-80.
- Aykaç, Alper Can. “Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Gözden Geçirilmiş Avrupa Konseyi Sözleşmesine Dair”. *TBB Dergisi*. 80 (2009): 389-404.
- Aytaç, Mehlika. “Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi Hakkında İnceleme”. *Adalet Dergisi*. 94/14 (2003): 28-45.
- Badur, Emel. “Eşin Rızası”. *TBB Dergisi*. 109 (2013): 251-302.
- Bagaç İçen, Seher. “Yargıtay Kararları Işığında Çocuğun Evlat Edinilmesinde Üstün Yarar”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2020.
- Balkar, Süheyla. “Türk Hukukunda Evlat Edinme”. *GSÜHFD*. 1/2 (2002): 235-266.
- Başpınar, Veysel. “Türk Medeni Kanunu ile Aile Hukukunda Yapılan Değişiklikler ve Bu Konuda Önerilerimiz”. *AÜHFD*. 52/3 (2003): 79-101.
- Baygın Cem, Ahmet Nar, *Medeni Hukuk Dersleri – II (Aile Hukuku)*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2025.
- Baygın, Cem. “Evlat Edinmenin Koşulları”. *AÜEHFD*. 7/3-4 (2003): 591-626.
- Baygın, Cem. “Evlat Edinmenin Sonuçları”. *EBYÜHFD*. 7/3-4 (2003): 627-650.
- Baygın, Cem. *Soybağı Hukuku*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2010.
- Baygın, Cem, Murat Doğan, “Çocuk Mallarının Yönetimi, Kullanılması ve Sarfı”, *AÜEHFD*. 9/1-2 (2005): 379-427.
- Beitzke, Günther. *Familienrecht*. München: Verlag C.H. Beck 1981.
- Belen, Herdem. *Yeni Medeni Kanun Hükümleri Uyarınca Evlat Edinme (Türk- İsviçre-Alman Karşılaştırmalı Hukuk Değerlendirmesiyle)*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2005.
- Berki, Şaki. “Türk Hukukunda Evlat Edinme ve Evlatlığın Mirası”. *AÜHFD*. 9/3 (1952): 1-39.
- Binath, Yusuf Ziya. “Evlat Edinmede Yaş Meselesi”. *Adalet Dergisi*. 52/ 11-12 (1961): 1033-1042.

- Birinci Uzun, Tuba. “Erginlerin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesinde Evlat Edinenin Alt soyunun Açık Muvafakatının Bulunması Koşulu”. *DEÜHFD (Prof. Dr. Şeref Ertuş’a Armağan)* 19 Özel Sayı (2017): 535-572.
- Brandt, Andreaas. “Die Adoption eines Volljährigen in der notariellen Praxis”, *MittBayNot (Mitteilungen des Bayerischen Notarvereins)*. 10 (2013): 459-514.
- Buz, Vedat. *Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar*. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2005.
- Canarslan, Gökçe. “Çocuk Tarafından Ana ve Babaya Uygulanan Şiddet – Çocuğa Karşı Ana ve Babanın Korunması”. *MÜHF- HAD*. 31/1 (2025): 589-615.
- Çağlayan Aygün, Gözde. “Karşılaştırmalı Hukuk Bakımından Evlat Edinme ve Sonuçları”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, 2019.
- Çağlayan Aygün, Gözde. “Türk Medeni Kanununa Göre Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 5/2 (2019): 407-431.
- Çelebican, Özcan Karadeniz. *Roma Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2012.
- Çelik, Nazlı Hilal. “Erginlerin Evlat Edinilmesi ve Koşulların Değerlendirilmesi”. *Legal Hukuk Dergisi*. 19/221 (2021): 2049-2095.
- Çelik Arı, Buket. “Velayetin Sona Ermesi”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Erciyes Üniversitesi, 2023.
- Çelt, Damla Özden. “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kolluğun Görev ve Yetkileri”. *EBYÜHFD*. 23/1-2 (2019): 109-138.
- Çetiner, Selma. “Karşılaştırmalı Hukukta Evlat Edinme”. *İstanbul Gedik Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 1/2 (2020): 273-294.
- Çilenti Konuralp, Ayşe. “Evlat Edinmeye İlişkin Düzenlemelerin Küçüğün Menfaatine Etkisi Üzerine İsviçre Hukuku ile Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”. *İÜHFM*. 80/1 (2020): 41-80.
- Çörekçi, Elif. “Ülkelerarası Evlat Edinme”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi. 2009.
- Demir, Mehmet. “Bazı Ülke Yasaları ile Karşılaştırmalı Olarak Evlat Edinmenin Yasal Koşulları”. *AÜHFD*. 52/3 (2003): 253-274.
- Demir, Remzi. “Türk Medeni Kanunu’na Göre Çocuğun Kişiliğinin Korunması”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 9/2 (2019): 271-303.
- Demiral, Meltem. “Aile Bağlarının Ortadan Kalktığı Hallerde Yardım Nafakası Talebinin Yerindeliği Hakkında Bir Yargıtay Karar İncelemesi”. *DEÜHFD*. 11/ Özel Sayı 2009 (2010): 1111-1138.
- Demirbaş, Harun, Davut Armağan. “İsviçre Medeni Kanunu’nda Evlat Edinmeye İlişkin Hükümlerde Yapılan Değişiklikler”. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 6/2 (2019): 45-82.
- Demirboğa, Dursun Ali. “Soybağının Kurulması ve Evlat Edinme”. *İçinde Medeni Hukuk- II Aile Hukuku*, ed. Metin İkizler, Özlem Tüzüner. Ankara: Adalet Yayınevi, 2024.
- Demirci, Günseli. “Türk Medeni Hukukunda Çocuğun Korunması”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2010.
- Deniz, Hande. “Küçüklerin Evlat Edinilmesinin Şartları”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi 2007.

- Dethloff, Nina. *Familienrecht*. München: Verlag C.H. Beck oHG, 2009.
- Dethloff, Nina. “Evlatlık ve Velayet Hakkı – Tescil Edilmiş (Kayıtlı) Hayat Ortaklıkları Alanındaki Problemler”. *Küresel Bakış Dergisi*. 1/1 (2011): 13-20.
- Doğan Vahit, Alper Çağrı Yılmaz, Lale Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2025.
- Dönmez, Pınar. “Evlat Edinmede Rıza”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atılım Üniversitesi 2023.
- Dural, Mustafa, Tufan Ögüz, Mustafa Alper Gümüş, *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020.
- Dural, Mustafa, Turgut Öz, *Miras Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2023.
- Egger, August. *İsviçre Medeni Kanunu Şerhi*. Çeviren Tahir Çağa, Ankara: Yeni Cezaevi Basımevi, 1949.
- Engin, Baki İlkey. “Erginlerin Evlat Edinilmesinde Önceki Evlatlığın Rızası”. *YÜHFD*, 28/2 (2021): 543-554.
- Er, Ali. “4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Küçüklerin Evlat Edinilmesi”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2019.
- Erbay, İsmail. “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Türk Medenî Hukukundaki Velâyet Hakkının Kaldırılması (TMK. m.348) Hükümlerinin Değerlendirilmesi”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 3/2 (2012): 11-61.
- Ercoşkun Şenol, Hatice Kübra. “Cezai Mirasçılıktan Çıkarma Sebepleri”. *İÜHFM*. 81/2 (2023): 547-588.
- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.
- Ersöz, Oğuz. “Mirasçılıktan Cezalandırıcı Çıkarma”. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*. 14 (2019): 195-254.
- Ertaş, Şeref. “Yeni Medeni Kanunumuzda Velinin Çocuk Malları Üzerindeki Tasarruf Yetkisi”. *DEÜHFD*. 9/ Özel Sayı (2007): 391-398.
- Fesel Luisa, Victoria. “Schweizerisches und Österreichisches Adoptionsrecht im Vergleich: Besonderheiten, Unterschiede und Überschneidungen”. Diplomarbeit, Fakultät der Paris-Lodron-Universität Salzburg, 2020.
- Feyersinger, Linda. “Die Adoption Unter Besonderer Berücksichtigung Der Jüngerer Rechtsprechung Und Der Auslandsadoption”. Diplomarbeit, Leopold-Franzens-Universität Innsbruck, 2023.
- Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin. *Aile Hukuku*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1979.
- Fuchs, Johanna. “Rechtsterminologie zum Thema Adoption: ein Vergleich zwischen Österreich und Tunesien”. Master Thesis, Universität Wien, 2023.
- Gençcan, Ömer Uğur. *Aile Mahkemesi Davaları*. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2020.
- Gençcan, Ömer Uğur. “Evlat Edinmeye İzin Davaları”, *Adalet Dergisi*. 92/6 (2001): 46-54.
- Gençcan, Ömer Uğur. *Hısımlık Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2018.
- Gençcan, Ömer Uğur. *Miras Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2016.
- Gençcan, Ömer Uğur. “Öğreti ve Uygulamada Geçersizlik Nedeniyle Evlatlık Bağının Sona Ermesi: Yokluk, Butlan ve İptal Davaları”. *Adalet Dergisi*. 7/ (2001): 31-38.

- Giray, Faruk Kerem. “Uluslararası Sözleşmelerde Evlat Edinme”. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*. 19/1-2 (1999): 333-350.
- Görgeç, Başak. “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”. *EÜHFD*. 14/ 1-2 (2010): 353-378.
- Grassinger, Gülçin Elçin. *Türk Medeni Kanununda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2009.
- Grebler, Anne Marie. “Adoption in European Countries”. *Child Welfare League of America*. 42/ 10 (1963): 495-499.
- Güllüoğlu Altun, Yasemin. “Evlat Edinmeden Doğan Soybağı ve Kurulmuş Olan Soybağında Küçüğün Yüksek Yararının Aranması”. İçinde Türk Medeni Hukuku Çerçevesinde Aile Hukukunda Güncel Meseleler Sempozyumu, editör Yasemin Güllüoğlu Altun. 143-157. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Gümüş, Sarp. “Evlat Edinmenin Hukuki Sonuçları ve Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”. *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 8/1 (2022): 35-65.
- Günay, Mehmet. “6284 Sayılı Kanuna Göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*. 10 (2012): 647-686.
- Güneş Peschke, Seldağ. “Erginlerin ve Kısıtlıların Evlat Edinilmesinde Mahkeme Tarafından Gerekli Araştırmanın Yapılması ve Hakkaniyet İlkesinin Gözetilmesi”. *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* (Prof. Dr. Turgut Önen’e Armağan). 1/2 (2016): 153-167.
- Güney, Gülfem. “Evlatlığın Mirasçılığı”. *Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*. 57-58 (2009): 7-26.
- Günveren, Güzide Burcu. “Roma Hukukunda Evlat Edinme”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi 2013.
- Güven, Kudret. “Evlat Edinmeye İlişkin Türk Medeni Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi”. *Yargıtay Dergisi*. 32/4 (2006): 529-551.
- Güven, Kudret. *İsviçre Medeni Kanunundaki Son Gelişmeler*. Ankara: Savaş Yayınevi, 2023.
- Hatemi, Hüseyin. *Aile Hukuku*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2023.
- Hatemi, Hüseyin. “Türk Medeni Kanunu’nun Aile Hukuku Düzenlemesi Üzerine Düşünceler”. İçinde Türk Medeni Hukuku Çerçevesinde Aile Hukukunda Güncel Meseleler Sempozyumu, editör Yasemin Güllüoğlu Altun. 1-11. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Huard, Leo A. “The Law Of Adoption: Ancient and Modern”. *Vanderbilt Law Review*, 9/4 (1956): 743-764.
- Işık, Mehmet. 4721 Sayılı Kanun Hükümlerine Göre Evlat Edinme, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2004.
- İmamoğlu, Hülya. “Anayasa Mahkemesinin 25.07.2023 Tarihli Bireysel Başvuru Kararı Bağlamında Evlat Edinmede Evlat Edinen ve Evlat Edinilen Arasındaki Yaş Farkı Meselesi”. *AÜHFD*. 73/3 (2024): 1903-1932.
- İmamoğlu, Hülya. “Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması”. *AÜHFD*. 54/2 (2005): 183-218 .
- İnan, Ali Naim, Şeref Ertaş ve Hakan Albaş, *Miras Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2024.

- İnce Akman, Nurten. “Alman ve Türk Hukukunda Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi”. *DEÜHFD* (Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan). 21/ Özel Sayı (2019): 2357-2393.
- İpek, Nurcan. “Roma Hukukunda Hısımlık”. *MÜHF – HAD*. 21/1 (2015): 167-203.
- Işık, Mehmet. “4721 Sayılı Kanun Hükümlerine Göre Evlat Edinme”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 2004.
- Johanna, Anderle. “Eingetragene Partnerschaft – die Annäherung an die Ehe durch Rechtsprechung des VfGH und EGMR” . Diplomarbeit, Johannes Kepler Universität Linz, 2019.
- Kalcher, Antonia. “Die rechtshistorische Entwicklung und aktuelle Rechtslage der Stiefkindadoption in Österreich”. Diplomarbeit, Karl-Franzens-Universität Graz, 2014.
- Karaca, Büşra Gül. “Velayetin Sona Ermesi ve Kaldırılması”. İçinde Prof. Dr. Ali Naim İnan Anısına Çocuk Hukuku Armağanı. 591-641. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2022.
- Karaca, Gökhan. “Türk Hukukunda Küçüklerin Evlat Edinilmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2019.
- Kaya, Cengiz. “Türk Hukukunda Evlat Edinme”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2008.
- Keskin, Dilşad. “Evlatlığın Yeniden Evlat Edinilmesi”. *AHBVÜHFD*. 29/3 (2025): 885-914.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Aile Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2015.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Medeni Kanunumuzun Aile- Miras ve Eşya Hukukunda Getirdiği Yenilikler*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2003.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Miras Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2012.
- Kılıçoğlu Yılmaz, Kumru. “Küçüklerin Evlat Edinilmesinin Miras Hukuku ve Biyolojik Ana Babanın Rızası Açısından İncelenmesi”. *Pearson Journal of Social Sciences & Humanities*. 6/13 (2021): 105-113.
- Kılınç, Ayşe Nur. “Türk Hukukunda Çocukların Kurum Aracılığı Dışında Evlat Edinilmesi”. *Adalet Dergisi*. 71 (2023): 1217-1261.
- Kizir, Mahmut. “Türk Hukukunda Evlat Edinme”. *SÜHFD*. 17/1 (2009): 151-184.
- Kocabaş, Gediz. “Alman Hukukunda Evlatlık İlişkisinin Re’sen Kaldırılması”. *MÜHF-HAD*. 18/3 (2012): 255-268.
- Koç, Evren. “HMK ve TMK Çerçevesinde Evlat Edinme ve Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması Davasına İlişkin Bazı Tespitler”. *İÜHFM*. 73/1 (2015): 363-387.
- Koçoğlu, Safa. “Evlat Edinmede Ana ve Babanın Rızasının Aranıp Aranmaması Sorununun, Özellikle Yetkili Kurum Aracılığı ile Evlat Edinme Açısından İncelenmesi”. *TAAD*. 38 (2019): 239-266.
- Köprülü, Bülent. *Miras Hukuku Dersleri*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1985.
- Köseoğlu, Bilal, Köksal Kocaağa, *Aile Hukuku ve Uygulaması*. Ankara: TBB Yayınları, 2009.
- Krutzinna, Jenny, Katrin Križ, *Adoption from care in Austria*, (Adoption from Care International Perspectives on Children’s Rights, Family Preservation and State Intervention). Bristol: Bristol University Press, 2021.

- Kuru, Baki. *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.
- Kutoğlu, Tuba. “Ana Baba Olmanın Hukuki Sorumluluğu”. *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 11/1 (2025): 51-72.
- Küçükgüngör, Erkan. “The Essential Legal Effects of Adoption on the Relationship Between Parents and Children in Roman Law”. *Free Law Journal*. 2/4 (2006): 89-110.
- Macedo Fábio, Jean-François Mignot, Isabelle Robin, “Histoire de l’adoption (XVIe-XXIe siècles) Droits, pratiques et acteurs”. *Annales de démographie historique*. 141/1 (2021): 1-15.
- Makaracı Başak, Aslı, Mehmet Erdem, *Aile Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024.
- Mignot Jean, François.” Child Adoption in Western Europe 1900-2015”. *Clometrics of the Family*, (2019): 1-33.
- Mit, Ceren. “Evlatlığın Yasal Mirasçılığı”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Başkent Üniversitesi, 2023.
- Mit Demirel, Ceren. “Tam Evlat Edinme Sisteminde Evlatlığın Yasal Mirasçılığı”. *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 9/1 (2023): 31-47.
- Oğuzman, Kemal, Mustafa Dural, *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994.
- Otlı, Ayşen. “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2009.
- Öcal Apaydın, Bahar. “Çocuğun Katılım Hakkı Çerçevesinde Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku Hükümlerinin Değerlendirilmesi”. İçinde Türk Medeni Hukuku Çerçevesinde Aile Hukukunda Güncel Meseleler Sempozyumu, editör Yasemin Güllüoğlu Altun. 133-142. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Öktem Çevik, Seda. “Çocuğun Anne ve/veya Babası Haricindeki Kişilerin Nüfus Siciline Kaydedilmesinden Doğan Sorunların Değerlendirilmesi”. *MÜHFD*. 22/3 (2016): 2105-2130.
- Özcan, Didem. “Evlat Edinmede Rıza”. *İÜHF*. 75/2 (2017): 707-722.
- Özdemir, Hayrunnisa. “Çocuk Mallarının Yönetimi, Kullanılması, Harcanması ve Korunması”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 17/3 (2013): 81-105.
- Özen, Burak. “Soyadının Soybağı Yoluyla Kazanılması ve Bu Yolla Kazanılan Soyadında Değişiklik Yapılması”. *MÜHF- HAD*. 16/ 3-4 (2010): 171- 194.
- Özkan, Hasan. *Yeni 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Yasasına Göre Düzenlenen Açıklamalı-İçtihatlı Nüfus Davaları ve Nüfus İşlemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009.
- Özmen, İsmail. *Evlat Edinme Davaları*. Ankara: Kartal Yayınevi, 2004.
- Özcan, Bilge. *Miras Hukuku (Tablolar ve Örneklerle)*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2016.
- Öztekin Gelgel, Günseli. “Devletler Özel Hukukunda Velayet, Çocuk Kaçırılmaları, Evlat Edinmeye İlişkin Problemler”. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 4/8 (2005): 119-148.
- Öztürk, Necla. “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 8/1 (2018): 89- 118.

- Öztürk Necla, Güven Yazar. “Türk Vatandaşlığının Evlat Edinilme Yoluyla Kazanılması”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 7/1 (2020): 18-26.
- Reinhardt, Jörg. “Rechtliche Grundlagen des Adoptionswesens in Deutschland im internationalen Vergleich”. *Eine Expertise für das Expertise- und Forschungszentrum Adoption (EFZA)*, 2017.
- Rennhofer, Martina. “Adoptionen durch Alleinwerberinnen in Österreich Chancen und Herausforderungen aus sozial und rechtsethischer Perspektive”. Master of Arts, Karl Franzens Universität Graz, 2021.
- Reyhani Yüksel, Sera. *Velayet Hakkının Anayasal Sınırları*. İstanbul: Legal Yayıncılık, 2016.
- Ruhi, Ahmet Cemal. *Türk Hukukunda Evlat Edinme ve Evlat Edinme ile İlgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Türkiye’de Tanınması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2002.
- Ruhi, Ahmet Cemal. “743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi ile 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu’nda Yer Alan Evlat Edinmenin Şekli Şartlarının Mukayeseli Olarak İncelenmesi”. *EBYÜHFD*. 5/1-4 (2001).
- Ruhi, Canan, Ahmet Cemal Ruhi, *Nüfus Davaları (Nüfus Kayıtlarına İlişkin Düzeltme Davaları)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Ruhi, Ahmet Cemal. *Türk Hukukunda Evlat Edinme ve Evlat Edinme ile İlgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Türkiye’de Tanınması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2002.
- Sadioğlu, Fikriye Ceren. “Türk ve İsviçre Medeni Kanunlarına Göre Eşlerin Birlikte Evlat Edinmesi Kuralı”. *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 10/2 (2020): 730-759.
- Sayın Korkmaz, Bengi Sermet. “Roma Aile Hukukunda Evlat Edinmenin Yeri ve Usulleri”. *Ankara Barosu Dergisi*. 78/3 (2020): 49-98.
- Schwenzer, Ingeborg, Tomie Keller. “Recent Developments In Swiss Family Law”. *Public and Private International Law Bulletin*. 35/1 (2015): 1-28.
- Serozan, Rona, Baki İlkay Engin, *Miras Hukuku ve Tamamı Çözümlü Pratik Çalışmalar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024.
- Serozan, Rona. *Çocuk Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2005.
- Serozan, Rona. “Yeni Medeni Kanun’un Çocuklara (Soybağı Hukukuna ve Çocuk Haklarına) İlişkin Düzenlemesi”. İçinde *Ünal Tekinalp’e Armağan*. 499-516. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2003.
- Sert Sütçü, Selin. “Erginlerin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesinde Evlat Edinenin Altsoyunun Açık Muvafakatının Bulunması Koşulunun Cenin Bakımından Değerlendirilmesi”. *Terazi Hukuk Dergisi*. 14/157 (2019): 1766-1773.
- Sert Sütçü, Selin. *Miras Bırakanın Muvazaalı Hukuki İşlemleri ve Sonuçları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024.
- Seyfikli, Günseli. “Korunma İhtiyacı Olan veya Suça Sürüklenen Çocukları Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2019.
- Süzel Baş, Ece. “Biyolojik Ailenin Evlat Edinilene Mirasçı Olması Sorunu”. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 14/179-180 (2019): 1463-1488.

- Şahin, Onur. “Küçüklerin Evlat Edinilmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çankaya Üniversitesi, 2013.
- Şahin Şengül, Eda. “Alman Hukukunda Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Yeni Dönem”. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*. 1 (2020): 327-364.
- Şensöz Malkoç, Ebru. *Aile Hukukuna İlişkin Yabancı Kararların Tanınması*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017.
- Şıpka, Şükran. “4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu’nun Evlat Edinmeye İlişkin Hükümlerinin İncelenmesi”. *İÜHFM*. 57/1-2 (1999): 301-322.
- Şıpka, Şükran, Ece Ergün. “Türk ve İsviçre Hukukunda Evlat Edinme Kurumunun Miras Hukuku ile İlişkisi”. *Aurum Sosyal Bilimler Dergisi*. 5/1 (2020): 23-44.
- Tahiroğlu, Bülent, Belgin Erdoğan, *Roma Hukuku Dersleri*. İstanbul: Der Yayınları, 2012.
- Tekben, Tuğçe, Semih Yünlü. “Erginlerin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi”. İçinde *Prof.Dr. Necla Giritlioğlu’na Armağan*. 560-612. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2020.
- Tekinay, Selahattin Sulhi. “Cenin Evlat Edinmeye Engel Olur Mu?”. İçinde *Ord. Prof.Dr. Reşat Kaynar’a Armağan*. 215-226. İstanbul: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi - Siyasi Bilimler Akademisi, 1981.
- Tekinay, Selahattin Sulhi. *Türk Aile Hukuku*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1971.
- Tezel, Zeynep, Barış Demirel ve Zuhâl Şahin Kaya. “Ailelerin Koruyucu Aile Olmaya Karar Vermelerinde Etkili Olan Etmenler ile Koruyucu Aile Olmanın Anlam ve Önemi”. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 19/43 (2018): 15-36.
- Topuksak, Zümra. “Yardım Nafakası”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, 2011.
- Turan Başara, Gamze. “Türk Medeni Kanununun Evlat Edinmeye İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”. İçinde *Türk Medeni Hukuku Çerçevesinde Aile Hukukunda Güncel Meseleler Sempozyumu*, editör Yasemin Güllüoğlu Altun. 67-80. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Turhan, Nedim. “Evlat Edinme”. *Yargıtay Dergisi*. 26/100 (2000): 48-67.
- Umur, Ziya. *Roma Hukuku*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1992.
- Uyumaz, Murat. “Soybağı Davalarında Usule İlişkin Hükümler”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi, 2014.
- Vatansever Öztürk, Müge. “Türk Hukukunda Evlat Edinme Müessesesinin Tarihi Gelişimi”. *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 8/2 (2023): 313-355.
- Yağcı, Kürşad. “Cezai Mirasçılıktan Çıkarma”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2009.
- Yağcıoğlu, Ali Haydar. “Alman Hukukuyla Karşılaştırmalı Olarak Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Biyolojik Babanın Rızası ve Sahip Olduğu Haklar”. *DEÜHFD*. 26/2 (2024): 1185- 1243.
- Yağcıoğlu, Ali Haydar. “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar”. *DEÜHFD (Prof. Dr. Şeref Ertaş’a Armağan)*. 19/3 (2017): 913-966.

- Yakut, Esra, Gözde Çağlayan Aygün. “Osmanlı Hukukundan Günümüze Evlat Edinmenin Miras Hukukuna Dayalı Sonuçları”. *SÜHFD*. 26/1 (2018): 11-46.
- Yalçınduran, Türker. “Evlatlık İlişkisinde Evlenme Yasağı”. İçinde *Prof. Dr. Özer Seliçi’ye Armağan*. 631-653. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.
- Yalman, Süleyman. “Evlat Edinmede Rıza”. *AHBVÜHFD*. 8/2 (2004): 1-16.
- Yalman, Süleyman. “Evlat Edinme ve Evlatlığın Miras Hakkı”. *SÜHFD*. 5/1-2 (1996): 213- 224.
- Yalman, Süleyman. “Evlatlık Kararının Kaldırılması (Yargıtay 2.Hukuk Dairesinin Bir Kararı Üzerine Değerlendirme)”. *SÜHFD*. 12/ 3-4 (2004): 183-190.
- Yılmaz, Canan. “Evlat Edinme Hukukunda Güncel Gelişmeler”, içinde *Türk Medeni Kanunu Hükümlerinin Çocuk Hakları ile Uyumlaştırılması*, editör Aslı Makaracı Başak, Seda Öktem Çevik, Gülen Sinem Tek, 127-156. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Yılmaz, Canan, Dilara Zorlutuna. “Güncel Gelişmeler Işığında İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Yaş Koşulu”. *MÜHF- HAD*. 30/1 (2024): 278-293.
- Yılmaz, Süleyman. *Aile Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2023.
- Yılmaz Tekin, İmge Hazal. “Türk Hukukunda Evlat Edinme Kurumunun Tarihi Gelişimi”. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 21/3 (2023): 280-288.
- Yılmaz Tekin, İmge Hazal. “Türk Medeni Kanunu’na Göre Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 18/212 (2023): 239-261.
- Yılmaz, Zeynep. “Evlatlığın Yasal Mirasçılığı”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2019.
- Yücel, Özge. *Çocuğun Kayyım Tarafından Temsili*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2011.
- Zengin Özküçükparlak, Burcu. “Evlat Edinmenin Miras Hukuku Açısından Sonuçları Üzerine İsviçre Hukukuyla Karşılaştırmalı De Lege Feranda Değerlendirme”. *MÜHF- HAD*. 29/1 (2023): 631-644.
- Zevkliler Aydın, Beşir Acabey, Emre Gökyayla, *Medeni Hukuk*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2000.
- Zorlutuna, Dilara. “İsviçre Medeni Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Küçüklerin Evlat Edinilmesi”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2024.

İNTERNET KAYNAKLARI

- <https://www.jusline.at/entscheidung/539475>, E.T. 05.03.2025.
- <https://www.rv.hessenrecht.hessen.de.>, E.T. 08.03.2025.
- http://www.bgb1.de/xaver/bgb1/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGB1&jumpTo=bgb1176s1749.pdf, E.T. 05.03.2025.
- <https://www.fedlex.admin.ch/eli/oc/2017/425/de.>, E.T. 12.03.2025.
- <https://www.servat.unibe.ch/dfr/bge/c3126412.html>, E.T. 13.03.2025.
- <http://www.adoptionpolicy.org/pdf/eu-france.pdf>, E.T. 25.03.2025.

<http://www2.tbmm.gov.tr/d22/2/2-0401.pdf>, E.T. 01.04.2025.

<https://www.ngazete.com/film-gibi-olay-anne-uvey-ogluna-isyan-etti-buyuttuk-nankor-cikti-246418h.htm>, (Erişim Tarihi: 05/04/2026).

KARARLAR

AYM, 23.11.2016, E. 2016/46, K. 2016/178, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>, E.T. 01.09.2025.

AYM, 25.07.2023, Başvuru No. 2020/10490, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2020/10490>, E.T. 02.01.2026.

AYM, 13.12.2017, E.2017/167, K.2017/172, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>, E.T. 12.01.2026.

AYM, 27.12.2012, E. 2012/35, K. 2012/203, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/kararlar-bilgi-bankasi>, E.T. 22.03.2025.

BGBI. I 135/2009 www.lexisnexis.com.tr, E.T. 14.03.2025.

BGBI I 2013/179, www.lexisnexis.com.tr, E.T. 14.03.2025.

BGBI I 2017/59, www.lexisnexis.com.tr, E.T. 14.02.2026.

BGE 126 III 412, <https://www.servat.unibe.ch/dfr/bge/c3126412.html>, E.T. 20.04.2025.

BGH, XII ZB 504/12, www.lexisnexis.com.tr, E.T. 14.02.2026.

OLG Frankfurt, 12.06.2003, 20 W 264/02, <https://www.rv.hessenrecht.hessen.de>, E.T. 16.03.2025.

VfGH 11.12.2014, G 18/2014., <https://www.jusline.at/entscheidung/539475>, E.T. 14.03.2025.

Yarg. 2. HD., 08.11.1982, E. 1982/7912, K. 1982/8113, www.lexpera.com.tr, E.T. 21.04.2025.

Yarg. 2. HD., 24.04.1980, E. 1980/3326, K.1980/3520, www.lexpera.com.tr, E.T. 21.04.2025.

Yarg. 2. HD., 25.06.1997 T., E. 1997/6350, K.1997/7830, www.lexpera.com.tr, E.T. 31.04.2025.

Yarg. 2. HD., 26.01.1981, E. 1981/179, K. 1981/340, www.lexpera.com.tr, E.T. 05.05.2025.

Yarg. 2. HD., 23.01.2011, E. 2010/15103, K. 2011/ 1235, www.lexpera.com.tr, E.T. 05.05.2025.

Yarg. 2. HD., 07.03.2011, E. 2010/2906, K. 2011/3915, Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 980.

Yarg. 2. HD., 15.04.2013, E. 2012/ 13407, K.2013/ 10514, www.lexpera.com.tr, E.T. 07.05.2025.

Yarg. 2. HD., 23.01.2012, E. 2010/15103, K. 2012/939, www.lexpera.com.tr, E.T. 07.05.2025.

Yarg. 8. HD., 17.2.2020, E. 2019/2577, K. 2020/1396, www.lexpera.com.tr, E.T. 07.05.2025.

Yarg. 2. HD., 01.12.2010, E. 16598/ K. 20011, Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 633.

Yarg. 2. HD., 12.05.2015, E. 2014/19728, K. 2015/8086, www.lexpera.com.tr, E.T. 07.05.2025.

Yarg. 2. HD., 15.05.2007, E. 2006/15296, K.2007/ 8056, www.lexpera.com.tr, E.T. 10.05.2025.

Yarg. 2. HD., 15.10.2008, E. 2008/14414, K. 2008/13456, www.lexpera.com.tr, E.T. 10.05.2025.

YHGK, 16.3.2016, E. 2014/533, K. 2016/331, www.lexpera.com.tr, E.T. 10.05.2025.

Yarg. 2. HD., 23.12.2021, E.2021/5769, K. 2021/10016, www.lexpera.com.tr, E.T. 11.07.2025.

Yarg. 2. HD., 15.04.2013, E. 2012/ 13407, K.2013/10514 , www.lexpera.com.tr, E.T. 18.07.2025.

Yarg. 2. HD., 07.02.1980, E. 1980/654 , K. 1980/971, www.lexpera.com.tr, E.T. 20.07.2025.

Yarg. 2. HD., 24.11.1975, E. 1975/7209, K. 1975/8971, www.lexpera.com.tr, E.T. 22.07.2025.

Yarg. 2. HD., 13.1.1997, E. 1996/13422, K. 1997/322, www.kazancı.com.tr, E.T. 25.07.2025.

Yarg. 2. HD., 11.02.1974, E.1974/777, K.1974/832, www.lexpera.com.tr, E.T. 25.07.2025.

Yarg. 2. HD., 24.06.1974, E. 1974/4308, K. 1974/4119, *Yargıtay Kararları Dergisi* 1975/11, 26.

Yarg. 2. HD., 26.11.1974, E. 1974/7547, K. 1974/ 7351, www.lexpera.com.tr, E.T. 28.07.2025.

Yarg. 2. HD., 03.05.1976, E. 1976/3621, K. 1976/3760, www.lexpera.com.tr, E.T. 30.07.2025.

Yarg. 2.HD., 04.11.2010, E. 2010/14148, K. 2010/ 18392, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T. 02.08.2025.

Yarg. 2. HD., 29.03.2005, E. 2005/2051, K. 2005/4999, www.lexpera.com.tr, E.T. 02.08.2025.

Yarg. 2. HD., 04.11.2010, E. 2010/14148, K. 2010/ 18392, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T. 02.08.2025.

Yarg. 8. HD., 12.02.2019, E. 2017/8313, K. 2019/1349, www.lexpera.com.tr, E.T. 02.08.2025.

Yarg. 2. HD., 04.11.2013, E. 2013/21724, K. 2013/ 24997, www.lexpera.com.tr, E.T. 05.08.2025.

Yarg. 2. HD., 30.11.2010, E. 2010/ 16483, K. 2010/ 199941, Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 501.

Yarg. 8. HD., 08.03.2018, E. 2017/6616, K.2018/8523, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T. 08.08.2025.

Yarg. 2. HD., 08.03.2004, E. 2004/1977, K.2004/2815, Gümüş, “Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması”, 49 dn.57.

Yarg. 2. HD., 18.10.2010, E. 2010/15674, K. 2010/17024, Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 502.

Yarg. 2. HD., 26.05.2010, E. 2009/7595, K.2010/10184, www.lexpera.com.tr, E.T. 20.08.2025.

Yarg. 2. HD., 17.12.2012, E. 2011/18166, K. 2012/30659, www.lexpera.com.tr, E.T. 20.08.2025.

Yarg. 2. HD., 01.03.2022, E. 2021/8467, K. 2022/1932, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T. 20.08.2025.

- Yarg. 2. HD., 26.09.2006, E. 2006/5079, K. 2006/12474, www.lexpera.com.tr, E.T. 25.08.2025.
- Yarg. 2. HD., 06.12.2004, E. 2004/12766, K.2004/14509, Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 559.
- Yarg. 2. HD., 20.03.2008, E. 2008/1470, K. 2008/3741, www.lexpera.com.tr, E.T. 25.08.2025.
- Yarg. 2. HD., 24.10.2005, E. 11899, K.14798, Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 611.
- Yarg. 2. HD., 20.04.2010, E.1729, K.7862, Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 593.
- Yarg. 2. HD., 26.05.2005, E. 2005/5695, K. 2005/8245, www.lexpera.com.tr, 05.09.2025.
- Yarg. 2. HD., 11.05.2010, E. 2010/1858, K. 2010/9486, www.lexpera.com.tr, 05.09.2025.
- Yarg. 2. HD., 16.07.2002, E. 8862, K.9547, Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 193.
- Yarg. 2. HD., 25.05.2010, E. 2009/4731, K.2010/10095, www.lexpera.com.tr, 13.09.2025.
- Yarg. 2. HD., 29.11.2010, E. 2009/17142, K. 2010/19799, www.lexpera.com.tr, E.T. 02.01.2026.
- Yarg. 2.HD., 11.05.2010, E.2009/3401, K. 2010/9485, www.lexpera.com.tr, E.T. 02.01.2026.
- Yarg. 2. HD., 15.03.2023, E. 2022/ 11248, K. 2023/ 1034, www.lexpera.com.tr, E.T. 02.01.2026.
- Yarg. 2. HD., 13.03.2008, E. 2007/2367, K. 2008/3325, www.lexpera.com.tr, E.T. 02.01.2026.
- Yarg. 2. HD., 01.03.2022, E. 2021/5926, K. 2022/1930, www.lexpera.com.tr, E.T. 04.01.2026.
- Yarg. 2. HD., 09.02.2012, E.2010/21149, K.2012/2202, www.lexpera.com.tr, E.T. 04.01.2026.
- Yarg. 2. HD., 04.05.2006, E. 2005/21494, K. 2006/6874, www.lexpera.com.tr, E.T. 04.01.2026.
- Yarg. 2. HD., 03.02.2010, E. 20343 K. 1606, Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 719.
- Yarg. 2. HD., 22.10.2007, E. 2006/19841, K. 2007/13900, www.lexpera.com.tr, E.T. 13.01.2026.
- Yarg. 2. HD., 01.03.2004, E. 1842, K.2456, Akyüz, *Çocuk Hukuku*, 288.
- Yarg. 2. HD., 03.11.2008, 14382-14435, *Yargıtay Kararları Dergisi*, 35/3 (2009): 430-431.
- Yarg. 2. HD., 09.03.2022, E. 2021/5709, K. 2022/2228, www.lexpera.com.tr, E.T. 20.01.2026.
- Yarg. 2. HD., 01.07.2009, E. 2008/10816, K. 2009/12915, www.lexpera.com.tr, E.T. 20.01.2026.
- Yarg. 2. HD., 18.4.2024, E. 2024/1413, K. 2024/2640, 02.02.2026.
- Yarg. 2. HD., 14.04.2009, E.2008/248, K. 2009/7129, www.lexpera.com.tr, E.T. 22.01.2026.
- Yarg. 2. HD., 05.05.2003, E. 2003/497, K. 2003/1741, www.lexpera.com.tr, E.T. 27.01.2026.
- Yarg. 2. HD., 26.11.2014, E. 2014/16412, K. 2014/23849, www.lexpera.com.tr, E.T. 25.03.2026.
- Yarg. 2. HD., 30.12.1975, E. 1975/9587, K. 1975/9916, www.lexpera.com.tr, E.T. 27.03.2026.

Yarg. 2. HD., 26.11.2014, E. 2014/16412, K. 2014/23849, www.lexpera.com.tr, E.T. 27.03.2026.

Yarg. 2. HD., 11.1.2010, E. 2009/8918 K. 2010/114, www.lexpera.com.tr, E.T. 27.03.2026.

Yarg. 2. HD., 29.03.2010, E. 2009/16485, K. 2010/5916, www.lexpera.com.tr, E.T. 30.03.2026.

Yarg. 2. HD., 24.05.2002, E. 2002/5872, K. 2002/6944, www.lexpera.com.tr, E.T. 30.03.2026.

Yarg. 2. HD., 01.07.2009, E.2008/9407, K. 2009/12910, www.lexpera.com.tr, E.T. 01.04.2026.

Yarg. 2. HD., E.1997/4478 K. 1997/6165, <https://www.turkhukuksitesi.com/>, E.T. 09.04.2026.

Yarg. 2. HD., 28.5.2024, E. 2024/3499 K. 2024/3934 , www.lexpera.com.tr, E.T. 12.04.2026.

Yarg. 2. HD., 27.12.2021, E.2021/8476, K.2021/10074, www.lexpera.com.tr, E.T. 01.05.2026.

Yarg. 2. HD., 04.11.2013, E. 2013/21724, K. 2013/ 24997, www.lexpera.com.tr, E.T. 11.05.2026

Yarg. 2. HD., 30.11.2010, E. 2010/ 16483, K. 2010/ 199941 (Gençcan, *Hısımlık Hukuku*, 501).

Yarg. 2. HD., 29.11.2022, E. 2022/4368 K. 2022/9681 , www.lexpera.com.tr, E.T. 12.05.2026.

Yarg. 2. HD., 12.12.1977, E. 1977/8401, K. 1977/8582, Ayan, “Evlat Edinmenin Hükümsüzlüğü”, 618 dn.3.

Yarg. 2. HD., 27.03.1990, E. 841, K. 3344, Aydoğdu, *Evlat Edinme*, 149 dn.134.

Yargıtay 2. HD., 17.03.1987, E. 1425, K. 2234, Aşık, “Yardım”, 22-23.

Yarg. 2. HD., 04.03.1980, E. 1980/1717, K. 1980/1910, Ruhi, *Evlat Edinme*, 71 dn.205.

Yarg. 7. HD., 19.11.2009, E.6651, K.5352 (Ömer Uğur Gençcan, *Miras Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2016), 279).

Yarg. 8. HD., 21.5.2019, E. 2017/13036 K. 2019/5329 , www.lexpera.com.tr, E.T. 26.06.2025.

Yarg. 18. HD., 30.05.2013, E. 2013/7850 K. 2013/9411 , www.lexpera.com.tr, E.T. 28.06.2025.

Yarg. 18. HD., 08.03.2016, E.2015/8751, K.2016/4020, www.kazanci.com.tr, E.T. 30.06.2025.

Yarg. 2. HD., 25.03.2024., E. 2024/1804, K. 2024/2048, www.lexpera.com.tr, E.T. 01.09.2025.

YHGK. 05.10.2021, E.2017/2518, K.2021/155, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T. 30.08.2025.

YHGK, 07.12.1955, E. 1955/11, K. 1955/24, www.lexpera.com.tr, E.T. 11.04. 2026.

YHGK, 23.12.2020, E.2017/1926, K. 2020/1057, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T. 06.08.2025.

YHGK, 23.12.2020, E. 2017/1926, K. 2020/1057, www.lexpera.com.tr, E.T. 25.08.2025.

YHGK, 27.1.1999 , E. 1999/2-36, K. 1999/18, www.kazanci.com.tr, E.T. 25.07. 2025.

YHGK, 10.11.1954, E. 1954/17, K. 1954/24, www.lexpera.com.tr, E.T. 12.03.2025.

YHGK, 09.03.1994, E. 1993/2-893, K. 1994/124, www.lexpera.com.tr, E.T. 12.03.2025.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Rukiye AKPUNAR	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Fakülte	Hukuk Fakültesi
Bölümü	Hukuk
Yüksek Lisans	
Üniversite	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Enstitü Adı	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı	Özel Hukuk Ana Bilim Dalı
Programı	Özel Hukuk
Makale ve Bildiriler (Varsa)	

